

UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU IOAN CUZA“
din IAȘI

**UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA
FREE INTERNATIONAL UNIVERSITY OF MOLDOVA**

***UNIVERSITAS EUROPAEA:
SPRE O SOCIETATE A CUNOAȘTERII Î
PRIN EUROPENIZARE ȘI GLOBALIZARE***

***UNIVERSITAS EUROPAEA:
TOWARDS A KNOWLEDGE-BASED SOCIETY
THROUGH EUROPEANISATION AND GLOBALISATION***

**MATERIALELE CONFERINȚEI ȘTIINȚIFICE INTERNAȚIONALE
INTERNATIONAL CONFERENCE PROCEEDINGS**

October 16th-18th, 2024

Volume II

Chișinău, ULIM, 2024

The volume was recommended for publishing by the Senate of Free International University of Moldova (ULIM) (Minutes No. 4, November 27th, 2024). The scientific articles are reviewed.

Partner Institutions

“Al. I. Cuza” University, Iași, Romania
“Danubius” University from Galati, Romania
“Dimitrie Cantemir” Christian University of Bucharest, Romania
Northwest Pedagogical University from People’s Republic of China
“A. Zereteli” University, Kutaisi, Georgia
Pro Marshall Center of the Republic of Moldova

Scientific Coordination

Elena PRUS, univ. prof. dr. hab., Vice-rector Scientific Research and Doctoral Studies, ULIM

Scientific Committee

Alexandru CAUIA, univ. prof. dr., Vice-rector Academic Strategy and Programs of Studies, ULIM

Valentina CIUMACENCO, assoc. prof. dr., Vice-rector International Relations, ULIM

Elena ROBU, assoc. prof. dr., Director Doctoral School, ULIM

Valeriu BAEȘU, assoc. prof. dr., Dean Faculty of Law, ULIM

Igor BALAN, assoc. prof. dr., Dean Faculty of Economic Sciences and Information Technologies, ULIM

Viorica LIFARI, assoc. prof. dr., Dean Faculty Foreign Languages, ULIM

Lilia MITEV, assoc. prof. dr., Dean, Faculty of Informatics, Engineering and Design, ULIM

Rodica PANȚA, univ. lect. dr., Dean, Faculty of International Relations, Political Sciences and Journalism, ULIM

Svetlana RUSNAC, assoc. prof. dr., Dean Faculty Social and Education Sciences, ULIM

Nina TALAMBUȚĂ, assoc. prof. dr., Dean Faculty of Biomedicine, ULIM

Editorial Board

Olga BLAGORAZUMNAIA, assoc. prof. dr., ULIM

Cristina BUJAC, assoc. prof. dr., ULIM

Irina CERNEAUSCAITE, Director Information and Library Science Department, ULIM

Natalia OCOPNAIA, assoc. prof. dr., ULIM

Constantin PISARENCO, assoc. prof. dr., ULIM

Tatiana SPĂȚARU, assoc. prof. dr. hab., Head Department of International Relations, Political Sciences and Journalism, ULIM

Victor UNTILĂ, assoc. prof. dr., Director Institute of Philological and Intercultural Research, ULIM

The authors assume the responsibility for the content of the published materials.

„Universitas Europaea: spre o societate a cunoașterii prin europenizare și globalizare”, conferință științifică internațională (2024 ; Chișinău). *Universitas Europaea: spre o societate a cunoașterii prin europenizare și globalizare = Universitas Europaea: Towards a Knowledge-Based Society Through Europeanisation and Globalisation : Materialele conferinței științifice internaționale = International Conference Proceedings, October 16th-18th, 2024 / scientific coordination: Elena Prus. – Chișinău : ULIM, 2024 – . – ISBN 978-5-86654-177-5.*
Vol. 2. – 2024. – 248 p. : fig., tab. color. – Antetit.: Universitatea Liberă Internațională din Moldova = Free International University of Moldova [et al.]. – Rez.: lb. rom., engl., fr. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 978-5-86654-179-9 (PDF).

082

U-56

SCIENTIFIC COMMITTEE

PRESIDENT: Ilian GALBEN, assoc. prof. dr., Rector ULIM

COORDINATORS

Elena PRUS, univ. prof. dr. hab., Vice-rector Scientific Research and Doctoral Studies, ULIM
Alexandru CAUIA, univ. prof. dr., Vice-rector Academic Strategy and Programs of Studies, ULIM
Valentina CIUMACENCO, assoc. prof. dr., Vice-rector International Relations, ULIM
Carolina GALBEN, assoc. prof. dr., Vice-rector Strategic Development and Economic Policy, ULIM

MEMBERS

Valeriu BAEȘU, assoc. prof. dr., ULIM, Dean Faculty of Law, ULIM
Igor BALAN, assoc. prof. dr., Dean Faculty of Economic Sciences, ULIM
Sorin BOCANCEA, assoc. prof. dr., Vice-rector Didactic and Research Activity, “Petre Andrei” University of Iași, Romania
Eugenia BOJOGA, assoc. prof. dr., Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania
Ludmila BRANIȘTE, assoc. prof. dr., “Al. I. Cuza” University, Iași
Tudor BRANIȘTE, assoc. prof. dr. hab., “Nicolae Testemițanu” State University of Medicine and Pharmacy of Chisinau
Zinoviy BROJDE, PhD, Adviser of the Head, Chernivtsi Regional State Administration, Ukraine
Tatiana BUSUNCIAN, dr., Director, Pro Marshall Center of RM
Alexis CHAPELAN, dr., Project Officier at UNESCO, École des Hautes Études en Sciences Sociales (EHESS), Paris, Franța
Constantin CIORBĂ, univ. prof. dr. hab., “Ion Creangă” UPSC & “Dunărea de Jos” University of Galați
Igor COJOCARU, univ. prof. dr., Director Institute of Information Society Development
Iuri CROTENCO, univ. prof. dr. hab., ULIM
Cristina-Valentina DAFINOIU, assoc. prof. dr., “Ovidius” University of Constanța, Romania
Carolina DODU-SAVCA, assoc. prof. dr., “Dunărea de Jos” University, Galați
Valeriu ENCIU, acad., DHC, prof. dr. hab., UTM
Boris FOCA, Chairman, Moldavian-Chinese Chamber of Commerce and Industry
Elena Doina GHICA, univ. lect. dr., “Tibiscus” University, Timișoara,
Aliona GRATI, univ. prof. dr. hab., Director Doctoral School Human and Education Sciences, Moldova State University
Ivana IVANIĆ, assoc. prof. dr., Novi Sad University, Serbia
Viorica LIFARI, assoc. prof. dr., Dean, Faculty of Foreign Languages, ULIM
Ion MANOLI, univ. prof. dr. hab., ULIM
Emanuel MARINESCU, assoc. prof. dr., Vice-rector International Relations, “Danubius” International University, Galați
Valeriu MIJA, assoc. prof. dr., State Secretary, Ministry of External Affairs of RM
Ramona MIHĂILĂ, univ. prof. dr., “Dimitrie Cantemir” Christian University, Director State Secretary Office, National Agency for Equal Opportunities for Men and Women, Bucharest
Manana MIKADZE, prof. dr. hab., “A. Zereteli” University, Georgia
Eugenia MIINCU, dr. hab. dr., Institute of Romanian Philology “B. P.-Hasdeu” of Moldova State University
Lilia MITEV, assoc. prof. dr., Dean, Faculty of Informatics, Engineering and Design, ULIM
Maia MOREL, prof. agrégée, dr. hab. Université de Sherbrooke, Canada.
Pierre MOREL, dr., chargé de cours, Université du Québec en l'Abitibi-Témiscamingue, Canada
Cristina Mihaela NAGY, assoc. prof. dr., Dean Faculty of Economic Sciences, Tibiscus University, Timișoara
Mihail ONOI, assoc. prof. dr., Moldova State University & “Dunărea de Jos” University of Galați
Rodica PANȚA, univ. lect. dr., Dean, Faculty of International Relations, Political Sciences and Journalism, ULIM
Elena PINTILEI, General Director, National Library of the Republic of Moldova, Chairman Librarians Association of the Republic of Moldova
Elena ROBU, assoc. prof. dr., Director Doctoral School, ULIM
Ileana ROTARU, assoc. prof. dr., West University of Timișoara, Romania
Petru ROȘCA, prof. dr. hab., ULIM

Laura SAJTER, dr., assoc. prof., Department of Hungarian Studies within the Ministry of Foreign Affairs and Trade of Hungary, Budapesta
Tatiana SPĂTARU, assoc. prof. dr. hab., Head Department of International Relations, Political Sciences and Journalism, ULIM
Larisa ŞAVGA, univ. prof. dr. hab., Rector Cooperatist-Commercial University of Moldova, & “Dunărea de Jos” University of Galați
Maria ŞLEAHTIŢCHI, assoc. prof. dr. hab., “Alec Russo” State University of Bălți, National Museum of Romanian Literature of Chisinau
Nina TĂLĂMBUŢĂ, assoc. prof. dr., Dean Faculty of Biomedicine, ULIM
Lilia TRINCĂ, assoc. prof. dr., Dean Facult of Letters, “Alec Russo” State University, Bălți
Victor UNTILĂ, assoc. prof. dr., Director ICFI, ULIM
George VLĂESCU, univ. lect. dr., “Tibiscus“ University, Timișoara
Yifeng WANG, prof. dr., Director, Confucius Institute of ULIM & Northwest Pedagogical University, Lanzhou, China

ORGANIZING COMMITTEE

Olga BLAGORAZUMNAIA, assoc. prof. dr., ULIM
Andrei BOLFOSU, univ. asist., drd., ULIM
Alexandru BOSTAN, univ. asist., drd., ULIM
Ludmila BRANIŞTE, assoc. prof. dr., “Al. I. Cuza” University, Iași, Romania
Cristina BUJAC, assoc. prof. dr., ULIM
Irina CERAUSCAITE, Director DIB, ULIM
Georgiana CIOBOTARU, assoc. prof. dr., ”Dunărea de Jos” University, Galați
Carolina DODU-SAVCA, assoc. prof. dr., “Dunărea de Jos” University, Galați
Elena GRAUR, univ. asist., ULIM
Nino KVIRIKADZE, assoc. prof. dr., “A. Zereteli” University, Georgia
Ecaterina LUNGU, univ. asist. drd., “Ion Creangă” UPSC & “Dunărea de Jos” University of Galați, România
Olga PASCARI, univ. asist. drd., ULIM
Galina PETREA, univ. asist. drd., ULIM
Constantin PISARENCO, assoc. prof. dr., ULIM
Larisa ŞAVGA, univ. prof. dr. hab., Rector, Cooperatist-Commercial University of Moldova, & “Dunărea de Jos” University of Galați

SUMMARY

FOREIGN LANGUAGES

Oana BOC FUNDAMENTE TEORETICE HUMBOLDTIENE ÎN ÎNȚELEGEREA DIVERSITĂȚII LINGVISTICE	8
Andrei BOLFOSU ON AVOIDING COMMON ORTHOGRAPHICAL ERRORS IN ENGLISH: A TEACHING-LEARNING APPROACH	13
Ludmila BRANIȘTE CONSIDERAȚII, FORME ȘI METODOLOGII ÎN PREDAREA LIMBII ROMÂNE ÎN CADRUL PROGRAMULUI ACADEMIC „ANUL PREGĂTITOR” PENTRU CETĂȚENII STRĂINI	24
Mihaela CHAPELAN LA NOUVELLE PENSÉE DE L’ALTÉRITÉ PERMETTRA-T-ELLE UN HORIZON COMMUN DE COMPRÉHENSION DU MONDE?	28
Tatiana CIOCOI DIVERSITY AND GLOBALIZATION: PERSPECTIVES ON EUROPEAN CULTURE	34
Monaliza CÎRSTEA INTERPRETĂRI LINGVISTICE ÎN LEGISLAȚIA PRIVIND VIOLENȚA DOMESTICĂ ÎMPOTRIVA FEMEILOR: SCHIMBĂRI ȘI PERSPECTIVE CONTEMPORANE DIN PERSPECTIVA AGENDEI 2030	45
Inna COLENCIUC DIASTRATIC DIMENSION OF THE FUNCTIONAL-SEMANTIC FIELD “MONEY”: TRILINGUAL STUDY	52
Arina CHIRILĂ DIDACTICA PREDĂRII LIMBILOR STRĂINE: ALINIAREA LIMBII ROMÂNE LA PRACTICILE EUROPENE	57
Carolina DODU-SAVCA REDESCOPERIREA PROGRESIVĂ A IMAGINARULUI COLECTIV: SINTEZĂ EPISTEMICĂ ÎN CONTEXTUL CULTURII DIGITALE	64
Florica DUTA I.L. CARAGIALE, IMPORTANT PRECURSOR ȘI CREATOR AL CONCEPTULUI MODERN DE TEATRU	71
Ana GHEORGHITĂ UNELE ASPECTE ALE PERIOADEI REALISMULUI FRANCEZ DIN SECOLUL AL XIX-LEA ABORDATE PRIN PRISMA CORELAȚIEI LITERATURĂ - ARTE PLASTICE	76
Mihaela HRISTEA HEINRICH HEINE – CULTURAL MEDIATOR BETWEEN FRANCE AND GERMANY	81
Ivana IVANCIC, Ludmila BRANIȘTE E-LEARNING ACTIVITIES IN ROMANIAN LANGUAGE COURSE DESIGN	88
Viorica LIFARI CULTURAL SPECIFIC CHARACTER OF ETHNONYMIC IDIOMS AND THEIR TRANSLATION	96
Ion MANOLI L’APOCOPE ET L’APHÉRÈSE COMME MOYEN D’ENRICHISSEMENT DANS LE FRANÇAIS MODERNE	102
Manana MIKADZE, Lela EDJGVERADZE COLOR GAMUT IN THE PHRASEOLOGY OF OTIA IOSELIANI’S NOVELS	106
Manana MIKADZE, Tamar MAMARDASHVILI DIVERSITY OF FLORA – THE BEAUTY OF OTIA IOSELIANIS’S NOVELS	108
Cristina NICULESCU-CIOCAN THE COMPLEXITY OF SPORTS TERMINOLOGY	111
Gina NIMIGEAN THE SHIFTING OF AESTHETIC CATEGORIES IN THE ROMANIAN LITERATURE OF THE MIDDLE AGES	115

Galina PETREA THE SEMANTIC DEFAULT – THE VERICONDITIONALITY OF THE STATEMENT – AND POST-SEMANTIC PRAGMATICS	120
Liudmila PARAHONCO, Alexandr PARAHONCO SEMANTIC DIFFERENTIATION OF THE FORMULA-SYNTAGMS “PATH-ROAD” FROM THE PERSPECTIVE OF NATURAL LANGUAGE PROCESSING	126
Luminița POPESCU VIOLENȚA SEMANTICĂ ȘI AGRESIUNEA ÎN VOCABULARUL ASOCIAT FEMEILOR: ABORDĂRI CRITICE ȘI IMPLICAȚII DISCURSIVE	131
Lilia PORUBIN LEARNER AUTONOMY AND PERSONALIZED LEARNING IN THE 21 ST CENTURY	135
Elena PRUS MYTHOSPHERE AND MYTHOCREATION: MYTHICIZATION, DEMYTHICIZATION, REMYTHICIZATION	140
Laura SAJITER CARACTERUL STILISTIC AL MESAJELOR DE PACE FEMININE ÎN PIESA <i>LYSISTRATA</i> , <i>DRAGOSTEA MEA</i> DE MATEI VIȘNIEC	145
Inga STOIANOVA NUMERICAL REPRESENTATIONS IN ENGLISH PHRASEOLOGY	153
Нино КВИРИКАДЗЕ ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ДЕТАЛЬ У ГЕТЕ И ТОМАСА МАННА	160

INFORMATICS, ENGINEERING AND DESIGN

Svetlana BODRUG ECONOMIC MODELING OF PROGRESSIVE TAXATION: IMPACT ON TAXPAYER BEHAVIOR	167
Sabrina FORTIN, Éric Martial OWON, Éric Martial OWON THE COMPLEMENTARITY BETWEEN ART APPRECIATION AND PHILOSOPHY FOR CHILDREN IN THE PROCESS OF CLIMATE CHANGE EDUCATION: SENSITIVE AND ENGAGED APPROACHES	175
Lilia MITEV ENHANCING NETWORK EFFICIENCY: THE IMPACT OF POLLING SYSTEMS IN COMMUNICATION TECHNOLOGIES	178
Constantin ROTARI, Lilia MITEV INFORMATIONAL TECHNOLOGY USE SKILLS TRAINING IN EDUCATION DEVELOPMENT	184
Maria TERESHCHENKO COSTUME TEXTURE AS ONE OF THE MAIN MEANS OF ARTISTIC EXPRESSION	190

BIOMEDICINE

Elena ENCIU, Nina TĂLĂMBUȚĂ STRUCTURE OF COLEOPTERA COMMUNITIES (INSECTA: COLEOPTERA) IN THE FOREST ECOSYSTEM	193
Valeriu ENCIU, Oleg MELNYK PARTICULARITIES IN THE STRUCTURE OF THE PERIOSTEUM OF AUTOPODIAL BONES IN CATTLE	199
Ion MEREUTA, Vasile FEDASH, Anatol BACIU THE “HEALING ENVIRONMENT” CONCEPT IN REHABILITATION TECHNOLOGIES	206
Valeria RUSANOVSKI, Maria CIFTCI THE EFFICACY OF PHYTO-COSMETIC PRODUCTS IN THE CARE OF DIFFERENT SKIN TYPES	213
Vitalie SCRIPNIC, Valeriu COBET BENEFICIAL EFFECTS OF HYPOXIA ON VASCULAR REACTIVITY AND PECULIARITIES OF AGING (Clinical and experimental data)	

INFORMATION AND LIBRARY SCIENCE

Bianca Georgiana ADĂSCĂLIȚEI MACARI	220
INNOVATIVE SERVICES IN UNIVERSITY LIBRARIES IN THE DIGITAL AGE	
Vera CIOCAN	224
THE LIBRARIAN – PROMOTER OF EUROPEAN VALUES	
Irina CERNEAUSCAITE	229
“SCIENTIA SALON”- AN EFFECTIVE LEVER IN THE PROMOTION AND INCREASE OF ULIM'S LIBRARY AND INFORMATION DEPARTMENT'S COLLECTION	
Ludmila CORGHENCI	233
CONTINUOUS PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF SPECIALIZED STAFF IN EDUCATIONAL LIBRARIES: COMPARATIVE ANALYSIS	
Dorin COZAN	238
THE SERVICE OF ASTRONOMY CLUBS FROM IASI AND THE NATIONAL PROGRAM CODE KIDS ROMANIA; INNOVATIVE MODELS IN THE LIBRARY SYSTEM IN ROMANIA	
Nelly ȚURCAN	241
TRANSFORMING PUBLIC LIBRARIES THROUGH STRATEGIC PLANNING: A COMMUNITY-CENTERED APPROACH	

FUNDAMENTE TEORETICE HUMBOLDTIENE ÎN ÎNȚELEGEREA DIVERSITĂȚII LINGVISTICE

Oana BOC

<https://orcid.org/0000-0002-2509-888X>

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, România

Rezumat

Teoria humboldtiană întemeiază în lingvistică o nouă paradigmă, care are implicații majore în înțelegerea esenței limbajului, a individualității fiecărei limbi și, implicit, a diversității lingvistice. În textul de față mă voi referi sintetic la câteva dintre aspectele inovatoare aduse de opera humboldtiană, care configurează axe relevante ale unui fundament epistemologic necesar pentru înțelegerea și studiul diversității lingvistice. În acest sens, voi aborda următoarele aspecte esențiale ale teoriei humboldtiene: înțelegerea finalității primare a limbajului, definirea limbii ca viziune asupra lumii specifică unei comunități lingvistice și configurarea diversității lingvistice ca pluralitate de viziuni asupra lumii. Astfel, pentru Humboldt, funcția primară și esențială a limbajului nu este una practic-comunicativă, ci una primordial-spirituală, intern-cognitivă, indispensabilă devenirii intelectuale și culturale a ființei umane. Iar din această perspectivă, limba reprezintă o dimensiune spirituală, configuratoare a lumii, specifică unei comunități lingvistice, deoarece fiecare limbă creează propriile sale concepte/semnificate. Acest aspect important al teoriei lui Humboldt oferă deschiderea spre înțelegerea faptului că fiecare limbă reprezintă o viziune asupra lumii specifică comunității care o vorbește și, în același timp, reprezintă chiar fundamentul diversității lingvistice, înțeleasă ca pluralitate de viziuni asupra lumii. Astfel, opera humboldtiană oferă un fundament teoretic solid pentru înțelegerea unicității fiecărei limbi, precum și un cadru științific pentru susținerea diversității lingvistice, cu multiple implicații culturale, dar și pragmatice.

Cuvinte-cheie: diversitate lingvistică, Humboldt, finalitatea limbajului, viziune asupra lumii, unicitatea limbii, creativitate, formă internă.

Abstract

Humboldt's theory establishes a new paradigm in linguistics, which has major implications for understanding the essence of language, the individuality of each language and, implicitly, the linguistic diversity. In this text I will briefly refer to some of the innovative aspects of Humboldtian theory, which configure the relevant axes of an epistemological foundation necessary for the understanding and study of linguistic diversity. In this sense, I will discuss the following key aspects of Humboldtian theory: understanding the primary finality of language, defining language as a worldview specific to a linguistic community, and configuring linguistic diversity as a plurality of worldviews. Thus, for Humboldt, the primary and essential function of language is not a practical-communicative one, but a primordial-spiritual, internal-cognitive one, indispensable for the intellectual and cultural development of the human being. And from this perspective, language represents a spiritual, world-shaping dimension specific to a linguistic community, since each language creates its own concepts/meanings. This important aspect of Humboldt's theory provides the opening for understanding that each language represents a worldview specific to the community that speaks it, and at the same time is the very foundation of linguistic diversity, understood as a plurality of worldviews. Thus, Humboldtian work provides a solid theoretical foundation for understanding the uniqueness of each language, as well as a scientific framework for studying linguistic diversity, with multiple cultural as well as pragmatic implications.

Keywords: linguistic diversity, Humboldt, finality of language, worldview, language uniqueness, creativity, inner form.

0. Introducere

Spirit profund inovator, Wilhelm von Humboldt (1767-1835) reprezintă unul dintre cei mai importanți gânditori care au abordat problematica limbajului, fiind considerat întemeietorul lingvisticii generale și fondatorul concepției moderne despre limbaj. Vasta sa formație culturală, remarcabila profunzime a spiritului său creator, precum și vocația sa enciclopedică au generat o operă de o mare densitate și complexitate, care a revoluționat domeniul științelor limbajului și a instituit o platformă teoretică solidă pentru studiul diversității lingvistice.

Ampla lucrare intitulată *Über die Verschiedenheit des menschlichen Sprachbaues und ihren Einfluss auf die geistige Entwicklung des Menschengeschlechts/Despre diversitatea structurală a limbilor și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității* - publicată postum în 1836 de către fratele marelui gânditor - este considerată o sinteză a reflecțiilor humboldtiene, precum și unul dintre textele fondatoare ale lingvisticii moderne. Această lucrare reprezintă totodată, în opinia mea, reperul

necesar oricărui studiu dedicat diversității lingvistice. Generând o veritabilă răsturnare de perspectivă în domeniul științelor limbajului, opera humboldtiană întemeiază o nouă paradigmă, care are implicații majore în înțelegerea esenței limbajului, a individualității fiecărei limbi și, implicit, a diversității lingvistice.

Cu toate că a rămas mai mult de un secol și jumătate destul de puțin cunoscută, teoria humboldtiană referitoare la diversitatea lingvistică este apreciată astăzi ca fiind una dintre cele mai importante teorii din lingvistică, dovedindu-și relevanța și în contextul actual. Astfel, necesitatea redescoperirii teoriei humboldtiene se relevă, mai ales, din perspectiva faptului că oferă o înțelegere profundă a naturii intrinsec-creatoare a limbajului, constituind un fundament solid pentru abordarea unor aspecte culturale și chiar social-politice actuale, cum ar fi relația dintre limbă și identitatea națională, importanța plurilingvismului și a multilingvismului în epoca actuală a globalizării sau aspecte referitoare la politica lingvistică.

Mă voi referi în continuare, succint, la câteva aspecte inovatoare aduse de opera humboldtiană, care configurează axe relevante ale unui fundament epistemologic necesar pentru înțelegerea și studiul diversității lingvistice.

1. Limba - necesitate primordial-spirituală, cognitivă și dialogică a ființei umane

Teoria humboldtiană aduce o viziune inovatoare în raport cu paradigma de îndelungată tradiție și care este și astăzi general acceptată și intens accesată, cea a înțelegerii limbii ca instrument de comunicare, a cărui funcție/finalitate primară ar fi aceea de a transmite informații. Mai exact, Humboldt instituie o nouă paradigmă în înțelegerea finalității esențiale și primare a limbajului, mutând accentul de pe rolul limbii de a răspunde unor necesități practice, pe rolul său primordial intrinsec, de natură spirituală. Astfel, pentru Humboldt, „crearea limbii este o necesitate internă a omenirii, nu numai una externă pentru întreținerea relațiilor în comun, ci una existentă în însăși natura omenirii, indispensabilă pentru dezvoltarea forțelor ei spirituale și pentru dobândirea unei concepții despre lume la care omul nu poate ajunge decât dacă aduce claritate și precizie în gândirea sa prin gândirea în comun cu alții.” (Humboldt, 1935/1984: 25)

Fără a nega finalitatea comunicativă a limbajului, Humboldt evidențiază faptul că limba nu este în mod primordial și esențial „o necesitate externă pentru întreținerea relațiilor în comun”, ci reprezintă în primul rând, o „necesitate internă a omenirii”, intrinsecă naturii sale, deoarece reprezintă o dimensiune constitutivă și definitorie a ființei umane și, în consecință, este „indispensabilă pentru dezvoltarea forțelor ei spirituale și pentru dobândirea unei concepții despre lume”. Așadar, pentru Humboldt „crearea limbii” nu este determinată de presupuse scopuri pragmatic-comunicative, de „necesitatea externă” de a răspunde unor nevoi ale oamenilor, în cadrul interacțiunii practice, ci se relevă ca necesitate primordial-spirituală, intern-cognitivă a ființei umane, indispensabilă devenirii sale intelectuale, culturale. Altfel spus, se relevă ca finalitate. Așa cum am mai demonstrat (Boc, 2024: 98-100), consider că acest concept de „necesitate” din textul humboldtian este echivalent cu cel de finalitate, ca dimensiune esențială a limbajului uman, care depășește sfera cauzalității. În același sens al decelării funcției primare a limbajului în teoria humboldtiană, Eugen Munteanu constata faptul că „Humboldt accentuează prioritatea funcțiunii ontic-dialogale și a celei cognitive a limbajului față de cea reprezentativ-comunicativă.” (14)

Astfel, limba nu este un instrument pentru a comunica gândurile (gândirea), nu are în primul rând o funcție comunicativă. Pentru Humboldt, limba reprezintă, în mod esențial și primar, un mediu conceptual-creator, care relevă funcția sa cognitivă („dobândirea unei concepții despre lume”) și care implică în mod simbiotic dialogicul, presupunerea inerentă a celuilalt, la care subiectul vorbitor se raportează în mod necesar, prin chiar faptul că acele cuvinte cu care creează sens în actele sale lingvistice nu îi aparțin doar lui, ci aparțin unei întregi comunități idiomatice din care face parte. Prin aceasta, omul „aduce claritate și precizie în gândirea sa prin gândirea în comun cu alții”. Așadar, limba are în primul rând o finalitate spirituală, cultural-cognitivă și ulterior, una practică.

În deplină coerență cu această înțelegere a limbii ca necesitate/finalitate internă a omenirii, putem situa o altă idee humboldtiană fundamentală: cea a definirii limbii ca „organ formator al gândirii”. Humboldt afirmă, astfel, relația indestructibilă și reciproc modelatoare dintre limbă și gândire, care se relevă în cazul fiecărui vorbitor ca o „muncă a spiritului”, generatoare a conceptualului indispensabil gândirii: „fără limbaj nu este posibil niciun concept” (Humboldt, 1836/2008: 94). Inclusiv această perspectivă relevă faptul că, pentru Humboldt, limba reprezintă o dimensiune spirituală, configuratoare a lumii, specifică unei comunități lingvistice, deoarece fiecare

limbă creează propriile sale concepte/semnificate. Iar acest aspect reprezintă chiar fundamentul diversității lingvistice, oferind deschiderea spre înțelegerea faptului că fiecare limbă reprezintă o *viziune asupra lumii* specifică comunității care o vorbește și o re-creează neîncetat, limba fiind, în același timp, o *enérgeia*, o activitate creatoare.

2. Limba - o *viziune asupra lumii* specifică unei comunități lingvistice

Pentru Humboldt, limba reprezintă „o lume simbolică” creată de om și consubstanțială cu specificitatea propriului spirit. Iar această lume simbolică mediază raportul omului cu lumea empirică, formată din obiecte particulare, concrete sau abstracte, perceptibile sau imperceptibile:

„Omul trăiește în primul rând împreună cu obiectele, mai mult, încă, întrucât a percepe și a acționa sunt la om operații care depind deopotrivă de reprezentările sale, el trăiește cu obiectele percepute exclusiv în chipul în care i le prezintă limba. Prin același act în virtutea căruia urzește, pornind din interiorul său, rețeaua propriei limbi, omul se implică în aceasta și orice limbă trasează în jurul poporului căruia îi aparține un cerc din care nu se poate ieși decât trecând, în aceeași secundă, în cerul altei limbi.” (*ibidem* 95)

Însă acest univers/sistem de semnificații care mediază între spiritul uman și lumea obiectivă este marcat de aspectele particulare ale fiecărei limbi. Așadar, lumea empirică este interpretată lingvistic și reconfigurată la nivel conceptual prin rețele semantice proprii fiecărei limbi, care relevă, implicit, diversitatea experiențelor specifice comunității lingvistice care creează și re-creează neîncetat limba.

Relația om – limbă – realitate este plasticizată de către Humboldt, dintr-o perspectivă particulară, cea a individualității idiomatice, prin metafora cercului, pe care o consideră indicială pentru înțelegerea diversității lingvistice. (Boc, *op. cit.*) Această metaforă are rolul de a particulariza, de a explicita și de a plasticiza tocmai specificitatea idiomatică a medierii simbolice între om și lumea obiectivă, mai exact, *viziunea specifică asupra lumii* a fiecărei comunități lingvistice, deoarece accesul la lumea obiectivă este mereu și inevitabil (inter)mediat prin chiar semantismul limbii, care configurează, de fapt, realitatea. Fiecare limbă delimitează într-un mod propriu esențele lumii, prin însăși instituirea conținuturilor semnificative ale cuvintelor (mai precis, prin crearea conceptelor care sunt proiectate prin activitatea creatoare a vorbitorilor (*enérgeia* lingvistică), în propria lor conștiință sau, în termenii lui Humboldt, în „suflet”:

„Cum fără limbaj nu este posibil nici un concept, la fel și pentru suflet nu este cu puțință existența nici unui obiect, căci acest obiect exterior dobândește o esențialitate completă pentru suflet doar prin intermediul conceptului. În formarea și în întrebuintarea limbii pătrunde însă în chip necesar întreaga modalitate de percepere subiectivă a obiectelor. Izvorând chiar din această percepere, cuvântul este o copie nu a obiectului în sine, ci a imaginii produse de acesta în suflet.” (*ibidem* 94)

Lumea empirică este interiorizată în conștiința vorbitorilor prin acest „chip” sau profil semantic specific al limbii și este desemnată, în actul lingvistic, prin raportare la aceste esențe semnificative idiomatice (cuvintele limbii), care configurează tocmai „cercul” limbii. Însă în această circularitate intervine mereu subiectivitatea, deoarece lumea obiectivă este percepută inevitabil subiectiv, inclusiv la nivel idiomatic. Tocmai de aceea, cuvântul nu poate fi o copie a obiectului în sine (fapt care ar radicaliza obiectivitatea și ar nega subiectivitatea), ci cuvântul este o reflectare „a imaginii produse de acesta [de obiect] în suflet”, reflectare care implică nu doar obiectivitatea percepției, ci și inevitabila subiectivitate, specifică fiecărei limbi.

Relevarea faptului că fiecare limbă constituie o un univers semantic singular constituie poate cea mai importantă idee formulată și argumentată de Humboldt, idee inovatoare care a întemeiat o perspectivă nouă în înțelegerea limbajului și, implicit, a diversității lingvistice. Sub acest aspect, afirmă Humboldt, limbile se aseamănă cu sinonimele (Humboldt, 2000: 33). Așa cum nu există sinonimie perfectă în limbă, între acestea existând întotdeauna diferențe minimale de semnificație, de conotații, de intensitate etc., tot așa nu există identitate între cuvintele limbilor diferite, fiecare limbă creând propriul concept pentru desemnarea unui anumit fapt al realității. Voi relua un exemplu pe care l-am oferit și l-am analizat și în studiul „The language and national identity - a current research from the perspective of the Humboldtian theory”: sinonimele din limba română *pădure/codru/dumbravă* se disting și au funcții diferite în sistemul limbii române prin faptul că este captată și conceptualizată în semnificat temporalitatea, vechimea: 'codrul' este o 'pădure bătrână', în timp ce 'dumbrava' este o 'pădure tânără', iar 'pădure' reprezintă termenul generic, nespecificat din această perspectivă. Echivalentele din limba franceză, pentru a desemna aceste realități, nu reprezintă însă și concepte identice. În limba franceză, distincția 'bois'/'forêt' captează în semnificat mai degrabă spațialitatea: 'bois'

semnifică în cadrul acestei opoziții funcționale 'o întindere mai redusă de arbori', în timp ce 'forêt' conține precizarea semantică a vastității, fiind 'o întindere vastă de arbori'. (94)

Așadar, fiecare limbă este unică, relevând specificitatea comunității lingvistice care a creat-o și o creează neîncetat, manifestată și cristalizată în timp, de-a lungul procesului devenirii istorice. Iar unicitatea limbii nu se relevă doar la nivel fonetic, morfologic și sintactic, ci și la nivel semantic, mai exact la nivelul configurării interne a conținuturilor semnificative, a ceea ce Humboldt numește *forma limbii*. Prin încorporarea unor valori, credințe și tradiții specifice, în însăși dimensiunea sa semantică (în *forma internă*), fiecare limbă reprezintă o interpretare creatoare a lumii, marcată de unicitate, oferindu-le vorbitorilor o *viziune particulară asupra lumii*.

Astfel, unicitatea limbilor se situează tocmai la nivelul acestei componente conceptuale care este generată de intuițiile și percepțiile subiective specifice unei comunități lingvistice: „fantezia și simțirea dau viață unor configurări individuale în care se pune din nou în lumină caracterul individual al națiunii.” (Humboldt, 1836/2008: 119). Iar Humboldt abordează tocmai dimensiunea intern-conceptuală și situează unicitatea fiecărei limbi mai ales la acest nivel lexical-semantic, mai dificil de sesizat, considerând că „vocabularul unei limbi este un ansamblu unic, deoarece a fost produs de o forță unică, iar această producere s-a desfășurat în mod constant și neîntrerupt”. (*ibidem*: 133) În acest sens, pentru Humboldt, diversitatea limbilor „nu este datorată sunetelor și semnelor: este o diversitate a înseși viziunilor despre lume.” (*Idem* 2000: 101) (trad. n.). Altfel spus, diferențele dintre limbi se situează la un nivel mai profund, intern-configurator semantic.

Așadar, în perspectivă humboldtiană, limba reprezintă o activitate (*enérgeia*) simbolic-întemeietoare, un univers de semnificații care mediază între spiritul uman și lumea obiectivă, între subiect și obiect, deschizând nelimitat posibilitățile dezvoltării culturale și spirituale ale omului. Însă această mediere nu este una uniformă, universală, ci este marcată de aspectele particulare, unice ale fiecărei limbi. Universul simbolic mediator primește, astfel, nuanțele unicității idiomatice care îl întemeiază în ipostaza sa concretă, particulară, cea a limbii. Este o lume care include și concomitent transcende atât subiectivitatea lumii interioare, cât și obiectivitatea realității empirice, le amalgamează și le reconfigurează, într-o sinteză întemeietoare.

3. Diversitatea lingvistică – o pluralitate de viziuni asupra lumii. Metafora prisme

Faptul că diversitatea lingvistică reprezintă o pluralitate a *viziunilor asupra lumii* reprezintă, în opinia mea, ideea fundamentală și structurantă a operei humboldtiene. Consider că această idee reprezintă chiar filonul adânc sau nucleul generativ al tuturor conceptelor și abordărilor, al tuturor analizelor, exemplificărilor și observațiilor formulate de marele gânditor și se regăsește dezvoltată în textele sale într-o complexitate conceptuală care a lăsat deseori impresia unor meandre dificil de pătruns.

Iar această diversitate lingvistică și culturală este proiectată pe fundalul universalității limbajului, care relevă universalitatea naturii umane în ansamblul său. Astfel, fiecare limbă, în unicitatea ei, reprezintă o fațetă a acestei dimensiuni universale: „toate limbile împreună seamănă cu o prismă ale cărei fațete reflectă fiecare universul într-o culoare diferit nuanțată.” (Humboldt 1904/2018: 76), (trad. n.) Analizând această metaforă a prisme, care completează și explicitează metafora cercului, am constatat că aceasta este relevantă din perspectiva faptului că sintetizează importanța pe care Humboldt o conferă limbilor, în calitate de viziuni singulare asupra lumii care configurează universuri semantice proprii, implicând aspecte spirituale specifice ale comunităților care le creează neîncetat. De asemenea, am constatat că Humboldt reiterează metafora prisme printr-o altă imagine: cea a limbii ca „fragment” în raport cu ansamblul limbajului: fiecare limbă reprezintă „un fragment” în raport cu „ansamblul limbilor care există sau au existat”. (Humboldt 1904/2018: 50). Însă imediat aduce o precizare importantă: „Ansamblul despre care este vorba aici nu este deloc compus din diferite părți care cooperează la același rezultat, ci din diferite maniere de a se achita, fiecare în întregime, de aceleași funcții.” (*ibidem*: 51); (trad. n). Astfel, limbajul în ansamblul său nu este înțeles ca o simplă însumare sau concatenare a limbilor, ci reprezintă un tot reflectat în fiecare fragment care îl reprezintă în totalitate. Altfel spus, fiecare limbă este datoare să exprime totul, dar într-o manieră diferită de cea în care altă limbă exprimă la rândul ei totul. În acest sens, Humboldt afirmă: „Fiecare limbă prezintă spiritul uman în întregime; dar având mereu un caracter particular, aceasta nu îl prezintă decât dintr-o parte.” (*Ibidem*: 61); (trad. n). Această imagine simbolică a relației dintre universal și particular mi-a sugerat o analogie (de asemenea metaforică) cu structura atomului care reprezintă simbolic și esențial sistemul solar în întregime. (Boc, 2024: 225).

Așadar, metafora limbii ca *cerc* își dezvăluie sensul plenar doar în relație cu metafora *prisme* și doar împreună afirmă importanța diversității lingvistice. Limbile se pun în valoare reciproc, fiecare dintre ele reprezentând o expresie a universalului.

Din această perspectivă, teoria humboldtiană evidențiază aportul valoros prin care diferitele limbi și culturi contribuie la îmbogățirea patrimoniului spiritual al umanității.

4. Concluzii

Opera humboldtiană oferă un fundament teoretic solid pentru înțelegerea unicității fiecărei limbi, precum și un cadru științific pentru susținerea diversității lingvistice, cu multiple implicații culturale, dar și pragmatice, în domeniul politicii lingvistice, precum: promovarea multilingvismului și a plurilingvismului, conștientizarea importanței învățământului în limbile minorităților, preîntâmpinarea pericolului uniformizării lingvistice izvorât din rațiuni pur pragmatice, etc.. Astfel, cunoașterea și asumarea concepției humboldtiene poate constitui răspunsul și soluția la numeroase probleme actuale.

De asemenea, o limbă nu poate fi abordată și înțeleasă exclusiv prin propriile funcții idiomatice (semantice sau gramaticale), ci unicitatea ei incontestabilă, „spiritul” ei singular (modelat de și modelant pentru comunitatea/națiunea care o vorbește) se relevă doar prin raportare la alte unicități spirituale, la alte limbi. Iar demersul humboldtian presupune neconținut o perspectivă comparativă.

Astfel spus, fiecare limbă reprezintă o unicitate proiectată în perspectiva universală a diversității și doar această proiecție implicit diferențiatore îi evidențiază unicitatea. De fapt, tocmai aceasta este miza adevărată și profundă a teoriei lui Humboldt și fundamentul înțelegerii diversității lingvistice.

Referințe bibliografice

Boc, Oana. Reîntemeierea lumii prin limbaj. Idei inovatoare ale operei lui Humboldt. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024.

Boc, Oana. The language and national identity - a current research from the perspective of the Humboldtian theory. In: Iulian Boldea, Cornel Sigmirean (coord.), Identities in globalisation. Intercultural perspectives. Tîrgu-Mureș: Arhipelag XXI Press. 2020, pp. 90-96.

Coșeriu, Eugeniu. Omul și limbajul său. In: Omul și limbajul său. Studii de filozofie a limbajului, teorie a limbii și lingvistică generală, Antologie, argument, note, bibliografie și indici de Dorel Fănar. Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2009.

Humboldt, Wilhelm von. Über die Verschiedenheit des menschlichen Sprachbaues und ihren Einfluß auf die geistige Entwicklung des Menschengeschlechts, Berlin, 1935, fragmente traduse în limba română în Teorie și metodă în lingvistica din secolul al XIX-lea și de la începutul secolului al XX-lea. Texte comentate. București: Universitatea din București, 1835/1984. pp. 24-35.

Humboldt, Wilhelm von. Despre diversitatea structurală a limbilor și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității. București: Editura Humanitas. 1836/2008. Versiune românească, introducere, notă asupra traducerii, tabel cronologic, bibliografie și indici de Eugen Munteanu.

Humboldt, Wilhelm von. Le prodige de l'origine des langues. Essai sur les langues du Nouveau Continent, Présentation, notes et postface par Jacques Dewitte. Paris : Éditions Manucius, 1904/2018.

Humboldt, Wilhelm von. Sur le caractère national des langues et autres écrits sur le langage, présentés, traduits et commentés par Denis Thouard. Paris : Éditions du Seuil, 2000.

Munteanu, Eugen. Humboldt și humboldtianismul. In: Humboldt Despre diversitatea structurală a limbilor și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității. București: Editura Humanitas. 1836/2008. Versiune românească, introducere, notă asupra traducerii, tabel cronologic, bibliografie și indici de Eugen Munteanu, pp. 5-23.

Quillien, Jean. L'image de Wilhelm von Humboldt dans la postérité. Villeneuve d'Ascq: Presses Universitaires du Septentrion, 2018.

ON AVOIDING COMMON ORTHOGRAPHICAL ERRORS IN ENGLISH: A TEACHING-LEARNING APPROACH

Andrei BOLFOSU

<https://orcid.org/0009-0004-8493-9847>

Free International University of Moldova (ULIM), Chisinau

Abstract

Acest articol este o încercare de a analiza și de a aduce în lumină cele mai frecvente greșeli de ortografie făcute în producția scrisă atât de vorbitorii nativi, cât și de cei non-nativi de engleză. Motivația de a aborda subiectul în cauză rezidă în faptul că ortografia corectă este de o importanță primordială într-o lume în care greșelile de ortografie sunt nu numai banale, ci și promovate în unele tipuri de scriere, cum ar fi în *leetspeech*, care este un tip special de scris, limbaj caracterizat prin abrevieri neobișnuite precum TTYL (talk to you later), inserții de numere în cuvinte care sunt homofonice cu cuvinte obișnuite, de ex. 4U (pentru tine), sau transcrierea fonematică a cuvintelor precum *dat* în loc de *that*. Fără îndoială, limbile sunt supuse schimbărilor, și ortografia nu face excepție de la acest proces, dar astfel de schimbări nu ar trebui să fie atât de dramatice încât să împiedice înțelegerea și, ca urmare, să conducă la o comunicare deviată. Ortografia corectă este necesară pentru a menține o comunicare vie între vorbitorii nativi de engleză, care are multe variante în rândul vorbitorilor nativi din întreaga lume - unde variația de ortografie este inevitabilă, sau printre vorbitorii non-nativi. După cum am menționat mai devreme, ortografia corectă este, de asemenea, importantă pentru a evita neînțelegerile induse de cuvintele scrise greșit (de exemplu, „Îmi place să miros colonul unui bărbat” unde colonul este o variantă scrisă greșit a „apei de colonia” și nu face parte din intestin). Pe lângă aspectul didactic al problemei, au fost luate în considerare aspectele fonologice, psihologice și morfologice. Prin urmare, fenomenul ortografiei eronate este un subiect complex care implică diferite discipline ale lingvisticii.

Cuvinte-cheie: Pseudografie, eterografie, barbarisme, substituție grafemică, omografie, omofonie, erori ortografice, afixe, solecisme, cvasiomografie.

Summary

This article is an attempt to analyse and bring into light the most common spelling errors by both native and non-native speakers of English made in written production. The drive to address the topic in question resides in the fact that the correct spelling is of a primordial importance in a world where the misspellings are not only commonplace but also promoted in some types of writing like in leetspeech, which is a special type of written language characterized by unusual abbreviations like TTYL (talk to you later), insertions of numbers in words which are homophonic with regular words e.g. 4U (for you), or phonemic transcription of the words like *dat* for *that*. Undoubtedly, changes in languages occur and spelling is no exception from this process, but such changes should not be so dramatic to impede understanding, and, as a result, lead to miscommunication. The correct spelling is necessary to keep a vivid communication among the native speakers of English, which has got many variants in native speakers scattered around the world—where the variation in spelling is inevitable, or among non-native speakers. As we said earlier, the correct spelling is also important to avoid misunderstandings induced by erroneously-spelled words (e.g. “I like smelling a guy’s *colon*” where *colon* is a misspelled variant of “cologne” and not part of the intestine). Besides the didactical aspect of the problem, the phonological, psychological and morphological aspects have been taken into consideration. Accordingly, the phenomenon of erroneous orthography is a complex subject matter which touches upon different disciplines of linguistics.

Keywords: Heterographs, pseudography, barbarisms, grapheme substitution, homographs, homophones, orthographic errors, affixes, solecisms, quasi-homograph.

Introduction

The correct spelling is of a primordial importance in a world where the misspellings are not only commonplace but also promoted in some types of writing like in leetspeech, which is a special type of written language characterized by unusual abbreviations like TTYL (talk to you later), insertions of numbers in sentences which are homophonic with regular words e.g. 4U (for you), or phonemic transcription of the words like *dat* for *that*. Undoubtedly, changes in languages occur and spelling is no exception from this process, but such changes should not be so dramatic to impede understanding, and, as a result, lead to miscommunication.

The importance and novelty of the theoretical and practical research of this article resides in the fact that the correct spelling is a must not only when it comes to the official and formal pieces of writing as documentation, essays, articles, reviews etc. The correct spelling is necessary to keep a vivid communication among the native speakers of English, which has got many variants in native speakers scattered around the world—where the variation in spelling is inevitable, or among non-native speakers. As we said earlier, the correct spelling is also important to avoid misunderstandings induced by erroneously-spelled words (e.g. “I

like smelling a guy's *colon*" where *colon* is a misspelled variant of cologne and not part of the intestine). Our focus, on the other hand, tends to expand towards the semantics, i.e., show the alteration in meaning due to misspellings and the translation, the translation studies and the orthography, alongside with some didactical aspects.

The main aim of this article is based on the urge to eradicate the common spelling errors occurring in both native and non-native speakers, and as such, the aim of the thesis-based research is to unfold the instances of misspellings based on Cook's categorization, in conjunction with our own considerations on the categories of misspelled words.

1. Theoretical Foundation

The Dual Route Theory

The dual-route theory of reading and spelling posits that there are two distinct processes at work when we engage with written language (Coltheart, Rastle, Perry, Langdon, & Ziegler). The lexical route involves recognizing whole words by sight, a method that is particularly useful for irregular words that do not follow standard phonetic rules. On the other hand, the nonlexical route is based on phonological processing, which allows us to sound out words letter by letter or phoneme by phoneme. This is essential for decoding new words or nonwords that we have not encountered before.

Research has shown that these routes are not mutually exclusive and that skilled readers and spellers can switch between them depending on the demands of the task at hand. For instance, when encountering a familiar word, the lexical route may be activated, allowing for quick and efficient recognition. However, when faced with a novel or complex word, the nonlexical route may come into play, enabling the reader or speller to analyze the word's structure and sound it out.

Spelling errors can often be attributed to difficulties in one or both of these routes. For example, a person may rely too heavily on the nonlexical route, leading to phonetically plausible but incorrect spellings of irregular words. Conversely, overreliance on the lexical route may result in the incorrect spelling of homophones or words that sound the same but are spelled differently.

Studies such as those conducted by Sheriston, Critten, and Jones have tested the predictions of the dual-route theory by examining the strategies that individuals use when reading and spelling. Their findings suggest that a range of strategies are employed, and that the choice of strategy can be influenced by the orthographic characteristics of the words involved.

Furthermore, the research indicates that as children develop their reading and spelling abilities, they become more adept at selecting the appropriate route for the task. This selection process is crucial for effective literacy skills and highlights the importance of teaching strategies that strengthen both lexical and nonlexical processing abilities.

Routes to Reading and Spelling

Acquisition of early reading and spelling strategies. Although dual-route theory has undergone many revisions, it continues to provide a comprehensive account of the processes involved in reading and spelling among both skilled adult readers and children. Furthermore, dual-route theory can inform our understanding of findings from studies that have examined young learners' strategy choice (Brown).

Unless students can secure these spelling-sound patterns to memory, they will struggle in acquiring reading proficiency. Instead, students need to move toward a lexical route, one that involves recognizing words in terms of their visual spelling forms and storing them to the mental lexicon for automatic processing (Castles).

As learners begin to explore and refine their use of specific reading or spelling strategies, they tend to move toward recognizing larger consolidated word units and begin to make analogies to words stored in their mental lexicon. For both regular and irregular words, young students also learn to apply their knowledge of informative selection and derivational morphological rules, such as the *-ed* or *-ing* rule Cook, alongside a recognition of different grapho-syllabic and morphemic spelling-sound units, which helps facilitate reading and spelling acquisition (Cook).

Phonologically-Based Spellings

Early phonologically-based spelling attempts also frequently include word-initial consonant cluster reduction, which arises from children's inexperience in segmenting the cluster into separate phonemes. Instead, clusters are analyzed as a unit interacting with the vowel. For example, in the word *play* (/ple/), it is difficult for young children to separate perceptually the /l/ from the vowel, making it challenging for them to understand that the /l/ is represented independently from the vowel. Errors also occur in word-final nasal clusters. For example, the /nd/ in *sand*, can result in misspellings, such as *sad*, likely due to difficulties encountered in

separating the nasal from the vowel in word-final nasal clusters (Kemper).

Morphological awareness encompasses both inflectional and derivational relations as well as compounding. Inflectional morphology does not change meaning, pronunciation, or grammatical role. The original word root is maintained whereby tense agreement, aspect, number, or possession is suffixed via the past tense –ed, present progressive –ing, plural –s/es, and possessive 's, respectively. In the oral domain, inflectional markers for tense agreement, an obligatory morphosyntactic aspect in finite clauses, are accurately produced by age 4 years (Sheriston, Critten and Jones).

On the other hand, derivational knowledge requires the coordination of both form and meaning and shows continued growth after grade four. As predicted by triple word-form theory, basic derivational knowledge appears to develop concurrently with inflectional suffixes in both the oral and written domains.

1.4. Classification of Orthographic Errors

Error Classification

Individual spelling errors were classified into 7 major and 37 minor categories (error types).

Major categories were defined on the basis of the type of knowledge necessary for correct spelling (graphophonemic mappings, grammatical types, orthographic word knowledge, diacritic and punctuation conventions). Minor categories were defined on the basis of specific grapheme or morpheme properties, as indicated in the Appendix. A detailed analysis of this classification system with explanations and examples in Greek is provided in Protopapas and Skaloumbakas (2010).

Phonological. Phonological errors were defined as spellings that affected the pronunciation of the word, altering its phonological identity (e.g., '(%)%***% /'alasa/ “sea” spelled +(%)%***% /falasa%; %,-. /adi/ “instead” / %- . /ati/). Phonological errors are thought to reflect difficulty in representations and processes that are not specific to words and ostensibly independent of lexical knowledge. Because sublexical processes suffice to produce phonologically acceptable spellings, presence of phonological errors is indicative of sublexical, phonographemic deficits, regardless of any word-specific deficits. The amount of phonological deviation was not taken into account. Any phonologically unacceptable spelling was considered a phonological error regardless of phonological distance from the target, word type, or within-word position. The phonological error category takes precedence in classification, subsuming any phonologically illegal misspellings. Thus, all following error categories

ANALYSIS OF GREEK SPELLING ERRORS
13

concern phonologically legal (Treiman, 1993) spellings only. This precludes classification ambiguity and maximizes the number of phonological errors. Therefore, if only few phonological errors are recorded in the data, this cannot be ascribed to bias due to overly stringent criteria.

Grammatical. Grammatical (alternatively termed morphological) errors concerned alternative, phonologically equivalent, spellings of inflectional suffixes (e.g., 01,-2", / 01,-2#, /3!dron/ “trees”—omega is appropriate for the plural genitive case). Grammatical errors may reflect insufficient mastery of inflectional morphology. Word-specific knowledge is unlikely to help with spelling of inflectional suffixes. General morphological knowledge, properly applied, can determine correct spelling unambiguously. Therefore, this category indicates deficient processing at a particular domain of linguistic representation, presumably extra-lexical or at least separate, extra-lexemic.

Orthographic. Orthographic (alternatively termed etymological, historical, or visual) errors concerned alternative, phonologically equivalent, spellings of word stems, including roots and any derivational morphemes preceding the obligatory inflectional suffix (e.g. 4μ#2+5 / 6μ#2+5 /omorfi/ “beautiful”; μ\$2.7" / μ\$2!7" /mirizo/ “I smell”—the affix /iz/ -&7- produces a verb). Orthographic errors indicate imperfect registration of word-specific (or root-specific) knowledge. Therefore, these errors index the maturity and specificity of the developing orthographic lexicon. A preponderance of orthographic errors would be consistent with difficulties in memorizing information relevant for particular items. In contrast, phonological or grammatical errors reflect difficulty in employing mechanisms that apply over large classes of items.

Stress. Stress errors concerned the stress diacritic, which obligatorily marks the vowel of the stressed syllable in every Greek word with two or more syllables (e.g., 4-%, / #-%.,; *\$,!89: / *\$,185:). Stress errors may be related to metrical sensitivity and suprasegmental awareness or information processing.

Punctuation. Punctuation errors concerned primary (period, comma, exclamation, question) and secondary (hyphen, colon, etc.) punctuation marks. They may indicate difficulties in phrase-level grouping, intonation, mastery of writing conventions, or perhaps inattention due to increased load,

stress, or poor concentration. They are not theoretically informative for word-level or sublexical spelling difficulties as examined in this study.

ANALYSIS OF GREEK SPELLING ERRORS

14

Other. This category included well-defined error types observed in children's writings that did not fit in the aforementioned categories. They may indicate misapplication or insufficient knowledge of print conventions at and around the word level.

Unclassifiable. This category included miscellaneous infrequent errors, e.g., mirrored letters.

Error Classification

Individual spelling errors were classified into 7 major and 37 minor categories (error types).

Major categories were defined on the basis of the type of knowledge necessary for correct spelling (graphophonemic mappings, grammatical types, orthographic word knowledge, diacritic and punctuation conventions). Minor categories were defined on the basis of specific grapheme or morpheme properties, as indicated in the Appendix. A detailed analysis of this classification system with explanations and examples in Greek is provided in Protopapas and Skaloumbakas (2010).

Phonological. Phonological errors were defined as spellings that affected the pronunciation of the word, altering its phonological identity (e.g., '()%**% /'alasa/ "sea" spelled +()%**% /falasa%; %,-. /adi/ "instead" / %- . /ati/). Phonological errors are thought to reflect difficulty in representations and processes that are not specific to words and ostensibly independent of lexical knowledge. Because sublexical processes suffice to produce phonologically acceptable spellings, presence of phonological errors is indicative of sublexical, phonographemic deficits, regardless of any word-specific deficits. The amount of phonological deviation was not taken into account. Any phonologically unacceptable spelling was considered a phonological error regardless of phonological distance from the target, word type, or within-word position. The phonological error category takes precedence in classification, subsuming any phonologically illegal misspellings. Thus, all following error categories

ANALYSIS OF GREEK SPELLING ERRORS

13

concern phonologically legal (Treiman, 1993) spellings only. This precludes classification ambiguity and maximizes the number of phonological errors. Therefore, if only few phonological errors are recorded in the data, this cannot be ascribed to bias due to overly stringent criteria.

Grammatical. Grammatical (alternatively termed morphological) errors concerned alternative, phonologically equivalent, spellings of inflectional suffixes (e.g., 01,-2" / 01,-2#, /3!dron/ "trees"—omega is appropriate for the plural genitive case). Grammatical errors may reflect insufficient mastery of inflectional morphology. Word-specific knowledge is unlikely to help with spelling of inflectional suffixes. General morphological knowledge, properly applied, can determine correct spelling unambiguously. Therefore, this category indicates deficient processing at a particular domain of linguistic representation, presumably extra-lexical or at least separate, extra-lexemic.

Orthographic. Orthographic (alternatively termed etymological, historical, or visual) errors concerned alternative, phonologically equivalent, spellings of word stems, including roots and any derivational morphemes preceding the obligatory inflectional suffix (e.g. 4μ#2+5 / 6μ#2+5 /omorfi/ "beautiful"; μ\$2.7" / μ\$2!.7" /mirizo/ "I smell"—the affix /iz/ -&7- produces a verb). Orthographic errors indicate imperfect registration of word-specific (or root-specific) knowledge. Therefore, these errors index the maturity and specificity of the developing orthographic lexicon. A preponderance of orthographic errors would be consistent with difficulties in memorizing information relevant for particular items. In contrast, phonological or grammatical errors reflect difficulty in employing mechanisms that apply over large classes of items.

Stress. Stress errors concerned the stress diacritic, which obligatorily marks the vowel of the stressed syllable in every Greek word with two or more syllables (e.g., 4-%, / #-%,,; *\$,!89: / *\$,185:). Stress errors may be related to metrical sensitivity and suprasegmental awareness or information processing.

Punctuation. Punctuation errors concerned primary (period, comma, exclamation, question) and secondary (hyphen, colon, etc.) punctuation marks. They may indicate difficulties in phrase-level grouping, intonation, mastery of writing conventions, or perhaps inattention due to increased load, stress, or poor concentration. They are not theoretically informative for word-level or sublexical spelling difficulties as examined in this study.

ANALYSIS OF GREEK SPELLING ERRORS

14

Other. This category included well-defined error types observed in children's writings that did not fit in the aforementioned categories. They may indicate misapplication or insufficient knowledge of print conventions at and around the word level.

Unclassifiable. This category included miscellaneous infrequent errors, e.g., mirrored letters.

Error Classification

Individual spelling errors were classified into 7 major and 37 minor categories (error types).

Major categories were defined on the basis of the type of knowledge necessary for correct spelling (graphophonemic mappings, grammatical types, orthographic word knowledge, diacritic and punctuation conventions). Minor categories were defined on the basis of specific grapheme or morpheme properties, as indicated in the Appendix. A detailed analysis of this classification system with explanations and examples in Greek is provided in Protopapas and Skaloumbakas (2010).

Phonological. Phonological errors were defined as spellings that affected the pronunciation of the word, altering its phonological identity (e.g., '()***% /'alasa/ "sea" spelled +()***% /falasa%; %,-. /adi/ "instead" / %- . /ati/). Phonological errors are thought to reflect difficulty in representations and processes that are not specific to words and ostensibly independent of lexical knowledge. Because sublexical processes suffice to produce phonologically acceptable spellings, presence of phonological errors is indicative of sublexical, phonographemic deficits, regardless of any word-specific deficits.

The amount of phonological deviation was not taken into account. Any phonologically unacceptable spelling was considered a phonological error regardless of phonological distance from the target, word type, or within-word position. The phonological error category takes precedence in classification, subsuming any phonologically illegal misspellings. Thus, all following error categories

ANALYSIS OF GREEK SPELLING ERRORS

13

concern phonologically legal (Treiman, 1993) spellings only. This precludes classification ambiguity and maximizes the number of phonological errors. Therefore, if only few phonological errors are recorded in the data, this cannot be ascribed to bias due to overly stringent criteria.

Grammatical. Grammatical (alternatively termed morphological) errors concerned alternative, phonologically equivalent, spellings of inflectional suffixes (e.g., 01,-2", / 01,-2#, /3!dron/ "trees"—omega is appropriate for the plural genitive case). Grammatical errors may reflect insufficient mastery of inflectional morphology. Word-specific knowledge is unlikely to help with spelling of inflectional suffixes. General morphological knowledge, properly applied, can determine correct spelling unambiguously. Therefore, this category indicates deficient processing at a particular domain of linguistic representation, presumably extra-lexical or at least separate, extra-lexemic.

Orthographic. Orthographic (alternatively termed etymological, historical, or visual) errors concerned alternative, phonologically equivalent, spellings of word stems, including roots and any derivational morphemes preceding the obligatory inflectional suffix (e.g. 4μ#2+5 / 6μ#2+5 /omorfi/ "beautiful"; μ\$2.7" / μ\$2!7" /mirizo/ "I smell"—the affix /iz/ -&7- produces a verb). Orthographic errors indicate imperfect registration of word-specific (or root-specific) knowledge. Therefore, these errors index the maturity and specificity of the developing orthographic lexicon. A preponderance of orthographic errors would be consistent with difficulties in memorizing information relevant for particular items. In contrast, phonological or grammatical errors reflect difficulty in employing mechanisms that apply over large classes of items.

Stress. Stress errors concerned the stress diacritic, which obligatorily marks the vowel of the stressed syllable in every Greek word with two or more syllables (e.g., 4-%, / #-% ,; *\$,!89: / *\$,185:). Stress errors may be related to metrical sensitivity and suprasegmental awareness or information processing.

Punctuation. Punctuation errors concerned primary (period, comma, exclamation, question) and secondary (hyphen, colon, etc.) punctuation marks. They may indicate difficulties in phrase-level grouping, intonation, mastery of writing conventions, or perhaps inattention due to increased load, stress, or poor concentration. They are not theoretically informative for word-level or sublexical spelling difficulties as examined in this study.

ANALYSIS OF GREEK SPELLING ERRORS

14

Other. This category included well-defined error types observed in children's writings that did not fit in the aforementioned categories. They may indicate misapplication or insufficient knowledge of print conventions at and around the word level.

Unclassifiable. This category included miscellaneous infrequent errors, e.g., mirrored letters.

Phonological. Phonological errors were defined as spellings that affected the pronunciation of the word, altering its phonological identity. Phonological errors are thought to reflect difficulty in representations and processes that are not specific to words and ostensibly independent of lexical knowledge.

Grammatical. Grammatical (alternatively termed morphological) errors concerned alternative, phonologically equivalent, spellings of inflectional suffixes. Grammatical errors may reflect insufficient mastery of inflectional morphology. Word-specific knowledge is unlikely to help with spelling of inflectional suffixes. General morphological knowledge, properly applied, can determine correct spelling unambiguously.

Orthographic. Orthographic (alternatively termed etymological, historical, or visual) errors concerned alternative, phonologically equivalent, spellings of word stems, including roots and any derivational morphemes preceding the obligatory inflectional suffix.

Stress. Stress errors concerned the stress diacritic, which obligatorily marks the vowel of the stressed syllable in every Greek word with two or more syllables.

Punctuation. Punctuation errors concerned primary (period, comma, exclamation, question) and secondary (hyphen, colon, etc.) punctuation marks. They may indicate difficulties in phrase-level grouping, intonation, mastery of writing conventions, or perhaps inattention due to increased load, stress, or poor concentration.

Another categorization of spelling errors has been presented by Cook V., who has focused on exactly the types of errors concerning the misspelled words. And namely, she analysed the set of misspelled words according to the usage of letters but not phonemes, as it is the case with the majority of other researchers in this field who mainly focused on the psychological or the teaching-learning aspect. Her classification has been used as the underlying thesis for our practical research:

Omission: The error consists in the omission of a single letter;

Insertion: The error consists in the insertion of a single letter;

Substitution: The error consists in the replacement of a single letter by another single letter;

Transposition: The error consists in the misordering of two adjacent letters,

Grapheme substitution: The error is not confined to one letter or the transposition of two letters. Rather, the writer has produced a spelling with a plausible but incorrect spelling choice (grapheme), e.g. *their* for *there*, or *thort* for *thought*. Some grapheme substitutions involve wrong use of a split vowel digraph, e.g. *gole* for *goal*.

2. Dealing with Misspelled Words: A Didactic, Phonemic and Morphological Perspective

2.1. Apostrophe Misuses

Its John who came up with this brilliant idea.

“**Its/it’s**” is commonly misspelled by both, native and non-native speakers and used in wrong context alike. In the original sentence we have come across the wrong usage of the homophonic pair—which will be analysed henceforth in the following subchapters. In fact, these words are so commonly misspelled, that they can fit into both categories: apostrophe misuses and the homographs. When it comes to the translation of the wrongly-used word, we have translated as duly required by the context, since it requires the abridged form of the pronoun “it” and the verb “is” (it’s), not the possessive adjective “its”.

*We were mesmerised by the beauty of the Grand Canyon and **it’s** size.*

Just as in the example above, the “its/it’s” homophonic and quasi-homographic pair is at play but in the reverse usage by comparison to the sentence above. The translation into Romanian and Spanish have demonstrated the correct usage of the said phenomenon, i.e., the possessive adjective. As we have stated above, in order to overcome the problem of “its/it’s” misuse, one has to proofread the piece of writing, or to train more on the said pair to remove this kind of dyslexia.

***Student’s** were shown the facilities around the university campus.*

In this example the plural noun “students” has been used with a redundant apostrophe, which is a common mistake among native speakers of English. Interestingly though, the non-native speakers do not have such kind of mistakes, or commit them in very little cases. This is where the didactical aspect comes into play because the non-native speakers have been trained about this phenomenon at a conscious age and they know for sure that plurals only add the letter “s” at the end, whereas apostrophes plus “s” are added in case of the possessive, or genitive case.

*She still didn’t know **who’s** those books were.*

The English sentence shows another misspelled word because it is used wrongly in the context, i.e., the word in itself is not incorrectly spelled, it is just used in the wrong context. To break this problem down, we have to say that “who’s” is the contracted form of the pronoun “who” and the verb “is,” whereas in this context, the possessive relative pronoun “whose” should have been used. This type of error is commonplace among native speakers of English, just as it is the case with the above-encountered homophonic pair “its/it’s”, the pair

“whose/who’s” has the same features, i.e., it is homophonic and quasi-homographic, and it is difficult for people to figure out in which context they should be used, especially when the subject writes a dictation.

*It was a torment for the teachers to read **James’** handwriting.*

In this sentence we have come across a debated question in the English language environment whether the singular nouns ending in “s” should take an apostrophe or an apostrophe plus “s” when it comes to the possessives. It turns out that “James’ ” and “James’s” are both correct, but since the pronunciation should be /'dʒeɪmzɪz/ for the possessive case, the more accepted variant is the latter one. Other is the case when we use such a noun (ending in “s” in its singular form) in plural form, then the correct form would be “the Jameses’ car” as can be found in the next sentence, and which has proven a correct use of the possessive case for the plural proper nouns.

*Sunday was the day when the **Jameses’** car used to be parked outside.*

And it is obvious that the topic of the synthetic possessive case is a topic to be debated by linguists, philologists and the general public. Anyways, the clear conclusion is that the rule has to be learnt in this respect in order to avoid misunderstandings and misinterpretations.

2.2. Homophones as a Source of Confusion and Misspellings

*The number of TV **ads adds** too much time to a baseball game.*

In the sentences belonging to this sub-chapter, we have decided to use homophones in a single sentence to show how confusing they can be especially for untrained language learners who can not yet discriminate between the words sounding alike. Accordingly, the first sentence uses two homophonic words “ads” and “adds,” which for a trained ear and a good command of the context of the sentence should not pose any strain in understanding and writing correctly the words in question. It goes without saying that such homophonic pairs should not be placed in the same sentence in such a close proximity as it is in the English sentence in order to avoid the cacophony in the sentence. We have added these two words on purpose to show how misleading and confusing the words sounding alike can be.

*You are not **allowed** to talk **aloud** in the library.*

This sentence is using another homophonic pair “aloud/allowed”, which, despite the fact that are spelled differently, have different grammatical categories. Although the use of the homophones is correct grammatically, such phenomena should be avoided in a single sentence, despite the fact that in some literary works one could encounter homophones for stylistic purposes. The different grammatical categories and the good command of English in terms of listening and comprehension, should not make it difficult to understand the context and thus, write the correct words.

*He was sure that the hotel **maid made** the bed.*

The homophones “maid” and “made” in this sentence create a homophonic pun, which is a type of wordplay that uses homophones to create a humorous effect. The sentence sounds like “He was sure that the hotel made the bed” which implies that the hotel itself physically made the bed, rather than the hotel maid. This homophonic pun can create a cacophony, which is an unpleasant or jarring sound effect created by the combination of words or sounds. In this case, the combination of “maid” and “made” creates a sound effect that can be jarring to the listener's ear. The said homophones can also create difficulties for the hearer and the translator in understanding the intended meaning of the sentence. Without context or knowledge of the homophonic pun, the sentence could be misinterpreted.

*The bride walked down the sandy **aisle** on the tropical **isle**.*

The sentence contains homophones, “Aisle” (noun) and “Isle” also a noun. They create a potential source of confusion for the hearer or reader. Without context, it could be difficult to understand whether the sentence is describing the bride walking down a sandy aisle in a building on a tropical island or walking down a sandy path on a small tropical island. In terms of dictation, it would be important to ensure that the difference between these two words is clearly pronounced to avoid confusion. Overall, the homophones “aisle” and “isle” can create difficulties for the hearer or reader in understanding the intended meaning of the sentence. It is important to provide enough context and to enunciate the difference between the two homophones to avoid confusion.

*The company initiated massive layoffs, **witch** is sensible during economic downturns.*

The word “witch” in this sentence is used incorrectly because it is a misspelling of the word “which.” These two words are homophones, which means that they sound the same but have different spellings and meanings. In this context, the correct word to use is “which,” as it refers to the company's decision to initiate layoffs during economic downturns. To avoid misspelling, it is important to pay close attention to the spelling of the word and its context in a sentence. One way to do this is to proofread your work carefully, checking for spelling errors and making sure that each word is being used in the correct context.

*I am tired just watching the dog **lay** in the warm sunlight.*

The English sentence is grammatically correct, but it contains a mistake in the use of the verb “lay.” The correct past tense of the verb “to lie” (meaning to recline or rest) is “lay,” while the correct past tense of the verb “to lay” (meaning to put or place something) is “laid.” In this case, the correct verb to use is “lie” instead of “lay.” To avoid this error, it is important to be aware of the differences between similar verbs and their past tenses. A quick review of commonly confused verbs and their conjugations can help to prevent mistakes in written and spoken communication.

2.3. Wrong Use of Affixes

*He has all of the virtues I **unlike** and none of the vices I admire.*

The English sentence contains a mistake in the use of affixes. The word “unlike” is not used correctly in this sentence. It is a preposition that means “different from” or “not similar to.” The correct word to use in this context would be “dislike,” which means to have a negative feeling toward. The mistake may have occurred due to confusion between the prefix “un-“ (meaning “not” or “the opposite of”) and the verb “dislike.” To avoid this type of error, it is important to be aware of the meanings and correct usage of prefixes, suffixes, and other affixes.

*Millions of people were **misplaced** as a result of that war.*

“Misplaced” is also correct in terms of spelling but used wrongly in the context of the sentence given. The meaning of the sentence obviously requires another spelling, “displaced”, which is the usual context for the people fleeing the atrocities of wars. The roots to this problem may be found in poor knowledge of affixes as well as in the lack of fact-checking when it comes to the meaning of apparently similar words and look like synonyms, but in fact they are not. To avoid such situation, one has to look up for the meaning of the word and practice the different contexts where the said words are used.

*Elections were won **iregardless** of public criticism.*

“Iregardless” is a self-contained redundancy. The prefix “ir-” turns the root word (“regard”) into a negative, and so does the suffix “less”. So “regardless” (the correct word) means “without regard”. Thus “irregardless”, if it were a word at all, would mean “not without regard”, in other words the same as ‘regard. Such pleonastic misspellings happen amongst native speakers even with a high degree of education, a Romanian equivalent in this regard would be *mai superior* which reflects the same situation of self-contained redundancy.

*The concert was **successfull** and Lucy has got many fans ever since.*

The adjective “successfull” has been misspelled because of the confusion with the adverb “successfully,” which requires a double consonant “l.” Such kind of mistakes are driven by the urge to use double letters, which is not always correct. Thus one should be aware of the rule which says that an adjective ending in “l”, when transformed into an adverb, the final consonant is doubled.

*She had to **rewrite** her essay to get a higher grade.*

Although “rewrite” is not considered erroneous, still, the more formal spelling is “re-write” although this mistake is used extensively by native speakers. Nevertheless, in formal writings such colloquial spellings are not allowed.

2.4. American and British Orthography

*The port has some trade in corn and seed, and there is steamboat **connexion**.*

The seemingly odd spelling of “connexion” is in fact an old British spelling still present in Cambridge Dictionary. It is clear that nowadays, the overwhelmingly spread variant of spelling is “connection”. To sum up, the highlighted variant is not wrong, but since it is still present in dictionaries, it should find its place in the common use.

*On his way there he stopped at a bakery and picked up 8 dozen **doughnuts**.*

In this example, the British spelling of the noun “doughnuts,” as opposed to the American orthography – “donuts,” which again abides by the phonetic manner of spelling, is more justified. It is because the noun, as we can see from the British spelling is a compound one, which means a kind of confectionery product made out of dough and nuts, and the American spelling got it wrong in that the simplifications of this kind may make the spelling of certain words change beyond recognition in some cases.

*On a cold day there can be quite a **draught** from the letterbox.*

It turns out that certain words which in British spelling feature the letter combination “gh” which may have either the zero pronunciation or be pronounced as /f/, are in the American spelling changed into the “f” letter as in “draft,” or in the case of zero pronunciation, into some letters that would render the same sound as in the British-spelled word, as we can see in the following example.

*If they **plough** on until it's dark, they would get this field finished.*

As we have mentioned above, the British spelling for “plough,” was changed in the American one as “plow,” adding the final “w” letter to comply with the pronunciation. Overall, we can conclude that the

American spelling system follows the simplification principle, making out of British spelling more simplified versions.

2.5. Difficult Words to Spell

*She wears a short **fuchsia** dress and white boots as a human.*

“Fuchsia,” pronounced /'fju:ʃə/ is another problematic word in the English language because of the redundant, unpronounced letters. It does not have the usual “sc” and “sh” combinations. Instead, it uses a unique “chs” consonant blend, which you can't find in other words. The main difficulty about this word is that the word has quite a restraint usage, and people unfamiliar with it may commit spelling errors, especially while writing a dictation.

*He didn't want to fight, so he **acquiesced** to her request.*

“Acquiesce” is a verb that is pronounced /,ækwi'es/ and means “to accept or agree passively, without arguing.” The reason for the erroneous spelling may be the combination of the redundant letters, i.e., the letters that are present in the spelling but not pronounced. This letter combination is “cquie” which is present at the beginning of many words like “acquaintance” or “acquire.”

*He was **conscientious** about following the doctor's orders.*

“Conscientious” /,kɑ:nʃi'ɛnʃəs/ is an adjective that describes someone as “meticulous, careful” or who “follows their conscience.” What makes this word challenging is that the “-sc-” and the “-t-” produce the same /ʃ/ sound. Besides the fact that the word in question is difficult to spell, it is also difficult to pronounce for both English native speakers and English learners.

*Behind the ambition was a **mischievous** sense of humour.*

“Mischievous” /'mɪʃɪvəs/ is an adjective that describes a person or animal who “enjoys playing tricks and annoying people,” or describes an act or thing as “intended to cause harm or trouble.” Another trouble with the highlighted word, besides the redundant mispronounced letters, is the stress on the prefix “mis-” which is uncommon for words of such type, where the stress is usually put on the meaning-bearing word.

2.6. Homographs

*We're left **agape** when considering the **agape** love of God's grace.*

Pronounced /ə'geɪp/, “agape” means mouth wide open in wonder, whereas pronounced /'æg.ə.pi/, or /'æg.ə.peɪ/ in American English, means sacrificial love. The different pronunciation may in fact make it less difficult to sense the meaning of the sentence. The two homographs were used in a single sentence to show the degree of confusion that they may cause. In fact, both pronunciations obey the general rules of reading depending on which syllable one uses the stress. Thus, for the former word the stress is on the second syllable, while for the latter word on the third one, hence, different pronunciation.

*Wanting to go to the store **close** to the house, she did **close** and lock the door.*

The first homograph is pronounced /kləʊs/ and means nearby, while the second one is articulated as /kləʊz/ which means to make a door or a window shut. We think that this pair has a very low probability of being misspelled as it is in wide use and even elementary-level students are aware of the different pronunciation of these homophones, although this different pronunciation is so similar that sometimes the dissimilarity is blurred when pronounced fast, or when /kləʊs/ is followed by a vowel sound word, where “s” is pronounced as /z/.

*The **wind** blew softly as we watched the river **wind** its way through the valley.*

The first homophone is pronounced /wɪnd/, which means the moving of air, and the second one, pronounced /waɪnd/, related to twisting or wrapping around. For an unexperienced English learner, the latter pronunciation, if unknown, might cause troubles and they may think that since the first word, the one they know, has been spelled in one way, the second one should be spelled of the following manner – “wined”, which is correct as a matter of spelling but wrong in terms of context.

2.7. Grapheme Substitution

The concept of grapheme substitution is related to the usage of another letter in place of the correct one which sounds in the same way, or sounds similarly with the correct one when placed in combination with other graphemes. This is one of the most common types of errors committed by both native speakers of English and language learners.

*Some of the mill's **machinary** was damaged in the fire.*

The same issue relating to the representation of the shwa sound by different vowels is found in the highlighted example, where the correct spelling should use the letter “e” in “machinery”. A way to overcome such situation is to take into account the original noun, which comes from French – “machine,” which has the final, unpronounced letter “e” that should be used in the correct orthography.

*She had **concieved** the idea of a series of novels.*

The incorrect orthography of the word “con*ci*eved” witnesses the common mistake of confusing the letter combinations that produce the same sound, i.e., combination “ie” and “ei” generate the sound /i:/. It is obvious that the correct pronunciation is “con*ce*ived” and as such this type of words with similar spelling like “re*ce*ived,” “per*ce*ived,” or “con*ce*itednesses,” etc., should be drawn more attention while learning the rules of reading and spelling.

*They **ache**ived high scores on their math tests.*

Unlike the previous example, the one present in the head sentence – “*ache*ived” has the same type of mistake but in the reverse order, i.e., the correct spelling “*ach*ieved” is misspelled because of the grapheme substitution phenomenon. It is to note that the most of such type of spelling, involving combination of letters in a word, follow a set of rules, but many people still confuse them because of the fact that these combinations produce the same sound.

Conclusion

Some wrongly affixed words are commonplace in the colloquial English and widely used to have a slightly different meaning from the correctly-spelled variants. Such is the case of the “inexpensive-unexpensive” pair where unexpensive, although incorrect, is given the meaning of cheaper than usual, but still expensive in terms of the amount to be paid. Other commonly-misspelled words that are in wide usage among English speakers include “unregular,” “unmature,” “irregardless,” “supposably,” “conversate” etc.

Another source of misspellings rather belongs to the wrong choice of words which have a negative prefix such as “dis-“ and “mis-“ as in “distrust-mistrust,” although both being correct, still may have different shades of meaning or completely different ones. Accordingly, the writer should be careful in the choice of words, whereas the translator should re-check the meaning and the context of the sentence where such words are used. Other examples include: “illogical-alogical” or “misplaced-displaced.”

English can distinguish between formal and colloquial orthography and this phenomenon may spread from formal contexts to colloquial ones such is the example of “rewrite,” which in formal contexts should be written as “re-write,” “unmature,” “luv” for “love,” “dat” for “that” etc. The latter two colloquial spellings are also part of the eye dialect.

Actually, some colloquially-spelled words like “unmature,” “inequal,” “identic,” or “rewrite” are not underlined in red by the MS Word spell-checker, which is a proof that the said words are a commonplace phenomenon and may be accepted in future as a common spelling.

In the case of the often-misused homophonic pair “its/it’s,” or “whose/who’s,” or “their/they’re” a type of dyslexia comes into play and both native and non-native speakers use them wrongly regardless of the level of education or knowledge. We think that one reason for this type of error is not only the homophonic nature of it but the quasi-homographic nature as well. One analogy for this phenomenon would be the way many people mistake left for right or vice-versa. One way to overcome this situation is to ponder more carefully whether we need to use the possessive case or the pronoun “it” and the verb “is” in contracted form.

Sometimes there can be fierce debate whether the singular nouns ending in “s” should take an apostrophe or an apostrophe plus “s” when it comes to the possessives. It turns out that “James’ pen” and “James’s pen” are both in wide use in English-speaking environment, but since the pronunciation should be /'dʒeɪmzɪz/ for the possessive case, the more accepted variant is the latter one, according to the formal style of writing, whereas, the former one is left for the informal style.

Homonyms are difficult for students to acquire and learn because most of the time they are acquired at different stages of the learning process and in very few cases together. We consider that it is much more effective to learn the homophones in pairs, or triplets and in this way, one ensures that the student has learned additional words, knows how to differentiate their meaning and the spelling.

Some spelling errors are made because of the associations with other parts of speech of the same-rooted word. Therefore, many people, including native speakers, may spell in an erroneous way the adjective “unequal” by association with the noun “inequality,” mistakenly using the wrong orthography “inequal.” Interestingly though, “inequal” as stated above is also used.

Generally, spelling is strongly correlated with pronunciation, and since the pronunciation of English words has got many exceptions to the rule, hence the spelling errors that many native English speakers commit, the alone the non-native ones. Accordingly, a more thorough teaching module in schools is needed where phonetics and spelling be taught so that the students form a strong correlation between the spelling and pronunciation of words. The emphasis should be put on the often mistakenly-spelled words.

Speaking about the differences between British and American spelling, we have to note that the British variant of spelling is more prone to preserve the original spelling of some loan-words of non-Germanic origin, while the American orthography strives for a more phonetical variant. Thus in British spelling we have

“gynaecologist”, “aesthetic”, “centre” or “annexe”, whereas in the American spelling we note “gynecologist”, “esthetic”, “center” and “annex”. Other examples may include “doughnuts” vs “donuts,” “draught” vs “draft,” or “plough” vs “plow.”

And when we talk about the world-wide English, the tendency is to use the American version which is simpler or this tendency might be due to the wider presence of American texts worldwide.

Another source of erroneously-spelt words is their confined use, i.e., words used as terminological units of professional jargon. Such terms are very rarely used in common-knowledge situation, hence, the unawareness of them causes spelling errors among general public. Examples of such terms include: “chiaroscurist,” “gastroesophageal,” or “paradigm.”

The representation of the shwa sound by different vowels is one source of the grapheme substitution and dysgraphia in English language learners. Thus, the misspellings like “machinary” or “imaginitive” are committed due to the production of the same shwa sound as in the correctly-spelled words – “machinery” and “imaginative”.

As for the grapheme substitution phenomenon, the most mistaken graphemes by far are the “ie”/“ei” letter combinations. The reason behind misspelling words with the said letter combination is that they produce the same sound /i:/ in words like “receive,” “conceive” as compared to “achieved” or “retrieved”. It is important to be aware of the rule that following the letter “c,” the combination “ei” should be used, as for the other cases – “ie” is the correct spelling.

Mispronunciation is also a source of spelling mistakes, i.e., language learners, who due to their native language interference, mistakenly pronounce some words containing the mispronounced sound, tend to project that erroneous pronunciation on spelling. Accordingly, we have attested the use of such misspelled words as “wolleyball,” or conversely, “vindow.”

It is clear that the grounds of committing spelling errors are different, ranging from psychological ones—as in the case of dyslexia, degenerating into dysgraphia, or confusing commonly used letter combination for designating the same sound—to the orthographic spelling of unknown words.

Bibliographic References

- Brown Douglas. Principles of Language Learning and Teaching. New-York: Prentice-Hall, 1987.
- Castles Anne. The Dual Route Model and the Developmental Dyslexias. In: London Review of Education, 4(1), 2006, pp. 49-61.
- Coltheart Max, Rastle Kathleen, Perry Conrad, Langdon Robyn, Ziegler Johannes. DRC: A Dual Route Cascaded Model of Visual Word Recognition and Reading Aloud. In: In Psychological Review, 108(1), 2001, pp. 204-256.
- Cook Vivian. Linguistics and Second Language Acquisition. London: Macmillan, 1993.
- Kemper Marcus. *Implicit and Explicit Instruction of Spelling Rules*. In: Learning and Individual Differences, 22(6), 2012, pp. 639–649.
- Sheriston Lee, Critten Sarah and Jones Emily. Routes to Reading and Spelling: Testing the Predictions of Dual-Route Theory. In: Reading Research Quarterly, 51(4), 2016, pp. 403–417.

CONSIDERAȚII, FORME ȘI METODOLOGII ÎN PREDAREA LIMBII ROMÂNE ÎN CADRUL PROGRAMULUI ACADEMIC „ANUL PREGĂTITOR” PENTRU CETĂȚENII STRĂINI

Ludmila BRANIȘTE

<https://orcid.org/0000-0002-1635-1986>

Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași

Rezumat

În contextul creșterii mobilității academice internaționale, programul „Anul Pregătitor” din România joacă un rol esențial în facilitarea integrării studenților internaționali prin cursuri intensive de limba română. Această lucrare examinează metodele și abordările pedagogice utilizate în predarea limbii române ca limbă străină, incluzând metoda comunicativă, metodele audiolingvistice, precum și utilizarea tehnologiilor digitale. Sunt analizate provocările specifice întâmpinate de studenții din culturi diverse și diferențele în stilurile de învățare, care necesită o abordare sensibilă și adaptată din partea cadrelor didactice. Studiul subliniază importanța evaluării formative și a feedback-ului constant pentru a sprijini progresul lingvistic al studenților și evidențiază rolul materialelor didactice integrate cultural în facilitarea învățării și înțelegerea culturii române. Concluziile indică necesitatea adaptării constante a programului „Anul Pregătitor” la nevoile studenților și la tendințele moderne în educație, pentru a crea un mediu de învățare incluziv și eficient. Acest program contribuie astfel nu doar la dezvoltarea competențelor lingvistice, ci și la promovarea limbii și culturii române în mediul academic internațional.

Cuvinte-cheie: Anul Pregătitor, predarea limbii române, limba română ca limbă străină, studenți internaționali, integrare culturală, tehnologii educaționale

Abstract

In the context of increasing international academic mobility, the Romanian "Preparatory Year" program plays an essential role in facilitating the integration of international students through intensive Romanian language courses. This paper examines the pedagogical methods and approaches used in teaching Romanian as a foreign language, including the communicative method, audiolinguistic methods, and the use of digital technologies. The specific challenges faced by culturally diverse learners and differences in learning styles are analyzed, which require a sensitive and adapted approach from teachers. The study emphasizes the importance of formative assessment and constant feedback to support students' linguistic progress and highlights the role of culturally integrated teaching materials in facilitating learning and understanding of Romanian culture. The findings indicate the need to constantly adapt the Preparatory Year program to student needs and modern trends in education in order to create an inclusive and effective learning environment. This program thus contributes not only to the development of language skills but also to the promotion of Romanian language and culture in the international academic environment.

Keywords: Preparatory Year, Romanian language teaching, Romanian as a foreign language, international students, cultural integration, educational technologies

Creșterea fluxului de studenți străini în universitățile din România a determinat o schimbare semnificativă în abordarea procesului de predare a limbii române. Programul „Anul Pregătitor” a fost creat cu scopul de a sprijini integrarea academică și socială a acestor studenți, ajutându-i să dobândească abilitățile lingvistice necesare pentru a participa activ și eficient la cursurile universitare. Predarea limbii române într-un context multicultural implică o abordare metodologică variată, care să răspundă atât nevoilor lingvistice, cât și celor culturale ale studenților. Această lucrare explorează diferitele metode de predare, provocările unice cu care se confruntă educatorii și modalitățile prin care programul poate sprijini studenții internaționali.

1. Contextul și importanța programului „Anul Pregătitor”

Programul „Anul Pregătitor” a fost instituit pentru a facilita accesul studenților internaționali la învățământul universitar în limba română. Majoritatea universităților din România oferă acest program, care durează un an și include atât cursuri de limbă română, cât și de cultură și civilizație română. Ministerul Educației din România a recunoscut necesitatea acestui program în vederea adaptării studenților la cerințele academice ale sistemului de învățământ românesc.

Numărul studenților străini a crescut constant în ultimii ani, evidențiind importanța pregătirii lingvistice adecvate. „Anul Pregătitor” devine astfel o etapă esențială, oferind o bază solidă pentru învățarea

limbii române, fapt care contribuie la reducerea decalajului cultural și lingvistic și la integrarea mai ușoară a studenților în societatea românească.

2. Teorii și metodologii în predarea limbii române ca limbă străină

Metodele de predare a limbii române ca limbă străină variază de la metode tradiționale, cum ar fi metoda gramaticii și traducerii, la abordări mai moderne, cum ar fi metoda comunicativă, metodele audiolingvistice și utilizarea tehnologiei digitale. Fiecare metodă prezintă avantaje și dezavantaje, iar alegerea metodologiei depinde de nivelul de competență lingvistică al studentului, de structura cursului și de obiectivele acestuia.

2.1 Metoda comunicativă

Metoda comunicativă se concentrează pe dezvoltarea abilităților de comunicare și implică studenții în activități care simulează situații reale de comunicare. Aceasta presupune utilizarea limbii române încă de la primele lecții, chiar dacă la nivel elementar, în scopul de a dezvolta încrederea și fluența. Studiile din domeniu (vezi, de exemplu, Harmer 69-70) arată că metoda comunicativă este eficientă în creșterea încrederii în sine a studenților, permițându-le să își asume riscuri lingvistice și să folosească limba în contexte cotidiene.

2.2 Metoda gramaticii și traducerii

Metoda gramaticii și traducerii este adesea preferată pentru studenții care provin din țări în care se vorbește o limbă romană, având în vedere similitudinile gramaticale și lexicale. Deși această metodă poate fi criticată pentru lipsa de interacțiune practică, ea rămâne eficientă în a oferi o bază teoretică solidă și în a ajuta la consolidarea înțelegerii structurii limbii române.

2.3 Metoda audiolingvistică

Metoda audiolingvistică, axată pe ascultare și repetare, este utilizată în special pentru studenții începători, deoarece îi ajută să se familiarizeze cu fonetica și intonația limbii române. Prin expunerea repetată la structuri lingvistice specifice, studenții pot dezvolta abilități de pronunție și de înțelegere auditivă.

3. Provocări în predarea limbii române pentru studenți din diverse culturi

Un aspect important în cadrul programului „Anul Pregătitor” îl reprezintă diversitatea culturală și lingvistică a studenților. De exemplu, studenții din Europa de Est pot avea mai puține dificultăți în învățarea limbii române datorită influenței limbilor slave, în timp ce studenții din Asia sau Africa pot întâmpina mai multe provocări.

Cultural, diferențele în stilurile de învățare pot influența modul în care studenții se raportează la materialul de studiu. În timp ce studenții din anumite țări asiatice, cum ar fi China, sunt obișnuiți cu metode de predare bazate pe memorare și respect față de autoritate, studenții europeni pot prefera un stil de predare mai participativ. Profesorii trebuie să fie atenți la aceste aspecte culturale pentru a crea un mediu de învățare inclusiv și echilibrat.

4. Metode interactive și utilizarea tehnologiilor digitale

Progresele tehnologice au transformat predarea limbii române pentru străini, permițând o experiență de învățare mai interactivă și personalizată. Utilizarea aplicațiilor mobile, platformelor de învățare online și a resurselor multimedia a devenit tot mai comună.

De exemplu, aplicațiile mobile de tipul Duolingo sau Babbel oferă studenților posibilitatea de a exersa limba română într-un mod ludic și accesibil. De asemenea, platformele de învățare, precum Moodle sau Google Classroom, permit profesorilor să distribuie materiale de studiu și să interacționeze cu studenții în timp real.

Studiile recente (vezi, de exemplu, Chirilă, 2017: 152), utilizarea tehnologiei digitale în procesul de învățare a limbii române are un impact semnificativ asupra implicării studenților, crescând motivația și oferind mai multe oportunități de exersare. În plus, tehnologia permite monitorizarea progresului fiecărui student, permițând profesorilor să ofere feedback personalizat.

5. Rolul feedback-ului și evaluării în predarea limbii române

Evaluarea și feedback-ul sunt elemente esențiale în procesul de învățare, în special în cazul studenților care învață o limbă nouă. În programul „Anul Pregătitor”, evaluările formative și sumative sunt utilizate pentru a urmări progresul și pentru a adapta metodele de predare la nevoile studenților.

Evaluările formative, cum ar fi testele săptămânale sau exercițiile de evaluare orală, permit profesorilor să identifice dificultățile specifice și să le abordeze în timp util. Evaluările sumative, precum testele finale, sunt utilizate pentru a măsura competențele lingvistice generale și pentru a evalua dacă studentul este pregătit să participe la cursurile universitare în limba română.

Feedback-ul constant, constructiv și specific este un alt element cheie pentru progresul studenților. Potrivit cercetătorilor (Chirilă, 2021: 205), feedback-ul individualizat, în special în cazul erorilor de pronunție și gramatică, are un impact pozitiv asupra încrederii studenților și contribuie la o mai bună înțelegere a structurii limbii.

6. Adaptarea materialelor didactice și importanța componentelor culturale

Pentru a facilita integrarea lingvistică și culturală, materialele didactice utilizate în cadrul programului „Anul Pregătitor” trebuie să fie adaptate la specificul cultural al studenților. Cărțile de gramatică și manualele de vocabular sunt însoțite de lecții care ilustrează elemente ale culturii române, tradițiile și valorile sociale.

Lecțiile despre sărbători tradiționale, cum ar fi Paștele sau Crăciunul, oferă studenților o imagine completă asupra culturii și istoriei României. Astfel, învățarea limbii devine o poartă către descoperirea unei noi culturi și creează o experiență educativă mai bogată.

7. Rolul motivației și al implicării active în învățarea limbii române

Motivația și implicarea activă a studenților joacă un rol esențial în succesul procesului de învățare a limbii române în cadrul programului „Anul Pregătitor”. Studiile din domeniul educației sugerează că motivația este unul dintre factorii principali care influențează nu doar achiziția lingvistică, ci și reținerea informațiilor și progresul pe termen lung (ibidem: 206). Astfel, este crucial ca programul să promoveze activități și metode de predare care să stimuleze interesul și entuziasmul studenților pentru învățarea limbii române.

7.1. Tipuri de motivație și influența lor asupra învățării limbii

În cadrul studiilor psihopedagogice, se disting două tipuri principale de motivație: motivația intrinsecă și cea extrinsecă (Cucuș 62). Motivația intrinsecă este asociată cu interesul personal al studentului față de limbă și dorința de a învăța din plăcere, în timp ce motivația extrinsecă se referă la influențe externe, cum ar fi cerințele academice sau oportunitățile de carieră.

În cazul studenților internaționali, motivația extrinsecă este adesea inițial mai puternică, aceștia învățând limba română pentru a obține acces la studii superioare în România sau pentru a-și extinde posibilitățile de carieră. Totuși, un scop esențial al profesorilor în cadrul programului „Anul Pregătitor” este dezvoltarea motivației intrinseci, care va asigura o implicare pe termen lung și o aprofundare mai serioasă a studiului limbii. Conform lui Chirilă (2021: 202), studenții cu o motivație intrinsecă mai puternică tind să atingă niveluri superioare de competență lingvistică și să păstreze cunoștințele pentru o perioadă mai lungă.

7.2. Metode de promovare a implicării active

Pentru a spori implicarea activă și motivația intrinsecă, cadrele didactice pot folosi metode interactive și ludice care fac procesul de învățare mai atractiv. Jocurile de rol, dezbaterile, proiectele de grup și simulările de situații reale sunt doar câteva exemple de activități care permit studenților să își folosească cunoștințele de limbă într-un context social și să își dezvolte abilitățile de comunicare.

În plus, integrarea culturii și a tradițiilor românești în cursuri poate fi o modalitate eficientă de a capta interesul studenților. De exemplu, organizarea de activități practice, cum ar fi pregătirea de mâncăruri tradiționale românești, vizionarea de filme românești sau participarea la festivaluri culturale, oferă studenților o experiență autentică și le permite să înțeleagă mai bine nu doar limba, ci și valorile culturale ale României. Aceasta contribuie la dezvoltarea unei legături emoționale cu limba și cultura română, ceea ce favorizează motivația intrinsecă.

7.3. Rolul feedback-ului pozitiv și al recunoașterii progresului

Pentru a susține motivația și implicarea, este esențial ca profesorii să ofere feedback constant și pozitiv. Recunoașterea progresului fiecărui student și evidențierea succeselor, chiar și a celor minore, poate contribui la consolidarea încrederii în sine și la crearea unei atitudini pozitive față de procesul de învățare.

De asemenea, crearea unei atmosfere de încurajare și susținere în cadrul clasei este esențială pentru a stimula implicarea studenților. Studenții internaționali, care deseori se confruntă cu dificultăți de adaptare într-un mediu nou, au nevoie de o susținere morală și de un mediu în care să se simtă confortabil să își exprime opiniile și să facă greșeli. Potrivit studiului lui Harmer (156-157), o atmosferă pozitivă de învățare crește nivelul de încredere al studenților și contribuie la o mai bună reținere a informațiilor.

7.4. Importanța auto-reflecției și auto-evaluării

Un alt aspect relevant pentru promovarea motivației și a implicării este stimularea auto-reflecției și a auto-evaluării. Studenții pot fi încurajați să își stabilească obiective lingvistice individuale și să își monitorizeze progresul în mod regulat. Acest proces de auto-evaluare îi ajută să devină mai conștienți de punctele lor forte și de ariile care necesită îmbunătățiri, oferindu-le, totodată, un sentiment de control asupra propriului proces de învățare.

Astfel, programul „Anul Pregătitor” nu este doar un mediu de învățare a limbii române, ci și un cadru pentru dezvoltarea personală și pentru consolidarea competențelor academice și interculturale. Implicarea activă și motivația susținută sunt factori esențiali care pot determina succesul studenților și le pot oferi o experiență de învățare pozitivă și transformatoare.

Concluzie

Programul „Anul Pregătitor” reprezintă o etapă crucială în procesul de integrare academică și socială a studenților străini în România. Prin adoptarea unor metodologii de predare variate și interactive, adaptarea la diversitatea culturală și utilizarea tehnologiilor moderne, programul oferă studenților internaționali o bază solidă pentru o tranziție ușoară în mediul universitar românesc.

Dezvoltarea continuă a acestui program și adaptarea sa la cerințele studenților și la progresele tehnologice va contribui atât la succesul academic al studenților internaționali, cât și la promovarea limbii și culturii române în contextul globalizării.

Referințe bibliografice

Chirilă, Arina. Motivarea studenților străini în anul pregătitor de limba română: strategii și tehnici. In: Intertext, numărul 1-2(57-58), 2021, pp. 201-207.

Chirilă, Arina. World Wide Web și Predarea Limbii Române. Iași: Editura “Gr. T. Popa”, 2017, pp. 150-153.

Cucoș, Constantin. Psihopedagogie. Iași: Polirom, 2008.

Harmer, Jeremy. The practice of English language teaching. Pearson Longman, 2007.

LA NOUVELLE PENSÉE DE L'ALTÉRITÉ PERMETTRA-T-ELLE UN HORIZON COMMUN DE COMPRÉHENSION DU MONDE?

Mihaela CHAPELAN

<https://orcid.org/0000-0003-0103-4424>

Université de Bucarest, Roumanie

Rezumat

Tematica alterității a cunoscut o evoluție constantă atât în practica artistică a ultimelor decenii cât și în studiile teoretice din diferite domenii. Preocupată prin definiție de modul în care sunt percepute și reprezentate diversele tipuri de diferențe (sociale, etnice, rasiale, sexuale, biologice, culturale etc.), grila de gândire prin care ne raportăm la ceilalți pare să conducă spre imaginea unei lumi *fărâmițate*, de o heterogeneitate dusă la extreme, în care cu greu am putea construi un orizont comun de înțelegere. Dar aceasta este doar o primă impresie deoarece așa cum subliniau istoricii imaginarii, ea coexistă și este permanent contrabalansată de o altă structură arhetipală a gândirii umane, și anume aspirația spre unitate și coeziune.

Articolul nostru avansează ideea că alteritatea a devenit deja o meta-categorie și își propune să evidențieze câteva dintre aspectele care argumentează această poziție. Va fi abordată și relația dintre alteritatea culturală și perspectiva antropologică, o atenție deosebită fiind acordată unor controverse celebre cu privire la distincții ce păreau de necontestat (precum cea dintre *gândirea primitivă* și cea *modernă*), sau la noțiunea de *tradiții inventate*.

Cuvinte cheie : studii despre alteritate, metacategorie, perspectiva antropologică, controverse teoretice, tradiții inventate

Abstract

The topic of otherness has experienced constant evolution both in the artistic practice of the last decades and in the theoretical studies carried out in various fields. Intrinsically preoccupied with the way in which our differences (social, ethnical, racial, sexual, biological, cultural etc.) are perceived and represented, the reading grid through which we relate to the others seems to suggest the image of a *fragmented*, radically heterogenous world, in which we struggle to find a shared horizon of understanding. But this is only the first impression, because, as the historians of the imaginary emphasize, this perspective coexists with and is perpetually counterbalanced by another archetypal structure of the human mind, namely the aspiration towards unity and cohesion. Our article puts forward the idea that otherness has already become a meta-category and aims to highlight some of the arguments in favour of this positioning. The relationship between cultural alterity and the anthropological perspective will also be touched upon, with a special focus on famous controversies surrounding distinctions which used to be considered unquestionable (such as the one between *primitive* and *modern thought*), or surrounding the concept of *invented traditions*.

Keywords : alterity studies, meta-category, anthropological perspective, theoretical controversies, invented traditions

1.L'altérité : une méta-catégorie ?

Espérer que la pensée de l'altérité permette un horizon commun de compréhension du monde pourrait paraître, à première vue, contradictoire. Mais comme l'ont signalé presque tous les historiens de l'imaginaire, cette contradiction est constitutive, faisant partie de la définition même de l'altérité. Dans son ouvrage *Pour une histoire de l'imaginaire*, Lucian Boia classait l'altérité parmi les huit grandes structures archétypales de la pensée humaine et mettait en évidence le fait que tout rapport interhumain et tout discours sur l'homme passent, quelles que soient leurs prétentions d'objectivité, à travers une subjectivité construite non seulement par un ensemble de facteurs sociaux et psychologiques conscients ou inconscients, mais aussi par une grille de pensée déterminée par l'imaginaire sur l'autre. Envisageant l'altérité dans un sens large, Boia précisait qu'elle renvoie à tout un ensemble de différences : « espaces et paysages différents, être différents, sociétés différentes, associant ainsi la géographie imaginaire, la biologie fantastique et l'utopie sociale. Sa conséquence ultime est un monde émietté, à la fois fascinant et inquiétant. » (37). Ce premier constat semble infirmer cruellement l'espoir exprimé dans le titre de mon article, mais il n'en est rien, car ce monde émietté est contrebalancé par une autre structure essentielle de l'imaginaire humain, à savoir l'*unité* :

L'homme aspire à vivre dans un univers homogène et intelligible. Les religions, la pensée magique les philosophies, les sciences, les interprétations de l'histoire, les idéologies, tentent, chacune à sa manière, d'offrir un maximum de cohérence à la diversité des phénomènes. [...]

L'unité se manifeste à tous les niveaux, à l'échelle cosmique (lois qui gouvernent l'Univers, intégration de l'homme dans la Création, correspondances entre microcosme et macrocosme), aussi qu'à l'échelle des communautés humaines dont la cohérence doit être assurée par une série de mythes et de rituels. (*ibidem*: 38)

Ce contrebalancement né de la cohabitation de ces deux structures de l'imaginaire est renforcé par les nouvelles orientations dans les études sur l'altérité. Les dernières décennies, la thématique de l'altérité s'est imposée dans divers champs de recherche et si l'on en prend en compte tous les phénomènes qui y touchent de près ou de loin, on peut considérer qu'elle est en train de dépasser le stade de simple concept opératoire et de devenir une véritable méta-catégorie. Quelle que soit la perspective que l'on adopte, l'importance de l'altérité reste essentielle pour tout un pan de la recherche actuelle, mais aussi pour la compréhension de certains facteurs qui influencent notre vie quotidienne dans ce monde où les occasions de rencontrer l'autre se sont presque banalisées. La banalisation de la rencontre avec l'autre peut certainement aboutir à une atténuation sinon à un anéantissement des différences autrefois considérées radicales, mais l'histoire récente le prouve encore une fois, les préjugés, les stéréotypes, les peurs liés à la représentation de l'altérité, fût-elle des plus ordinaires, peuvent ressurgir à tout moment.

Du point de vue théorique, comme argument pour notre affirmation que l'altérité tend à devenir une *méta-catégorie*, c'est-à-dire une catégorie située à un niveau d'abstraction supérieur, qui s'institue comme modèle générique incluant et permettant de décrire d'autres catégories, on peut mentionner la diversité des disciplines qu'elle touche de près ou de loin (littérature, histoire, anthropologie, sociologie, psychologie, philosophie) et surtout la multitude de concepts qu'elle a générés ou intégrés à sa théorie. Par exemple dans les domaines de la psychologie ou des sciences sociales, elle a mobilisé des concepts déjà bien établis et largement étudiés auparavant, comme les représentations, les affects, le lien social, le dialogisme, la stéréotypie, les formes de catégorisations, (dont les plus courantes sont celles fondées sur l'origine ethnique, la classe sociale, le sexe, l'âge, la nourriture, les vêtements, etc...). Cette reprise du point de vue de la représentation de l'altérité a contribué à des réévaluations, à des déplacements d'accents ou à des extensions de l'aire d'application des concepts en question.

2. L'anthropologie et l'altérité culturelle

A plusieurs reprises j'ai écrit sur la représentation de l'altérité dans le domaine de la littérature, car le discours littéraire, par ses spécificités (qui supposent un maniement habile de techniques mais aussi d'émotions et de valeurs humaines d'une étonnante diversité), est capable d'illustrer de manière sensible des phénomènes complexes de mise en altérité, allant de la fascination pour l'autre jusqu'au rejet violent, parfois entremêlant toute une gamme d'attitudes et de sentiments contradictoires.

Mais ce qui constitue vraiment son atout principal dans l'approche de l'altérité, c'est qu'en usant de son droit de faire appel à la fiction, elle donne souvent la parole aux figures qui incarnent l'altérité, leur permettant de la revendiquer comme un droit inaliénable ou, au contraire, de la nier et de révéler au-delà de différences sans réelle importance ce qui les rend semblables.

De nos jours, même si les armes semblent vouloir encore et toujours prendre la place des muses et certains se demandent ce que peut faire la littérature face à toute cette violence, il existe aussi des voix qui ne perdent pas l'espoir et qui ne pensent pas qu'il faut baisser les bras ou les utiliser pour aiguiser ses couteaux.

Mais aujourd'hui j'aimerais parler de la relation entre l'altérité culturelle et l'anthropologie, car de tous les domaines scientifiques concernés par la pensée de l'altérité, celui de l'anthropologie est visiblement le plus impliqué. Il s'agit là de sa propre existence, l'anthropologie en tant que discipline étant fondée sur l'étude de l'homme et de son évolution naturelle et socio-culturelle. Et cela impliquait obligatoirement une prise en compte et une analyse comparative de la diversité humaine envisagée notamment sous l'aspect de ses différences, donc de son altérité.

Apparue comme discipline à la fin du XIXe siècle, l'anthropologie hérite d'observations multiples fournies par d'autres sciences de l'homme (sciences naturelles, sciences sociales, philosophie) mais aussi par les récits des grands voyageurs de toutes les époques (en commençant par Hérodote, en passant par Marc Polo – avec les réserves de rigueur quant à la vérité de ses histoires –, Jean de Léryⁱ, Joseph Lafitauⁱⁱ, Louis-Antoine de Bougainville, James Cook etc.) qui ont fourni les premières descriptions des mœurs, coutumes ou langues des autres peuples rencontrés. Avec l'institutionnalisation des enquêtes sur le terrain comme méthode de travail participatif, l'orientation déjà existante vers l'observation des individus, communautés ou cultures autres, situés loin de l'Europe s'est accentuée.

Le phénomène de la colonisation a fourni un cadre historique concret mais également théorique qui a influencé le développement de cette discipline, du moins dans ses premiers temps. Vers les années 1960-1970, des critiques diverses, nées au sein du courant postcolonial, la déterminent à mettre en doute son penchant pour

l'exotisme ainsi que l'ethnocentrisme du regard posé sur son objet d'étude et l'obligent à prendre position et à se démarquer des théories agrées par la période colonialiste. Sous l'influence de la pensée des fondateurs du post colonialisme tels que Edward Saïd, Gayatri Chakravorty Spivak, Homi Bhabha, qui déconstruisent le discours colonialiste sur l'altérité des colonisés pour en dégager les stéréotypes épistémologiques et idéologiques, l'anthropologie développe de nouveaux cadres théoriques pour étayer sa pratique.

Durant les années '80 et '90 plusieurs controverses acerbes opposent les anthropologues et contribuent largement à la remise en question de la pensée idéologique dont faisait preuve la discipline et, par voie de conséquence, de sa propre scientificité. Je ne m'arrêterai que sur deux d'entre elles, à savoir celle qui a opposé Gannath Obeyesekere et l'ethnologue comparatiste Marshall D. Sahlins au sujet des analyses de ce dernier concernant la mort du capitaine Cook, et celle qui s'est établie entre Haunani-Kay Trask et les anthropologues Roger Keesing et Jocelyn Linnekin.

Sans entrer dans les détails, on analysera pourtant quelques-unes des idées véhiculées par ces disputes, car les deux sont emblématiques de la nouvelle pensée de l'altérité, au cœur de ces débats se trouvant en fait la remise en discussion d'une altérité culturelle qui avait été acceptée et promue de diverses manières, autant par les voyageurs que par une grande partie des ethnologues occidentaux. Leurs écrits instaurent un clivage majeur et indiscutable entre la pensée moderne, principalement celle occidentale, et la « pensée sauvage » (Claude Lévi-Strauss) dont ces peuples primitifs étaient les représentants. Comme on peut bien le constater, mettre en doute la distinction radicale entre la pensée moderne et celle « sauvage » veut dire s'attaquer aux fondements mêmes de la discipline anthropologique.

Selon les propres dires de Ganath Obeyesekere, anthropologue d'origine sri-lanquaise qui enseignait à Princeton, dès qu'il a entendu pour la première fois les hypothèses formulées par Marshall D. Sahlins lors d'une conférence tenue en 1987 à l'Université de Princeton, elles lui ont provoqué un fort sentiment de « colère » (8), les ressentant comme encore un exemple de l'arrogance de la pensée ethnocentrique des descendants des colons.

Mais de quoi s'agissait-il au juste ? Reprenant les récits des rédacteurs anglais du troisième voyage de Cook, dont l'élément le plus frappant est la mort même du capitaine Cook (poignardé le 14 février 1779 par les Hawaïens lors de son retour sur l'île découverte un mois auparavant), Sahlins faisait une démonstration très laborieuse de ce qu'il appelait « la manière de penser des natifs polynésiens » qui, à cause de la coïncidence temporelle et de quelques autres ressemblances fortuites avec des images figurant dans les temples, auraient pris Cook, lors de son premier débarquement sur leur île, pour une réincarnation de Lono, une divinité locale qui représentait la paix, la fertilité et le renouveau de la nature. Dans le rituel hawaïen du Makahikiⁱⁱⁱ le dieu Lono revenait chaque année à la saison des pluies et à la fin de la saison subissait une mise à mort rituelle qui symbolisait la fin du cycle naturel et le recommencement périodique de la vie.

A cause peut-être de la coïncidence temporelle avec le début de la fête du Makahiki et du fait que, exactement comme dans le récit sacré hawaïen de la pérégrination de Lono, pendant plusieurs jours les bateaux de Cook avaient rôdé autour de l'île avant de se décider d'y accoster, lorsque Cook débarqua pour la première fois à Hawaï l'un des prêtres indigènes le prit par les mains, l'affubla des vêtements rouges de Lono, et, imitant la posture du dieu telle qu'elle était représentée sur les effigies du temple, le présenta aux indigènes comme une incarnation du dieu qu'ils étaient en train de célébrer. Tout le long de ce premier séjour sur l'île, Cook sera partout accueilli et célébré comme une divinité. C'est du moins ce que les marins anglais s'imaginent en cherchant une explication logique de leur conduite.

Lors de son deuxième débarquement, l'attitude des indigènes ne semble pas avoir changé. Même le jour du 14 février, quand Cook va sur l'île accompagné de plusieurs membres de son équipage pour prendre en otage le roi de l'île jusqu'à la restitution d'un de ses vaisseaux qui leur avait été volé dans le courant de la nuit, les indigènes rencontrés sur son passage se prosternent devant lui et lui apportent des offrandes, comme de coutume.

Le roi lui-même semble suivre les Anglais de plein gré, sans montrer de signes d'inquiétude ou d'opposition. Mais en route vers leur bateau, l'une de ses épouses et deux autres chefs le font changer de décision. Tout de suite, la foule change elle aussi d'attitude et devient menaçante, commençant à lancer sur les Anglais des pierres et des fruits. Selon les récits qui nous sont parvenus, Cook aurait tenté de calmer l'incident, mais les marins anglais lui ont désobéi, ont tiré sur la foule et, devant la réaction violente des indigènes, ils ont abandonné Cook et se sont enfouis avec l'une des barques. Une confrontation s'est ensuite et Cook a été poignardé, ensuite dépiécé et dévoré. Ce n'est qu'au bout de plusieurs jours de tentatives de récupérer ses dépouilles que les Anglais recevront quelques restes de son cadavre.

Pour Sahlins il n'y a aucun doute que la mort tragique du capitaine Cook ne représente un cas emblématique de déicide et cannibalisme rituels, sa mort étant exigée par l'imaginaire religieux des indigènes. Leur mode de penser est catégoriquement « autre » que celui des colons anglais, appartenant sans aucun doute

au paradigme de la pensée sauvage. Et c'est exactement contre cet enfermement sans appel dans une catégorie prédéterminée, sans droit aux nuances ou aux changements justificatifs que s'insurgeait Gananath Obeyesekere. Avec, peut-être, la même dose de conviction radicale sur le bien-fondé de ses arguments.

La controverse entre Haunani-Kay Trask et les anthropologues Roger Keesing et Jocelyn Linnekin se déploie autour de la notion de « traditions inventées ». Proposée par Eric Hobsbawm, professeur d'histoire à Birkbeck College, cette notion paradoxale, du moins à première vue, a donné le titre d'un volume publié en 1983 sous la direction de Hobsbawm et de l'anthropologue africaniste T. Ranger. La nouvelle notion a déclenché de grands débats et a mécontenté autant une partie des anthropologues (qui la ressentaient comme une attaque par la mise en doute de ce qui constituait les fondements mêmes de l'objet de leur discipline), que ceux qui se positionnaient comme les héritiers ou les défenseurs des victimes de la vision occidentale, qui prouvait encore une fois qu'elle n'était pas capable de se défaire de son ethnocentrisme et de penser la différence des « colonies » autrement qu'en termes d'altérité.

Dans l'introduction du volume, Hobsbawm définissait ce type de traditions comme semblant anciennes ou se proclamant telles quelles tout en ayant une origine récente ou, parfois, en étant complètement inventées. Il attirait également l'attention sur la complexité du rôle que ces traditions pouvaient assurer :

Les « traditions inventées » désignent un ensemble de pratiques de nature rituelle et symbolique qui sont normalement gouvernées par des règles ouvertement ou tacitement acceptées et qui cherchent à inculquer certaines valeurs et normes de comportement par la répétition, ce qui implique automatiquement une continuité avec le passé. En fait, là où c'est possible, elles tentent normalement d'établir une continuité avec un passé historique approprié (12).

Pourtant, les débats passionnels qui ont suivi à la mise en place de ce concept ont eu plutôt tendance à négliger la complexité de leur rôle, se focalisant surtout sur les aspects liés à leur politisation. Les controverses les plus animées ont surgi à-propos de la question des cultures indigènes de l'Océanie et d'Hawaï. Le début de la controverse océanienne est marqué par la publication en 1989 de l'article « The Making of the Maori : Culture Invention and its Logic » par l'anthropologue Allan Hanson, où celui-ci reprenait la notion lancée par Hobsbawm et affirmait que la culture des indigènes Maori était un des nombreux exemples de traditions inventées.

Pour soutenir ses affirmations, il examinait une série de légendes et de mythes bien connus par les anthropologues travaillant sur la Nouvelle-Zélande, qui les avaient regroupés sous le nom de « la Grande Flotte ». Bien que les enquêtes menées sur le terrain aient démontré que ces mythes sur le peuplement ancien de la Nouvelle-Zélande par les Maori était très sporadiques et qu'il s'agissait plutôt d'une tradition inventée par les historiens et les anthropologues européens eux-mêmes, cette tradition est devenue l'objet d'une réappropriation et d'une instrumentalisation dans le contexte du combat de décolonisation porté par le Maoritanga, un mouvement politique créé autour de l'année 1970 et qui se proposait entre autres de faire renaître la culture maori.

Mais la qualifier dans un tel contexte de « tradition inventée » équivalait à une contestation de l'authenticité de la culture maori et donc de leur désidératas politiques, d'où les réactions très vives, voire virulentes.

La réaction de Haunani-Kay Trask à l'article publié en 1989 par Roger Keesing « Creating the Past : Custom and Identity in the Contemporary Pacific », a donné le coup d'envol à la deuxième grande controverse concernant les traditions inventées, à savoir celle concernant la culture indigène d'Hawaï. Cette professeure de l'Université de Manoa, en sa triple qualité de native, d'activiste d'un mouvement qui luttait pour la souveraineté hawaïenne mais aussi de scientifique, prenait pied résolument contre les affirmations de Keesing concernant la destruction déjà irrémédiable de la culture hawaïenne authentique et la nécessité de dénoncer les tentatives de mystification que mettaient en place les mouvements nationalistes. Ce dernier tentait d'envisager les choses d'une perspective plus générale et mettait en garde que les mouvements nationalistes inventent des traditions et mettent en place des « rhétoriques du passé » qui font plus de mal que de bien même à des causes justes.

Malgré les précautions prises par Keesing, qui proclame à maintes reprises le bien-fondé de la lutte de souveraineté des indigènes, Haunani-Kay Trask considère son article comme un exemple incontestable de « colonialisme académique » et condamne son attitude raciste, qui oublie les rhétoriques du passé colonialiste pour s'attaquer uniquement aux tentatives des élites indigènes de faire revivre leur culture, leur identité profonde. Selon Trask, ce ne sont pas les traditions même inventées qui faussent ou mettent en danger la culture des indigènes hawaïens, mais le flux de touristes. Dans son article, elle s'attaque aussi aux anthropologues, qui par définition ont la prétention d'être des spécialistes de l'altérité, mais qui en réalité ne sont pas capables de

vraiment comprendre la pensée des indigènes et contribuent la plupart du temps à la prolongation des thèses colonialistes.

Pourtant, au-delà des controverses politiques et des exagérations de part et d'autre, ces débats ont éveillé également un intérêt plus spécifiquement scientifique, faisant réfléchir sur des aspects liés au sens des traditions en général, aux types de liens qui se tissent à l'intérieur d'une communauté, aux divers rapports entretenus avec le passé, au dynamisme des traditions, celles véritables comme celles inventées, à la manière dont elles pouvaient faire face et s'intégrer dans un présent souvent déconcertant. Et surtout, ils soulignaient encore une fois la dimension identitaire implicite de l'invention des traditions, tout en attirant l'attention qu'on ne pouvait plus envisager l'identité de manière puriste, comme quelque chose d'indépendant de tout contact avec l'altérité proche ou lointaine. D'autant plus que toute identité n'est jamais figée, n'est jamais une essence immuable, elle est dynamique, diverse, permettant des appartenances multiples.

3. Un triangle conceptuel : identité – altérité - diversité

Autant les anthropologues que les philosophes ont mis en évidence de manière insistante que la pensée de l'autre se trouve au cœur même de leurs systèmes et de leurs interrogations, étant le pendant de toute problématique identitaire. Comme le remarquait déjà Claude Lévi-Strauss, l'*identité* et l'*altérité* sont deux valeurs simultanément présentes dans la pensée sauvage comme dans celle contemporaine, et elles peuvent être envisagées comme opposées, mais en même temps comme obligatoirement complémentaires, car il n'existe pas de construction identitaire qui ne se rapporte à l'*autre*.

Beaucoup de penseurs contemporains vont encore plus loin et voient dans l'altérité la condition même de l'émergence de la pensée identitaire. « C'est toujours la réflexion sur l'altérité qui précède et permet toute définition identitaire », affirmait Marc Augé dans son ouvrage *Le Sens des autres*.

En ce qui me concerne, je pense que la dimension éthique de l'altérité est essentielle et que les aspects plus techniques, comme par exemple l'élaboration de concepts qui permettent une classification de l'altérité en tant qu'objet d'étude, ainsi que l'établissement d'un répertoire suffisamment exhaustif de figures incarnant l'autre, ne doivent pas l'obscurcir. Et c'est justement cette dimension éthique, de responsabilité envers « le visage de l'autre » (Emmanuel Levinas), qui doit se conjuguer intimement avec les phénomènes de construction identitaire.

Du point de vue des concepts, je crois que les études humaines des dernières décennies ont été marquées par trois grands concepts qui ont souvent semblé se faire concurrence, mais qu'on peut difficilement et arbitrairement séparer, à savoir *l'identité*, *l'altérité* et *la diversité*. On pourrait résoudre le problème de leur apparente opposition en les envisageant ensemble et en les représentant sous la forme d'un triangle conceptuel dont la base serait formée par les concepts de *l'identité* et de *l'altérité*, qui sont reliés par une ligne à double sens, les deux convergeant vers le sommet du triangle, la *diversité*, un concept qui permet en fait l'intégration et l'harmonisation des éthno- et égocentrismes, des exclusions, des différences trop radicales ou trop radicalisées, charriés par les deux autres. Ce n'est qu'ainsi que ces notions qui se sont retrouvées au cœur de controverses souvent passionnelles, qui ont parfois dépassé les frontières des disciplines au sein desquelles elles ont éclaté, permettront un horizon commun de compréhension du monde.

Références bibliographiques

- Augé, Marc. *Le Sens des autres*. Paris : Fayard, 1994.
Boia, Lucian. *Pour une histoire de l'imaginaire*. Paris: Société d'édition Les Belles Lettres, 1998.
Obeyesekere, Gannath. *The Apotheosis of Captain Cook. European Mythmaking in the Pacific*, Princeton: Princeton University Press, 1992.
Hobsbawm, Eric et Ranger, Terence (dir.). *L'invention de la tradition*. Paris: Editions Amsterdam, 2006.
Jodelet, Denise. *Formes et figures de l'altérité*. Grenoble : P.U.G., 2005.
Leservoisier, Olivier. *Terrains ethnographiques et hiérarchies sociales*. Paris : Karthala, 2005.
Renaut, Alain. *Un humanisme de la diversité. Essai sur la décolonisation des identités*. Paris : Flammarion, 2009.
Vertovek, Steven. *Super-diversity and its implications*, In: *Ethnic and Racial Studies*, no 6/2007, p. 1024-1054.
Weber, Florence. *Brève histoire de l'anthropologie*. Paris : Flammarion, 2015.

Notes explicatives

¹Jean de Léry, voyageur français ayant effectué entre 1557-1558 un voyage au Brésil, en compagnie d'un groupe de protestants. De retour en France, écrit un livre (*Histoire d'un voyage fait en la terre du Brésil*) qui témoigne des événements dramatiques vécus en la colonie française de la baie de Rio de Janeiro et des conflits dus aux mésententes

entre les protestants et les catholiques. Il y témoigne aussi de sa rencontre avec des tribus amérindiennes, notamment les Tupinambas

ⁱⁱ Joseph-François Lafitau, a voyagé en Nouvelle France et a appris la langue des Iroquois. Par son ouvrage publié en 1724, *Mœurs des sauvages américains comparés aux mœurs des premiers temps*, il devient l'un des premiers promoteurs de la démarche anthropologique.

ⁱⁱⁱ Rituel extrêmement important dans la religion polynésienne, auquel l'un des pères fondateurs de l'ethnologie, James Frazer, avait dédié un chapitre entier de son ouvrage *Le Rameau d'or*.

DIVERSITATEA ȘI GLOBALIZAREA: PERSPECTIVE ASUPRA CULTURII EUROPENE

Tatiana CIOCOI

<https://orcid.org/0000-002-9567-028x>

Universitatea de Stat din Moldova

Rezumat

Articolul de față chestionează o serie de mutații și întrebări alarmante cu privire la evoluția culturii europene. Studiul se bazează pe mai multe cărți și articole recente, care atestă existența unei dezbateri intelectuale cu privire la mizele și provocările estetice, socio-economice, ideologice și politice, pe care le traversează cultura europeană în noul mileniu. Identitatea europeană, văzută ca un model cultural comun, care ar transcende limitele geografice, etnice și lingvistice ale poporului european, reprezintă tema centrală a acestor dezbateri. Dar ideea unui model cultural comun nu se lasă ușor încorporată în complexitatea formulei actuale a societății diferențelor. Articolul pledează pentru reabilitarea prestigiului culturii umaniste și ranforsarea studiului literaturii în învățământul primar și secundar, căci cultura diferențelor nu poate funcționa fără o cultură literară, care le valorizează și le explică.

Cuvinte cheie: cultură, literatură, comunitate, diversitate, identitate europeană, umanism.

Abstract

This Article examines a series of mutations and alarming questions regarding the evolution of European culture. The study is based on several recent books and articles, which attest to the existence of a debate regarding the aesthetic, socio-economic, ideological and political stakes and challenges that European culture is going through in the new millennium. The European identity, seen as a common cultural model, which would transcend the geographical, ethnic and linguistic limits of the European people, represent the central theme of these debates. But the idea of a common cultural model is not easily incorporated into the complexity of the current formula of the society of differences. The article pleads for the rehabilitation of the prestige of the humanistic culture and the strengthening of the study of literature in primary and secondary education, because the culture of differences cannot function without a literary culture that values and explains them.

Keywords: culture, literature, community, diversity, European identity, humanism

Hans Magnus Enzensberger (1929-2022), unul dintre fondatorii Grupului 47 și ai literaturii vest-germane postbelice, a publicat, în 1987, un roman-reportaj, intitulat glumeț *Ah, Europa*. Sub pretextul cunoașterii și înțelegerii personale a faptelor, Enzensberger întreprinde o călătorie inițiatică în șapte țări europene, dintre care, la momentul editării textului, doar Italia, Portugalia și Spania erau membre ale Uniunii Europene, Suedia, Ungaria și Polonia mai având de așteptat opt și, respectiv, șaptesprezece ani până la aderare, iar Norvegia, în urma celor două plebiscite eșuate, nu deține statutul de țară-membră nici în prezent. Europa lui Enzensberger se întinde de la Extremul Nord la Sudul Extrem, de la fiordurile norvegiene până la Beja portugheză și Arrigorriaga bascilor, desemnând, în primul rând, spațiul geografic al vechiului continent și abia mai pe urmă acea construcție hibridă și unitară în diversitatea ei, care este Uniunea Europeană. Naratiuni proteice și imersive, formate din mărturii și dialoguri, din reflecții personale și cadre documentare, cronicile lui Enzensberger captează realitățile profunde, situate dincolo de fațadele turistice ale orașelor europene, acolo unde se produc și se reproduc, de-a lungul secolelor, viciile și virtuțile, convingerile și prejudecățile, melancoliile și exaltările, iluziile și utopiile de buzunar. „Nu trimite un poet la Londra” (Honsza 71) –, așa scrie Norbert Honsza despre *Fragmentele engleze (Englische Fragmente (1828))* ale doctorului Heinrich Heine (care inaugurează, printre altele, marea tradiție a prozei de călătorie în Germania) și despre observațiile acestuia privind „țara lui Shakespeare, Byron și Scott”. Despre poetul Enzensberger s-ar putea spune același lucru, pentru că odiseea sa europeană nu este, nici pe departe, o idilă plurinațională, cimentată de „mesajul creștin”, „spiritul grec” și „influența Romei” (în formula lui Paul Valéry). În cultura hegemonică a social-democrației suedeze, cu „optimismul ei delirant”, „morală fiscală”, „asistența omnicomprehensivă” și loialitatea absolută față de instituțiile statului, el întrevede ceva din coșmarul birocratic al lui Kafka. Italia de vis, acea „Arcadie la îndemâna tuturor”, „proiecție preferată”, „film în aer liber”, care ne „compensează propriile defecte”, și Italia reală, retrasă în consumul furibund de media pentru a se „consola de normalitate”, de „imobilitate” și „stupiditatea ucigașă a faptelor”, configurează „paradigma italiană”, un „model” al „dezordinii imponderabile, productive, fantastice”, pe care vom continua să-l observăm cu frică și invidie (84). Ungaria, „baraca cea mai fericită a lagărului oriental”, este punctul de atracție al tuturor nostalgicilor după

Mitteleuropa de Est, care întreprind „călătorii sentimentale”, forțând limitele empatiei cu gulaș, palincă, muzică țigănească și băi sulfuroase, ignorând atât arhitectura fără nicio iluzie a țării, cât și patriotismul aproape „arian” al ungarilor, împins până la mitul „ungarității universale”. Situată la fel de departe de continent „ca și Brazilia sau India”, Portugalia trăiește „dulcele sindrom al brațului absent” – imperiul pierdut –, mângâindu-se cu așa-zisa filosofie națională a poporului portughez, chemat să „reînnoiască spiritual omenirea”, care opune o rezistență tenace „capitalismului eficient și supraorganizat” „doar așa, pentru că nu-i convinge pe portughezi, pentru că virtuțile pe care le solicită nu sunt ale lor” (*ibidem*: 167). La celălalt capăt al Europei, Norvegia este o „extravaganță”, o țară care pendulează între „anacronismul” premodern și „anticiparea dezinvoltă a viitorului”, o „națiune de învățători și pasionați de jogging, de asistenți sociali și grădinari, de infirmieri și împătimiți de lucrul manual”, al căror model de viață, pus la adăpost de nevoia „producției primare și secundare”, amintește de utopia bătrânului Marx. Polonia, care și-a refăcut orașele ruinate cu mâinile goale, demonstrând astfel „întregului continent ce înseamnă reconstruirea propriei istorii”, este, totuși, un „caz” particular: religiozitatea și misticismul patriotic realizează aici „comuniunea națională” prin evocarea perpetuă a teritoriilor orientale pierdute, prin adorarea martirilor națiunii și litaniiile cântate „Sfintei Patrii”. „Spania eternă”, cu interminabilele ei războaie lingvistice și doliul după imperiul pierdut, sau după dictatură, își măsoară progresul în consumul bunurilor de import și al produselor de lux, ajungând la o normalitate suspectă ca în romanele lui Balzac.

În *Epilogul* cărții, un reportaj fictiv din 2006, Europa este văzută cu ochii unui corespondent american, care prezintă spațiul cultural european al diversității și pluralismului drept o „curată nebunie”. Plictisit de binele de realitățile europene, americanul decide să zboare spre New-York din Praga și, în drum spre aeroport, întreține următoarea discuție cu taximetristul, care ține pe bancheta din față un morman de cărți și manuscrise:

- Sunteți scriitor?
- Student [...] Literatură universală și comparată.
- Mai există așa ceva?
- Se pare că da [...] Studiez în taxi în timpul pauzei. Sunt austriac, dar locuiesc la Praga de zece ani. Am tendința de a suferi de astm, aerul de mare îmi face bine.
- Aerul de mare?
- Păi da, știți doar, Boemia lângă mare (*ibidem*: 360).

Boemia lângă mare este o poezie de Ingeborg Bachmann, pe care șoferul-literat i-o înmânează jurnalistului american cu o confidență neprefăcută în capacitatea celui din urmă de a ajunge la destinația tematică a codului poetic. Apariția, deloc întâmplătoare, și ușor bizară a taximetristului-literat stabilește, de fapt, punctul spre care a mers întreaga carte. Austriac fiind, el studiază „literatură universală și comparată” la Praga, adică în Estul Europei, acolo unde izolarea, inerția, dar și fascinația pentru toate ideile occidentale, au făcut ca această disciplină, cândva elitistă, să mai existe în versiunea studiilor vocaționale sau a educației de masă. Noțiunea de literatură universală, care în textul original apare ca *Allgemeinen und Vergleichenden Literaturwissenschaft*, pentru că la acea dată „universalitatea” canonului european era deja supusă revizuirii, este, în realitate, o traducere nefericită a conceptului goethian de *Weltliteratur*, prin care poetul german deschide calea literaturii europene și o proiectează dincolo de limitele ei naționale drept un bun comun al tuturor oamenilor, care contribuie, prin schimburile libere, la o cunoaștere și îmbogățire reciprocă. Cealaltă componentă a disciplinei, comparatismul literar, apărut pe la sfârșitul secolului al XIX-lea grație unor intelectuali umaniști și cosmopoliți, a avut o contribuție nu mai puțin esențială în relevarea aportului fiecărei culturi naționale la fondul comun al culturii europene. Ideea, însă, de a compara realitățile culturale ale diferitor țări este mult mai veche decât disciplina academică și le aparține tot scriitorilor, care din curiozitate sau entuziasm religios, din necesitate sau modă, încă de prin secolul al XVI-lea au pornit în pelerinaje sentimentale prin orașele europene, producând o abundentă literatură de călătorie – note, relatări, jurnale, reportaje, scrisori –, datorită căreia europenii au descoperit Europa. Unitatea Europei, sentimentul de apartenență la aceeași familie de spirite, nu ar fi fost posibilă fără această revelație a „celuilalt” care este „Roma” lui Rabelais, Montaigne, Shelley, Byron sau Dickens, „Italia” lui Goethe sau Stendhal, Anglia lui Prévost, Voltaire sau Montesquieu, Parisul, Londra, și Polonia lui Heine, Spania lui Mérimée, sau periplusurile mediteraneene ale lui Chateaubriand, Lamartine, Nerval și Flaubert. Scrisă în epoca turismului de masă și a internetului, cartea lui Enzensberger afirmă că marea tradiție europeană a literaturii de călătorie este, în continuare, un instrument puternic de cunoaștere, cel puțin, atâta timp cât mai există taximetriști – literați pentru care poezia lui Ingeborg Bachmann nu este doar o realitate estetică, ci o grilă de lectură a lumii și chiar de situare în ea. Cu referire la episodul în cauză, Martina Wagner-Egelhaaf spune următoarele: „Adevărata Europă este un „obiect fractal”, care se sustrage reprezentării cartografice. [...] În perspectiva textului lui Enzensberger, literatura este adevărata hartă a Europei [...], astfel toposul *Boemia lângă mare* este o figură spațială imaginată geografic-

cartografic, care subminează imaginea familiară a hărții, deschizând un alt spațiu, un spațiu literar al Europei” (218-219).

Europa lui Enzensberger este, într-adevăr, literară și nu numai pentru acest artificiu imaginativ. De la prima la ultima filă, de la Nord la Sud, cartea lui Enzensberger înfățișează o Europă extrem de diversă și frământată de mitologii viscerale și puseuri naționaliste, de resentimente prost camuflate și rivalități deschise, de memoria obsesivă a versantelor întunecate ale trecutului sau de amnezii agresive. Dar această imagine mozaicată, compusă dintr-un număr infinit de elemente variate și variabile, este o reprezentare literară, o narațiune „tipic” europeană prin scepticismul său, prin repunerea constantă în discuție a propriilor fundamente și valori, prin examenul critic al propriilor adevăruri și nevoia umană de ideal și speranță. Cultura diferențelor nu poate funcționa fără o cultură literară, care le valorizează și le explică. Acesta pare a fi mesajul transmis de Enzensberger contemporanilor săi eurocentrici și eurosceptici.

Două decenii mai târziu, Jürgen Habermas, unul dintre cei mai influenți filosofi germani contemporani, care, de altfel, i-a dat o replică lui Enzensberger, publicând și el o carte despre alternativele politice ale vechiului continent cu titlul *Ach, Europa* (2008), formula, într-o scriere anterioară, o judecată ultimativă privitor la viitorul Europei: „fie reușim să ne construim o identitate europeană, fie vechiul continent va dispărea de pe scena politică” (52). Identitatea europeană, pe care Habermas o postulează drept o soluție salvatoare, presupune însă o serie de componente istorice, geografice, politice, profesionale, sociale, economice și culturale, care nu se lasă ușor încorporate în complexitatea formulei moderne a societății diferențelor. Dar ideea unui model cultural comun, căci orice discuție despre identitatea europeană conduce iremediabil la o identitate culturală, care ar transcende limitele geografice, etnice și lingvistice ale poporului european, este o preocupare mai veche a intelectualilor europeni, ale căror reflecții și viziuni au contribuit la conturarea acestui ideal. De regulă, tema Europei, a unității, valorilor sau a șanselor ei de supraviețuire, apare în deliberările publice ori de câte ori vechiul continent se confruntă cu o criză. Așa s-a întâmplat, bunăoară, la începutul secolului al XIX-lea, când criza idealismului, care era „unica ideologie a întregii Europe”, îl determină pe Friedrich Schlegel să editeze cele două volume ale revistei *Europa* (1803-1805), care pune în discuție chestiunea „universalismului” și a unității europene, afirmând că „adevărata Europă urmează încă să se înființeze” (Schanze 158-162). Survenite în urma revoluției franceze și a războaielor napoleoniene care i-au urmat, „competițiile discursive referitor la o nouă definire a Europei” îi atrag atenția și lui Johann Gottfried von Herder, care „a proiectat o Europă a națiunilor, bazată pe leitmotivul întregului său sistem filosofic – unitatea în diversitate” (Eggel 97). Această expresie bătătorită a tuturor alocuțiunilor politice și universitare este, de fapt, o idee centrală a filosofiei lui Herder, pe care acesta o extrage din principiul unității contrariilor al lui Leibnitz, considerând-o „o condiție prealabilă și binevenită pentru competiție, inovație și dezvoltarea individualității” (idem). Faptul că „tradițiile culturale europene nu sunt autohtone”, că în resorturile ei de profunzime, cultura europeană este confluentă cu lumea arabă și islamul, fiind, încă de la început, o cultură „hibridă și sintetică”, este, de asemenea, o idee herderiană. Unitatea spirituală a Europei derivă însă din această geneză hibridă comună. Pentru Herder, „spiritul comun al Europei” se stabilește și se afirmă, în primul rând ca „o cultură a rațiunii, uneori chiar în raport cu aceasta” (Arndt 119). Tensiunile din preajma și din timpul Primului Război Mondial au constituit și ele motivul unor interogații alarmiste cu privire la destinul Europei. În 1917, Hugo von Hofmannsthal proiectează, în eseu *Die Idee Europa*, o Europă a viitorului bazată pe încrederea optimistă a lui Goethe în „republica literelor”, care opune haosului și distrugerii forța liberală și unificatoare a culturii europene, iar Paul Valéry le amintește contemporanilor săi, în eseu *La crise de l'esprit* (1919), că europenitatea este o cultură bazată pe „mesajul creștin”, „spiritul grec” și „influența Romei”. Între 7 și 10 mai 1935, în plină expansiune a ideologiei naziste, fenomenologul Edmund Husserl ține celebra conferință de la Viena cu titlul *Filosofia în contextul crizei umanității europene*, urmată, în luna noiembrie a aceluiași an, de o conferință ținută la Praga cu titlul *Criza științelor europene și psihologia*. În pofida exagerărilor și a bizareriilor etnocentrice, pentru care a fost criticat, curajul lui Husserl de a denunța „ura spirituală”, „barbaria”, „rugul nihilist” și „oboseala” europenilor care „se îndoiesc de vocația Occidentului față de umanitate”, este un act de mare curaj intelectual. Publicată în 1948, cartea romanistului alsacian Ernst Robert Curtius *Literatura europeană și Evul Mediu latin*, aducea o reparație majoră relațiilor europene distruse în cel de al Doilea Război Mondial. Profesor de talie internațională, cu o „cultură umanistă imensă”, care „a contribuit la menținerea dialogului dintre intelectualii germani și cei francezi între 1920-1930”, Curtius este unul dintre acele spirite cosmopolite ale vremii care înțelegea că „doar ideea unei Europe puternice și respectuoasă față de identitățile naționale, ar putea contracara eficace, pe mica noastră bucată de continent, derivatele naționaliste ucigașe” (Bem 7). Lucrarea lui Curtius afirmă continuitatea tradiției literare europene din Antichitate până la sfârșitul secolului al XII-lea în baza unor structuri microtextuale profunde, numite *topoi*, care demonstrează nu doar evoluția organică a literaturii europene, dar și unitatea culturală a Europei. Conștiința europeană a lui Curtius, ideile sale despre fundamentele spiritualității europene, se vor defini în

Eseul despre literatura europeană (Essais sur la littérature européenne (1950)), unde Europa este văzută ca o „comunitate spirituală extensibilă”, a cărei identitate comună se poate construi doar „depășind” noțiunea de „ființă națională” (Richards 258-259).

Aceste exemple, la care ar putea fi adăugate și altele, arată că ideea europeană, materializată în construcția comunității, iar ulterior, a Uniunii Europene, nu este doar rodul unei voințe politice, dar și, sau poate chiar în primul rând, al unor proiecții ideatice și prefigurări vizionare ale intelectualilor europeni. Realitățile actuale arată, însă, că unitatea și coeziunea spirituală a Europei este, dacă nu compromisă, cel puțin problematică. Fluctuațiile granițelor Uniunii Europene, rigiditatea sistemului birocratic, miza excesivă pe componenta economică și comerțul liber, globalizarea, dar și precaritatea rolului Europei pe scena politică a secolului XXI, sunt tot atâția factori care alimentează scepticismul cetățenilor europeni față de capitalul simbolic unificator. Încercarea eșuată din 2005 de a ratifica Tratatul Constituțional și „abandonarea” completă a proiectului în 2007 au scos în evidență dificultatea definirii valorilor și aspirațiilor comune tuturor membrilor Uniunii. În opinia sociologului american Krischan Kumar, dezbaterile aprinse în jurul Preambulului Constituției, care fixa obiectivele și valorile de bază ale Uniunii Europene, au reprezentat „o victorie a poziției franceze asupra noilor membri ai Uniunii Europene din Europa de Est, care făceau presiuni pentru o referință la „rădăcinile creștine ale Europei”: „referirea inițială la moștenirea creștină a Europei a fost retrasă, la fel și referirile la civilizația greco-romană și iluminism” (105). În versiunea finală, Tratatul Constituțional „acordă o semnificație deosebită umanismului, care se bazează pe următoarele valori: „egalitatea oamenilor, libertatea, valabilitatea rațiunii”” (ibidem). Nevoia urgentă de a construi o identitate europeană, pe care Jürgen Habermas o enunța atât de categoric în *Sur l'Europe* (2006), este consubstanțială acestor crize multiple pe care le traversează Uniunea Europeană în ultima perioadă. Și vocea lui Habermas nu este singulară. Într-un articol de fond, introdus în culegerea redactată de Julia Kristeva și Frédéric Ogée cu titlul *Europe des cultures et culture européenne: communauté et diversité* (2008), Anne Magnant remarcă următoarele:

Extinderea Europei le ridică cetățenilor săi probleme de identitate: vechile state-membre nu se mai recunosc într-o Europă de 25, apoi 27 de țări, iar noii veniți se tem că Uniunea le va lua o parte din identitatea lor pierdută și recent regăsită. Ei nu au aceeași viziune despre Europa. O anchetă recentă realizată de ministerul francez al culturii în 5 țări – Franța, Finlanda, Germania, Ungaria și Italia – asupra patrimoniului istoric al Europei oferă, în această privință, rezultate interesante. 90% din ungurii interogați consideră că edificiile religioase și muzeele lor nu fac parte din patrimoniul cultural comun al Europei, în timp ce francezii, italienii, nemții și finlandezii cred exact contrariul” (107).

În *Introducerea* la o altă culegere de contribuții științifice dedicate canonului literar european, coordonatorii publicației își exprimă convingerea că

Voința politică actuală de a construi Europa nu are sens decât în cadrul unei culturi comune, ceea ce presupune că se poate reflecta la un canon cultural european. Este un fapt general admis că normele comerciale, constrângerile liberului schimb și credința în progresul tehnic nu mai contribuie la integrarea europeană și că ele sunt mai curând cauza eșecului actual. La începutul mileniului trei, acestei Europe unite economic pare să-i lipsească o idee mai profundă [...]. Europa va trebui să se reunească pe baza capitalului său simbolic comun, infinit exploatabil și actualizabil pentru a crea un spațiu public european. Cultura filosofică, literară și artistică europeană este purtătoare de valori capabile să depășească gândirea pe termen scurt și să conceapă o politică de dezvoltare pe termen lung (Zschachlitz, Malkani 7-8).

Și mai acut sună diagnoza proiectului european în versiunea lui Olivier Guez, coordonatorul proiectului *Grand Tour*, care însușește relatările a 27 de scriitori despre locurile care unesc țările lor de origine cu istoria și cultura europeană:

E absurd, aproape suicidal. Încă din 1950, noi construim un edificiu monumental, uitând să-i consolidăm fundamentele. Construim turn după turn fără a-i conecta pe locuitorii lor; ne lipsim de ciment, de legăturile de complicitate care ne-ar permite să trăim și să visăm împreună: cultura. [...] Aventura europeană nu se poate limita la un proiect algoritmic de proliferare, pilotat de o tehnobirocrație controlată de o superstructură interguvernamentală și parlamentară. [...] Proiectul european trebuie să fie suplimentat de suflet, culori și carnalitate: de asperități. A adăuga un strat cultural fundamentelor economice și politice pentru a forma o societate civilă europeană dincolo de barierele naționale, pentru a crea o identitate colectivă și o Europă a artelor și a științelor, asta este ceea ce Stefan Zweig a cerut deja în 1930. [...] Fără o cultură comună și fără transmiterea acestei culturi în școli, edificiul european nu va progresa. Și va sfârși prin a se prăbuși” (9-11).

La nivel declarativ, nevoia de a-i conferi Europei o identitate culturală distinctă pare de o evidență incontestabilă, dar în practică acest deziderat se dovedește a fi greu realizabil. Extrem de nuanțate și circumspicte, încercările oamenilor de știință de a contura un posibil profil cultural european se lovesc, în primul rând, de dificultatea de a defini cultura. Începând cu anii '60 ai secolului trecut, estetica analitică de tradiție anglo-saxonă și-a focalizat atenția asupra definirii artei și a atributelor ei ontologice. Din perspectiva teoriilor anti-esențialiste, care nu recunosc existența unor proprietăți suficiente, comune și necesare pentru afirmarea artisticității unui obiect, arta capătă o interpretare constructivistă, conform căreia, orice poate fi obiect de artă dacă îndeplinește o funcție simbolică într-un spațiu și timp determinat. Adepții esențialismului afirmă că arta ar avea, totuși, o proprietate esențială, aceea de a relaționa cu „lumea artei”, de a fi interpretată, ceea ce face ca un obiect comun să devină obiect de artă dacă beneficiază de o teorie ce îi confirmă semnificația artistică. Dar indiferent de logica argumentativă și suportul metodologic, ambele direcții analitice confirmă caracterul flexibil, deschis și permeabil al termenului „artă”, iar această indeterminare constitutivă labilizează, până la anularea completă, granițele câmpului estetic. Secolul XXI debutează cu o expansiune și diversificare fără precedent a cercetărilor științifice dedicate câmpului estetic, care fac dificilă, dacă nu chiar imposibilă, posibilitatea de a articula o perspectivă teoretică unitară asupra operei de artă și a proprietăților ei estetice. Opera de artă, ca obiect de studiu intrinsec filosofiei estetice, traversează astăzi o fază de rearticulare fundamentală sub impactul digitalizării și al tehnologiilor informaționale, precum și al provocărilor venite din câmpul gândirii ecologice, biologiei evoluționiste, a științelor cognitive sau a neuro-științelor. Apariția artelor digitale și estetizarea cotidianului, adică difuzarea frumosului în viața de zi cu zi a oamenilor din societățile industriale avansate prin intermediul practicilor de stilizare mimetică a corpului și ambianței (modă, sport, design, grădinărit, urbanistică etc.), a condus la anularea distincției tradiționale dintre cultura înaltă, sau cultura propriu-zisă, și cultura de masă, având drept consecință abolirea funcției critice, valorizante și ierarhizante a esteticii. Deceniile postmoderniste (anii '70 -'90 ai secolului trecut) au contribuit în mod considerabil la procesele de estetizare a cotidianului prin metabolizarea culturii înalte în cultura de masă, prin viziunea ireverențioasă față de orice ierarhie culturală sau istorică, sau prin critica acelor ideologii unificatoare numite „metafictiuni”, printre care este și istoria esteticii occidentale. Pe de altă parte, încheierea proceselor de decolonizare, acompaniate de investigațiile făcute în domeniul antropologiei culturale și sociale, au bulversat nu numai presupusa universalitate a valorilor culturii occidentale, dar și legitimitatea distincției categoriale între un obiect de artă și un artefact, sau între arta occidentală și arta așa-zis „primitivă”. În consecință, măștile, bibelourile, ustensilele, totemele, obiectele ritualice etc., au căpătat aceeași valoare simbolică și statut ontologic ca și obiectele artei occidentale. Este limpede că, pe măsura democratizării societății și sub presiunea noilor câmpuri de cunoaștere, vechea paradigmă culturală a Europei nu mai poate asigura liantul identitar necesar. La fel de problematică este și noțiunea de „subiect identitar”, care nu se mai rezumă la un nucleu dur, o esență imuabilă căpătată odată și pentru totdeauna, ci este conceput ca un subiect multiplu, fluid, hibrid și în continuă transformare. Identitatea a devenit un loc de întâlnire al unei rețele complexe de categorii și diferențe prezente în interiorul fiecărui individ și individe. În asemenea condiții, este greu de presupus că multitudinea punctelor de vedere asupra culturii și a identității poate fi conciliată cu o viziune unitară despre „identitatea culturală europeană”.

Considerată un produs discursiv privilegiat cu ajutorul căruia se formează cultura și identitatea unei epoci și societăți, literatura a fost supusă unor revizuirii și devalorizări radicale pe parcursul ultimelor decade. O serie de titluri defetiste, apărute cu o regularitate alarmantă începând cu primii ani ai noului mileniu, depun o mărturie elocventă despre consecințele dezastruoase ale jocurilor ideologice din interiorul „câmpului artei”. În 2005, William Marx își ia rămas bun de la literatură într-un tratat teoretic despre cauzele profunde ale deprecierei progresive a literaturii până la faza ei ultimă (*L'Adieu à la littérature*). Dominique Maingueneau reia argumentul în *Contre Saint Proust ou la fin de la Littérature* (2006), afirmând că reprezentarea, valoarea simbolică și modul tradițional de abordare a Literaturii (cu majusculă!) au încetat definitiv să mai domine mentalitatea colectivă sub influența transformărilor de ordin „mediologic” și social. Antoine Compagnon își întitulează lecția inaugurală ținută la Collège de France *La Littérature pour quoi faire?* (2007), construindu-și discursul „realist” despre locul literaturii în Cetatea secolului XXI pe înfirmarea „ipotezei savante” a „unității constitutive dintre limbă, literatură și cultură” ca „ansamblu organic identificabil cu spiritul unei națiuni”, în care literaturii îi revenea rolul de „trunchi nobil”. Câțiva ani mai târziu, Philippe Forest, unul dintre coordonatorii revistei *La Nouvelle Revue Française*, a dedicat numărul 609 din septembrie 2014 al prestigioasei publicații întrebării sartriene *Que peut (encore) la littérature*, susținând că funesta criză a literaturii este, de fapt, „problema societății actuale”, care „a evacuat tot ce constituia însuși fundamentul umanității noastre”, iar literatura persistă, fie și în „neputința ei esențială”, pentru „a mărturisi că acest fundament există” (91). „Ce mai poate azi literatura” este și subiectul controversatului eseu al lui Tzvetan Todorov *La Littérature en péril* (2007), care constată, cu îngrijorare, după ani de angajare în curentul

structuralist al Noii Critici, că autonomia literaturii și imanența textului literar, închiderea acestuia într-un „obiect lingvistic” „autosuficient și absolut”, reprezintă un pericol real pentru rolul și puterea de acțiune a literaturii în societatea actuală. Richard Millet deplânge condiția inutilă a literaturii și scriitorului într-o „democrație ignorantă” și nepăsătoare față de valorile fondatoare și trecutul glorios al „națiunii literare” în *Désenchantement de la littérature* (2007) ca, în eseu următor, să proclame deja era post-literaturii (*L'Enfer du roman. Réflexions sur la postlittérature*, 2010). Cartea lui Johan Faerber, *Après la littérature. Écrire le contemporain* (2018), are drept punct de pornire un articol apărut în toamna lui 2007 în ediția europeană a revistei *Time Magazine*, în care jurnalistul american Donald Morrison declară și argumentează *Moartea culturii franceze*: „Țara lui Proust, Monet, Piaf și Truffaut și-a pierdut statutul de super-putere culturală” (apud Faerber 9). Articolul apare pe fundalul alinierii la mișcările democratice americane și al dezbaterilor catastrofiste legate de moartea literaturii, astfel că Morrison pare să-i impute culturii franceze dezertarea de pe câmpul bătăliilor intelectuale. Johan Faerber trece în revistă câteva dintre titlurile evocate mai sus, fără a le acorda prea mare atenție, căci pentru el moartea literaturii este un fapt deja împlinit și incontestabil: „Literatura este cu adevărat moartă, dar această moarte se oferă ca un postulat al scriiturii: șansa povestirii de a începe din nou să povestească. Această moarte este dată ca orizont nud și primar al oricărei narațiuni, deoarece sfârșitul literaturii, un adevărat sentiment al epocii, se transformă în *ontologie a cuvântului* și în *putere narativă*” (13).

Dar diagnosticul cel mai exact al derutei culturale contemporane este dat de cunoscutul filosof și eseist francez Alain Finkielkraut în eseu *L'après littérature* (2021). Cartea lui Finkielkraut este un pamflet virulent îndreptat împotriva manifestărilor distructive și sinucigașe remarcate de intelectualul „demodat” în societatea franceză din zilele noastre. Domnișoara Céline, care în romanul lui Proust este mătușa ridicolă și aproape senilă a naratorului, încarnează spiritul „compasional”, „egalitarist”, „democratic” și „umanist” al epocii: „[...] Tanti Céline este condusă de sentimentul umanității. Nicio diferență de rang, de rasă ori de sex nu rezistă instinctului ei democratic. În toți oamenii – nobili sau plebei, străini sau familiari – ea vede mai întâi un semen. [...] Tanti Céline este eminentă actuală” (17). Această sensibilitate acută a mătușii lui Marcel pentru demnitatea celuilalt – fie că e vorba de emigranți, femei, non-occidentali, dezavantajați social sau indeciși identitar – Finkielkraut o urmărește în toate domeniile spiritului, de la arta plastică, literatură și teatru până la dans, operă, cinematografie, filosofie, religie, muzee și proiecte de cercetare științifică. „Noua ordine morală”, mai intransigentă ca oricând, are scopul de „a învinge excluderea, a celebra ospitalitatea, a șterge frontierele”, „a elimina ierarhiile” și autoritatea, „a aboli distincția dintre cultură și incultură” pentru a atinge, în cele din urmă, idealul unei lumi purificate și juste. Sub imperativele actualei politici democratice, creatorii se transformă în „predicatori”, corectorii – în cenzeni morali, editurile – în baraje împotriva rău-gânditorilor, iar muzeele sunt definite drept „locuri ale democratizării inclusive”, care nu mai expun capodopere, ci „artefacte și specimene pentru societate” ce „contribuie la demnitatea umană și la justiția socială, la egalitatea mondială și la bunăstarea planetară” (*ibidem*: 19). Formulările și dispoziția comunitară par extrase din *Minunata lume nouă* cu ceva elemente orwelliene și Finkielkraut nu ezită să prezinte exagerările, derapajele și zelul celor înrolați în misiunea de reeducare drept o distopie în curs de realizare. Excluderea *Lolitei* lui Nabokov din toate programele universitare pentru a nu confrunța studenții cu „fantasmele sistemului patriarhal”, retragerea baletului *Lacul lebedelor* din repertoriul Operei din Paris pentru a nu discredita pe nimeni cu prezența aceluiași personaj negativ reprezentat de lebăda neagră, sau schimbarea titlului capodoperei lui Joseph Conrad *Negrul de pe „Narcis”* și al romanului Agathe Christie *Zece negri mititei* sunt, desigur, absurde și de neconceput pentru o națiune care a declarat spiritul critic drept valoare fundamentală înscrisă în Constituție. Alte exemple ar putea fi amuzante, dacă nu ar fi deconcertante, sau chiar alarmante. Bunăoară, ceremonia de comemorare a centenarului bătăliei de la Verdun (2016) trebuia să fie acompaniată de muzica rapperului Black M, eveniment anulat, după multe ezitări, pe motiv că cineva din comitetul organizatoric și-a amintit că sus-numitul rapper nu doar „debitează obscenități”, ci a desemnat Franța drept „o țară de păgâni”. Expoziția organizată în 2015 de Mediateca Muzicală din Paris este intitulată „Clasica nu mă mai mulțumește”, al cărei *Argument* sună astfel: „Serios, muzica clasică? Rafinată? Distinsă? Elegantă? Ce vorbești! De la caricatură la gag, de la umorul tonic la cel mai radical prost gust, veniți să descoperiți cum ediția fonografică a reușit să spargă imaginea cam învechită și elitistă a muzicii clasice prin intermediul unei selecții de titluri din colecția patrimonială a bibliotecii media” (125). Soldații care au participat la Parada militară din 14 iulie 2017 au defilat sub ritmuri de *Daft Punk*, iar invitații președintelui Franței la recepția din Palatul Elysee au fost distrați cu muzică *rap* și *electro*.

Finkielkraut numește ceea ce se întâmplă în Franța ultimului deceniu „licențierea vechii lumi”, sau „destituirea Occidentului chiar din interiorul frontierelor sale”, care nu este altceva decât distrugerea civilizației europene, devenită unica responsabilă pentru „sclavagism, colonialism, rasism, sexism, homofobie și transfobie”. „Doxa progresistă” se impune prin convingerea unora și emulația altora, prin conformism și indiferență, dar mai ales, prin „trădarea elitei” politice și culturale. Anihilarea „Franței învechite” este chiar

opera președintelui Franței: Emmanuel Macron a declarat că „nu a existat nicio cultură franceză, cum de altfel, nici artă franceză. El a mai afirmat, de asemenea, că nu poate fi Giono pentru unii și IAM pentru alții, ci doar totul pentru toată lumea. Totul, adică, nu contează ce” (129). Pe ruinele culturii „rasei dominante”, noua generație de intelectuali sensibili la obiectivele de ultimă oră expiază culpa predecesorilor prin realizarea unei „devastări filantropice”: „Noua elită este *cool* și nu se interesează de patrimoniul său decât pentru a face din el o mică avanpremieră *punchy a world culture*, pe scurt, o senzație de *rock* sau *rap*. Această elită conectată, care se crede europeană pentru că se simte mai acasă la Berlin și la Milano decât la Limoges sau Valenciennes, contribuie activ la înmormântarea Europei” (126). Despre actuala democrație a gustului estetic Finkielkraut scrie cu amărăciunea umanistului care asistă la dispariția profesiei sale de credință: „Există rock-ul și există rap-ul; ceea ce-i galvanizează pe vârstnici și ceea ce-i transportă pe tineri; ceea ce adoră hipsterii, ce constituie fericirea periferiei și ce aleg cartierele „populare”. Totul este inexorabil de comunitar, totul s-a arhipelagizat, chiar și șlagărele de vară. Franța deculturată este o Franță fărâmițată” (122).

„Progresul” civilizației europene este o chestiune de import. Mișcarea *#Me Too* și neofeminismul, cazul George Floyd și acțiunile *Black Lives Matter*, antirasismul și antielitismul, noile reguli de reprezentare a grupurilor sub-reprezentate și vigilența politic corectă a cenzorilor *sensitiv readers* „au traversat Oceanul”, contaminând Franța de o adevărată „frenzie mimetică”, dublată de „furie analogică”. Experiența autoafirmativă a popoarelor afro-americane, latino-americane sau orientale, care au adus în centrul discuției complexitatea psihodinamică a relațiilor de dependență interșanjabilă între colonizator și colonizat, contribuind la o mai bună înțelegere a structurilor diverselor dogme ideologice, este compromisă, în egală măsură, de acuzațiile radicale aduse identității „intrinsic rasiste” a albilor, ca și de perseverența „viziunii expiatorii” a occidentalilor, care luptă pentru a deveni „cât mai puțin albi cu puțină” (101). Imaginile asfixierii lui George Floyd de către un polițist din Minneapolis sunt de-a dreptul șocante și nu pot trezi decât revolta legitimă a tuturor oamenilor, indiferent de apartenența lor la o rasă sau clasă socială. Dar echivalarea asasinării lui Floyd cu întreaga civilizație europeană, cu moștenirea pernicioasă și culpabilă a acelor *Dead White European Males*, este o cale sigură de inflamare a conflictelor interetnice. Autorii „marginali” din fostele colonii au produs o literatură focalizată asupra identității etnice, care a subminat mostrele dominante de reprezentare, rearticulând vechea dihotomie a culturii-donatoare și culturii-recipientă, al cărei impact de cunoaștere și recunoaștere reciprocă este indiscutabil. Despre efectele actualelor înscenări identitare, Finkielkraut scrie următoarele:

Conform accepției contemporane a culturii, tutela identității asupra reflecției este absolută și nu admite nici cea mai mică excepție. Niciun autor nu mai poate pretinde că e liber de ea pentru a pătrunde prin imaginație în alte vieți decât a lui. [...] Multiculturalismul nu este, deci, contrar aparențelor, o extindere salutară a patrimoniului. În acest nou cadru, cultura nu se deschide pentru operele îndepărtate și pe nedrept trecute cu vederea. Ea își schimbă pe furis sensul, ea nu mai este explorarea existenței, ci declararea identității, expresie tribală. Omul alb dominant sau membrul unei comunități dominate, fiecare este în propria tabără și acolo rămâne: gândurile cele mai rătăcitoare, operele cele mai singulare încă mărturisesc această apartenență. Multiculturalismul îi retrage artei puterea de a trece granițele și acum se impune în lume în locul la *Weltliteratur*, a cărei domnie Goethe o anunța mai bine de două sute de ani în urmă (103).

Cartea lui Finkielkraut nu este despre moartea literaturii ca act de creație sau instituție, ci despre fronturile și ideologia unui război al culturilor care se întâmplă sub privirea impasibilă a contemporanilor și care riscă să anihileze nu doar literatura, ci cultura europeană în întregime. În această bătălie, literatura este cea dintâi vizată, pentru că anume ei i-au revenit, secole de-a rândul, virtuțile formatoare, iar concluzia autorului nu lasă loc pentru speranță:

Acțiunea literaturii asupra oamenilor este, poate, înțelepciunea supremă a Occidentului”, scria Levinas. Prin acțiunea corectitudinii politice asupra operelor de ficțiune din trecut, prezent și viitor, Occidentul își spune adio. Adio, și nu la revedere. Teama adevărată este că această Mare Rectificare nu este doar un delir trecător, care se va discredita în curând din cauza exceselor sale, ca și atâția intelectuali, ci acompaniamentul ideologic al unui proces inexorabil: dez-europenizarea Noii Lumi și a Vechiului Continent (160).

Franța a fost dintotdeauna un fief al dezbaterilor efervescente de idei și s-ar putea că Finkielkraut să exagereze importanța unor evenimente și tensiuni din mediul intelectual francez, dar faptul că arta și literatura au intrat într-o zonă de turbulențe și că această stare de lucruri nu poate fi favorabilă unificării culturale a Europei, este de domeniul evidenței. Desigur, pe fundalul actualei supraproducerii de literatură și de cultură în general, pe fundalul multiplelor expoziții, concerte, festivaluri, târguri de carte, reședințe de creație etc., aceste îngrijorări par nefondate și chiar hilare. Dar supraproducția de cultură nu face decât să mascheze căderea în banalitate a culturii care, în virtutea refuzului oricărui principiu unificator, nu mai poate modela realitatea

contemporană. Pentru a fi operantă la nivel de mentalitate, cultura nu e suficient să fie multiplă, diversă și inclusivă, ea trebuie să fie distinctă în raport cu alte culturi. În 2003, Casa Literaturii din Hamburg a invitat 33 de scriitori din (aproape) întreaga Europă geografică pentru a discuta subiectul identității culturale a Europei. *Europa scrie. Ce este european în literaturile Europei? (Europa schreibt. Was ist Europäische an den Literaturen Europas?)* – sub acest generic, participanții la Simpozion și-au prezentat, timp de o săptămână, ideile și viziunile lor despre rolul scriitorilor și al literaturii contemporane în construirea unei identități europene. În imaginarul scriitorilor, Europa este un „mozaic”, o „rețea”, „narațiune”, „șesătură”, un „palimpsest” sau un „Turn Babel”. Această figură proteică, devenind mereu altceva în funcție de arheologia personală a autorilor, desemnează spațiul afectiv al memoriei, experiențelor, reflecțiilor și explorărilor. Identitatea europeană, atunci când este recunoscută, este gândită ca o „energie colectivă” cu un imens potențial de reînnoire în metabolismul social (Adolf Muschg), sau ca organizare a ansamblului de date în „cercuri concentrice”, care pornesc de la „locuirea în cartier” și se extind spre margini cu ciclul regional, național și european (Ales Debeljak). Când este însă vorba despre lecturile fertilizante, despre asimilarea creativă a marilor modele literare preexistente, scriitorii indică la aceeași memorie poetică europeană formată de Dante, Shakespeare, Rabelais, Goethe, Kafka, Musil, Dostoievski, Flaubert, Nabokov, Proust, Joyce, Woolf etc., adică, la „canonul occidental”: „Europa lecturilor este surprinzător de omogenă. Și surprinzător de *eurocentrică*: niciun american, niciun asiatic, niciun african nu par să aibă acces în interiorul Panteonului literar al scriitorilor europeni. Indiferent dacă ei citesc în Est sau în Vest și indiferent cum se raportează la Europa, ei știu că sunt implicați într-un context care contribuie la textele lor și în care ei continuă să-și scrie textele ca scriitori europeni” (Keller 19). În cadrul acestui Simpozion, Mircea Cărtărescu și-a afirmat europenitatea organică în eseu *Europa are forma creierului meu (Europa hat die Form meines Gehirn)*:

Nu sunt un autor din Estul Europei. Nu recunosc împărțirea Europei în cele trei zone, nici geopolitic, nici cultural, nici religios, nici în vreun alt fel. [...] Eu nu i-am citit nici pe Catullus, nici pe Rabelais, nici pe Cantemir, nici pe Virginia Woolf de pe vreo hartă, ci din bibliotecă, unde cărțile sunt așezate una lângă alta. Cărțile mele nu sunt străbătute de cine știe ce oițe din folclorul românesc sau de mătaniile ritului ortodox, ci de stelele dantești, de compasul lui John Donne, de lancea lui Cervantes, de gândacul lui Kafka, de madlena lui Proust, de calcanul lui Günter Grass. Nu mă simt în concurență doar cu autorii români, sau doar cu bulgarii, rușii, sârbii, cehii sau polonezii din preajmă, ci cu scriitorii de pretutindeni pe care-i admir și-i iubesc. Sigur, subiectele mele pot fi, prin forța lucrurilor, românești, recuzita românească, limbajul cu inflexiuni ale spațiului meu psiholingvistic, dar temele mele nu pot fi altele decât marile teme ale tradiției europene, aceleași la Euripide și la Joyce (apud Iovănel 651).

Calculată în cele mai mici detalii, afirmația lui Cărtărescu se pliază perfect pe concepția unor istorici occidentali ai ideilor (de exemplu, Philippe Nemo, *Ce este Occidentul?*) despre spiritul propriu europenilor, privit ca o chestiune de mentalitate, un *modus vivendi* creat treptat, de-a lungul istoriei, prin salturi civilizaționale care au generat o cultură, altfel spus, un sistem de referință și o grilă de interpretare a lumii difuzate prin educație și absorbite organic, durabil, la nivel de sculptură a creierului. În *Istoria literaturii române contemporane* (2021), Mihai Iovănel plasează eseuul lui Cărtărescu, publicat și în *Observator cultural* (nr. 153 din 2003), în contextul discuțiilor privind „europenitatea literaturii române” și a complexelor legate de „insuficiența europenitate a românilor”, care au dominat scena intelectuală după 1989 și în preajma aderării României la Uniunea Europeană în 2007. În referința lui Mircea Cărtărescu la propria *forma mentis*, sculptată după modelul civilizațional apusean, Iovănel vede o strategie personală de „străpungere a pieței globale” de carte, bazată pe „manifestul unui solipsism geopolitic care minimalizează particularitățile locale în favoarea unui universalism al bibliotecii, în care cărțile și autorii comunică în virtutea așezării în rafturi, și nu a ariei lor geografice de origine” (651). Chiar dacă lucrurile stau așa, poziția lui Cărtărescu nu contrazice atmosfera generală a simpozionului de la Hamburg, unde 33 de scriitori din cele mai diferite colțuri ale Europei, și-au afirmat „rudenia civilizațională” datorată lecturii acelorași cărți, care face posibilă comunicarea în lumea realităților culturale, recunoscutibile și inteligibile grație utilizării unui lexicon cultural comun.

Faptul că scriitorii se revendică dintr-o matrită culturală comună confirmă, o dată în plus, funcțiile (reprezentativă și mnemonică) canonului literar, prin care se produc și se păstrează vii în memoria socială modelele comportamentale, tipul de raportare la lume și valoarea acordată vieții spirituale. Dar întrunirea scriitorilor europeni de la Hamburg nu este o acțiune singulară care încearcă să identifice șansele și posibilitățile de raportare la o cultură europeană supranațională. Judecând după numărul de proiecte și programe destinate să susțină dezvoltarea și cooperarea culturală între țările europene, după subvențiile alocate traducerilor și traficului literaturilor naționale în spațiul european, sau după emergența „studiilor europene” în cadrul instituțiilor superioare de învățământ, formarea unei identități europene pare a fi un deziderat politic aflat pe agenda instanțelor decizionale ale Uniunii Europene. O inițiativă recentă, în acest sens, este Rezoluția

Parlamentului European din 17 ianuarie 2024 referitoare la conștiința istorică europeană, care „evidențiază că predarea noțiunilor legate de integrarea europeană, istoria, instituțiile și valorile fundamentale ale Uniunii și cetățenia europeană au o importanță vitală în apariția unui sentiment european de apartenență” și solicită ca „predarea istoriei europene și a integrării europene” „să devină parte integrantă a sistemelor naționale de învățământ” (41). Rezoluția mai prevede elaborarea unui „manual al UE”, care ar contribui la „dezvoltarea conștiinței istorice europene”, la fel cum Recomandările Comisiei Legendre din 2008 recunoștea „importanța cunoașterii” „patrimoniului literar european pentru construirea unei identități și a unei conștiințe europene” (42), pledând pentru elaborarea manualului de Istorie a literaturilor europene și studiul obligatoriu al acestuia la toate nivelurile de învățământ.

Într-un articol foarte consistent dedicat politicilor culturale europene, Cibylle Goepper analizează instrumentele instituționale concrete care acompaniază dinamica recentă a procesului identitar european. În opinia autoarei, definirea și promovarea unui canon literar comun reprezintă nu doar un obiectiv al durabilității vieții comunitare, ci și o necesitate „urgentă” și „veritabilă” de a „suscita adeziunea la valorile și simbolurile în care populația ar putea să se identifice” (164). Unul dintre aceste instrumente este *Manifestul pentru învățământul literaturilor europene* (*Manifeste pour l'enseignement des littératures européennes*), pronunțat de Guy Fontaine, președintele rețelei universitare *Les Lettres Européennes*, în cadrul ediției a doua a Festivalului de literatură a tineretului, care face parte din conglomeratul de proiecte Comenius 3 EWHUM (*European Humanism in the world*), consacrate „introducerii și fortificării dimensiunii umaniste în sistemul de învățământ european”, precum și „determinării valorilor culturale universale pentru formarea cetățeanului european” (*ibidem*: 164). Precadat de un colocviu organizat de Comisia pentru Cultură, Știință și Educație a Asambleei parlamentare a Consiliului Europei, la care participanții au „subliniat caracterul indispensabil și urgent al studierii literaturii europene pentru formarea tânărului european”, și urmat de „Recomandările” Comisiei condusă de senatorul Jacques Legendre, *Manifestul* afișează mai multe obiective, printre care acela de a difuza patrimoniul literar prin intermediul traducerilor și al circulației operelor literare, de a introduce modulul *Lettres Européennes* în învățământul secundar, acompaniat de pregătirea profesională a cadrelor didactice, și de instituire a catedrelor de Literatură europeană în universitățile europene (*ibidem*: 166). Proiectul de recomandări al Comisiei Legendre, intitulat *Promovarea învățământului literaturilor europene* (*Promouvoir l'enseignement des littératures européennes*, 17 aprilie 2008) subliniază, în mod expres, că nu este vorba despre un „canon supranațional „eurocentric””, recomandând, în același timp, ca „portalurile informaționale pe care toți cetățenii Europei ar putea găsi texte, bibliografii, istorii literare, parcursuri pedagogice, linkuri de internet, trebuie să fie urgent dedicate patrimoniului literar european” (*ibidem*: 167). Cu o prudență sporită față de ideea „unității în diversitate”, Comisia Legendre recomandă „transmiterea literaturilor europene prin intermediul programelor de studiu la toate nivelele sistemului educațional”, scopul ultim al acțiunii fiind constituirea literaturii europene într-o disciplină academică în sânul științelor umaniste (*ibidem*: 167). Elaborat în urma acestor inițiative, manualul *Lettres Européennes*, propus de Guy Fontaine și Annick Benoît-Dusausoy încă în 1992 cu titlul *Lettres Européennes: Histoire de la littérature européenne* și revăzut în 2007, este un alt instrument de formare a identității culturale europene. Redactat de o echipă de 200 de universitari și scriitori din toată Europa geografică (cu excepția specialiștilor din Austria, care nu au participat la elaborarea volumului, chiar dacă Thomas Bernhard și Elfriede Jelinek sunt citați), manualul de *Istorie a literaturii europene* reprezintă, în opinia lui Goepper, „o propunere concretă de canon”, care „pune în evidență legăturile, evidente sau ascunse, ce dau o anumită unitate creației în Europa începând cu Evul Mediu târziu și până la începutul secolului XXI” (*ibidem*: 169). Analizând repartizarea materialului pe epoci și reprezentarea acestora după țări, Cibylle Goepper ajunge la concluzia că Franța și Germania sunt prezente cu numărul cel mai mare de fenomene literare și scriitori, fiind urmate, în ordine descrescătoare, de Regatul Unit, Italia, Spania, Belgia neerlandofonă, Portugalia, Grecia/Cipru, Rusia, Belgia francofonă, Danemarca și restul Scandinaviei (*ibidem*). Întrebarea dacă un asemenea instrument de modelare a spiritualității europene poate satisface orgoliul național al tuturor statelor-membre ale Uniunii este comentată de Goepper destul de sceptic: „Deși constituie o reușită notabilă prin anvergura și erudiția sa, manualul *Lettres Européennes* acordă, fără îndoială, prioritate patrimoniului literar al națiunilor dominante în Uniune: într-adevăr, cele mai reprezentate sunt țările fondatoare și nucleul dur al Europei și, chiar dacă canoanele transnaționale propuse nu sunt întru totul satisfăcătoare, trebuie să recunoaștem că, probabil, ele nici nu vor putea fi vreodată” (*ibidem*: 173). Cel de-al treilea instrument destinat să intensifice sentimentul european al cetățenilor Uniunii este *Premiul european pentru literatură*. Instituit în 2006 sub înaltul patronaj al Secretarului General al Consiliului Europei și susținut de Ministerul Afacerilor Externe și Europene, Premiul are menirea de „a contribui la o mai bună cunoaștere mutuală a popoarelor europene prin intermediul marilor figuri literare contemporane” (*ibidem*: 173). Scriitorii distinși cu *Premiul european pentru literatură* sunt selectați din ansamblul celor 47 de țări membre ale Consiliului Europei și reprezintă, prin întreaga lor operă, „comunitatea destinului european”, punând astfel în valoare

propria cultură de origine pentru a o face cunoscută și recunoscută în sânul comunității europene. Instituirea celorlalte două distincții – *Prix du livre européen*, care din 2007 recompensează un roman și un eseu ce „exprimă o viziune asupra Europei”, și *Premiul Uniunii Europene pentru literatură*, inițiat, în 2009, de Comisia pentru Educație, Cultură, Multilingvism și Tineret de la Bruxelles – vorbesc foarte clar despre determinarea politică de a prezenta cultura și literatura, în primul rând, drept un motor al dialogului, cunoașterii și acceptanței tuturor cetățenilor europeni.

O remarcă și o concluzie ar mai fi de adăugat la capătul acestei analize a proceselor culturale europene. Remarca se referă la aspirațiile noastre de integrare în Uniunea Europeană, care nu pot omite componenta integrării culturale. Identitățile noastre sunt moștenite, dar și construite prin intermediul unui motor al memoriei prestigiului civilizației europene, care realizează coeziunea între state și întărește sentimentul de apartenență la acest spațiu geografic. Dacă dorim să ne afirmăm propria identitate culturală, într-un raport dialectic tot mai complex cu tradițiile, problematica și practicile antropologico-culturale occidentale, legitimarea studiului literaturii europene în învățământul primar și secundar este, în egală măsură, urgentă și necesară.

Concluzia care se impune în urma acestor reflecții pe marginea culturii, literaturii și a identității europene este de domeniul evidenței, și o vom rezuma în cuvintele lui Antoine Compagnon:

A venit timpul să facem din nou elogiul literaturii, s-o protejăm de depreciere în învățământ și în lume. [...] Literatura trebuie, deci, să fie citită și studiată pentru că ea oferă un mijloc – unii ar spune chiar singurul mijloc – de conservare și transmitere a experienței altora, a celor care sunt îndepărtați de noi în timp și spațiu, sau care se deosebesc de noi prin condițiile lor de viață. Ea ne face sensibili la faptul că alții sunt foarte diferiți și că valorile lor se îndepărtează de ale noastre. [...] Literatura nu este singura (formă narativă, n. n.), dar este mai atentă decât imaginea și mai eficace decât documentul, iar aceasta e suficient pentru a-i garanta valoarea perenă: ea este *Viața: mod de întrebuintare*, după titlul impecabil al lui Georges Perec” (Compagnon, 2007).

Referințe bibliografice

- Arndt, Andreas. Europa – ein Konstrukt? Europäische Identität im Anschluss an Johann Gottfried Herder. În: Zelic, Tomislav, Sambunjak, Zaneta, Pavic Pintaric, Anita (Hrsg.). Europa? Zur Kulturgeschichte einer Idee. Würzburg: Verlag Königshausen & Neumann GmbH, 2015.
- Bem, Jeanne. En manière d'introduction. În: Guyaux, André, Kopp, Robert (dirigés par), Ernst Robert Curtius et l'idée d'Europe. Paris: Honoré Champion Éditeur, 1995.
- Bertrand, Dominique. (sous la direction de) Rencontres facétieuses entre France et Italie. Pour une généalogie du rire européen. Paris: Classiques Garnier, 2021.
- Compagnon, Antoine. La Littérature pour quoi faire? Paris: Collège de France, Fayard, 2007. <https://books.openedition.org/cdf/524>
- Cousseau, Anne. Écrire, disent-ils. Regards croisés sur la littérature du XXIe siècle, vol. II, Nancy: Press Universitaires de Nancy, 2015.
- Degler, Frank (Hrsg.). Europa / Erzählen. Zu Politik, Geschichte und Literatur eines Kontinents. St. Ingbert: Röhrig Universitätsverlag, 2008.
- Demanze, Laurent, Viart, Dominique. Fins de la littérature: esthétiques et discours de la fin, vol. 1, Paris: Armand Colin „Recherches” 2011.
- Eggel, Dominic. Das Europabild Herders: Kontinentale Palingenesie im Dienste der Humanität. În: Zelic, Tomislav, Sambunjak, Zaneta, Pavic Pintaric, Anita (Hrsg.). Europa? Zur Kulturgeschichte einer Idee. Würzburg: Verlag Königshausen & Neumann GmbH, 2015.
- Enzensberger, Hans Magnus. Ah, Europa. Rilevazioni da sette paesi con un epilogo dall'anno 2006. (traduzione dal tedesco di Claudio Groff). Milano: Garzanti, 1989.
- Erzählen. Zu Politik, Geschichte und Literatur eines Kontinents. St. Ingbert: Röhrig Universitätsverlag, 2008.
- Faerber, Johan. Après la littérature. Écrire le contemporain, Paris: PUF, 2018.
- Finkelkraut, Alain. L'après littérature, Paris: Stock, 2021.
- Forest, Philippe. Entretien avec Philippe Forest. În: Cousseau, Anne. Écrire, disent-ils. Regards croisés sur la littérature du XXIe siècle, vol. II, Nancy: Press Universitaires de Nancy, 2015.
- Galkowski, Artur, Cavallo, Stefano, Kowalik, Katarzyna. (eds.) Et in Arcadia ego. Rome as a Memorial Place in European Cultures. Berlin: Peter Lang GmbH, 2021.
- Goepper, Sibylle. Trois outils institutionnels au service d'un canon littéraire commun: Le Manifeste pour l'enseignement des littératures européennes, le manuel Lettres européennes et le Prix européen de littérature. În: Zschachlitz, Ralf, Malkani, Fabrice. (sous la direction de) Pour une réelle culture européenne? Au-delà des canons culturels et littéraires nationaux. Paris: L'Harmattan, 2012.
- Guez, Olivier. (sous la direction de) Le Grand Tour. Autoportrait de l'Europe par ses écrivains. Paris: Grasset, 2022.

- Guyaux, André, Kopp, Robert. (dirigés par) Ernst Robert Curtius et l'idée d'Europe. Paris: Honoré Champion Éditeur, 1995.
- Iovănel, Mihai. Istoria literaturii române contemporane. 1990-2020. Iași: Polirom, 2021.
- Jena: Collegium an der Friedrich-Schiller-Universität Jena, 2008.
- Habermas, Jürgen. Sur l'Europe. Paris: Bayard, 2006.
- Habermas, Jürgen. Ach, Europa. Kleine Politische Schriften XI. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2008.
- Honsza, Norbert. Heinrich Heine. Ein Intellektueller erobert Europa. Berlin: Peter Lang GmbH, 2019.
- Husserl, Edmund. Criza umanității europene și filosofia, București: Paideia, 2016.
- Kadelbach, Stefan (Hrsg.). Europa als kulturelle Idee. Symposium für Claudio Magris. Baden-Baden: Nomos, 2010.
- Kaufhold, Martin, *Europas Werte. Wie wir zu unseren Vorstellungen von richtig und falsch kamen. Ein historischer Essay*. Paderborn: Ferdinand Schöningh Verlag, 2013.
- Keller, Ursula, Rakusa, Ilma (Hrsg.). Europa schreibt. Was ist das Europäische an den Literaturen Europas? Hamburg: Edition Körber-Stiftung, 2003.
- Kristeva, Julia, Ogée, Frédéric (dirigés par), Europe des cultures et culture européenne: communauté et diversité. Paris: Hachette, 2008.
- Kumar, Krishan. Die Frage der europäischen Identität. Europa im Spiegel Amerikas. În: Degler, Frank (Hrsg.), Europa / Pöge-Alder, Kathrin, Köhle-Hezinger, Christel (Hrsg.). Europas Mitte, Mitte Europas. Europa als kulturelle Konstruktion.
- Magnant, Anne. Diversité culturelle et politiques linguistiques en Europe. În: Kristeva, Julia, Ogée, Frédéric (dirigés par), Europe des cultures et culture européenne: communauté et diversité. Paris: Hachette, 2008.
- Maingueneau, Dominique. Contre Saint Proust ou la fin de la Littérature, Paris: Belin, 2006.
- Marx, William. L'Adieu à la littérature. Histoire d'une dévalorisation XVIII-XX siècle, Paris: Minuit, 2005.
- Millet, Richard. Désenchantement de la littérature, Paris: Gallimard, 2007.
- Millet, Richard. L'Enfer du roman. Réflexions sur la postlittérature, Paris: Gallimard, 2010.
- Nemo, Philippe. Ce este Occidentul?. Chișinău: Cartier, 2008.
- Paccagnella, Ivano, Gregori, Elisa. (a cura di), Attorno a Curtius. Tavola rotonda dei dottorandi di Romanistica in occasione del XXXVII Convegno Interuniversitario „Ernst Robert Curtius e l'identità culturale dell'Europa”. Padova: Esedra editrice s. r. l., 2011.
- Richards, Earl Jeffrey. La conscience européenne chez Curtius et chez ses détracteurs. În: Guyaux, André, Kopp, Robert (dirigés par), Ernst Robert Curtius et l'idée d'Europe. Paris: Honoré Champion Éditeur, 1995.
- Schanze, Helmut. Friedrich Schlegels „Europa” – eine „west-östliche Enzyklopädie”? În: Zelic, Tomislav, Sambunjak, Zaneta, Pavic Pintaric, Anita (Hrsg.). Europa? Zur Kulturgeschichte einer Idee. Würzburg: Verlag Königshausen & Neumann GmbH, 2015.
- Todorov, Tzvetan. La Littérature en péril, Paris: Flammarion, 2007.
- Wagner-Egelhaaf, Martina. Wo liegt Europa? Literarische Topographien der Gegenwart. În: Zelic, Tomislav, Sambunjak, Zaneta, Pavic Pintaric, Anita (Hrsg.), *Europa? Zur Kulturgeschichte einer Idee*. Würzburg: Verlag Königshausen & Neumann GmbH, 2015.
- Zelic, Tomislav, Sambunjak, Zaneta, Pavic Pintaric, Anita (Hrsg.). Europa? Zur Kulturgeschichte einer Idee. Würzburg: Verlag Königshausen & Neumann GmbH, 2015.
- Zschachlitz, Ralf, Malkani, Fabrice. (sous la direction de) Pour une réelle culture européenne? Au-delà des canons culturels et littéraires nationaux. Paris: L'Harmattan, 2012.
- https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=OJ:C_202405721
- <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-FR.asp?fileid=12097&lang=FR>

INTERPRETĂRI LINGVISTICE ÎN LEGISLAȚIA PRIVIND VIOLENȚA DOMESTICĂ ÎMPOTRIVA FEMEILOR: SCHIMBĂRI ȘI PERSPECTIVE CONTEMPORANE DIN PERSPECTIVA AGENDEI 2030

Monaliza CÎRSTEA

<https://orcid.org/0009-0005-9843-4097>

Institutul de Cercetare pentru Calitatea Vieții, Academia Română, Românoa

Abstract

Acest studiu explorează interpretările lingvistice și implicațiile lor în legislația privind violența domestică împotriva femeilor, cu accent pe dinamica schimbărilor contemporane și alinierea acestora la obiectivele Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă. Printr-o analiză interdisciplinară, cercetarea evidențiază modul în care limbajul juridic influențează înțelegerea, aplicarea și eficacitatea cadrului legal în prevenirea și combaterea violenței domestice. Studiul examinează variațiile terminologice, sensurile implicite și impactul asupra percepției publice și a accesului la justiție. În plus, cercetarea abordează provocările de armonizare a legislației naționale cu standardele internaționale, inclusiv egalitatea de gen (ODD 5) și reducerea inegalităților (ODD 10). Concluziile sugerează că o abordare bazată pe un limbaj inclusiv și clar poate contribui semnificativ la îmbunătățirea răspunsului legislativ și la protecția victimelor, oferind perspective relevante pentru îndeplinirea obiectivelor Agendei 2030.

Cuvinte cheie: violența domestică împotriva femeilor, Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă.

Abstract

This study explores linguistic interpretations and their implications in legislation addressing domestic violence against women, focusing on contemporary changes and their alignment with the objectives of the 2030 Agenda for Sustainable Development. Through an interdisciplinary analysis, the research highlights how legal language influences the understanding, implementation, and effectiveness of the legal framework in preventing and combating domestic violence. The study examines terminological variations, implicit meanings, and their impact on public perception and access to justice. Additionally, the research addresses challenges in harmonizing national legislation with international standards, including gender equality (SDG 5) and reducing inequalities (SDG 10). The findings suggest that adopting inclusive and clear language can significantly enhance legislative responses and victim protection, providing valuable insights for achieving the goals of the 2030 Agenda.

Keywords: domestic violence against women, 2030 Agenda for Sustainable Development

La nivel internațional, în anul 2015, Adunarea Generală a ONU a adoptat Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, care reprezintă principalul set de obiective, cu orientare strategică globală, abordarea sa integratoare fiind circumscrisă celor 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă(ODD), ca elemente esențiale ale celor trei piloni ai dezvoltării durabile, care vizează cele 3 dimensiuni esențiale: dimensiunea economică, cea socială și cea de mediu, stabilind ținte ambițioase care trebuie să fie atinse până în anul 2030.

Pornind de la importanța majoră a implementării Agendei 2030, în cursul anului 2017, prin Hotărârea Guvernului nr.313/2017 a fost creat Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă în cadrul Secretariatului General al Guvernului. Astfel, în cursul anului 2018, la inițiativa Departamentului de Dezvoltare Durabilă s-a creat un Grup de lucru interinstituțional, cu largă reprezentare la nivel național, în vederea analizării obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD).

În urma consultărilor realizate, ODD au fost preluate, adaptate și introduse prin intermediul Strategiei naționale pentru dezvoltarea durabilă a României 2030, adoptată de Guvernul României prin HG nr. 877/2018(SNDD).

Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (ANES) a fost o prezență constantă la nivelul Grupului de lucru, aducând un plus de valoare prin promovarea egalității de gen. De altfel, este remarcabil faptul că, pornind de la exemplul pozitiv, prezentat de către ANES, în legătură cu introducerea, în anul 2014, a ocupației de expert în egalitate de șanse în cadrul Clasificației Ocupațiilor din România(COR), s-a ajuns în prezent, nu doar la introducerea ocupației de expert în dezvoltare durabilă în cuprinsul COR, ci și la formarea primei serii de 150 de experți din instituțiile relevante și la crearea nucleelor de dezvoltare durabilă în cadrul fiecărei instituții din sfera administrației publice centrale, cu atribuții în cadrul SNDD.

Dimensiunea socială reprezintă una dintre cele mai importante dimensiuni ale Agendei 2030 prin preocuparea privind reducerea disparităților între state și indivizi și orientarea către îmbunătățirea calității vieții, iar, problematica femeilor, care reprezintă 49.7 % din populația globului, este tratată cu seriozitate.

Din perspectiva acestei dimensiuni, Agenda 2030 promovează o societate incluzivă și democratică, bazată pe reducerea inegalităților dintre bărbați și femei și pe făurirea unui viitor care să țină seama de respectarea drepturilor femeilor, oferindu-le acestora o lume în care să fie respectate și în care să trăiască în deplină securitate și siguranță, fiind ascultate, înțelese, apreciate și sprijinite.

În acest sens, *Obiectivul de dezvoltare durabilă 5 - Egalitate de gen – Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor (ODD5)*, din cuprinsul Agendei 2030, vine să răspundă tuturor acestor exigențelor privind promovarea și respectarea egalității de gen, fiind deosebit de relevant pentru întreaga societate și, în special, nu doar pentru felele și femeile care fac parte din actuala generație, ci și pentru cele din generațiile viitoare.

Acest obiectiv propune o serie de subobiective complexe, cum sunt:

5.1 Eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și fetelor, pretutindeni.

5.2 Eliminarea tuturor formelor de violență împotriva tuturor femeilor și fetelor în viața publică și privată, inclusiv a traficului și exploatării sexuale, precum și a altor tipuri de exploatare.

5.3 Eliminarea tuturor practicilor dăunătoare, precum căsătoria între copii, căsătoria timpurie sau forțată și mutilarea genitală a femeilor.

5.4 Recunoașterea și valorizarea muncii în gospodărie și pentru creșterea copiilor, neremunerată, prin furnizarea de servicii publice, infrastructură și politici de protecție socială, precum și promovarea responsabilității comune în cadrul gospodăriei și familiei, în funcție de contextul național.

5.5 Asigurarea participării depline și efective a femeilor și a oportunităților egale de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică.

5.6 Asigurarea accesului universal la sănătatea sexuală și reproductivă și la drepturile de reproducere, astfel cum s-a convenit în Programul de acțiune al Conferinței internaționale privind populația și dezvoltarea și în Platforma de acțiune de la Beijing, precum și în documentele finale ale conferințelor de revizuire care le-au urmat:

5.a Inițierea de reforme prin care să se acorde femeilor drepturi egale la resurse economice, precum și accesul la proprietate și control asupra terenurilor și asupra altor forme de proprietate, la servicii financiare, patrimoniu și resurse naturale, în conformitate cu legislația națională

5.b Îmbunătățirea utilizării tehnologiilor generice, în special a tehnologiei informației și comunicațiilor, pentru a promova emanciparea femeilor.

5.c Adoptarea și consolidarea unor politici sănătoase și a unei legislații cu forță executorie pentru promovarea egalității de gen și a emancipării tuturor femeilor și fetelor, la toate nivelurile.

Așa cum se poate observa, pentru domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice din țara noastră Subobiectivul 5.2 *Eliminarea tuturor formelor de violență împotriva tuturor femeilor și fetelor în viața publică și privată, inclusiv a traficului și exploatării sexuale, precum și a altor tipuri de exploatare (SDD 5.2)* prezintă o deosebită importanță, putând fi urmărit, în directă conexiune cu politicile publice specifice și cu prevederile legale de la nivel național.

Formularea acestui Subobiectiv este extrem de ambițios fundamentată și tinde către o valoare absolută, care, în opinia noastră, deși îmbracă conotații entuziaste, pierde din vedere șirul complex de provocări, crizele sociale și umanitare actuale, precum și realitățile cotidiene ale societății noastre contemporane.

Astfel, pentru realizarea SDD 5.2, trebuie să luăm în considerare o multitudine de variabile și, prin raportare la orizontul 2030, deoarece, în opinia sociologului Septimiu Chelcea doar “cunoscând relațiile cauzale dintre fenomene vom putea imagina cu o probabilitate acceptabilă evoluția proceselor sociale”. Chelcea (2002)

În prezent, putem aprecia că în țara noastră au fost realizate progrese notabile în domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice și, putem afirma cu certitudine că, fără ratificarea Convenției Consiliului Europei pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, prin Legea nr.30/2016, nu ar fi existat premisa necesară pentru realizarea de schimbări legislative complexe, robuste și concrete, în scopul îmbunătățirii nivelului de securitate, sprijin și protecție pentru victime.

Potrivit procedurilor Consiliului Europei, nivelul de implementare a prevederilor Convenției de la Istanbul în România este monitorizat și evaluat de către Grupul de Experți privind Acțiunea împotriva Violenței împotriva Femeilor și Violenței Domestice (GREVIO).

Astfel, Raportul final al GREVIO privind evaluarea implementării Convenției de la Istanbul în România a fost adoptat în luna iunie 2022, în cadrul reuniunii Comitetului Părților,

În cadrul raportului, reprezentanții GREVIO au apreciat eforturile instituționale și au reținut angajamentul și implicarea autorităților române în legătură cu implementarea prevederilor Convenției de la Istanbul.

De asemenea, aprecieri pozitive au fost formulate și în privința măsurilor legislative adoptate prin cele două legi relevante (Legea nr. 217/2003 și Legea nr. 202/2002), considerate a fi în deplină concordanță cu prevederile Convenției, dar și în ceea ce privește crearea unui sistem integrat și robust care să asigure o protecție integrată și adecvată pentru victimele violenței domestice.

În aceeași notă, raportul a evidențiat favorabil existența strategiilor elaborate și implementate la nivelul ANES, reținute ca fiind elemente importante de progres, care se remarcă prin abordarea integrată cu doi piloni specifici, și, care au facilitat realizarea unor măsuri specifice cu acoperire națională, generând o remarcabilă evoluție în domeniu, prin acoperirea unei game foarte largi de intervenții.

În ceea ce privește ODD 5/SDD 5.2 este important ca acesta să fie privit și tratat în strânsă conexiune cu alte celelalte obiective de dezvoltare durabilă

Astfel, din analiza SNDD se poate reține legătura acestuia cu cel puțin 6 alte ODD, după cum vom evidenția în cele ce urmează:

1. Există o puternică conexiune cu **ODD 1 - Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context**, pentru că în esență toate intervențiile și serviciile sociale destinate victimelor violenței domestice sau, după caz agresorilor, au ca punct de plecare sistemul național de asistență socială și de prevenire a marginalizării și a incluziunii sociale, cu reglementare prin Legea nr.292/2011 privind sistemul național de asistență socială, care statuează măsurile de prevenire și combatere a sărăciei și riscului de exclusiune socială, măsurile de asistență socială, tipurile de servicii sociale și stabilirea unor standarde minime de calitate, dar și de cost, pentru toate tipurile de servicii sociale. De asemenea, sărăcia poate fi unul dintre factorii declanșatori ai violenței domestice

Potrivit unui Raport social ICCV, “sărăcia, mai ales când se manifestă pe fondul unor factori potențatori suplimentari (..) este unul dintre cei mai des incriminați factori responsabili pentru apariția și proliferarea violenței domestice”. Zamfir, E., Ilie, S., și Fitzek, S (2022)

În foarte multe cazuri, sărăcia contribuie la perpetuarea ciclului violenței domestice și la menținerea femeilor și copiilor într-un mediu violent, cu relații vătămătoare repetitive.

Lipsa de venituri proprii, veniturile insuficiente, lipsa unui adăpost, a unui loc de muncă și condițiile de viață precare afectează major capacitatea femeilor de a părăsi definitiv relațiile abuzive și crește vulnerabilitatea acestora în situațiile de violență domestică.

În vederea combaterii sărăciei, Guvernul a aprobat Strategia națională de incluziune socială și reducerea sărăciei și Planul de acțiuni pentru perioada 2022-2027 (HG nr. 440/2022), cu scopul declarat de a reduce cu cel puțin numărul persoanelor expuse riscului de sărăcie sau exclusiune socială. 7% până în 2027, față de 2020.

Prin adoptarea acestei strategii a fost îndeplinită încă una dintre condițiile favorizante pe care țara noastră trebuie să le transpună în practică pentru accesarea fondurilor europene din actuala programare multianuală 2021-2027.

Strategia se circumscrie ODD 1 și vizează patru obiective strategice:

- asigurarea unui trai decent pentru toți și combaterea situațiilor tranzitorii de sărăcie a resurselor, astfel încât acestea să nu se transforme în probleme structurale de sărăcie și exclusiune socială;
- investiții sociale, intervenții directe asupra principalelor cauze ale transmiterii sărăciei pe parcursul mai multor generații;
- modernizarea sistemului de protecție socială;
- îmbunătățirea capacității administrative de coordonare a acestor măsuri.

Finanțarea obiectivelor și măsurilor prevăzute în planul de acțiune se sprijină, în principal, din fonduri europene, dar și din bugetul fiecărei instituții sau autorități publice responsabile sau implicate.

2. Din perspectiva **ODD 3 - Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor, la orice vârstă**, conexiunea directă se regăsește în reglementările legale, în cuprinsul art.(1) alin.(2) din Legea nr.217/2003, care stipulează că “prevenirea și combaterea violenței domestice fac parte din politica integrată de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o importantă problemă de sănătate publică”.

Victimele violenței domestice au mare nevoie de servicii medicale și intervenții specifice, și, în acest sens cadrele medicale și sistemul național de sănătate trebuie să se adapteze permanent, nu doar la specificul acestor intervenții, ci și la profilul victimelor și nevoile lor individuale.

Astfel, îmbunătățirea continuă a serviciilor, calitatea acestora și facilitarea accesului la servicii medicală trebuie să aibă în centrul preocupărilor înțelegerea deplină a situațiilor de violență domestică și abordarea empatică, în consens cu situația dramatică prin care trece victima. Aceste aspecte sunt parte

intrinsecă a perspectivei de gen, care trebuie să reprezinte o constantă pentru toți profesioniștii din domeniul sănătății, cu accent pe prevenirea victimizării și a revictimizării.

Tocmai de aceea, în perioada 2022-2024, ANES, în parteneriat cu Organizația Mondială a Sănătății, Fondul Națiunilor Unite pentru Populație, Agenția ONU pentru Refugiați în România, Organizația Națiunilor Unite pentru egalitatea de gen și emanciparea femeilor, a organizat sesiuni de training pentru aprox. 500 de profesioniști din sănătate, privind gestionarea situațiilor de violență sexuală și managementul cazurilor pentru victimele violenței de gen.

Totodată, prin intermediul Planului Național de Recuperare și Reziliență al României, în cadrul pilonului Sănătate și Reziliență Instituțională, este prevăzută construirea / reabilitarea / modernizarea / a 200 de centre comunitare integrate și dotarea în vederea funcționării, ca parte a programelor comunitare de asistență medicală coordonate de Ministerul Sănătății, cu scopul principal de a spori accesul la servicii medicale de calitate pentru populație și, în special, pentru grupurile vulnerabile.

Prin același plan se vor dota și reabilita un număr de 119 cabinete de planificare familială, iar investiția acoperă și costurile de formare a personalului medical care lucrează în clinicile de planificare familială. În plus, prin Componenta Reforme Sociale a planului va fi creată o rețea de 150 de centre de zi pentru copiii aflați în risc de a fi separați de familiile lor, de care beneficiază cel puțin 1.920 de copii.

3. În ceea ce privește conexiunea cu **ODD 4 - Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți**, apreciem că educația rămâne un pilon esențial și poate cel mai important, atunci când ne dorim atingerea *de facto* a egalității de șanse între femei și bărbați prin promovarea unei educații continue și sănătoase la toate nivelurile, bazate pe nediscriminarea de gen, promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați, toleranța reciprocă, respectul, rezolvarea nonviolentă a conflictelor de orice tip, toleranță scăzută la violență domestică și violență de gen și afirmarea dreptului la demnitate și integritate personală, precum și combaterea stereotipurilor discriminatorii ce au la bază rolurile de gen.

Din păcate, așa cum vedem zilnic, femeile și fetele sunt expuse, din ce în ce mai mult, unui risc alarmant de violență în aproape orice spațiu: la școală și la serviciu, acasă și în comunitate, și această violență se regăsește în creștere și în mediul online.

Educația are puterea de a salva viețile fetelor și femeilor și de a sprijini eforturile de prevenire și combatere a violenței domestice și a violenței de gen, contribuind la dezvoltarea unor adulți nu doar educați, ci și sănătoși și echilibrați, la construirea unor familii mai armonioase și la dezvoltarea unor comunități mult mai puternice.

Potrivit prevederilor Convenției de Istanbul transpuse în legislația națională, în domeniul educației sunt necesare mai multe demersuri în scopul introducerii, la nivelul curriculumului implementat la clasă, a unor activități specifice de învățare referitoare la: egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, respectul reciproc, rezolvarea nonviolentă a conflictelor în relațiile interpersonale, dreptul la integritate personală, precum și combaterea stereotipurilor discriminatorii, adaptate vârstei și înțelegerii elevilor.

În anul 2022, Guvernul României a adoptat HG nr. 1547/2022 pentru aprobarea Strategiei naționale privind egalitatea de șanse și tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței în familie pentru perioada 2022-2027, care cuprinde în aria de intervenție dedicată educației o serie de măsuri țintite pentru prevenirea și combaterea stereotipurilor și prejudecăților din sistemul de învățământ privind rolurile și responsabilitățile femeilor și bărbaților în familie și în societate, prin măsuri adecvate în domeniul educației, cum sunt:

- Introducerea în programele școlare a noțiunilor legate de egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, integrând diversitatea economică, socială, culturală și etnică și elaborarea unui Ordin al ministrului educației și cercetării privind includerea în curriculumul școlar a unor noțiuni legate stereotipuri, prejudecăți, drepturi egale, egalitate de șanse și de tratament, discriminare, discriminare multiplă.
- Includerea în activitățile extra-curriculare din învățământul pre-universitar a unor programe care să promoveze egalitatea de șanse și de tratament în cadrul „Săptămânii Altfel”
- Campanie la nivel național privind stereotipurile și prejudecățile despre femei și bărbați, adresată publicului general, în special părinților, reprezentanților legali și îngrijitorilor
- Campanie la nivel național privind respectarea dreptului la tratament egal pentru persoane supuse discriminărilor multiple (dizabilitate, etnie, status socioeconomic, migrație, religie, etc.), adresată elevilor și studenților

4. Cu privire la **ODD 8 – Muncă decentă și creștere economică - Promovarea unei creșteri economice susținute, deschisă tuturor și durabilă**, putem sublinia faptul că există implicații importante în corelare cu

SDD5.2, prin prisma gradului de ocupare și a condițiilor de muncă, deoarece aceste elemente esențiale ale vieții femeilor sunt, de multe ori, afectate de perturbarea bruscă și neprevăzută a capacității de muncă a victimelor, care le afectează nu doar munca, ci și mai grav, viața, sănătatea și integritatea corporală, fapt care se reflectă în productivitatea acestora și, respectiv, a angajatorilor lor.

Mai mult, foarte multe victime sunt total dependente economic de agresorii lor, iar sprijinirea acestora pentru dobândirea și accesarea unor locuri de muncă poate contribui, în mod esențial, la câștigarea încrederii în propriile forțe și facilitarea transferului la o viață independentă, prin redobândirea controlului și cursului normal al vieții printr-o separare definitivă de agresor.

În acest sens, în perioada 2019-2023, la nivelul ANES a fost elaborat și implementat Proiectul „VENUS – Împreună pentru o viață de calitate sigură!”, cu o valoare totală de 11 milioane de euro, prin care un număr total de 4021 de victime au beneficiat de servicii integrate în vederea asigurării trecerii la o viață independentă și reintegrare socio-profesională, fiind creată și dezvoltată rețeaua națională inovatoare integrată de 42 de locuințe protejate pentru victimele violenței domestice. (câte o locuință protejată în fiecare județ), împreună cu 84 de servicii complementare (42 de Grupuri de Suport care oferă asistență psihologică specifică și programe de dezvoltare personală și 42 de cabinete de consiliere vocațională care oferă servicii de consiliere vocațională, îndrumare profesională și sprijin pentru identificarea unui nou loc de muncă în vederea pentru depășirea situațiilor de criză legate de VD și reintegrare profesională).

Crearea în premieră pentru țara noastră a unor cabinete de consiliere vocațională, pe lângă celelalte servicii de sprijin a reprezentat răspunsul statal complet la problema majoră pe care multe victime o au, respectiv dependența economică de agresor. Astfel, în cursul proiectului, chiar și cu impedimentele inerente generate de pandemia COVID 19, aceste servicii s-au bucurat de un mare succes, 40% dintre victimele beneficiare ale proiectului fiind instruite și, ulterior angajate(1608 victime).

5. În contextul **ODD 11 - Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile**, pentru foarte multe victime este necesară crearea unei alternative cu privire la condițiile de locuire.

Lipsa unei locuințe adecvate sau imposibilitatea achiziționării unei locuințe, îngreunează viața de zi cu zi, și adâncește în cele mai multe situații depresia și suferința victimelor violenței domestice, neoferindu-le nicio alternativă de ieșire din relația toxică.

Deprivarea poate avea mai multe componente legate de insuficiența veniturilor și de dificultatea de a achiziționa bunuri și servicii, dar și de lipsa locuinței.

Tocmai de aceea, asigurarea accesului la condiții de locuire pentru victime (chirii, locuințe sociale, scheme de creditare avantajoase) sunt de natură să creeze o perspectivă pozitivă asupra calității vieții acestora, în contextul ODD 11.

Astfel, în anul 2022 Legea locuinței nr.114/1996 a fost amendată, fiind prevăzută posibilitatea ca victimelor violenței domestice să li se acorde cu prioritate, locuințe de necesitate și locuințe sociale.

De asemenea, ca urmare a demersurilor Ministerului Justiției, prin intermediul Agenției Naționale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate, începând cu anul 2024, victimele infracțiunilor pot beneficia de un sprijin din, sub formă de vouchere.

Acest ajutor se acordă pentru nevoile urgente ale victimei precum: cazare, hrană, transport, medicamente. Mecanismul este pe deplin funcțional, fiind deja înrolate în acesta: ANES, ANITP, o serie de Direcții Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, precum și organizații neguvernamentale, entități prin intermediul cărora victimele pot solicita voucherele.

Prin această inițiativă se acordă sprijin rapid pentru victimele afectate de violență, care au la dispoziție o sumă de până la 5 salarii minime brute, în valoare de aprox.16.500 lei, pentru nevoile urgente. Pentru anul 2024 sunt prevăzute 300 de vouchere, care, în funcție de numărul cererilor existente ar putea fi suplimentate.

6. În ceea ce privește conexiunea cu **ODD 16 - Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente responsabile și incluzive la toate nivelurile, obiectivele se îndreaptă către construirea unei societăți pașnice și echitabile cu accesul liber la justiție pentru toți și, mai ales cu structuri legislative și instituționale eficiente, la toate nivelurile**, în prezent, strategiile guvernamentale au în vedere promovarea toleranței și eradicarea violenței asupra femeilor și copiilor, în scopul reducerii semnificative a tuturor formelor de violență împotriva femeilor.

Această viziune este firească, dacă ținem seama de nevoia stringentă de a crește continuu nivelul de încredere a victimelor în capacitatea de intervenție a autorităților, în ceea ce privește aplicarea legii și încurajarea în ceea ce privește raportarea faptelor de violență.

În același sens, accesul direct și facil la sistemul de justiție pentru victime este condiționat și de existența unor magistrați bine pregătiți, și care să înțeleagă în profunzime particularitățile unei situații de violenței, iar aceste elemente definitorii pentru actul de justiție, pot contribui în mod concret la evitarea

victimizării/revictimizării și buna aplicare a legii, pentru a evita pronunțarea, în unele cazuri, de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a unor hotărâri împotriva României.

Trebuie să înțelegem faptul că accesul la justiție are un rol crucial în lupta pentru eliminarea violenței de gen.

Prin asigurarea unui răspuns coordonat și integrat al sistemului de justiție se poate asigura respectarea legii, apărarea drepturilor victimelor și sancționarea agresorilor, această abordare contribuind la asigurarea siguranței și bunăstării supraviețuitoarelor violenței domestice.

Există însă, multe obstacole care împiedică accesul facil și corect la justiție: stereotipurile și prejudecățile, nu doar din rândul societății ci, și mai grav, în rândul profesioniștilor din sistemul de justiție, lipsa informării cu privire la drepturile victimelor și cadrul legal aplicabil, disponibilitatea și accesibilitatea asistenței judiciare, lipsa unor instruirii specifice privind violenței de gen pentru judecători și procurori, existența unui răspuns necoordonat în actul de justiție, care generează revictimizare în lanțul procedural, scăderea încrederii în sistemul de justiție și uneori chiar abuzuri.

Tocmai de aceea, prin proiectul VERA – Schimbare pozitivă prin acțiuni integrate în vremuri dificile!”, implementat de către ANES în perioada 2022-2024, unul din obiective a fost ținut către o capacitate instituțională îmbunătățită prin instruirea specialiștilor din compartimentele de violență domestică (CVD) de la nivelul DGASPC-urilor și creșterea capacității acestora de a facilita accesul la justiție al victimelor violenței domestice și violenței de gen și a copiilor afectați de aceasta.

În acest sens, a fost dezvoltat și pilotat un program de informare, orientare și sprijin în materie juridică pentru a facilita victimelor violenței domestice și violenței de gen și copiilor afectați accesul la justiție, pe baza unei metodologii unitare, care se aplică la nivel național.

În cadrul unui alt proiect important implementat de către ANES, VioGen RoJust, a fost realizată o Caravană Juridică în scopul creșterii capacității instituțiilor naționale de a transpune în practică recomandările rezultate din hotărârile CEDO și alte recomandări de țară specifice. Formată din 15 evenimente (în jurisdicțiile tuturor Curților de Apel din România), Caravana juridică a reunit cca. 600 de profesioniști care activează în domeniul violenței domestice, magistrați, avocați, polițiști, reprezentanți ai ONG-urilor și reprezentanți ai mediului academic. Proiectul a avut și o largă componentă de formare pentru asigurarea unei mai bune implementări/ executări la nivel național a deciziilor formulate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasbourg în domeniul abuzului, violenței domestice și violenței de gen, fiind instruiți, în principal: 1029 angajați ai instituțiilor de ordine publică (polițiști, jandarmi, polițiști locali, polițiști de proximitate, etc.), 116 procurori și judecători, 287 avocați.

Această sinergie firească dintre diferite ODD are la bază efectele puternice negative pe care fenomenul de violență domestică le proiectează asupra unor numeroase domenii de activitate sau sfere ale vieții: serviciile de îngrijire și sănătatea publică, nivelul calității vieții și al bunăstării, ordinea publică, securitatea vieții femeilor, a copiilor lor membrilor familiilor, asigurările de sănătate, ocuparea forței de muncă, etc, iar din însumarea resurselor financiare cheltuite pentru acoperirea acestora rezultă sume care depășesc orice așteptare.

Referințe bibliografice

Lucrări de referință în domeniul

Boroi, A., Gorunescu, M. și Popescu, M., 2004. *Dicționar de drept penal*. București: Editura All Beck.

Chelcea, S., 2002, *Cursul: Tehnici de Cercetare Sociologică*. București: Școala Națională de Studii Politice și Administrative.

Acte ale Parlamentului

Legea nr. 202 din 19 aprilie 2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, București: Monitorul Oficial al României, Partea I, 326 din 5 iunie 2013.

Legea 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice. București: Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 948 din 15 octombrie 2020.

Legea 30/2016 pentru ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011. București: Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 224 din 25 martie 2016.

Legislație secundară

Hotărârea Guvernului nr. 877/2018 privind adoptarea Strategiei naționale pentru dezvoltarea durabilă a României 2030, București: Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 985 din 21 noiembrie 2018.

Hotărârea Guvernului nr. 440/2022 privind adoptarea Strategiei naționale de incluziune socială și reducerea sărăciei și Planul de acțiuni pentru perioada 2022-2027, București: Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 359 din 12 aprilie 2022.

Hotărârea Guvernului nr. 1547/2022 pentru aprobarea Strategiei naționale privind egalitatea de șanse și tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței în familie pentru perioada 2022-2027, București: Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1239 din 22 decembrie 2022.

Rapoarte și studii ale organizațiilor

Raportul privind Obiectivele de Dezvoltare Durabilă pentru anul 2022, 2022. [online] Available at:

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/monitoring-and-progress-hlpf/> [Accessed 20 mai 2024].

GREVIO's first baseline report on Romania. 2022.: [online] Available at: <https://rm.coe.int/final-report-on-romania/1680a6e439>[Accessed 30 mai 2024].

Costs of gender based-violence in European Union. 2021. [online]Available at: <https://eige.europa.eu/publications/costs-gender-based-violence-european-union>[Accessed 20 mai 2024].

Zamfir, E., Ilie, S., și Fitzek, S., (Eds.) (2022). *Violența domestică în România în contextul pandemiei: riscuri și politici de suport (Raport Social ICCV)*. București: Pro Universitaria, pag.14. .: [online] Available at: <https://bibliotecadesociologie.ro/en/download/zamfir-elena-ilie-simona-fitzek-sebastian-eds-2022-violenta-domestica-in-romania-in-contextul-pandemiei-riscuri-si-politici-de-suport-raport-social-iccv-bucuresti-pro-universitaria/>[Accessed 30 mai 2024].

Surse electronice

Glossary & Thesaurus. Available at:< <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1168>>.[Accessed 20 mai 2024].

World Population Prospects 2022. Available at:

<https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/wpp2022_Abstract_of_results.pdf> [Accessed 21 mai 2024].

Planul național de redresare și reziliență - Ghid de finanțare pentru beneficiarii preselecțaiți apel de proiecte necompetitiv– cod apel: MS-0014, Pilonul V: Sănătate și reziliență instituțională.https://ms.ro/media/documents/Ghidul-Beneficiarului_8DEhupK.pdf [Accessed 31 octombrie 2024].

DIASTRATIC DIMENSION OF THE FUNCTIONAL-SEMANTIC FIELD “MONEY”: TRILINGUAL STUDY

Inna COLENCIUC

<https://orcid.org/0000-0001-6404-7498>

Free International University of Moldova (ULIM), Chișinău

Rezumat

Articolul este dedicat clasificării diastratice a unităților monolexicale ale câmpului funcțional-semantic „bani” în limbile engleză, română și rusă. Studiul unităților lexicale din perspectiva sistematizării și structurării lor în subsisteme din diferite domenii a fost abordat pe larg în lingvistica modernă. Cercetătorii definesc câmpul funcțional-semantic ca o structură complexă, care oferă componente interconectate ce verbalizează diferite aspecte ale câmpului. Câmpul nu este privit doar ca o colecție de concepte ale căror caracteristici sunt ordonate într-o anumită ierarhie, ci și ca un sistem de structuri cognitive suprapuse. Pentru această contribuție, am consultat lucrările diferiților lingviști care au cercetat tema, precum J. Trier, G. Ipsen, W. Porzig, J. Lyons, E. Coseriu, H. Geckeler. Peste 300 de unități monolexicale au fost selectate pentru analiza lor conform criteriului diastratic. Clasificarea diastratică este realizată conform dimensiunilor sau varietăților propuse de E. Coseriu și numite „arhitectura limbii” Principiul diastratic se referă la variația limbajului în cadrul diferitelor grupuri sociale (sociolecte). E. Coseriu a introdus conceptul de „continuum diastratic,” care include toate variantele de limbaj influențate de factori sociali, cum ar fi apartenența la un anumit grup social, nivelul de educație și profesia. În secțiunea de concluzii, autorul dezvăluie asemănările și diferențele segmentului diastratic al câmpului funcțional-semantic „bani” în limbile engleză, română și rusă.

Cuvinte-cheie: câmp funcțional-semantic, dimensiune diastratică, sociolect, profesionalism, argou, jargon

Abstract

The article is devoted to the diastratic classification of monolexical units of the functional -semantic-field “money” in the English, Romanian and Russian languages. The study of the lexical units from the point of view of systematization and structuring into subsystems of different areas has been greatly dealt with in modern linguistics. Scholars define the functional-semantic field as a complex structure, which provides interconnected components verbalizing various aspects of the field. The field is not only regarded as a collection of concepts whose features are ordered in a certain hierarchy but also as a system of overlapping cognitive structures. For this contribution, we consulted the works of different linguists who carried out the research on the theme such as J. Trier, G. Ipsen, W. Porzig, J. Lyons, E. Coseriu and H. Geckeler. Over 300 monolexical units have been selected for the analysis according to the diastratic criterion. Diastratic classification is made according to the dimensions or varieties suggested by E. Coseriu and called “the architecture of the language”. The diastratic principle pertains to the variation in language across different social groups (sociolects). E. Coseriu introduced the idea of a "diastratic continuum," which encompasses all language variants influenced by social factors like group affiliation, education level, and profession. In the concluding section, the author reveals the similarities and differences of the diastratic segment of the functional semantic field” money” in English, Romanian and Russian languages.

Keywords: functional-semantic field, diastratic dimension, sociolect, professionalism, slang, jargon, argot

The functional semantic approach is a modern, effective method in linguistics, particularly useful for studying semantics, lexicology, lexicography, cultural linguistics, and grammar. This theory suggests that lexemes, which are semantically related either paradigmatically or syntagmatically within a given linguistic system, form part of the same semantic field. The theoretical foundation of semantic field theory was developed primarily by German and Swiss linguists in the early 20th century, including G. Ipsen, J. Trier, and W. Porzig. However, its origins can be traced back to the mid-19th century, with contributions from Wilhelm von Humboldt and Ferdinand de Saussure.

Building on the ideas of W. Humboldt and F. de Saussure, J. Trier emphasized the synchronic state of language, conceptualizing it as a closed and stable system in which all components derive their meaning from their relationship to the whole. According to Trier, a word (or lexeme) within any language does not exist as an isolated bearer of meaning; rather, it acquires significance only in relation to other adjacent lexemes within the system (Trier, 38).

Contrasting with Trier’s theory of paradigmatic relations, Walter Porzig introduced a concept of semantic fields that focused on the sense relations between pairs of syntagmatically related lexemes. Today, scholars largely view Trier’s paradigmatic fields and Porzig’s syntagmatic fields as complementary rather than contradictory (Porzig 82).

John Lyons, a leading figure in English linguistics, expanded upon and refined the theory of structural semantics initiated by Trier. Lyons defines the sense of a lexeme as the set of intralinguistic relationships it establishes with other lexemes within the lexical system. He argues, "The meaning [i.e., sense] of a given linguistic unit is defined to be the set of (paradigmatic) relations that the unit in question contracts with other units of the language (in the context or contexts in which it occurs) without any attempt being made to set up 'contexts' for these units" (Lyons 108).

J. Trier further distinguishes between the "lexical field" and the "conceptual field," claiming that lexical fields segment conceptual fields much like a mosaic, leaving no gaps or overlaps. However, the distinction between these two types of fields is not always clear, as Trier himself sometimes conflates them. He suggests that lexical fields border one another to form a whole that corresponds to the conceptual field. Ultimately, both lexical and conceptual fields together form the structure of a language's vocabulary (Trier 38).

Coseriu and Geckeler offer an alternative perspective, defining the lexical field as "an ensemble of lexemes linked by a common lexical value (value of the field)", which is further subdivided into more specific values through mutual opposition, typically characterized by minimal lexical differences in content. They view lexical fields as linguistic realities that exist between individual words and the total vocabulary. While lexical fields are conceptual in nature, not all conceptual fields are lexical. Although each lexeme corresponds to a concept, some concepts may be expressed by phrases or clauses rather than individual lexemes (Coseriu, Geckeler 95).

In light of this, we propose the following definition of a functional-semantic field: it is a large, complex structure consisting of several interconnected components that verbalize various aspects of the field. The conceptual field is not merely a collection of concepts arranged hierarchically but a system of interconnected, overlapping cognitive structures.

In analyzing the segments of the functional-semantic field of "money" in English, Romanian, and Russian, we classify the monolexical units of the field according to the diatopic, diastratic, and diaphasic principles developed by E. Coseriu. As is well known, the linguist proposed his own theory, which he called the "architecture of language". A historical language, as a stratification and combination of common features, represents an invariant in relation to which all functional languages it encompasses appear as its variants. These are primarily spatial or diatopic variants (dialects), social or diastratic variants (sociolects), and stylistic or diaphasic variants, which E. Coseriu interpreted broadly and defined as "language styles." Language styles include not only variants determined by the communication situation but also gender, age, professional, and other variations. E. Coseriu borrowed the terms "diatopic" and "diastratic" from Norwegian scholar L. Flydal, while he proposed the term "diaphasic" himself. All three terms came into wide use after the publication of his work *Synchrony, Diachrony, and History* (Coseriu 58).

The diastratic principle is related to variability in society (sociolects). E. Coseriu uses the concept of the "diastratic continuum", which is defined as the totality of socially determined language variants, conditioned by such social characteristics of its speakers as belonging to a certain social group, education level, and profession (*ibidem* 59)

As a social phenomenon, language cannot exist outside of society. Since the society develops dynamically, language does not retain its primitive homogeneity but gradually transforms in response to ongoing changes. "Being in direct connection with society, language reflects differentiation, undergoing social stratification, which is expressed in the emergence of various forms of language existence, i.e., its social variants".

The term "sociolect" appeared relatively recently in the second half of the 20th century. It consists of two parts—"socio", indicating a relation to society, and "dialect", which essentially combines the words "social dialect" into one lexeme. This concept is defined as "a set of linguistic features specific to a particular social group—professional, class-based, age-related, etc.—within a certain subsystem of a national language" (Туманян 22).

Examples of sociolects include the speech characteristics of gamblers, criminal jargon, hippie argot, student slang, and the jargon of workers in banking, finance, or commerce.

It is necessary to distinguish between the terms "argot" and "jargon"; both words are of French origin. "Argot" refers to the language of a socially closed group of people, characterized by specific vocabulary and its distinctive use, but lacking its own phonetic and grammatical system. In contrast, "jargon" has a professional orientation. "Argot" is often understood as the language of marginalized social groups, the language of criminals, vagabonds, and beggars (Лингвистический энциклопедический словарь 34).

The term slang is characteristic of Western lexicography. Eric Partridge defines slang as "a variety of speech characterized by neologisms and rapidly changing vocabulary, used by youth or social and professional

groups for 'in-group' communication, thus incomprehensible to the rest of the linguistic community" (Partridge 18).

In the analyzed functional-semantic field "money" in the English language, 171 slang lexical units can be found, with a predominance of words from the American variant.

In American English, words associated with money that are used by gamblers include "ante", "ace", "bar", "bones", "chips", "frog/skin", "jack", and "kitty". In Britain in the early 2000s, the word "biscuit" started to be used by casino players to refer not only to chips but also to money in general.

E.g. *What's the ante to join this game? That's a pretty high ante. Forget it!* (NTC Dictionary of American Slang and Colloquial Expressions, 19) In this example the word *ante* means "an amount of money that must be contributed before playing certain card game" (Англо-русский словарь американского сленга 23).

According to scholars, the "chip" meaning a shilling is from horse-racing and betting. Chip was also slang for an Indian rupee. The association with a gambling chip is logical. Chip and chipping also have more general associations with money and particularly money-related crime, where the derivations become blurred with other underworld meanings of chip relating to sex and women (perhaps from the French 'chipie' meaning a vivacious woman) and narcotics (in which chip refers to diluting or skimming from a consignment, as in chipping off a small piece - of the drug or the profit). Chipping-in also means to contributing towards or paying towards something, which again relates to the gambling chip use and metaphor, i.e. putting chips into the centre of the table being necessary to continue playing (Partridge 32).

Banking and finance professionals in the U.S. use the following terms in their work: "scratch" (money, usually paper), "skril" (electronic money), "shrapnel" (small sums of money), "bankroll" or "stack" (a stack of money), "stash" (cash) (NTC Dictionary of American Slang and Colloquial Expressions 107).

Here is the example, in which the jargon word "scratch" is used instead of "money" *How much scratch does it take to buy a car like this one ()?*

American youth often use lexical units that refer to money in general in everyday speech: "bank", "cabbage", "change", "do-re-mi", "duc-ducs", "gold", and "mail". Slang terms are also used for specific amounts of money, such as "bean", "buck", "single", "slug" (a dollar), "deuce" (two dollars), "fiver", "abe" (five dollars), "sawback" (ten dollars), "dub" (twenty dollars), "G", "grand", "K", "kilo", and "large" (one thousand dollars), "rock" (one million dollars) (Colenciuc 54).

The lexical unit "cabbage" suggests money in banknotes, 'folding' money. It is originally US slang from the 1900s, also used in the UK, logically arising because of the leaf allusion, and green was a common colour of dollar notes and pound notes. E.g. *I don't make enough cabbage to go on a trip like that!* (*ibidem* 58)

The word "rock" appeared only a few years ago and has become widely used in TV shows and films. For example, in the TV series *The Sopranos*, the word appears in the following context: *So adjusting for inflation, I'm looking at half a rock; The whole thing is going to cost me close to a rock* (referring to a million dollars (NTC Dictionary of American Slang and Colloquial Expressions 94).

In the United States, American English dialects also demonstrate a variety of slang terms for money, influenced by social, regional, and ethnic factors. For example, in the Northwestern dialect, "boodle" refers to dishonestly obtained money, while Western American English includes terms like "bean" and "bone" for dollars. In the Eastern New England dialect, "dibs" refers to small amounts of money, originating from a children's game.

"Dib" was also US slang meaning \$1 (one dollar), which presumably extended to more than one when pluralised. Origins of dib/dibs/dibbs are uncertain but probably relate to the old (early 1800s) children's game of dibs or dibstones played with the knuckle-bones of sheep or pebbles. Also relates to (but not necessarily derived from) the expression especially used by children, 'dibs' meaning a share or claim of something, and dinging or dipping among a group of children, to determine shares or winnings or who would be 'it' for a subsequent chasing game. In this sort of dipping or dinging, a dipping rhyme would be spoken, coinciding with the pointing or touching of players in turn, eliminating the child on the final word, for example: *'dip dip sky blue who's it not you' (the word 'you' meant elimination for the corresponding child)* (Partridge 45)

Similarly, the Southern dialects of the U.S., particularly in Virginia and Texas, include words of Spanish origin, such as "fetti," possibly derived from the Spanish "feria" (money) or from "confetti". In New York, African American communities use terms like "racks" for large sums of bills and "bands" for stacks of money held together by rubber bands. The term "mazuma", of Hebrew origin, is used by young people in New York to refer to money (NTC Dictionary of American Slang and Colloquial Expressions 48).

The younger generation also applies words like "birdseeds" or "chickenfeed" (bird feed), "buttons", and "peanuts" to refer to small amounts of money, based on associations with shape. For example: *I hate my job. I have to work such long hours, and I get paid peanuts* (I hate my job. I work so many hours, and they pay

me a small amount of money); *You should buy your clothes online. You can find some great designs for peanuts* (You should buy clothes online. You can find branded items for next to nothing) (Англо-русский словарь американского сленга 23).

For large sums of money, slang terms like “package” (a big amount of money), “pile” (a stack of banknotes), “mint”, “megabucks”, and “kilobucks” are used. The word “package” meaning “a lot of money” is found in the following sentence: *She made quite a package on that bank deal* (NTC Dictionary of American Slang and Colloquial Expressions 73).

Fans of American rap music use the slang term “Benjamins” to mean money (derived from the name of the famous statesman Benjamin Franklin after the release of the song *It's All About the Benjamins* by the group Diddy: *Five plus Fives, who drive Millennials / It's all about the Benjamins, what?*). The word “bling” became widely used thanks to the song of the same name by the rapper B.G.: *Every time I buy a new ride / Bling, bling*. The rapper E-40 invented a word for money in his hit *Gouda*. He goes on to explain its meaning using many other slang terms listed here: *The definition of Gouda, what's the definition? / Chalupa, scrilla, scroll, paper, yaper, capital...* The acronym C.R.E.A.M. (Cash rules everything around me) spread among youth thanks to the hip-hop group Wu-Tang Clan (Colenciuc 56).

Members of the criminal world in the U.S. use the following argot for money: “clinkers”, “ends”, “lace”, “simoleon”, and “smacker” (a bill worth one dollar), “yard” (one hundred dollars). The following examples represent underworld slang: *You got enough ends to get you through the week. You got any lace in those pockets? My lace won't reach that far. I can't afford it* (NTC Dictionary of American Slang and Colloquial Expressions 476).

In the functional-semantic field “bani” in the Romanian language, there are 46 argotisms, including “acaret”, “albi”, “albișori”, “birlici”, “biștari”, “cașcaval”, “chelșug”, “coarjă”, “coco/coconauți”, “dulăi”, “făș-făș”, “firfirei”, “gloante”, “gozor”, “grăunte”, “lapți”, “lămâi”, “leuștean”, “lovele”, “lovinci”, “lovo”, “loz”, “lucernă”, “mălai”, “mănei”, “mangăr/i”, “mangoți”, “marafeți”, “mardei”, “moloz”, “moni”, “ovăz”, “pagnos”, “parai”, “pleavă”, “sacs”, “salate”, “scamă”, “verdeață/verzi/verzitură/verzișori”, “zarzavat”, “zimți”, and “zornăitor/i” (Druță, Buruiană 342).

For example, the word “biștari” can be found in the following context: *Dacă scoatem preț bun, avem biștarii frumoși* (If we get a good price, we will earn decent money). It is worth noting that most of the argotisms presented are formed through metaphorical and metonymic transformations.

The studied functional-semantic field in the Russian language includes 49 argotisms. It is known that the lexeme “бабки” entered the language, gaining its meaning from the portrait of Empress Catherine II in her later years.

In criminal jargon, there are special names for specific amounts of money: “капчук/капчик” (one hundred rubles), “биш” (five rubles), “депешка” (one kopeck), “деплют” (a ten-kopeck coin), and “дера”, “ламик” (one ruble in one bill). The word “финансы” (finances), an element of the formal-business style of language, also undergoes transformations in Russian argot: “финага/и”, “финалы”, “финаш”, and the diminutive “финажка/и” (Якович 81).

In the financial sphere, the following jargon terms are used: “депо” (short for “deposit”), “котлета” (a stack of banknotes), “лям” (a million), and “ярд” (a billion). Argot and jargon vocabulary have a stylistic-expressive connotation.

Comparing the segments of functional-semantic field “money” in English, Romanian, and Russian languages, we can conclude that in American English, there are far more examples of lexical units used by various social groups (youth slang, professional jargon of workers in banking, finance, and commerce, gambling slang, and the argot of the criminal world), whereas in Romanian and Russian, argotisms prevail.

Bibliographic References

- Bondarko Alexandr. Problems of functional grammar. Sankt-Peterburg: Science, 2005.
- Colenciuc Inna. Aspecte sintagmatice și paradigmatică ale câmpului funcțional-semantic „bani” în limbile engleză, română și rusă. Teza de doctor. Chișinău, 2023.
- Coșeriu Eugeniu, Gecker Horst. Orientări în semantica structurală. Traducere de Munteanu, Cristinel. Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2016.
- Coșeriu Eugeniu. Sincronie, diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice. București: Editura Enciclopedică, 1997.
- Druță Inga, Buruiană Sergiu. Dicționar de argo și expresii colocviale. Chișinău: Arc, 2017.
- Ipsen Günther. Der neue Sprachbegriff. In: Zeitschrift für Deutschkunde. Leipzig – Berlin, Bd.46, Hft.1, 1982, pp. 34 – 52.
- Lyons John. Structural Semantics. Oxford: Blackwell, 1983.
- NTC Dictionary of American Slang and Colloquial Expressions. New York: NTC Publishing Group, 2010.

- Partridge Eric. Slang: Today and Yesterday. New York: Routledge, 2015.
- Porzig, Walter. Wesenhafte Bedeutungsbeziehungen. In: Beitrage zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur, Halle (Saale), Bd.58, Hft.1-2, 1984, pp.70-81.
- Saussure Ferdinand. Cours de lingvistică generală. Iași: Polirom, 1998.
- Trier Jost. Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes. Von den Anfängen bis zum Beginn des. Jahrhunderts. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1973, pp.38-44.
- Weisgerber Leo. Vom Weltbild der deutschen Sprache. In: Von den Kräften der deutschen Sprache. Ed. 2. Dusseldorf: Schwann, 1970, pp. 82-104.
- Англо-русский словарь американского сленга. Под редакцией Е. Тузовского. Москва: Книжный сад, 1993.
- Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Ярцева. – 2-е издание, дополненное. Москва: Большая Российская Энциклопедия, 2002.
- Туманян Этери Григорьевна. *Язык как система социолингвистических систем*. Москва: Наука, 1985.
- Яковиц Татьяна. Социалектизмы в толковых словарях русского языка. In: Вестник Нижегородского университета. N4 2010, с. 80 -87.

DIDACTICA PREDĂRII LIMBILOR STRĂINE: ALINIAREA LIMBII ROMÂNE LA PRACTICILE EUROPENE

Arina CHIRILĂ

<https://orcid.org/0009-0006-8883-7543>

Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași

Rezumat

Lucrarea de față va trata problema predării limbii române, axându-se pe încercările de a alinia practica predării limbii române ca limbă străină la cele mai înalte standarde mondiale. Stat-membru al Uniunii Europene, România își propune utilizarea celor mai eficiente și moderne metode elaborate de către didacticienii europeni în vederea creării unor mijloace adecvate de testare a deprinderilor lingvistice, precum și în vederea eventualei recunoașteri a calificărilor obținute pe teritoriul României și de către celelalte state membre ale Uniunii. Este bine cunoscut faptul că limba engleză s-a bucurat de un interes major din partea cercetătorilor, care au creat diverse liste de cuvinte după frecvență, teste pentru evaluarea vocabularului activ și pasiv etc. În ceea ce privește limba română, nu putem afirma însă același lucru: studiile care au vizat lexicul românesc din punctul de vedere al predării limbii române ca limbă străină nu sunt deloc numeroase. Lucrarea de față îți propune o scurtă trecere în revistă a inventarelor lexicale existente pentru limba română. Concluzionăm că au fost făcuți câțiva pași în sensul inventarierii lexicului românesc conform standardelor *CECR*. Dispunem de liste mai ample aferente nivelurilor A1 și B1, pe când A2 și B2 s-au bucurat de descrieri mai puțin detaliate. Prin urmare, este absolut necesară continuarea cercetărilor pentru elaborarea listelor care ar acoperi toate nivelurile de competență.

Cuvinte-cheie: Limba română ca limbă străină, *CECR*, niveluri de competență, deprinderi lingvistice, inventare lexicale, predarea limbilor străine

Abstract

This paper will address the issue of Romanian language teaching, focusing on attempts to align the practice of teaching Romanian as a foreign language to the highest world standards. As a Member State of the European Union, Romania aims to use the most efficient and modern methods developed by European didacticians in order to create appropriate means of testing language skills, as well as for the possible recognition of qualifications obtained in Romania and by other EU Member States. It is well known that the English language has enjoyed a major interest from researchers, who have created various lists of words by frequency, tests for the evaluation of active and passive vocabulary, etc. However, the same cannot be said for Romanian: there are not many studies that have focused on the Romanian lexicon from the point of view of teaching Romanian as a foreign language. This paper offers a brief review of the existing lexical inventories for Romanian. We conclude that some steps have been made towards inventorying the Romanian lexicon according to *CEFR* standards. We have more extensive lists for A1 and B1 levels, while A2 and B2 have been described in less detail. Therefore, further research is absolutely necessary to develop lists that would cover all proficiency levels.

Keywords: Romanian as a foreign language, *CEFR*, proficiency levels, language skills, lexical inventories, language teaching

Lucrarea de față va trata problema predării limbii române, axându-se pe încercările de a alinia practica predării limbii române ca limbă străină la cele mai înalte standarde mondiale. Stat-membru al Uniunii Europene, România își propune utilizarea celor mai eficiente și moderne metode elaborate de către didacticienii europeni în vederea creării unor mijloace adecvate de testare a deprinderilor lingvistice, precum și în vederea eventualei recunoașteri a calificărilor obținute pe teritoriul României și de către celelalte state membre ale Uniunii. Prin urmare, în cele ce urmează, vom porni de la documentul central în acest sens, și anume *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi*.

Primul pas în demersul nostru îl va constitui, în mod firesc, prezentarea generală a *Cadrului European Comun de Referință pentru Limbi*, sau *CECR*. Cunoscând mai multe ediții din anul 2001, forma actuală a documentului datează din 2020 și conține principiile moderne de bază pentru predarea și evaluarea limbilor străine pe teritoriul Uniunii Europene, dar și în afara acesteia. Scopurile documentului respectiv includ:

- promovarea și facilitarea cooperării dintre instituții educaționale din țări diferite;
- asigurarea unei baze solide pentru recunoașterea mutuală a calificărilor lingvistice;
- asistarea profesorilor, studenților, creatorilor de cursuri și examinatorilor și coordonarea eforturilor acestora (Council of Europe 28).

Unul dintre principalele principii ale abordării descrierii competențelor lingvistice propuse de *CECR* este promovarea formulării pozitive a scopurilor învățării și a deprinderilor căpătate ca rezultat al acesteia

(*ibidem*: 27), ceea ce se traduce prin concentrarea asupra reușitelor candidatului și nu a eșecurilor acestuia. Tratarea predării și a evaluării din această perspectivă reflectă revoluția care s-a produs în ultimele decenii în didactica modernă. În primul rând, se promovează implementarea abordării orientate către acțiune: documentul susține că procesul predării-învățării trebuie să fie axat pe situații din viața reală, în care persoana trebuie să îndeplinească o serie de sarcini. Prin urmare, criteriul principal propus pentru descrierea competențelor lingvistice este abilitatea de comunicare în viața reală (*ibidem*: 29), iar cursanții sunt priviți ca actorii sociali, ceea ce presupune implicarea activă a acestora în procesul educațional (*ibidem*: 30).

În vederea evaluării sus-menționatei abilități de comunicare în diverse situații, *CECR* creează o schemă descriptivă cu două axe – orizontală și verticală, – folosind un metalimbaj pentru a vorbi despre competența lingvistică. Axa orizontală reprezintă diferitele activități și aspecte cuprinse în competența lingvistică și conține următoarele categorii:

- 1) competențele generale (savoir, savoir-faire, savoir-être, savoir apprendre);
- 2) competențele lingvistice de comunicare (lingvistice, sociolingvistice, pragmatice);
- 3) activitățile lingvistice de comunicare (receptive, productive, de interacțiune, de mediere);
- 4) strategiile lingvistice de comunicare (receptive, productive, de interacțiune, de mediere) (*ibidem*: 32).

Așadar, *CECR* propune o nouă perspectivă asupra realității de predare-învățare a limbii străine în scopuri comunicative – o perspectivă mai adecvată și mai potrivită pentru descrierea comunicării reale decât cele patru competențe standard (audiție, vorbire, lectură și scriere) (*ibidem*: 33).

În ceea ce privește axa verticală a schemei descriptive, aceasta reprezintă progresul unui cursant în acumularea deprinderilor comunicative. *CECR* propune următoarea repartizare a nivelurilor de competență într-o limbă străină (cu o posibilă divizare mai amănunțită):

Utilizator de bază	A1
	A2
Utilizator independent	B1
	B2
Utilizator avansat	C1
	C2

Fiecare nivel propus de către această schemă este, ulterior, descris conform elementelor din axa orizontală. În această ordine de idei, **receptarea** în procesul comunicării este evaluată în funcție de următoarele elemente:

I. Activitățile de receptare

- a) comprehensiunea orală (comprehensiunea orală generală, înțelegerea unei conversații între alte persoane, înțelegerea în calitate de membru al publicului, înțelegerea unui anunț / a unor instrucțiuni, înțelegerea mesajelor audio);
- b) comprehensiunea audio-vizuală (urmărirea televizorului, filmelor și a materialelor video)
- c) comprehensiunea unui text citit (comprehensiunea generală a unui text citit, lecturarea corespondenței, lecturarea în scopul orientării, lecturarea pentru obținerea informațiilor, lecturarea unor instrucțiuni, lecturarea ca activitate de agrement).

II. Strategiile de receptare (identificarea indiciilor și deducția) (*ibidem*: 47).

Evaluarea **producerii** se propune a fi efectuată cu referire la următoarele componente:

I. Activitățile de producere

- a) producerea orală (producerea orală generală, producerea unui monolog descriind experiențe, producerea unui monolog oferind informații, producerea unui monolog descriind un caz, anunțurile publice, adresarea către un public);
- b) producerea scrisă (producerea scrisă generală, scrierea creativă, rapoarte și eseuri).

II. Strategiile de producere (planificarea, compensarea, monitorizarea și rectificarea). (*ibidem*: 61)

Cât despre **interacțiune**, acesta este descrisă astfel:

I. Activitățile de interacțiune

- a) interacțiunea orală (interacțiunea orală generală, înțelegerea unui interlocutor, conversația, discuția informală, discuția formală, cooperarea cu un scop definit, obținerea bunurilor și a serviciilor, schimbul de informații, interviuarea, utilizarea telecomunicațiilor);
- b) interacțiunea scrisă (interacțiunea scrisă generală, corespondența, notițele, mesajele și formularele);
- c) interacțiunea în mediul online (conversațiile și discuțiile online, tranzacțiile și colaborarea online cu un scop definit).

II. Strategiile de interacțiune (luarea cuvântului, cooperarea, cererea de clarificări) (*ibidem*: 71).

Medierea, la rândul ei, este reprezentată printr-un sistem conținând următoarele elemente:

I. Activitățile de mediere

- a) medierea unui text (relatarea unor informații specifice, explicarea unor date, procesarea unui text, traducerea unui text scris, luarea de notițe, exprimarea răspunsului personal la texte creative, analiza și critica unor texte creative);
- b) medierea conceptelor: colaborarea în cadrul unui grup (facilitatea interacțiunii de colaborare, colaborarea cu scopul construirii unei semnificații) și conducerea muncii de echipă (managementul interacțiunii, încurajarea discuției conceptuale);
- c) medierea comunicării (facilitarea spațiului pluricultural, asumarea rolului de mediator, facilitarea comunicării în situații delicate și în conflicte).

II. Strategiile de mediere:

- a) strategiile de explicare a unui concept nou (referirea la cunoștințele deja acumulate, adaptarea limbajului, fragmentarea unor informații complicate);
- b) strategiile de simplificare a unui text (amplificarea unui text dens, raționalizarea unui text) (*ibidem*: 90).

În cadrul lucrării de față, este important să ne referim și la cea de-a doua categorie de pe axa orizontală, și anume **competențele lingvistice de comunicare**. Conform CECR, evaluarea lor presupune punerea în lumină a următoarelor componente:

I. Competența lingvistică

- gama lingvistică generală;
- vocabularul;
- acuratețea gramaticală;
- controlul asupra vocabularului;
- controlul asupra fonologiei;
- controlul asupra ortografiei.

II. Competența sociolingvistică

- caracterul adecvat din punct de vedere sociolingvistic.

III. Competența pragmatică

- flexibilitatea;
- luarea de cuvânt;
- dezvoltarea tematică;
- coerența și coeziunea;
- precizia propozițională;
- fluența (*ibidem*: 129).

După prezentarea amănunțită a criteriilor de evaluare, absolut imperativă pentru o înțelegere corectă a abordării comprehensive propuse de CECR, vom continua cu o scurtă descriere a fiecărui nivel de competență pe scara orizontală – nivelurile pe care le utilizăm în experimentul nostru în vederea evaluării nivelului cunoștințelor de vocabular atins de către cursanți.

Primul nivel, numit *utilizator de bază*, se divizează în A1 și A2. Stadiul A1 este considerat punctul în care persoana poate interacționa la un nivel elementar, întreba și răspunde întrebări simple despre domiciliu, persoanele cunoscute, obiectele pe care le posedă, iniția și răspunde la afirmații simple în sfera nevoilor imediate sau subiecte foarte familiare (*ibidem*: 173). Stadiul A2 presupune utilizarea formelor simple de salut și adresare, reacționarea la noutăți, înaintarea și răspunderea la invitații, discuții despre angajamente, primirea și acceptarea ofertelor, participarea la tranzacții simple la magazin, la poștă sau la bancă, obținerea informațiilor simple despre călătorii, utilizarea transportului public, cererea informațiilor de bază, cererea și indicarea direcțiilor, precum și oferirea bunurilor și serviciilor de bază (*idem*). Stadiul de trecere de la utilizator de bază către următorul nivel este A2+. Acesta se remarcă printr-o participare mai activă la conversații, de pildă, inițierea, menținerea și încheierea unei conversații simple, exprimarea și schimbul de idei și informații despre subiecte familiare, interacțiunea în situații structurate, oferirea ajutorului, justificarea preferințelor, descrierea scurtă și simplă a evenimentelor și a activităților, descrierea animalelor de companie și a obiectelor aflate în posesie ș.a.m.d. (*idem*).

Cel de-al doilea nivel este numit *utilizator independent*, cuprinzând B1 și B2. Nivelul B1 a căpătat și denumirea de *nivel prag* – stadiul la care persoana trece de la comunicarea asistată la cea independentă. Se caracterizează prin abilitatea de a menține interacțiunea și de a-și atinge scopul într-o varietate de situații, de pildă, urmărirea ideilor principale dintr-o discuție mai lungă, exprimarea opiniilor proprii în cadrul unei discuții informale cu prietenii, exploatarea unei game largi de limbaj simplu într-un mod flexibil în vederea exprimării ideii dorite, abilitatea de a se descurca în situații mai puțin obișnuite din viața de zi cu zi, rezolvarea problemelor probabile în timpul călătoriilor, efectuarea plângerilor, preluarea inițiativei în cadrul unui interviu

sau unei consultații, cererea de clarificare a ideilor interlocutorului etc. (*ibidem*). B1 este urmat de B1+; în cadrul celui din urmă se adaugă câțiva descriptori care se focusează pe schimbul de informații, de exemplu, primirea mesajelor explicând probleme, oferirea informațiilor concrete necesare în cadrul unui interviu / unei consultații, explicarea problemei, rezumarea și oferirea opiniei asupra unei povestiri / unui articol / unei discuții / unui interviu / unui documentar, oferirea instrucțiunilor detaliate ș.a.m.d. (*ibidem*: 174). Cât despre nivelul B2, primul accent cade pe argumentarea eficientă: justificarea și susținerea opiniilor proprii în cadrul discuției cu ajutorul explicațiilor, argumentelor și comentariilor relevante, explicarea punctului de vedere prezentând avantajele și dezavantajele, construirea unui lanț de argumentare, specularea asupra cauzelor, consecințelor și situațiilor ipotetice. În al doilea rând, este importantă și participarea la discursul social: conversarea fluentă, naturală și eficientă, înțelegerea detaliată a vorbirii în ciuda ambianței potențial zgomotoase, utilizarea frazelor pentru câștigarea timpului și pentru menținerea interacțiunii cu interlocutorii, ajustarea la schimbarea direcției și a stilului conversației. În al treilea rând, se așteaptă ca vorbitorul să fie conștient de propria limbă: să își corecteze greșelile dacă acestea duc la neînțelegere, să își noteze greșelile repetate și să le monitorizeze în mod conștient, să își corecteze greșelile pe loc, să planifice ceea ce trebuie spus, luând în considerare efectul produs asupra interlocutorului etc. (*idem*). Ultimul nivel al *utilizatorului independent* este B2+. Acesta se focusează în jurul argumentației, discursului social eficient și conștientizării propriului limbaj. Aici se subliniază strategiile de management al conversației, de cooperare, de pildă, oferirea feedback-ului și asistarea continuării discuției. Este importantă și coerența / coeziunea discursului: utilizarea unei serii de expresii care efectuează o legătură clară între idei, utilizarea modalităților de legare a propozițiilor într-un discurs clar și coerent sau dezvoltarea sistematică a argumentării cu sublinierea adecvată a ideilor semnificative. De asemenea, accentul cade pe negociere, ceea ce presupune utilizarea limbajului persuasiv sau exprimarea clară a limitelor unei concesi (*idem*).

Ultima etapă, denumită *utilizator avansat*, cuprinde nivelurile C1 și C2. C1 este caracterizat printr-un acces ușor la o gamă largă de mijloace lingvistice, ceea ce permite o comunicare fluentă și spontană, în care doar un subiect dificil din punct de vedere conceptual poate prezenta un obstacol în decurgerea lină a discursului. Accentul se mută pe fluentă: selectarea expresiei potrivite cu o funcție discursivă, producerea discursului clar, lin și bine structurat și utilizarea bine controlată a mijloacelor de organizare, conectare și coeziune (*ibidem*). În sfârșit, C2 nu presupune atingerea nivelului unui nativ sau apropiat de un nativ, ci un grad mare de precizie, adecvare și ușurință în utilizarea limbajului în cazul unui cursant foarte avansat. C2 înseamnă abilitatea de a reda nuanțe mai fine de sens prin folosirea precisă a unui spectru larg de mijloace lingvistice, stăpânirea bună a expresiilor idiomatice și a limbajului colocvial, cunoscând nivelurile conotative ale semnificației lor, precum și repararea sau rectificarea greșelilor atât de lină încât interlocutorul nu le observă (*ibidem*: 175).

Ca ultim comentariu referitor la *CECR*, trebuie menționat faptul că scara prezentată, precum și descriptorii propuși pentru fiecare nivel și fiecare tip de competență au fost validați în mai multe instituții de învățământ din toată Europa. Totodată, cercetarea din domeniu continuă cu privire la metodologia generală a predării și a evaluării competențelor lingvistice, precum și referitor la didactica limbilor particulare. În cele ce urmează, ne vom referi la studiile care s-au axat pe metodică predării limbii române ca limbă străină.

Este bine cunoscut faptul că limba engleză s-a bucurat de un interes major din partea cercetătorilor, care au creat diverse liste de cuvinte după frecvență, teste pentru evaluarea vocabularului activ și pasiv etc. În ceea ce privește limba română, nu putem afirma însă același lucru: studiile care au vizat lexicul românesc din punctul de vedere al predării limbii române ca limbă străină nu sunt deloc numeroase. Primul material relevant în acest sens îl constituie *Dicționarul practic pentru studenți străini. 1000 de cuvinte românești* compus de Viorel Păltineanu (1980). Succesiunea intrărilor din dicționar nu este alfabetică, ci temporală, în funcție de momentul în care, după părerea autorului, cuvântul respectiv ar trebui să fie însușit de către cursant. Așadar, este o încercare de ierarhizare a lexicului – un pas către sistemul actual de predare-învățare a unei limbi străine. La o distanță de un an, a urmat *Vocabularul minimal al limbii române, cu traducere în limbile engleză, franceză, spaniolă, pentru studenți străini*, coordonat de Maria Iliescu (1981). Acest material se dovedește, însă, a fi mai greu de utilizat din cauza faptului că lexemele incluse nu sunt nici ierarhizate, nici repartizate tematic.

O încercare mai recentă de inventariere a lexicului românesc în scopul predării acestuia pentru străini este seria de cărți denumită *Romanian Frequency Dictionary – Dicționarul Român de Frecvență* (Micu, 2019). Seria este împărțită, ca și clasicele *Teste de Niveluri ale Vocabularului*, în următoarele volume: vocabularul esențial (2,500 cele mai comune cuvinte românești), intermediar (2,501-5,000 cele mai comune cuvinte), avansat (5,001-7,500 cele mai comune cuvinte) și maestru (7,501-10,000 cele mai comune cuvinte). Ulterior, li s-a alăturat Volumul 0 – *Core Vocabulary* (vocabularul de bază), conținând 100 cele mai comune cuvinte românești (Micu, 2020). Scopul dicționarelor respective este de a cataloga cele mai comune cuvinte în ordinea

descendentă pentru o învățare cât mai rapidă a limbii. Bazându-se pe rezultatele cercetării frecvenței cuvintelor în vorbirea scrisă și orală a vorbitorilor diferitelor limbi romanice, slave și germanice, autorii dicționarului propun următoarele trepte în studierea lexicului:

- primele 250 de cuvinte, care constituie baza vocabularului unei limbi; fără aceste cuvinte, vorbitorul nu poate construi propoziții cu sens;
- primele 750 de cuvinte, care sunt utilizate zilnic de către vorbitorul unei limbi;
- primele 2,500 de cuvinte, care fac posibilă exprimarea oricărei idei, cu toate că în unele cazuri va necesita o anumită creativitate din partea vorbitorului; cunoscând 2,500 de cuvinte, vorbitorul este capabil să înțeleagă 92% din limba română în vorbirea cotidiană și 82% dintre toate textele scrise;
- primele 5,000 de cuvinte, care constituie vocabularul activ al unui vorbitor nativ fără studii superioare;
- primele 10,000 de cuvinte, care constituie vocabularul activ al unui vorbitor nativ cu studii superioare;
- primele 20,000 de cuvinte, care trebuie recunoscute în mod pasiv pentru a lectura, înțelege și aprecia o operă de artă precum un roman scris de către un autor cult (Micu 2020: 11).

Alături de catalogarea lexemelor în funcție de frecvența acestora, dicționarul își propune ilustrarea utilizării cuvintelor românești în context prin introducerea contextelor paralele (în română și în engleză), provenind din limba vorbită și scrisă. Autorii întreprind și o încercare de a alinia listele rezultante la standardele descrise de *CECR*. Astfel, primele 2,500 de cuvinte cuprind vocabularul nivelurilor A1 – B1+; primele 2,501-5,000 de cuvinte corespund vocabularului aferent nivelurilor B1 – C1+; primele 5,001-7,500 de cuvinte înseamnă nivelurile B2+ - C2+, pe când primele 7,501-10,000 de cuvinte acoperă vocabularul de la nivelul C2+. Totodată, studiul recunoaște caracterul aproximativ și lipsa preciziei în respectivele delimitări (Micu 2020: 16-17). Ca sursă pentru compunerea listelor sus-menționate, autorii au ales să folosească subtitrările – texte care corelează limba scrisă cu cea vorbită. Datele supuse analizei au conținut peste un milion de lexeme diferite.

În cele ce urmează, ne vom îndrepta atenția către încercările în direcția alinierii inventarelor lexicale pentru predarea limbii române ca limbă străină la standardele *CECR*. Primul pas în acest sens s-a făcut în anul 2001, o dată cu apariția *Nivelului prag pentru învățarea limbii române ca limbă străină* (Moldovan, Pop, Uricaru), versiunea românească a lucrării *The Threshold Level* (1971, cu o ediție ulterioară intitulată *Threshold 1990*, 1991). În acest moment, a avut loc o inversare de perspectivă, mult dorită în practicile moderne de predare a limbilor străine: pe primul loc s-au pus nevoile și cerințele vorbitorilor, nivelul prag definindu-se ca „stăpânirea nivelului de utilizare independentă a unei limbi străine” (Moldovan, Pop, Uricaru 10), ceea ce corespunde nivelului B1 din *CECR*. Lucrarea respectivă a avut o importanță majoră, fiind primul pas către modelarea unei metodologii proprii predării / învățării limbii române ca limbă străină, vizând, în primul rând, dezvoltarea abilității comunicative la vorbitorii nenativi ai limbii-țintă (*ibidem*: 13). În acest scop, *Nivelul prag* realizează o inventariere a actelor de vorbire grupate după funcțiile lor comunicative: convențiile sociale, informațiile, atitudinile și sentimentele, regulile de acțiune, organizarea discursului și strategiile reparatorii (*ibidem*: 32). În cele ce urmează, volumul prezintă noțiuni specifice pentru 15 teme considerate a fi esențiale pentru o ședere și o funcționare independentă pe teritoriul României, în limba română, și anume identificarea și caracterizarea persoanei; educație; limba străină; mediul geografic, faună, floră, climat, timp; casă și cămin; cazare și hrană (hotel, restaurant); muncă și profesie; servicii; cumpărături; igienă și sănătate; călătorii, deplasări, transport; percepții; viața privată și timpul liber; relațiile sociale; actualitate (*ibidem*: 104). Ultima secțiune are în vedere ariile gramaticii pe care un vorbitor trebuie să le stăpânească pentru a se situa pe nivelul prag – aspecte de scriere și pronunțare, lexic, morfologie și sintaxă.

Următorul pas important în această direcție l-a constituit elaborarea *Descrierii minimale a limbii române. A1, A2, B1, B2* (Platon, Sonea, Vasiliu, Vîlcu). În încercarea de a aduce procesul de predare-învățare-evaluare a limbii române ca limbă străină la standardele stipulate de *CECR*, studiul își propune standardizarea procesului didactic pentru credibilitatea măsurării rezultatelor de învățare (*ibidem*: 3). O astfel de standardizare se declară absolut necesară, dat fiind faptul că racordarea materialelor didactice din domeniul RLS s-a făcut la nivel formal din cauza lipsei cercetărilor și descrierilor științifice ale nivelelor din *CECR*. Mai mult decât atât, autorii subliniază lipsa de consens în rândul profesorilor RLS în ceea ce privește profilul acestor niveluri – nici din punct de vedere lexical, nici din cel gramatical. Așadar, autorii studiului și-au propus crearea unei descrieri pentru primele patru niveluri (A1, A2, B1 și B2), acestea fiind etapele parcurse în procesul de învățare a limbii române de către studenții străini din anul pregătitor (*ibidem*: 6). Privind acest proces din perspectivă comunicativ-funcțională, descrierea fiecărui nivel de competență conține următoarele secțiuni:

1. funcții comunicative (o listă de enunțuri pentru diverse situații de comunicare);

2. construcție a comunicării – o listă de instrumente lingvistice necesare pentru realizarea funcțiilor din secțiunea anterioară:

- a. clasele gramaticale (denumite prin metalimbaj și exemplificate);
- b. elementele lexicale (exemple de unități lexicale care ar crea o imagine de ansamblu asupra lexicului minimal necesar pentru stăpânirea nivelului respectiv; exemple bazate pe criteriile de frecvență, utilitate, productivitate și puterea derivațională a cuvântului);
- c. exprimarea circumstanțelor (modalități de a exprima noțiuni fundamentale – timp, spațiu, loc, mod, cauză etc.);
- d. construcția enunțului (o prezentare a diferitelor tipuri de enunțuri – afirmative, interogative, exclamative etc.);
- e. mijloacele de realizare a coeziunii și coerenței în textul vorbit/scriș (o inventariere a acestor mijloace, alături de exemple concrete de utilizare a acestora);

3. tipuri de texte (ce fel de texte orale și scrise trebuie să fie receptate și produse la nivelul respectiv).

Studiile mai recente din domeniu au vizat o descriere mai detaliată a nivelului A1. În această ordine de idei, o cercetare deosebit de relevantă a fost efectuată de Antonela Arieșan, care și-a propus să alcătuiască inventarul lexical al limbii române ca limbă străină aferent nivelului respectiv, elaborat pe baza corpusului scris și oral al vorbitorilor nenativi. Bazându-se pe criterii obiective (frecvența, răspândirea și dispersia) și completându-le cu cele subiective (de exemplu, criteriul necesității), cercetarea a făcut posibilă crearea unei liste de lexeme pentru nivelul A1 (Arieșan-Simion 119). Urmărind volumul vocabularului unui astfel de cursant, cercetătorul delimitează ce este și ce nu este capabil să facă studentul în ceea ce privește componența lexicală a limbii române. Ca prim pas, s-a efectuat o analiză cantitativă și s-au obținut trei liste de frecvență: pentru limba scrisă, pentru limba orală și o listă generală. De asemenea, s-a alcătuit și o a patra listă după criteriul necesității, ghidată de cerințele din materialele RLS. Ca o listă de control, cercetătorul a utilizat primele 1500 de cuvinte din corpusul *ROMBAC* – un corpus al vorbitorilor nativi. După etapa cantitativă, a urmat o analiză calitativă, în cadrul căreia s-au identificat expresiile, cologațiile și alte grupuri de cuvinte frecvent folosite de către studenții străini în producțiile lor scrise. Rezultatul tuturor etapelor parcurse a fost prezentat sub forma unei liste de frecvențe de 757 de cuvinte, căreia i se alătură 82 de cuvinte propuse după criteriile necesității, a completării sferelor lexicale și a criteriului subiectiv. În plus, lista finală a conținut un număr de substantive proprii, abrevieri, acronime, expresii și formule specifice nivelului vizat.

Un alt studiu în acest sens a fost realizat de Lavinia-Iunia Vasii. Volumul său *Achiziția limbii române ca L2. Interlimba la nivelul A1* își propune o analiză a interlimbii studenților nonnativi la nivelul A1. Bazându-se pe corpusul *CORLS* – un corpus de producții orale ale vorbitorilor nenativi ai limbii române ce cuprinde aproximativ 70 de mii de cuvinte, cercetarea scoate în evidență trăsăturile lingvistice definitorii pentru interlimba vorbitorilor la nivelul A1 – „un sistem lingvistic separat al celui care învață L2, diferit de sistemul lingvistic al L1 și de acela al L2, responsabil de forma pe care o iau enunțurile produse de către indivizi în L2” (Vasii 73), „un sistem lingvistic structurat, care funcționează după reguli / principii proprii care nu aparțin pe deplin nici L1, nici L2, și care se află, totuși, într-un continuu proces de restructurare, în scopul apropierii de sistemul L2” (*ibidem*: 75). Rezultatul studiului a constatat în descrierea interlimbii studenților străini la nivelul A1 după următoarele aspecte lingvistice: strategiile comunicative, lexicul și morfosintaxa.

Așadar, după cum se poate observa, au fost făcuți câțiva pași în sensul inventarierii lexicului românesc conform standardelor *CECR*. Dispunem de liste mai ample aferente nivelurilor A1 și B1, pe când A2 și B2 s-au bucurat de descrieri mai puțin detaliate. Prin urmare, concluzionăm că este absolut necesară continuarea cercetărilor pentru elaborarea listelor care ar acoperi toate nivelurile de competență.

Referințe bibliografice

- Arieșan-Simion, Antonela. Inventarul lexical al limbii române ca limbă străină. Nivel A1. Teză de doctorat. Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, 2020.
- Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume. Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2020.
- Micu, Ana-Maria (ed.). Romanian Frequency Dictionary – Core Vocabulary: The 100 Most Common Romanian Words. MostUsedWords.com, 2020.
- Micu, Ana-Maria (ed.). Romanian Frequency Dictionary – Essential Vocabulary: 2500 Most Common Romanian Words. MostUsedWords.com, 2019.
- Micu, Ana-Maria (ed.). Romanian Frequency Dictionary – Intermediate Vocabulary: 2501-5000 Most Common Romanian Words. MostUsedWords.com, 2019.
- Micu, Ana-Maria (ed.). Romanian Frequency Dictionary – Advanced Vocabulary: 5001-7500 Most Common Romanian Words. MostUsedWords.com, 2019.

Micu, Ana-Maria (ed.). Romanian Frequency Dictionary – Master Vocabulary: 7501-10000 Most Common Romanian Words. MostUsedWords.com, 2019.

Moldovan, Victoria, Pop, Liana, Uricaru, Lucia. Nivel prag pentru învățarea limbii române ca limbă străină. Consiliul de Cooperări Culturale, Strasbourg, 2001.

Platon Elena, Sonea Ioana, Vasiu Lavinia, Vilcu Dina. Descrierea minimală a limbii române. A1, A2, B1, B2. Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință, 2014.

Vasiu, Lavinia. Achiziția limbii române ca L2. Interlimba la nivelul A1. Cluj-Napoca: Editura Universitară Clujeană, 2020.

REDESCOPERIREA PROGRESIVĂ A IMAGINARULUI COLECTIV: SINTEZĂ EPISTEMICĂ ÎN CONTEXTUL CULTURII DIGITALE

PROGRESSIVE REDISCOVERY OF THE COLLECTIVE IMAGINARY: AN EPISTEMOLOGICAL SYNTHESIS IN THE CONTEXT OF DIGITAL CULTURE

Carolina DODU-SAVCA

<https://orcid.org/0000-0003-4474-352X>

*Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România*

Rezumat

În acest articol facem o incursiune prin conceptualizările noțiunii de imaginar și ale manifestărilor care implică o redescoperire progresivă a imaginarii colectiv/individual în contextul culturii digitale. Termenii cheie care anunță unghiul de atac al problemei sunt: imaginație, imaginarii, imaginarii colectiv, imaginarii social, identitate, cultură, societate, ca să ne limităm la acestea, iar direcțiile de examinare în care ne angajăm converg la următoarele paliere epistemice ale imaginarii: (1) imaginația și imaginarii noțional, colectiv/individual, (2) imaginarii social, concepții, viziuni, explorări interdisciplinare, (3) manifestările sale moderne și contemporane în cultura digitală, cu unele exemplificări și referințe pe categoriile imaginarii social, politic, mediatic. Astfel analiza noastră propune o abordare epistemică din perspectiva istoric-literară a imaginarii și se bazează pe elementele socioculturale ale cadrului teoretic în care imaginarii a fost inițiat conceptual, ca studiu independent (Gaston Bachelard, Gilbert Durand), definit la intersecția disciplinelor – psihologie, filosofie, literatură, sociologie, antropologie, psihologie socială, antropologie culturală, sociopolitică, studii culturale – și redefinit (revizuit treptat) la răspântia dintre imaginație și tehnologie.

Cuvinte cheie: imaginarii social, imaginarii colectiv, identitate, literatură, cultură, context digital.

Abstract

In the present article we explore the conceptualizations of the notion ‘Imaginary’ and its manifestations, involving a progressive rediscovery of both collective and individual imaginaries towards and within the context of digital culture(s). The key terms outlining the analysis include imagination, the imaginary, collective imaginary, social imaginary, identity, culture, and society. These conceptual frameworks shape the investigation across three primary directions: (1) imagination versus imaginary, collective and individual imaginary, (2) the social imaginary, encompassing conceptions, visions, and interdisciplinary explorations, and (3) its modern and contemporary manifestations within digital culture, with specific examples and references to social, political, and media imaginaries. Our analysis adopts an epistemic approach grounded in a historical-literary perspective, drawing on the sociocultural dimensions of the theoretical framework within which the imaginary was initially conceptualized as an independent field of study (Gaston Bachelard, Gilbert Durand). It is defined at the intersection of disciplines – psychology, philosophy, literature, sociology, anthropology, social psychology, cultural anthropology, sociopolitics, and cultural studies – and has been progressively redefined at the crossroads of imagination and technology.

Keywords: social imaginary, collective imaginary, identity, literature, culture, digital context.

Introducere

În acest articol facem o incursiune prin conceptualizările noțiunii de imaginar și ale manifestărilor care implică o redescoperire progresivă a imaginarii colectiv/individual dintr-o perspectivă situată în contextul culturii digitale. Noțiunile cheie care anunță unghiul de atac al problemei sunt: imaginație, imaginarii, imaginarii colectiv, imaginarii social, identitate, cultură, societate, ca să ne limităm la acestea, iar palierele conceptuale în care ne angajăm propun următoarele direcții de examinare, cu domeniile vizate în studiul imaginarii: (1) imaginația și imaginarii noțional, colectiv/individual, (2) imaginarii social, concepții, viziuni, explorări interdisciplinare, (3) manifestările sale moderne și contemporane în cultura digitală, cu unele referințe la categoriile generale ale imaginarii social, politic, mediatic.

Negarea realului și noile conexiuni

Diversitatea modelelor imaginarii reprezintă un aspect esențial în înțelegerea complexității imaginației umane. Fiecare dintre teoreticienii preocupați de imaginarii a propus o perspectivă de definire, clasificare și (re)interpretare. Pentru început, să ne amintim de distincția între imaginația ca facultate mentală și imaginația ca produs al acestei facultăți, care se exprimă și materializează în imagini mentale, vise, opere de artă. Prin esența sa, imaginația expune o realitate independentă, exprimă un adevăr pur și este motorul unanim acceptat al creației artistice.

Tipologia consacrată a imaginarului comportă imaginarul simbolic, literar, lingvistic, istoric, religios, politic, social, artistic, mediatic; și această listă este doar pentru formele sale consacrate. Există totuși două tradiții imemorabile, respectiv două tipuri unanim acceptate, primordiale în aplicare și vectorial divergente ca modalități de interpretare ale imaginației: religioasă și artistică.

Originalitatea artistică derivă din capacitatea de a „nega” *realul* și de a propune conexiuni noi, spre deosebire de imaginația religioasă, care reproduce fără a modifica.

Imaginația religioasă operează cu imagini canonice, delimita(n)te și fix(at)e. Manifestă o natură alegorică subordonată unui adevăr prestabilit și se înscrie într-o linie dominantă denotativă, axată pe sugestia dirijată. Acest tip de imaginație are potențial metaforic cu funcție reproductivă: redă imaginea obiectului solicitând în schimb o receptare fidelă viziunii investite în obiect, fără deviere și fără interpretări libere. Imaginarul sacru, derivat al mitului în accepție originală, are un caracter static, dominant, programatic.

Imaginația artistică comportă imagini simbolice, deschise, fluctuante. Relevă o natură metaforică circumscrisă unui adevăr umanist prin care coordonează o receptare plastică, susceptibilă de interpretări de receptare libere. Spre deosebire de cel religios, imaginarul estetic este viu, activ, are un caracter dinamic care poate transcende frontierele simbolice inițiale (investite în obiectul pe care-l reprezintă).

După cum se știe, conceptul de imaginar depășește simpla definiție a unei facultăți mentale și chiar orice tipologie a imaginarului deja studiat, înțeles, stăpânit printr-un instrumentar de lucru. Aparent simplu, imaginarul este un construct complex și multidimensional care se situează la intersecția dintre psihologie, literatură, studii culturale, sociologie, antropologie și filosofie; putem preciza aici că imaginarul cuprinde în primul rând această zonă interdisciplinară, dar asimilează și pătrunde în toate sferile de ființare umană. Suprapunându-se pe diverse domenii ale cunoașterii umane, imaginarul modelează percepția noastră asupra lumii și influențează comportamentul nostru. Fiecare disciplină – de la filozofie, prin psihologie până la sociologie și studii culturale, mediatică, digitale, *postumane* – aduce o perspectivă unică asupra acestui construct mental.

Din literatura vastă dedicată studiului imaginarului, menționăm contribuția unor specialiști de forță precum Carl Gustav Jung (1875-1961), Gaston Bachelard (1884-1962), John Fiske (1842-1901) (*Understanding Popular Culture*), Jean-Paul Sartre (1905-1980), Cornelius Castoriadis (1922-1997), Gilbert Durand (1921-2012), Stuart Hall (1932-2014), Jean Burgos (1925) (*Pentru o poetică a imaginarului*, 1988), Lucian Boia (1944) (*Pentru o istorie a imaginarului*, 2007) și ne gândim aici și la filosofi și cercetători (de la Edmund Husserl la Jean-Jacques Wunenburger și la Corina Braga) și la mulți alți specialiști din diverse discipline care i-au adus tribut.

Despre imaginație, Carl Gustav Jung, unul dintre cei mai influenți psihologi ai secolului al XX-lea, spunea că este nu doar o simplă facultate capabilă să creeze imagini mentale, ci un proces complex și fundamental prin care ne conectăm cu aspectele cele mai adânci ale personalității noastre (Cf. C.G. Jung, *Despre fenomenul spiritului în artă și știință*, pp. 100, 101, 102, 106, 110). Deși Jung nu dă o definiție strictă a imaginației, îi acordă un rol central în lucrările sale despre psihologia analitică și despre simboluri, oferind o perspectivă detaliată anume asupra rolului său în psihic. Între viziunile principale asupra imaginației, psihologul elvețian notează că imaginația este (1) o punte către inconștient ca parte a psihicului care nu este accesibilă conștiinței noastre directe și (2) o modalitate de a accede la o cunoaștere aprofundată (*ibidem*: 103-104, 110). Grație imaginației, putem accesa simboluri, arhetipuri și elemente complexe care se află în adâncul psihicului.

Forță motrice a procesului creativ, imaginația este o forță a cunoașterii și progresului: acolo unde cunoștințele și experiența nu sunt suficiente, imaginația poate rupe cercul ignoranței, limitărilor, necunoscutului și poate genera idei noi. Totodată, imaginația poate îndeplini o funcție compensatorie, oferind o perspectivă asupra aspectelor personalității noastre pe care le neglijăm sau le reprimăm. În această cheie, imaginația joacă un rol important în sintetizarea diferitelor aspecte ale personalității noastre, contribuind la formarea unei identități coerente. În primă instanță, acest fapt ne permite să ajungem la o înțelegere a propriei noastre psihologii și a lumii înconjurătoare, iar în definitiv ne ajută să atribuim sens lumii și să ne creăm sensul nostru în lume. Aici intervin arhetipurile jungiene.

În psihologia jungiană, arhetipurile sunt definite ca elemente ale imaginarului și sunt asociate cu inconștientul colectiv. *Anima* și *animus*, cele două structuri arhetipale identificate de renumitul psiholog, sunt esențiale pentru înțelegerea dualității psihicului uman: *anima* relevă principiul feminin prezent în inconștientul masculin iar *animus* vedește principiul masculin prezent în inconștientul feminin. Aceste principii binare asigură funcția de mediere în conștientul și inconștientul eului colectiv. În viziunea lui Jung, miturile exemplifică aceste combinații arhetipale dintre conștient și inconștient, oferind un model creator ce include nu doar energii sexuale refulate, ci și impulsuri morale și religioase, sociale și artistice. Deși această teorie a fost

influentă, ea a fost criticată pentru limitările sale. În contextul teoriei jungiene, conceptul de imaginație este explorat de Erich Neumann, James Hillman, Marie-Louise von Franz și alți specialiști.

În concepția lui Gaston Bachelard (1884-1962), promotorul constructului de imaginar și al studiului independent al acestuia, imaginarul este un sistem dinamic de imagini, un proces creativ care se auto-organizează și se actualizează prin transformare continuă. Ceea ce ne interesează rezumativ în această incursiune ține de impactul imaginilor asupra imaginarului. În această privință, Bachelard explorează relația dintre imaginile interioare ale individului și realitatea exterioară, afirmând că imaginile nu sunt doar reflexii ale experienței, ci contribuie activ la (re)structurarea acesteia. Această analiză a psihologiei subiectului pe dimensiunea socială, individuală sau estetică a imaginarului sugerează că toate experiențele (individuale, colective, sociale, culturale, politice, artistice, estetice, literare, emoționale) sunt esențiale pentru dezvoltarea creativității și a sensibilității umane în construcția identității personale sau culturale, naționale sau sociale. În lucrarea sa *Poetica spațiului* (*La poétique de l'espace*, 1957), filosoful francez analizează modul în care spațiile intime și imaginile asociate acestor spații influențează atât percepția cât și experiența propriu-zisă. Teoria sa explorează relația dintre spațiu și imagini, locuri și reverii, punând în evidență forța și importanța imaginarului în formarea identității personale. Sunt analizate mai multe elemente, între care patru sunt fundamentale pentru poetica imaginarului: (1) apa ca simbol al visului, fluidității și inconștientului (*L'eau et les rêves*) nuanțează emoțiile profunde și imaginile poetice; (2) focul ca simbol al pasiunii pune accent pe procesele transformării și creativității (*La psychanalyse du feu*); (3) aerul ca simbol al gândirii, libertății și inspirației este elementul crucial care facilitează visarea și contemplarea; (4) pământul ca simbol al permanenței, stabilității, rădăcinilor și identității este elementul legat de experiențele concrete și de natura umană. Esențiale pentru înțelegerea viziunii lui Bachelard, cele patru elemente subliniază rolului imaginației în complexitatea interacțiunii dintre realitate, vis și reverie. Definită de filozoful francez ca o activitate conștientă și creatoare, reveria este acea stare de contemplare activă care îi permite individului să răzbească adâncurile lucrurilor, fenomenelor, realităților în explorarea imaginarului individual sau/și colectiv.

Filosofia imaginarului bachelardian a fost influențată de C.G. Jung, René Descartes, Edmund Husserl și Léon Brunschvicg și a influențat mai mulți filosofi francezi de renume, între care Gilbert Durand, discipolul său ilustru, i-a dezvoltat viziunea, în special regimul nocturn al imaginarului.

În studiul său fundamental, *Structuri antropologice ale imaginarului*, Gilbert Durand redefinește imaginația ca „dinamism organizator”, un proces ce modelează percepția și utilizarea simbolurilor printr-o deformare activă a realității. Astfel, imaginația nu este definită doar ca un simplu proces recreativ, ci ca o interacțiune profundă între subiect și obiect, determinată de imperativele și pulsunile individului.

Conform lui Gilbert Durand, imaginarul admite deformarea percepțiilor pragmatice și folosirea simbolurilor, organizate în regimuri diurne și nocturne. Acestea includ structuri opuse, de la antiteze polemice și separări (*diurn*) la armonizare și simbolism ciclic (*nocturn*). Autorul propune o viziune dualistă a imaginarului, structurat în două regimuri principale: diurn și nocturn, fiecare incluzând categorii distincte. Regimul *diurn* este dominat de structuri schizomorfe, caracterizate prin antiteză polemică, geometrism excesiv, separare și izolare (separare / dezagregare: Spaltung / Zerspaltung), precum și prin reculul autistic, manifestat ca o ruptură de realitate. Regimul *nocturn* se împarte în două dominante: digestivă și ciclică. Prima include simboluri legate de alimentație, protecție și habitat, iar a doua se centrează pe simbolurile întoarcerii, ciclurile naturale și calendarul agricol, integrând armonios aspecte tehnice și cosmologice. Această clasificare scoate în evidență profunzimea analizei durandiene pe care o aplică structurile imagistice atribuindu-le trăsături specifice precum repetitivitatea, confesiunea și eufemismul. Pe lângă aceasta, antropologul francez subliniază importanța distincției între arhetip, simbol și schemă. Arhetipul, privit ca o matrice universală, reprezintă un nucleu imuabil ce traversează diverse culturi, în timp ce simbolurile sunt fluide și individualizate.

Antropologul și filosoful francez Gilbert Durand pune temelia teoriei imaginarului concentrându-se pe dimensiunea sa simbolică și arhetipală. Dacă profesorul său Gaston Bachelard a inițiază studiul imaginarului – ca obiect de cercetare primordială – prin prisme fenomenologică și poetică, Durand dezvoltă o teorie complexă pe dimensiunea antropologică a imaginarului. De fapt, abordarea sa intersectează pe lângă antropologie discipline precum psihologia, filozofia și studiile literare, amintind de C. G. Jung.

Structura antropologică a imaginarului durandian arată că imaginarul uman este organizat în jurul unor teme arhetipale universale, moștenite din adâncul psihicului colectiv, cu reprezentări simbolice ale experiențelor umane fundamentale, cum ar fi nașterea, moartea, iubirea, puterea, timpul și alte teme de primă mărime. În abordarea sa, teoreticianul mizează pe (1) *structura imaginarului* și în acest sens propune o clasificare a arhetipurilor în patru funcții psihologice fundamentale: (a) vitală, legată de supraviețuire, (b) afectivă, referitoare la emoții și relații, (c) intelectuală, asociată cunoașterii și rațiunii și (d) socială, legată de interacțiunea cu ceilalți; fiecare funcție fiind asociată unui set de arhetipuri specifice; (2) *universalitatea arhetipurilor* pe care le urmărește, identifică și tematizează în culturile și timpurile umane ca forme simbolice

integrative, în mitologie, artă, religie, vise, politică; (3) limbajul imaginarului sau *imaginarul ca limbaj* specific, de o plasticitate metalingvistică și metaliterară evidentă și debordantă, funcționând într-un regim special de redare (mitică, mistică, ermetică, metaforică, alegorică, vizionară) a experiențelor umane inalienabile, din resorturile profunde; (4) *analiza culturală integrată imaginarului* reiese din teoria lui Durand ca un instrument puternic care asigură decriptarea culturilor, duce la o înțelegere a semnificațiilor simbolice ale diferitelor produse culturale și leagă sensurile într-un cod (meta)cultural comun, de la simbolurile operate în practicile (pre)arhaice, practici mistice, ritualuri religioase, tradiția orală, cultura scrisă, cultura înaltă, opere de artă, literatura cultă, literatura populară, cultura de masă, cultura pop, cultura digitală etc. Cu titlu ilustrativ, dacă invocăm arhetipul călătoriei, ne amintim că sintaxa mitului/poveștii are un tipar specific de desfășurare: (1) conceptual, călătoria reprezintă o căutare a sinelui, (2) formal, acțiunea se desfășoară ca o inițiere sau o transformare spirituală a personajului angajat în periplu, (3) metodic, protagonistul depășește o serie de încercări și se confruntă cu mai multe pericole majore și minore, și indiferent de numărul sau dificultatea obstacolelor pe care le întâlnește, care-l testează și formează, și grație cărora eroul revine – la finalul călătoriei, acasă, la punctul inițial – transformat. Acest arhetip se regăsește, cu adaptări și interpretări, în narațiunile din toate culturile lumii, de la Odiseu, prin legendele medievale, basmele populare, romanele moderne, discursurile publice, cinematografia contemporană și până la *storytellingul transmediat*. Deja în arhetipul eroului se deschide o altă serie a arhetipurilor care simbolizează lupta pentru depășirea obstacolelor și realizarea sinelui, de rând cu acest arhetip evocăm, între cele mai recognoscibile, arhetipul mamei (originea, nutriția, protecția), arhetipul înțeleptului (cunoașterea, experiența, sfatul, intuiția), arhetipul umbrei (partea întunecată a personalității, forța instinctuală, conținuturile ignorate, inconștientul); cel din urmă este dezvoltat de Jung și Durand, dar și de alți teoreticieni. Și în acest caz, aceste exemple se regăsesc în toate civilizațiile umane, sub diverse forme, de la mitologie, tratate, discursuri, ceremonii până la spoturile de publicitate, vlogging, podcasturi etc., influențând modul în care percepem lumea și pe noi înșine. Astfel, subliniind importanța dimensiunii simbolice și arhetipale, Durand demonstrează că, în ciuda diversității culturale, există teme, tipare și experiențe universale care rezonază în ființarea atemporală. Deși această abordare a fost criticată pentru alura sa forțat universală, filosoful antropolog francez nu ar fi reușit să construiască referințe clare dacă nu ar fi operat schematizări ale simbolurilor imaginarului colectiv. Așadar, prin conceptul de structură antropologică a imaginarului, teoreticianul propune o clasificare a arhetipurilor și a simbolurilor care ne ajută la decodificarea esențelor culturii și condiției umane (fără a neglija excepțiile și trăsăturile reprezentative, de particularitate, singularitate, excepție).

Teoria fenomenologică sartriană este una dintre cele mai riguroase în această linie. Filosoful tratează cu rigoare, metodic și aprofundat conceptele de imaginație și imaginar. La Sartre, imaginația este capacitatea de a crea reprezentări mentale, iar imaginarul este domeniul acestor creații. În studiul său *Imaginația (L'Imagination)*, elaborat și publicat în 1936, Jean-Paul Sartre (1905-1980) dă dovadă de o poziție apreciativă față de teoria lui Husserl, iar în *Imaginarul (L'Imaginaire)*, elaborat în același an dar publicat în 1940, se detașează de cadrul husserlian și propune propria sa teorie. Între cele două teorii există puncte comune dar și divergențe: ambii consideră că imaginea are o structură intențională, fiind îndreptată către un obiect, deși fiecare înțelege și interpretează diferit natura și funcția acestei intenționalități. La Sartre, conștiința se situează în centrul investigației filosofice, fiind considerată ireductibilă la procesele materiale și având capacitatea de a modela lumea prin intenționalitate. În abordarea metodologică a lui Sartre, exprimată în *Imaginarul*, este centrată pe descrierea fenomenologică a imaginii. În acest sens, conceptul de neant sartrian joacă un rol crucial în înțelegerea imaginației (*L'Imaginaire : psychologie phénoménologique de l'imagination; L'Imagination*, 1936). Ancorată în experiența subiectivă, abordarea sartriană a filosofiei imaginarului urmărește subiectul care-și construiește propria realitate. Din această perspectiva individualistă, Sartre sugerează că fiecare individ trebuie să întreprindă o călătorie filosofică unică pentru a înțelege cu adevărat lumea. Teoria sartriană a imaginarului pune accent pe concret/concretețe, experiențe și fenomene concrete și respinge reducționismul materialist criticând încercările de a amortiza conștiința și fenomenele mentale exclusiv în procesele fizice simple. Existențialistul francez arată că factorii fizici nu pot explica pe deplin natura conștiinței, chiar dacă pot crea condițiile necesare pentru aceasta. Urmărind să descrie și să analizeze experiențele conștiente așa cum ni se prezintă, Sartre folosește metoda fenomenologică care se concentrează pe experiența subiectivă pe care o extrage din și prin imaginație; astfel, imaginația ne permite să transcendem datul și să creăm noi posibilități. Unii specialiști afirmă că această teorie a imaginației și imaginarului sartrian este o încercare ambițioasă de a înțelege condiția umană din perspectiva conștiinței individuale.

L'image dans la vie psychologique este lucrarea de cotitură în filosofia sartriană, care dintr-o analiză asupra eseului lui Auguste Flach *Über symbolische Schemata in produktiven Denkprozessen* se transformă într-o temă de temelie pentru o nouă etapă de cercetare asupra naturii imaginii și a rolului acesteia în viața mentală. Eseul lui Flach, în special simbolurile și schemele mentale pe care le folosește în procesele creative

ale gândirii, a influențat considerabil gândirea lui Sartre. Se crede că prin intermediul studiului imaginii și al imaginarului Sartre – filozof, romancier, biograf, critic literar, dramaturg, scenarist, activist politic francez – ajunge să aprecieze altfel arta și să-i acorde o importanță sporită. Sartre concludă că arta potențează o înțelegere aprofundată a experienței lumii și devine interesat de căutarea structurilor fundamentale prin care oamenii își construiesc experiențele. Imperative în acest perimetru, principiile libertății și angajamentului sunt instrumentele esențiale prin care viziunea sartriană se materializează. În cadrul experienței subiective, libertatea permite individului să depășească limitele realității și să creeze noi posibilități, iar angajamentul atribuie fiecăruia însușirea/simțul responsabilității pentru alegerile făcute și pentru crearea propriului destin, prin asumarea condiției umane și a rolului pe care fiecare individ îl joacă în crearea propriei lumi.

Filozoful greco-francez Cornelius Castoriadis (1922-1997) introduce conceptul de „imaginar social” întruchipat în forța creativă care modelează societățile. Economist, psihanalist, co-fondator al mișcării „Socialism sau barbarie”, Castoriadis propune o teorie a imaginarului social în lucrarea *L'Institution imaginaire de la société* apărută în 1975 (Seuil). Post-marxistul își bazează opera pe statutul ontologic al imaginației și dezvoltă un cadru teoretic în care categoria imaginarului social are o semnificație distinctă, axându-se totodată pe implicațiile teoriei imaginarului social în problema adevărului. Filosoful conceptualizează totalitatea ființei ca o structură stratificată manifestând caracteristici unice și interconectate, după cum urmează: (1) fizicul, nivelul fundamental al existenței, guvernat de legile fizice; (2) ființa vie, caracterizată de procese biologice și capacitatea de auto-conservare și reproducere; (3) psihicul, domeniul conștiinței individuale și experienței subiective; (4) social-individualul, dimensiunea particulară a individului ca entitate formată și influențată de factori sociali și culturali; (5) social-istoric, dimensiunea colectivă a existenței umane, incluzând instituțiile, tradițiile și practicile culturale. Fiecare dintre aceste stratificări dispune de autoreferențialitate și reflexivitate, comportă determinările esențiale ale ființei vii, intențiile (de conservare, reproducere), afectul (plăcere/neplăcere, semnal de atracție/respingere, apărare) și reprezentarea lumii/reprezentări ale lumii prin care ființa vie își creează propria lume, propriul univers al lumii pornind de la ceea ce cunoaște și de la șocurile externe (Castoriadis, *Psychoanalysis and philosophy*, p.180).

Conceptualizarea castoriadiană a contribuit la integrarea teoretică a studiilor de caz (ex. drepturile omului, refugiații, educația, migrația etc.), iar constructele fluide și flexibile ale imaginariilor sociale au devenit, în această cheie, instrumente euristice de analiza culturală, apte să facă fața complexităților contemporane. După cum s-a afirmat, imaginariile sociale depășesc realitatea și totodată reflectă legitățile tacite ale realităților pe care le reprezintă. Prin urmare, societățile nu sunt simple produse ale condițiilor materiale, ci rezultatul unei creativități sociale continue: imaginarul social generează idei noi prin care entitățile colective construiesc lumi noi. Castoriadis promovează câteva comportamente aferente imaginarului social: (1) depășirea determinismului, adică a viziunilor deterministe ale istoriei și societății, subliniind rolul activ al oamenilor în crearea propriului destin; (2) autonomia în cadrul social, mobilizarea individuală și socială în modelarea societății în care trăim și conviețuim; (3) sesizarea transformărilor necesare și înțelegerea schimbărilor sociale care se produc sau care trebuie să fie întreprinse, prin efort asumat de a înțelege cum se produc schimbările sociale, de ce sunt imperative acestea, cum ne afectează și cum se formează identitățile colective în raport cu aceste schimbări. Cu titlu exemplificativ, imaginarul social al societății franceze pre-revoluționare era dominat de ideea dreptului divin al regilor și de o societate ierarhizată, iar imaginarul post-revoluționar francez, afectat de ruptura radicală pe care a generat-o Revoluția franceză, și-a asumat ideile de egalitate, libertate și fraternitate, ca un nou imaginar susținut de transformarea profundă a instituțiilor sociale și a relațiilor de putere. Această tranziție a marcat societatea, instituțiile, identitățile, relațiile, rolurile în raport cu puterea, autoritatea, simbolurile și reprezentările.

Epistemologic, imaginarul social este un instrument primordial în și dincolo de frontierele teoriilor culturale. Conceptele de imaginație și de imaginar au fost proiectate divers în teoriile culturale ale modernității din perspective analitice, comparative sau contrastive (Cf. Tovar Marcela, 2001). Într-o paranteză comparativă a teoriilor modernității lui Castoriadis (*The Imaginary Institution of Society*, 1997) și Charles Taylor (*Two Theories of Modernity*”, 1999) constatăm că ambii propun perspective distincte, dar și complementare. Distincte, pe dimensiunea clasificării și etichetărilor. Dacă Taylor regroupează teoriile modernității în „culturale” și „aculturale”, Castoriadis oferă o abordare mai nuanțată prin prisma imaginarului social. Taylor face această departajare pentru a sublinia diferențele culturale care prioritizează procesele culturale universale, în primul caz, și neutre, în al doilea. Spre deosebire de Taylor, imaginarul social al lui Castoriadis insistă asupra rolului imaginației colective în modelarea societăților prin credințele și valorile colective care influențează direct dezvoltarea instituțiilor și conținuturile practicilor sociale. Astfel observăm că în abordarea tayloriană a teoriilor aculturale ale modernității și în abordarea castoriadiană a teoriei culturale a modernității conceptul de imaginar social relevă de la principiile sociale, dar și istorice și politice (ex. cu referire la Statul ca formă de realizare a Spiritului (Hegel), cu înțelesurile teleologice).

Pozițiile celor doi gânditori sunt complementare față de importanța factorilor culturali în modelarea societăților moderne. În acest sens, Castoriadis examinează factorii culturali, cum, când apar și cum evoluează în timp. De altfel, acest merit al lui Castoriadis a fost recunoscut de mai mulți filosofi, între care Edgar Morin (2008) subliniază continuitatea și coerența operei castoriadiene în care amploarea „enciclopedică” în sensul grecesc original (de „paideia”, adică o educație care dă dovadă de o cunoaștere largă și cuprinzătoare, fără limite distincte între arte și științe) este manifestă și benefică.

La Castoriadis, conceptul de imaginar social dezvăluie o cultură a ființei vii, o creație umană care fiind predeterminată de finitudine individuală se manifestă prin infinitudine creativă. Să reținem acest aspect al creativității care consolidează umanitatea prin legături umane profunde în afara realităților concrete, locale, temporale, culturale.

Stuart Hall (1932-2014), unul dintre cei mai influenți teoreticieni culturali ai secolului XX, a scanat imaginariile prin lentila reprezentărilor cultural rasiale, ale identității de gen și ale culturii tineretului. Spre deosebire de alți teoreticieni ai imaginariului, sociologul și activistul politic jamaicano-britanic a accentuat rolul activ al subiecților în construirea și interpretarea semnificațiilor, axându-și analiza pe (1) rolul reprezentării și rolul puterii, sugestiv în imaginile și reprezentările care sunt utilizate pentru a consolida relațiile de putere în societate, fie că este vorba de spațiul public, instituțional, imediat sau virtual; (2) reprezentarea prin identitate și diferență, explorate în imaginile sociale și relaționarea socială care formează sau contribuie la formarea și transformarea identităților individuale și colective; (3) reprezentarea prin discurs și practici sociale, cercetate de culturologul Hall din perspectiva conținuturilor, ca discursuri ce promovează idei, valori, credințe, aspirații și probleme de rasă, clasă, gen și sexualitate; exegeții a fost interesat de impactul pe care îl exercită acestea asupra percepțiilor sociale, cum sunt receptate, cum influențează opinia societății și în special cum sunt contestate în diferite contexte sociale; (4) reprezentarea prin cultura populară și fenomenul de rezistență care traversează opera sa, sub diverse forme, inclusiv ca formă de afirmare a identităților în contexte de rezistență la dominație, renegare, refuz. După Castoriadis, identitatea nu este fixă, ci se construiește social și cultural prin negocieri și renegocieri. Afirmare valabilă și pentru cultura populară, care se formează într-un spațiu al negocierilor sociale, prin contestarea hegemoniei culturale.

Figură de frunte în domeniul studiilor culturale, Hall (1932-2014) atrage atenția asupra breșelor pe care le comportă imaginarul social, denunță unele atitudini ale instituțiilor media și/sau culturale care produc și circulă imagini și narative asociate acestora, vehiculează stereotipuri discriminând astfel anumite identități și marginalizând anumite grupuri sociale. Perspectiva lui Hall (*Representation*, 1997) asupra imaginariului aduce în centrul atenției elementele politicului, mediaticului și ale realităților durute, dar neglijate anterior. În timp ce alți teoreticieni s-au concentrat mai mult pe aspectele psihologice, antropologice sau estetice ale imaginariului, Hall subliniază concretețea politicilor de reprezentare sociopolitică, culturală, identitară și le analizează într-o abordare interdisciplinară care cuprinde sociologia, istoria, antropologia și psihologia socială. Profesorul Hall a remarcat că subiecții nu sunt pasivi în fața imaginilor, ci sunt activi în interpretarea și rezistența la acestea. Hall ilustrează problemele majore legate de (a) perpetuarea inegalității sociale în imaginarul colectiv, acuzând modul în care media a construit și vehiculat stereotipuri rasiale; (b) modelarea socială a identității de gen, specificând practicile mass-media prin care imaginile de gen creează așteptări și sugerează comportamente de masculinitate și feminitate; (c) dominarea culturii tineretului, explicând modul în care tinerii utilizează cultura populară pentru a-și exprima identitățile și a contesta valorile dominante. Prin dexteritate analitică a reprezentărilor sociale, Hall a adus în prim plan complexitatea proceselor de construcție a sensului prin imaginile vehiculate în spațiul mediatic și vulnerabilitățile imaginariului colectiv care depinde de reprezentările asociate culturii, puterii, discursului și subiectivității.

Concluzie

Prezentul studiu a explorat conceptul de imaginar, intersectând discipline precum filozofia, psihologia, sociologia și studiile culturale, cu referințe la paradigmele teoretice dominante în studiul imaginariului (psihanaliza, fenomenologia, teoria culturală). Am urmărit să evidențiem complexitatea și diversitatea epistemică asupra acestui fenomen, pe de o parte, de la abordările filosofice (Bachelard, Durand), psihologice (Jung) și fenomenologice (Sartre, Bachelard) până la cele socioculturale (Hall, Castoriadis), iar pe de altă parte, de la perspectivele individuale (Jung) la cele sociale (Castoriadis). Evidențiind diferențele primordiale între imaginația religioasă și cea artistică, precum și importanța imaginariului în diverse domenii, de la literatură la politică, am insistat pe dimensiunile individuală și colectivă/socială ale imaginariului ca vectori complementari în construirea identităților și în dinamica socială. Cu toate acestea, această sinteză reprezintă doar o incursiune într-un domeniu vast și în continuă evoluție. Într-un alt studiu, care va veni să-l completeze pe prezentul, vom propune o sinteză asupra imaginariului în România și Republica Moldova, evidențiind contribuțiile unor autori precum Lucian Boia (*Pentru o istorie a imaginariului*, 2007), Corin Braga (*Zece studii de arhetipologie*, 2007) și ale

altor cercetători din spațiul românesc care au publicat în volumul *Imagine. Imaginar. Reprezentare* (Cartier popular, 2023), coordonat de Nina Corcinschi. Astfel, ne propunem să urmărim evoluția imaginărilor sub incidența tehnologiilor digitale ca instrument de nuanțare a fenomenelor culturale contemporane.

Referințe bibliografice

- Bachelard, Gaston. *Poetica spațiului. / La poétique de l'espace* © Presses Universitaires de France, 1957. Trad.: Irina Bădescu. Pref. Mircea Martin. Studii socio-umane. ISBN 973-593-824-3 821.133.1-4=135.1. – Pitești: Paralela 45, 2003.
- Boia, Lucian. *Pentru o istorie a imaginărilor*. Trad. de Tatiana Mochi. București: Editura Polirom, 2007.
- Braga, Corin. *Zece studii de arhetipologie*. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 2007.
- Burgos, Jean. *Pentru o poetică a imaginărilor*. Prefață G. Duda. Traducere M. Gulea. București: Editura Univers, 1988, 476 p.
- Castoriadis, Cornelius. *The Imaginary Institution of Society*. Trans. Kathleen Blamey. ISBN 0-262-53155-0. (pb.) Cambridge: MIT Press, 1997 [1987], 432 p.
- Castoriadis, Cornelius. *Psychoanalysis and philosophy*. In: *Logic, Imagination, Reflection*, 2009.
- Castoriadis, Cornelius. *L'Institution imaginaire de la société [The Imaginary Institution of Society]*, Paris: Seuil, 1975.
- Hall, Stuart. *Representation: cultural representations and signifying practices*. London Thousand Oaks, California: Sage in association with the Open University. ISBN 9780761954323, 1997.
- Jung, Carl Gustav. *Despre fenomenul spiritului în artă și știință*. Opere Complete, vol. 15. Colecții: Psihologie, serie de autor C .G. Jung. Categori: Psihoterapie și psihologie, Psihologie analitică, Editura: Trei, 2007, 176 p.
- Imagine. Imaginar. Reprezentare*, de Coord. Nina Corcinschi. ISBN: 9789975867375. Editura: Cartier, Colecție: Cartier popular, 2023, 384 p.
- Morin, Edgar. *An encyclopaedic spirit*. *Radical Philosophy*. Archived from [the original](#) on 11 June 2008. Retrieved 23 August 2020.
- Taylor, Charles. *Two Theories of Modernity*. In: *Public Culture*. No. 11, V. 1, Duke University Press, 1999, pp. 153-156.
- Tovar, Marcela. *The imaginary term in readings about modernity: Taylor and Castoriadis' conceptions*. In *Revista de Estudios Sociales*, 09, 2001, pp.31-38. [Online], 09 | 01/06/2001, Online since 16 November 2018. URL: <http://journals.openedition.org/revestudsoc/28558>.

I.L.CARAGIALE, IMPORTANT PRECURSOR SI CREATOR AL CONCEPTULUI MODERN DE TEATRU

I.L.CARAGIALE, IMPORTANT PRECURSOR AND CREATOR OF THE MODERN THEATRE CONCEPT

Florica DUȚĂ

<https://orcid.org/0009-0008-1712-9157>

Universitatea „Spiru Haret”, București, România

Rezumat

Prin conținutul, prin forma pieselor sale și prin tehnica folosită, I.L.Caragiale este considerat unul dintre precursorii teatrului absurd și unul dintre creatorii conceptului modern de teatru deoarece a renunțat la formele tradiționale romantice ale unui teatru literar în favoarea unui teatru teatral, revizuiind elementele constitutive originare ale artei dramatice: miscarea, pantomima, mimica, paiațeria, măștile, elementul plastic, jocul de lumini și de umbre, cuvântul teatral. Comediile lui Caragiale, ca și teatrul absurd de mai târziu, suferă de o criză a acțiunii, teatrul lui este, în cea mai mare parte, un teatru imobil, o dramă circulară. Ultima scenă reprezintă, aproape întotdeauna, o întoarcere la situația inițială sau la echivalentul ei. Starea inițială a personajelor principale nu se modifică, iar relațiile dintre ele se conservă intacte, toate personajele ajung de unde au plecat. Este un joc care sfârșește numai pentru a reîncepe, repetându-se la infinit, dând caracter general și universal atât personajelor cât și acțiunii.

Caragiale aduce în teatru, în afară de motivul lumii ca spectacol, și ideea de "teatru în teatru". În piesele lui, omul se confundă cu masca pe care el o reprezintă până la imposibilitatea de a-l distinge. Masca e angajată într-un proces de deformare a omului, de "mecanizare" a lui. Personajele sunt grotești din mai multe puncte de vedere: în sensul etimologic al cuvântului, ele au un desen capricios, bizar, care declanșează râsul prin alura lor comic extravagantă; apoi, prin ridicolul lor absurd și aparența lor caricaturală. Tehnica folosită de autor în onomastica personajelor este o altă trăsătură modernistă a lui Caragiale. Dar, cea mai importantă noutate adusă de Caragiale în teatru este "demolarea" cuvântului, dezintegrarea limbajului.

Cuvinte-cheie: I.L.Caragiale, personaje, teatrul absurd, limbaj, carnaval, teatru în teatru.

Abstract

Thanks to the content, to the form of his plays and to the technique used, I.L. Caragiale is considered one of the precursors of the absurd theater and one of the creators of the modern concept of theater because he abandoned the traditional romantic forms of a literary theater in favor of a theatrical theater, revising the original constitutive elements of dramatic art: movement, pantomime, mimicry, puppetry, masks, the plastic element, the play of lights and shadows, the theatrical word. Caragiale's comedies, like the later theater of the absurd, suffer from a crisis of action, his theater is, for the most part, an immobile theater, a circular drama. The last scene is almost always a return to the original situation or its equivalent. The initial state of the main characters does not change, and the relationships between them are preserved intact, all characters end up where they left off. It is a game that ends only to begin again, repeating itself ad infinitum, giving generality and universality to both the characters and the action.

Caragiale brings to the theater, apart from the motif of the world as a spectacle, the idea of "theatre within the theater". In his pieces, the man gets confused with the mask he represents to the point of being impossible to distinguish. The mask is engaged in a process of deforming man, of "mechanizing" him. The characters are grotesque from several points of view: in the etymological sense of the word, they have a whimsical, bizarre design that triggers laughter through their comically extravagant allure; then, by their absurd ridiculousness and their caricatured appearance. The technique used by the author in naming the characters is another modernist feature of Caragiale. But the most important innovation brought by Caragiale to the theater is the "demolition" of the word, the disintegration of language.

Key words: I.L. Caragiale, characters, absurd theater, language, carnival, theater in theater.

Sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea constituie o epocă de răscruce în evoluția dramei europene. Ca și în roman sau în poezie, și în teatru se produce o revoluționare profundă a structurilor. Evoluția dramei a mărit decalajul dintre valoarea cuvântului și valoarea celorlalte elemente ale teatrului în favoarea celui dintâi, chiar prin opera lui Henrik Ibsen și Anton Cehov, care au încercat o detașare de structura dramei anterioare.

Prin opera sa, I.L.Caragiale, ca și alți mari dramaturgi ai epocii sale și ai secolului al XX-lea, a distrus definitiv canoanele clasice și romantice ale dramaturgiei. Caragiale, atât prin conținutul și prin forma pieselor sale, cât și prin tehnica folosită, aceea de a nu obliga pe spectator să își însușească opiniile autorului, este considerat unul dintre precursorii teatrului absurd și unul dintre creatorii conceptului modern de teatru. În afara

elementelor de literatură a visului și a fanteziei întâlnite în teatrul nou, în opera lui găsim trei din cele patru elemente prin care Martin Esslin a caracterizat teatrul absurd: teatru "pur", scenele cu clovni și scenele aberante și nonsensul verbal.

În opera caragialiană întâlnim elemente constitutive ale structurii personajului dramei moderne și ale structurii dramei înseși. În comediile sale nu sunt judecate acțiunile umane, Caragiale nu caută resorturile care au provocat aceste acțiuni, ci arată numai consecințele lăsate de o lume absurdă. El nu perorează asupra acesteia, ci o descrie, prezentând gradul la care a ajuns conștiința umană a perioadei respective. Umanitatea, în concepția lui, devine "masă" de oameni, o "masă" amorfă, lipsită de energie. Personajele create de el nu au încă o conștiință de sine, ele acționează numai în virtutea inerției, inerție care va fi dusă la paroxism de creatorii teatrului absurd.

Drama verbală a contuiat să se dezvolte în epoca noastră paralel cu eforturile de revenire la structura specifică a teatrului ca artă de sinteză. În replică, desăvârșind unele dezvoltări inaugurate de H. Ibsen, I.L.Caragiale, A. Cehov, Maurice Maeterlinck, Alfred Jarry, August Strindberg, Samuel Beckett și Eugen Ionescu au consacrat ruptura cu logica dramatică tradițională și au încercat o nouă logică și o nouă armonie a teatrului. Această nouă armonie presupune revenirea la vechea sinteză teatrală: Beckett și Ionescu readuc pe scenă, în numeroase piese, pantomima, dansul, mimica, arta clovnului și a păpușăriei.

Ca teoretician novator al artei scenice, I.L.Caragiale este singurul mare dramaturg al acestei epoci de restructurare a teatrului a cărui operă se află în concordanță cu numeroasele sale idei teoretice. Fiind conștient de insuficiența teatrului literar, Caragiale încearcă să revizuiască elementele constitutive originare ale artei dramatice: miscarea, pantomima, mimica, paiațeria, măștile, elementul plastic, jocul de lumini și de umbre, cuvântul teatral. El a înțeles reatealizarea teatrului ca pe o renunțare la formele tradiționale romantice, iar refuzul unui teatru literar și creația unui teatru teatral face din el un precursor al teatrului nou. Remarcabile sunt, în acest sens, indicațiile pe care le dă dramaturgul în textul pieselor sale, indicații care îl așază, totodată, în rândul marilor regizori.

Comediile lui Caragiale, ca și teatrul absurd de mai târziu, suferă de o criză a acțiunii, criză datorată rolului foarte puțin important al acesteia. Starea inițială a personajelor principale nu se modifică, iar relațiile dintre ele se conservă intacte. Astfel, teatrul lui Caragiale, dincolo de o anumită aparență a acțiunii, este, în cea mai mare parte, un teatru imobil, o dramă circulară. În piese ca *O scrisoare pierdută*, *Conu Leonida față cu reacțiunea*, *D-ale carnavalului*, toate personajele ajung de unde au plecat. Ultima scenă reprezintă, aproape întotdeauna, o reîntoarcere la situația inițială sau la echivalentul ei, exact ca în piesele care au marcat începutul teatrului absurd, *Cântăreața cheală* de E. Ionescu și *Așteptându-l pe Godot* de Samuel Beckett. Este un joc care sfârșește numai pentru a reîncepe, repetându-se la infinit, dând caracter general și universal atât personajelor cât și acțiunii.

Prin această modalitate nouă, Caragiale instaurează stagnarea sau chiar regresia, personajul caragialian fiind lipsit de posibilitatea de a ajunge la adevăr, aspect întâlnit ulterior în toată literatura de după apariția teoriei relativității a lui Einstein.

Comedia este, pentru Caragiale, viața devenită teatru și, în comediile lui, viziunea carnavalescă este foarte dezvoltată. Carnavalul devine la el un carnaval "al nebunilor"; personajele trăiesc atmosfera carnavalescă, iar, după terminarea lui, ele nu-și mai pot ieși din rol. Încurcăturile carnavalești persistă și, după terminarea carnavalului, ele sunt consacrate ca stări normale. În acest sens, piesa *D-ale carnavalului* este cea mai reprezentativă. "Personajele nu contemplă carnavalul, nu-l "joacă", nu-l mimează, ci, dimpotrivă, îl trăiesc. Pampon și Crăcănel, Catindatul, Mița și Didina, nu mai înțeleg carnavalul ca joc" (Constantinescu 264).

Viziunea carnavalescă este afirmată de Caragiale însuși în textul comediei. Astfel, putem întâlni replici ca: "Frumos carnaval!..." sau "Se înțelege c-a fost o încurcatură, cum se-ntâmplă totdeauna în carnaval... Ei! D-ale carnavalului!" Tot din text apare specificarea că acesta ar fi un "carnaval al nebunilor": Pampon e "turbat de gelozie", Crăcănel spune: "E nebun! Ajutor!...", "trebuie să știu cine este dobitocul ăsta smintit..."; pentru Iordache, Pampon e "nițel cam țicnit", iar Crăcănel "turbat"; Nae Girimea afirmă: "nebulun de Pampon..."; Mița este "apelpisită", iar Nae îi spune: "Nu fi nebună!..."

Ideea "lumii ca spectacol apare și în alte comedii ale lui Caragiale. De exemplu, în comedia *Conu Leonida față cu reacțiunea*, Leonida își grăbește consoarta să meargă și ei, "îmbrăcați frumos", "pe jos pân' la teatru...pe la revoluție" și este foarte uimit de "furia poporului": "Ce să vezi, domnule? Steaguri, muzică, chiote, tîmbălău, lucru mare, și lume, lume... deți venea amețeala nu altceva!"(Caragiale 54).

Caragiale aduce în teatru, în afară de motivul lumii ca spectacol, și ideea de "teatru în teatru", desăvârșită apoi de Luigi Pirandello, în 1921, în comedia *Șase personaje în căutarea unui autor*. În comedia *O scrisoare pierdută* Pristanda spionează, "scrofulos la datorie", pe adversarii politici și, "binișor, ca o pisică, mă sui pe uluci și pui s-auscult: auzem și vedeam cu v-auz și m-auziți, [...], știți, ca la teatru"(ibidem: 70).

În lumea lui grotescă, căderea măștilor nu duce la nimic nou. După carnaval se menține totul așa cum existase înainte. În realitate, la Caragiale, masca nu cade niciodată, ea ascunde mereu personaje ca Tipătescu, Chiriac, Nae Girimea. Alteori, masca se confundă cu omul, îl anihilează, cum sunt personajele ca Ipingescu, Leonida, Cațavencu, Cetățeanul turmentat, Dandanache, Pampon, Crăcănel. ”Într-o lume care și-a pierdut valorile sale sacre, carnavalescul unește, adună împreună numai valori negative: șiretenia și prostia, brutalitatea și neputința, agresivitatea și lașitatea, ipocrizia și viciul neascuns” (Constantinescu 266).

Carnavalescul impune, în opera lui Caragiale, imaginea unei lumi răsturnate, motivul ”lumii pe dos”, adică inversiunea faptelor, a oamenilor, inversiunea verbală. Acest motiv îi dă posibilitatea lui Caragiale să transforme tragicul în grotesc, iar operei lui îi poate fi aplicată observația lui Jan Kott despre teatrul lui Beckett, și anume că ”lumea nu este răsturnată, ci este absurdă.” Ionescu spune despre marele său maestru că a văzut lumea epocii sale descompusă înainte de a fi compusă, deoarece omul dezorientat, denaturat, deturnat de la sensul existenței sale, anunță o lume în criză, o lume absurdă.

Epoca lui Caragiale și a lui Alfred Jarry se manifestă ca o epocă a dezorientării omului, a derutei valorilor. Omul care trăiește în această epocă de criză este un înstrăinat, este neautentic, este omul unei societăți ea însăși în criză. Trăind într-o lume închisă, excesiv ierarhizată, ostilă, izolat, fără posibilitatea unei comunicări autentice cu ceilalți, omul începe să piardă simțul realității, al percepției și al evaluării.

Comicul caricatural al lui Caragiale ar putea fi considerat ca un univers închis, fără căi de acces și fără ieșire: nimeni din afara acestei lumi nu poate pătrunde înăuntru și niciăieri nu există vreo posibilitate de evadare, nici chiar în moarte. Teatrul grotesc modern se joacă în condițiile civilizației care l-a generat. Natura a dispărut din aceste piese. Personajele sunt, de obicei, într-o încăpere, înconjurate de nenumărate obiecte, obiecte ce au rolul de simboluri ale soartei umane și ale condiției sale existențiale.

Exteriorul comunității este invizibil, fără căi de acces, o forță impalpabilă, dominantă și tiranică. Numai el poate comunica și pătrunde în interior. Lumea din afară nu este decât lumea din interior sau o copie grotescă a acesteia. Chinuite de neobișnuitul mediului exterior, personajele din *Conu Leonida față cu reacțiunea* se închid în spațiul lor, dorindu-și izolarea cât mai deplină. Spaima lor ia proporții fantastice: ”Amândoi trag cearceafurile din paturi în mijlocul casei, golesc dulapul, scrinul și fac două legăruti mari, apoi baricadează ușa cu paturile și cu mobilele”(Caragiale 61). Progresia absurdului este remarcabilă; de la un dialog inofensiv, obișnuit după masa de seară, se ajunge la o grotescă revelație a absurdului, în afara unei cauze reale și logice. ”Personajele sale, scria E. Ionescu despre Caragiale, sunt exemplare umane în așa măsură degradate, că nu ne lasă nicio speranță. Fără ideea sacrificiului, lipsite de orice idee, aceste personaje, cu conștiința uluitor de liniștită, sunt cele mai josnice din literatura universală” (Constantinescu 266).

La Caragiale, omul se confundă cu masca pe care el o reprezintă (Dandanache, bătrânul senil; Catindatul, stupidul; Nae Girimea, frizerul) până la imposibilitatea de a-l distinge. Masca e angajată într-un proces de deformare a omului, de ”mecanizare” a lui. Personajele sunt grotești din mai multe puncte de vedere: în sensul etimologic al cuvântului, ele au un desen capricios, bizar, care declanșează râsul prin alura lor comic extravagantă; apoi, prin ridicolul lor absurd și aparența lor caricaturală.

Una dintre scenele cele mai reprezentative în care se îmbină aceste valori ale grotescului, este scena a VIII-a din actul al II-lea al *Noptii furtunoase*:

RICĂ: (Coboară încet pe fereastra pe unde a ieșit; este prăfuit de var, ciment și cărămidă; părul îi este în neorânduială; pălăria ruptă; e galben și tras la față; tremură și i se încurcă limba la vorbă; i se nălucește o spaimă din când în când și îl apucă slăbiciune la încheieturi): Am scăpat până acum! Sfinte Andrei, scapă-mă și de acu încolo: sunt încă june! Geniu bun al venitorului României, protege-mă! și eu sunt român! (Răsuflă din greu și își apasă palpațiiile.) (Caragiale 43).

Angrenate într-un proces de degradare fără posibilitate de întoarcere, unele personaje pierd dimensiunea lor umană: Leonida, Dandanache, Farfuridi, Cațavencu anunță un dezechilibru al structurii umane care va fi preluat mai târziu de dramaturgii moderni, exprimat mai amplu și mai bine definit.

Poate pentru prima oară în istoria comediei, personajului nu i se oferă nicio șansă, nu i se lasă nici o ieșire; el este iremediabil sufocat de excrescența animalității de sine și a abundenței delirante a grotescului. ”Cele mai josnice personaje din literatura universală” se învârtesc în cerc, fără să înțeleagă și fără să se înțeleagă, nu gândesc, nu simt și nici nu visează, și-au pierdut chiar proprietatea gesturilor și mișcărilor lor (Constantinescu 189).

În piesele sale întâlnim, poate pentru prima oară, ”disoluția” personajului, care nu mai este un personaj ”logic” și ”demonstrabil”. Caragiale creează mecanismul de ”marionetă” al personajelor sale, care pot lua forma momentului și stării acțiunii.

Evoluția personajelor caragialiene este o evoluție dramatică. Aproape libere de o legătură adevărată cu realitatea, libere de relațiile cu sine și cu ceilalți, personajele par golite de conținut. Ele sunt disponibile oricăror mișcări, oricăror deformări, devenind astfel simple marionete. Acest apelativ dat personajelor din comediiile lui Caragiale derivă din incapacitatea lor de a acționa cu adevărat. Dincolo de parodie și de grotesc, marionetele sale reprezintă o dramă a înstrăinării de propria lor natură, o dramă a incapacității de a acționa prin ele însele; ele se află într-un spațiu închis, fără ieșire și nu realizează non-sensul existenței lor, singura reacție finală la această absență este veselia inconștientă, prezentă în finalul tuturor celor patru piese comice. În comedia *O noapte furtunoasă*, "Pornesc cu toții veseli spre fund"; în "*Conu Leonida față cu reacțiunea*", "Amândoi sunt foarte veseli"; în "*O scrisoare pierdută*", "Toată lumea se sărută", iar în "*D-ale carnavalului*", "Toți pornesc veseli și râzând spre dreapta".

"Principala originalitate a lui Caragiale – spune E. Ionescu în lucrarea "Portretul lui Caragiale" – este că toate personajele sale sunt imbecili. O lume de imbecili este superlativul vieții răsturnate. Cele mai multe personaje din comedii justifică această înțelegere: replicile, reacțiile, atitudinile lor sunt acelea ale unor imbecili".

O altă trăsătură modernistă a lui Caragiale este tehnica pe care autorul o folosește în onomastica personajelor. Astfel, unele nume sugerează starea sufletească, mentală sau biologică a personajului: Trahanache, Brânzovenescu, Crăcănel, altele sugerează contradicția dintre semnificația unui nume și natura personajului: Agamemnon, Telemac, Leonida, primele două, prin degradarea personajului, iar Leonida este o caricatură onomastică, fiind dat unui pensionar fricos și senil prin contrast cu numele învingătorului de la Termopile.

Dar, cea mai importantă noutate adusă de Caragiale în teatru este "demolarea" cuvântului, dezintegrarea limbajului, anularea rolului lui de comunicant și modificarea funcției limbajului vorbit în dramă. Astfel, în teatrul lui Caragiale, se poate vorbi de o "fugă" de cuvânt: "Forma vorbirii în Caragiale este cu deosebire dictată de orientarea dramatică a fanteziei sale: scurtimea lui mult citată, cu replicile indicate adesea numai prin pauze, exclamații sau întrebări acumulate, este rezultatul exasperant al unei viziuni interne extrem de vii. Artistul nu știe cum să scape de vorbă ca să își arate cât mai direct figurile care debordează încetineala și uscăciunea abstractă a cuvântului"(Zarifopol 1922).

Aceste considerații ale lui Paul Zarifopol despre starea specifică a cuvântului sunt evidente mai ales în *Momente și schițe*, unde limbajul este incoerent, dezarticulat, nu mai constituie un mijloc de comunicare. Și în opera dramatică cuvântul încetează să mai fie frumos, nu mai este cuvântul "beletristic", el a devenit cuvânt teatral, nu mai trebuie să mai impresioneze estetic doar prin el însuși, nu mai este întregul, ci a devenit un element al unui întreg.

Limbajul personajelor lui Caragiale este de obicei un limbaj incoerent, personajele ajungând la delirul verbal prin pierderea controlului asupra cuvintelor. La Caragiale aglomerările de confuzii, incoerențele, delirul verbal sunt modalitățile personajelor de a comunica, ele neavând conștiința că au pierdut controlul asupra cuvintelor și, totodată, contactul adevărat cu lucrurile.

Exagerarea extremă, enormitatea devenită element banal de conversație, ingenuitatea replicii, sfidarea logicii sunt tehnici care anticipează comicul absurd. Un astfel de exemple avem la Caragiale în *Conu Leonida față cu reacțiunea* și *O scrisoare pierdută*:

LEONIDA: Hehei! Unul e Galibardi: om, o dată și jumătate! (Cu mândrie și siguranță:) Ei! giantă latină, domnule, n-ai ce-i zice. De ce a bagat el în răcori, gândești, pe toți împărații și pe Papa de la Roma? ... Ba încă de i-a tras un tighel, de i-a plăcut și lui. Ce-a zis Papa – iezuit, aminteri nu-i prost! – când a văzut că n-o scoate la căpătâi cu el? ... "Mă, nene, ăsta nu-i glumă; cu ăsta, cum vaz eu, nu merge ca de cu fitecine; ia mai bine să mă iau eu cu politică pe lângă el, să mi-l fac cumătru." Și de colea până colo, tura-vura, c-o fi tunsă, c-o fi rasă, l-a pus pe Galibardi de i-a botezat copilul. (Caragiale 55).

CATAVENCU: Industria română e admirabilă, e sublimă, putem zice, dar lipsește cu desăvârșire. Soțietatea noastră dar, noi, ce aclamăm? Noi aclamăm munca, travaliul, care nu se face deloc în țara noastră!"(Ibidem 121).

sau

FARFURIDI: Trebuie să ai curaj, ca mine! Trebuie s-o iscălești: o dăm anonimă!

BRÂNZOVENESCU: Așa da, o iscălesc! (*idem* 92).

și la Eugen Ionescu, în *Cântăreața cheală*: "DOMUL SMITH, fără să se despartă de ziar. Nu pricep un lucru. De ce în ziar, la rubrica de stare civilă, se trece întotdeauna vârsta persoanelor decedate și niciodată vârsta nou-născuților? E absurd. DOAMNA SMITH: Nu m-am întregat niciodată!" (42-43)

Stupizii lui Caragiale nu simulează nebunia. "Infirmitatea" lor nu îi separă de ceilalți oameni, ci, dimpotrivă, îi ridică pe scara socială. Incoerența personajelor reprezintă modul lor de a exista verbal. "Ei își trec unul altuia ineptiile lor, ca într-un joc proliferant." (Constantinescu 209) Ei există mai ales în cuplu, delirul verbal fiind modul lor de expresie. Cuvântul nu mai servește înțelegerii, pentru că faptele, uneori, nu mai sunt inteligibile. Gestul devine mecanic, fapta repetându-se stereotip, cuvântul urmează gestul (sau gestul urmează cuvântul, golit de orice sens prin repetiție).

Opere ca *O noapte furtunoasă*, *D-ale carnavalului*, *Conu Leonida față cu reacțiunea*, impun o nouă formă dramatică, cea circulară, foarte des folosită în teatrul contemporan, formă desăvârșită în comediile lui E. Ionescu (*Cântăreața cheală*, *Lecția*, *Scaunele*) și S. Beckett (*Așteptându-l pe Godot*).

Ca și în *Conu Leonida față cu reacțiunea*, în piesa lui Ionescu *Noul locatar*, întâlnim un personaj – Domnul – pentru care nenumăratele lucruri care îl asediază sunt mai curând proiecții ale coșmarurilor și trăirilor sale, ca dușmanii nevăzuți din dulapul Efimitei.

Teatrul lui Caragiale este populat de personaje-marionetă cupluri, la fel ca în teatrul modern contemporan care cunoaște un mare număr de astfel de personaje, printre care cele mai faimoase sunt cuplurile Smith și Martin din *Cântăreața cheală* și Pozzo și Lucky din *Așteptându-l pe Godot*: "Smith-ii și Martinii nu mai știu să vorbească fiindcă nu mai știu să gândească, ei nu mai știu să gândească fiindcă nu mai știu să se emoționeze, nu mai au pasiuni, ei nu mai știu să fie, ei pot "deveni" n-are importanță ce, fiindcă, nefiind, ei nu sunt decât ceilalți... ei pot fi schimbați între ei" (Deleanu 233).

Folosirea anacronismelor, confuzia timpilor, ignorarea realului sau chiar negarea lui, le găsim în discursurile lui Farfuridi, Cațavencu, Leonida, Dandanache. Din acest punct de vedere, personajele din *Cântăreața cheală* pot fi socotite "urmașele" acestor figuri comice.

Caragiale însuși anunță orientarea noului teatru, continuată pe plan european de L. Pirandello și de avangardiști, prin care se afirmă că noua dramaturgie trebuie văzută și nu citită:

Amatorul, la teatru (...) taci frumușel la locul dumatilă și ascultă cu atenție. Cu urechea fii într-un loc, dar cu ochii în patru. Acultă ce vorbește un erou: dar privește cum este și ce spune și, în același timp privește mereu și pe ceilalți care tac, să vezi ce fac. Controlează cu toată severitatea bunului-simț, dacă se potrivește cum sunt eroii care nu spun nimic cu ce spune eroul care vorbește. Nu scăpa un moment pe niciunul din ochi...Vei constata cu metoda aceasta lucruri foarte ciudate: de exemplu, că un personaj, tăcând, se potrivește mai bine cu spusele altui personaj decât acesta cu spusele lui chiar. (*ibidem* 91).

Deși E. Ionescu, marele reprezentant al teatrului absurd, nu s-a recunoscut niciodată un continuator direct al lui Caragiale, dependența sa de concepția și de opera marelui nostru dramaturg este foarte vizibilă în *Note și contra-note*, în *Cântăreața cheală*, *Delir in doi* sau în *Rinocerii*. Modernitatea lui Caragiale ar putea fi demonstrată și din suprapunerea unor texte din comedii și din *momente și schițe* pe anumite texte din operele lui Ionescu și Beckett, dar eaj lui reiese, mai ales, din faptul că ideile sale despre teatru coincid sau se aseamănă cu acelea ale unor mari regizori și teoreticieni moderni.

Referințe bibliografice

- Caragiale, Ion Luca. Momente și schițe, București: Eminescu, 1980.
Caragiale, Ion.Luca. Teatru. București: Minerva, 1978, p.54.
Constantinescu, Ion. Caragiale și începuturile teatrului european. București: Minerva, 1974, p.264.
Deleanu, Horia. Teatru-antiteatru-teatru. București: Cartea Românească, 1972, p.233.
Drîmba, Ovidiu. Teatrul de la origini până astăzi. (curs universitar), București: 1973.
Esslin, Martin. Il teatro dell' Assurdo. Roma: Edizioni Abete, 1975.
Grigurcu, Gheorghe. Absurdul contra absurdului. Familia, nr. 3, 1994.
Ionesco, Eugène. Teatru I. Cântăreața cheală; Lecția. București: Humanitas, 2002, pp.42-43.
Surer, Paul. Teatrul francez contemporan, București: Editura pentru Literatură Universală, 1968.
Zamfirescu, Ion. Panorama dramaturgiei universale. București: Editura Enciclopedică Română, 1973.
Zarifopol, Paul. Publicul și arta lui Caragiale, în "Viața românească", an IV, nr.6, 1922.

UNELE ASPECTE ALE PERIOADEI REALISMULUI FRANCEZ DIN SECOLUL AL XIX-LEA ABORDATE PRIN PRISMA CORELAȚIEI LITERATURĂ - ARTE PLASTICE

Ana GHEORGHÎĂ

<https://orcid.org/0000-0002-7768-7256>

Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău

Rezumat

În contextul istoric al secolului al XIX-lea, care a generat o epocă marcată de evenimente crunte și violente, literatura și artele plastice se prezintă în strânsă legătură cu sfera politicului. Evident, această gamă de trăiri înspăimântătoare își are propria paletă de culori, alcătuită, preponderent, din expresii cromatice dure, primare, absolute: roșul e roșul sângelui, griul e griul solului însetat de ploaie, albastrul e albastrul închis, aproape negru, al norilor vestitori de furtună etc. Stările de spirit contradictorii, dezbaterile aprinse din cercul artistic, alimentate de apariția unei pânze picturale ce ieșea din tiparele obișnuite pentru mediul creator al Franței de la mijlocul secolului al XIX-lea, au avut un impact serios asupra procesului de afirmare a curentului realist în toate genurile de artă, inclusiv în literatură. La acea vreme, creatorii de frumos din toate domeniile întrețineau deseori legături de prietenie, participau la reuniuni, dezbateri comune, făceau schimb de opinii, se pronunțau pe marginea unor idei artistice transpuse în viață etc. În așa mod, se producea o interacțiune și un transfer reciproc al elementelor realiste prezente în diverse genuri artistice. Ca urmare, constatăm o apariție practic concomitentă a mișcării realiste în literatură și în artele plastice, oamenii de creație din ambele domenii influențându-se reciproc, ca rezultat având de câștigat ambele părți.

Cuvinte-cheie: realism francez, literatură, arte plastice, interacțiune, transfer reciproc, arte surori.

Abstract

In the 19th century historical context, which generated an era marked by cruel and violent events, literature and fine arts are closely related to the political sphere. Obviously, this range of frightening experiences has its own color palette, made up mainly of hard, primary, absolute chromatic expressions: red is the red of blood, gray is the gray of thirsty for rain soil, blue is the almost black dark blue of the clouds heralding storm etc. The contradictory frames of mind, the artistic circle hot debates, fueled by the appearance of a pictorial canvas that came out of patterns usual for the middle of the 19th century France creative environment, have had a serious impact on the realist current affirming process in all genres of art, including literature. At that time, the creators of beauty from all fields often maintained friendships, participated in meetings and joint debates, exchanged opinions, expressed their views on translated into life artistic ideas, etc. Thus, there was an interaction and mutual transfer of realistic elements present in various artistic genres. As a result, we establish an actually simultaneous emergence of realist movement in literature and fine arts, creative people from both fields influencing each other and both sides benefiting.

Keywords: French realism, literature, fine arts, interaction, mutual transfer, arts-sisters.

Secolul al XIX-lea, în general, și literatura care îl caracterizează, în special, prezintă, în Franța, un cadru istoric și social specific. Napoleon I Bonaparte fiind exilat pe o insulă îndepărtată, Franța a rămas consolidată sub aspect administrativ, dar lipsită de oportunități de dezvoltare economico-socială în urma conflictelor interne și a implicării directe în numeroase confruntări armate de pe întreg mapamondul. Puterea regală s-a dovedit a fi un factor prea slab pentru a salva prestigiul unui Imperiu abia prăbușit. Dovezile clare ale nepopularității sale au fost cele două revoluții: din 1830 și din 1848. Tânăra Republică proclamată în 1848, de altfel cu cea mai scurtă durată de viață din istoria Franței, atunci când s-au maturizat condițiile interne și cele externe a fost abolită prin două lovituri de stat: cea din 1851 și cea din 1852. Consecința acestora s-a materializat prin ridicarea prințului-președinte (*le prince président*) Ludovic-Napoleon Bonaparte la rangul de împărat. Absorbită de legenda napoleoniană, Franța a acceptat, în mod pasiv, noul despotism al lui *Napoleon cel Mic*. Totuși, mutațiile politice interminabile au dat naștere unei reînnoiri democratice, prevestitoare ale celei de-a III-a Republici (*trad. noastră*) (Lagarde, Michard 7-8).

În acest context istoric, care a generat o epocă marcată de evenimente crunte, violente, învolburate, literatura și artele plastice se prezintă în strânsă legătură cu sfera politicului, făcând, de fapt, jocul acestuia, astfel reflectând fidel și transmițând insistent publicului sentimentele generalizate de frică, incertitudine, frustrare, – toate legate de incapacitatea guvernanților de a stopa mersul revoluționar, distructiv al lucrurilor. Evident, această gamă de trăiri violente, înspăimântătoare își are propria paletă de culori, alcătuită, preponderent, din expresii cromatice dure, primare, absolute, lipsite de nuanțe atenuante: roșul e roșul sângelui,

griul e griul solului însetat de ploaie, albastrul e albastrul închis, aproape negru, al norilor vestitori de furtună etc.

După o perioadă de existență latentă, puțin vizibilă și confuză, la mijlocul secolului al XIX-lea, în Franța, termenul *realism* a răbufnit în mediul social printr-o lansare fulminantă, odată cu scandalul provocat de expunerea publică, în 1849, a pânzei lui Gustave Courbet (1819-1877) *O înmormântare la Ornans*, aceasta fiind criticată vehement pentru prezentarea aspectelor dure ale vieții, dar și din cauza culorilor prea sumbre, apăsătoare folosite de pictor. Marcând o ruptură cu arta idealizată a romanticilor, Courbet a pledat pentru libertatea în artă care, de acum înainte, putea reprezenta și masele populare, afirmând în acest sens următoarele: „Renegând idealul fals și convențional al Saloanelor, am arborat drapelul realismului, singurul care pune arta în slujba poporului” (*apud* Taraburca 10). Cu toate intențiile nobile declarate, Courbet s-a văzut nevoit să se confrunte cu o serie de critici acerbe, fiind acuzat de „diformare idealistă, considerată un sacrilegiu (...), în timp ce *Cioplitorii în piatră* ai lui Courbet sunt calificați drept simple fiziologii concrete” (*apud* Cimpoi 33).

Stările de spirit contradictorii, dezbaterile aprinse din mediul artistic, alimentate de apariția unei pânze picturale ce ieșea din tiparele obișnuite pentru mediul creator al Franței de la mijlocul secolului al XIX-lea, au avut un impact serios asupra procesului de afirmare a curentului realist în toate genurile de artă, inclusiv în literatură. La acea vreme, creatorii de frumos din toate domeniile întrețineau deseori legături de prietenie, participau la reuniuni, dezbateri comune, făceau schimb de opinii, se pronunțau pe marginea unor idei artistice transpuse în viață etc. (Vasiliu 52-53). „Experiența literară a imaginii și exercițiul pictural în literatură au demonstrat afinitățile dintre ele, bazate pe o viziune specifică asupra lumii. Din filozofia, cultura și literatura contemporană, pictura își alege elementele, simbolurile și fondul ideatic, care constituie substratul operei picturale. Transpunându-le în limbajul imaginilor, pictorul ajunge la o interpretare mai personală a operelor literare” (Braniște 115).

În această ordine de idei, traducătorul și cercetătorul Alexandru George generaliza în prefața sa la ediția în limba română a studiului *Arta franceză a secolului al XVIII-lea*, aparținând fraților Edmond și Jules de Goncourt, cercetători pasionați ai prezentului și trecutului, ai sufletului unor epoci, mari prieteni cu scriitorii realști din secolul al XIX-lea: „Apropierea scriitorilor de artele plastice, abordarea lor uneori ca o preocupare secundară, interesul critic, frecventarea expozițiilor și galeriilor, cu consecutiva publicare de impresii, formează în literatura franceză o îndelungă și semnificativă tradiție, care își are explicația, desigur, în faptul că nicăieri ca în Franța ultimelor trei secole expozițiile de pictură nu au jucat un rol social și cultural atât de marcant” (*apud* Goncourt 5). După această generalizare a raportului creativ dintre pictori și scriitori, dintre operele plastice și cele literare, traducătorul din franceză ține să precizeze și următorul moment: „(...) puțini sunt scriitorii francezi care abordează muzica (...), iar cei care gândesc problemele muzicale în legătură cu propriile lor creații sunt și mai puțini, în schimb dialogul dintre pictură și literatură se menține neîntrerupt, dincolo de școli și de vremi” (*idem*).

În așa mod, se producea o interacțiune și un transfer reciproc al elementelor realiste prezente în diverse genuri artistice. Ca urmare, constatăm o apariție practic concomitentă a mișcării realiste în literatură și în artele plastice, oamenii de creație din ambele domenii influențându-se reciproc, ca rezultat al acestei interrelaționări având de câștigat ambele părți. „Relațiile dintre literatură și pictură sunt atât de numeroase și avantajoase pentru fiecare dintre aceste două arte, încât pare aproape că imposibil (...) de a le concepe în mod separat. Această idee a fost acceptată de comun acord de către teoreticienii clasici, astfel încât au afirmat că pictura este o *poezie tacită*, în timp ce poezia este o *pictură vorbitoare*” (*trad. noastră*) (Bergez 6). Considerând literatura și pictura ca fiind *arte surori*, cercetătorul român Dan Grigorescu vede, de asemenea, o relație clară între arta cuvântului și arta imaginii, din cele mai străvechi timpuri și până la modernitate (28). Astfel, „(...) poezia este văzută ca o artă a semnelor convenționale dezvoltate în timp, iar pictura – ca o artă a semnelor „naturale” proiectate în spațiu” (*trad. noastră*) (Braniște 116). Încă din Antichitate marii filosofi elini au identificat similitudini esențiale între diverse genuri de artă, în special între artele plastice și literatură. În *Ars Poetica*, Horațiu menționa că „pictura este ca și poezia” (din latinescul *ut pictura poesis*), având în vedere faptul că textele artistice se pretează la aceeași interpretare detaliată ca și operele de artă plastică (*trad. noastră*) (Bergez 5). Prin deducție logică vom afirma că și *citirea* simbolurilor cromatice ar trebui să fie aceeași în ambele genuri de artă, fără însă a absolutiza.

Facem această remarcă pornind de la adevărul că, de fapt, conceptul care reiese din formula horatiană *ut pictura poesis* nu a fost acceptat de către toți exponenții celor două arte. Astfel, atestăm la fabulistul Jean de La Fontaine următoarea opinie: „Cuvintele și culorile nu sunt lucruri asemănătoare, Nici ochii nu sunt urechi” (*trad. noastră*) (*apud* Bergez 6). Iar două secole mai târziu, pictorul Henri Matisse exprima același gând de o manieră și mai tranșantă: „Cine vrea să se dedice picturii, trebuie să înceapă prin a-și tăia limba” (*trad. noastră*) (*ibidem* 6). Conștient de caracterul discutabil al formulei *ut pictura poesis*, cercetătorul Daniel

Bergez o explica și o justifica în felul următor: „Bineînțeles, prin această tensiune dialectică între vorbire și tăcere, vizibil și lizibil, fiecare artă reprezintă pentru cealaltă un profund stimulent creator” (*trad. noastră*) (6).

„Dialogurile dintre text și imagine alimentează în permanență creațiile literare și picturale” (*trad. noastră*) (Branște 116). Este sugestiv, în sensul dialogului permanent dintre arte, exemplul prieteniei dintre Balzac și Daumier, relația dintre cei doi mari artiști realiști soldându-se cu armonizarea unor principii de creație, transpuse de către ambii în operele lor. Cercetătoarea Cristina Vasiliu menționează în acest sens: „Ca și Balzac, Daumier consideră că toate fenomenele sociale se află într-o strânsă interdependență și nu pot fi izolate de ansamblul societății (...). Ca și Balzac, el analizează societatea ca psiholog și socotește că fiecare individ poate fi explicat prin aspectul său fizic și prin mediul în care trăiește” (54).

Similitudinile de gândire, viziuni și abordări ale vieții, care caracterizau relația de prietenie dintre Balzac și Daumier, pot fi extrapolate asupra întregii istorii a colaborării strânse dintre cele două *arte surori*, dialogul dintre ele având un precedent multiseclar. Nu putea fi o excepție nici secolul al XIX-lea, în special mijlocul acestuia, când apare și se înfiripă curentul realist, fenomenul sincronizându-se perfect în cele două domenii ale creației artistice. La fel ca și literatura de sorginte realistă, realismul pictural își consacră operele vieții și societății. Împărtășind o inspirație și o pasiune comune, scriitorii și artiștii plastici își propun un scop ambițios: prezentarea realității așa cum este ea, fără artificii.

În opinia lui Courbet, „esența realismului este negarea idealului și a tot ce urmează de aici. Prin aceasta se ajunge din plin la emanciparea rațiunii, la emanciparea individului și, în cele din urmă, la democrație” (*apud* Petraș 79). Realismul lui Courbet marchează o adevărată revoluție în artă și proclamă un ideal artistic strâns legat de viața obișnuită: „... un artist trebuie să picteze doar ceea ce sesizează ochiul său din realitatea înconjurătoare. N-am pictat îngeri pentru că nu i-am văzut niciodată” (*apud* Vasiliu 52). Pictorul își conștientiza clar misiunea care consta în a exprima moravurile, ideile, aspectul epocii sale, punând, în paralel, accentul pe propria sa individualitate. Sentința categorică privind negarea idealului ca bază a realismului i-a adus lui Courbet faima de revoluționar intransigent în artă, ceea ce nu putea să nu suscite critici vehemente și scandaluri zgomotoase. Influențat de Delacroix, Géricault și Constable, prieten bun cu Baudelaire și, nu în ultimul rând, sprijinit de un numeros grup de artiști ai cuvântului, apologetul realismului a depășit, prin neglijare absolută, etichetările, avansând ferm spre al său *Manifest al realismului*.

Artistul plastic Auguste Rodin (1840-1917) spunea cu referință la principiul de temelie al realismului: „De fapt, nu există nici stil, și nici colorit armonios; există doar o singură frumusețe – cea a adevărului care răzbește din opera artistică” (*trad. noastră*) (*apud* Volkov 13). La depărtare de un secol, criticul de artă N. N. Volkov, apologet și el al realismului, îl completează pe Rodin: „Coloritul care nu ajută la întruchiparea realității întotdeauna este, sub aspect artistic, un fals” (*idem*).

În acest context, ținem să specificăm următorul moment: deși artiștii realiști se conduc de aceleași principii, își propun obiective comune și își conștientizează în același mod misiunea, fiecare dintre ei își păstrează și își cultivă stilul personal irepetabil și definitiv pentru întreaga sa creație. Drept ilustrare a acestei afirmații poate servi, pe de o parte, tabloul *Păstoriță cu turma sa*, semnat de Millet, care prezintă cadrul rural în culori șterse, nuanțate de un aer nostalgic discret, și, pe de altă parte, pânza *Om rănit*, semnată de Courbet, care utilizează culori sumbre și violente, totodată, deseori în contrast, precum roșul/negrul/nuanțele palide.

În opoziție cu tablourile semnate de Millet, care scot în prim-plan condiția proletariatului rural, pânza *Parchetarii* semnată de Gustave Caillebotte (1848-1894) prezintă lucrul muncitorilor la oraș, fiind una dintre primele opere de artă plastică ce abordează tematica dată. Cu toate acestea, ceea ce constituie un punct comun al creației celor doi artiști plastici, este utilizarea cu preponderență a culorilor sumbre, șterse, care ilustrează, deosebit de sugestiv și obiectiv, realitatea cotidiană rurală și urbană sub aspectele sale mai puțin agreabile.

Edouard Manet (1832-1883), un alt celebru plastician francez, propune o metodă de creație diferită de alți pictori realiști. El ia drept punct de pornire arta renașcentistă, dar se distanțează de aceasta, în special prin sinceritatea sensului și a fundalului, mai puțin prin perfecțiunea formei. La fel ca și în creația lui Courbet, angajamentul politic reprezintă un element esențial al creației lui Manet. De exemplu, prin tabloul său *Execuția lui Maximilian* (1868-1869) el face aluzie la personalitatea lui Napoleon al III-lea, care îi va cenzura opera și îi va interzice prezentarea. Scandalurile au vizat și o altă pânză a sa, *Olympia* (1863), de această dată din cauza prezentării în manieră realistă a unei curtezane, Manet punând accentul pe nuditatea pură, fără alte subînțelesuri sau alegorii.

Concluzia care se impune după această succintă analiză a câtorva stiluri inedite de creație picturală realistă se referă la prezența evidentă a unui transfer de elemente din curentele precursoare (clasicist, renașcentist, romantic etc.). Vom preciza cu anticipație că un fenomen similar se atestă frecvent și în romanele realiste analizate în prezenta teză, fapt care confirmă, o dată în plus, justetea tezei privind inexistența unor curente de creație în stare pură. Răspunzând unor principii de creație apropiate propriilor viziuni și idei, marii artiști nu evită să ia din moștenirea artistică de până la ei tot ce rămâne a fi valoare în orice timpuri.

Chiar și la o analiză vizuală superficială observăm că majoritatea pictorilor realiști utilizează culori naturale, în afara curentelor artistice, având la bază opoziția alb-negru cu toate nuanțele și semitonurile specifice acestora, pe alocuri contrastate de prezența roșului. În acest context, se impune paralela dintre artele plastice și literatura realistă care, de asemenea, este profund marcată de dominația triadei cromatice alb – negru – roșu.

Revenind la domeniul literaturii vom menționa că aici, la fel ca în pictură, partizanii realismului, în confruntarea lor cu oponenții, s-au organizat și solidarizat. Astfel, în anul 1856 apare revista *Le Réalisme*, avându-l ca editor pe E. Duranty, iar un an mai târziu J. Champfleury (ulterior considerat primul teoretician al realismului) plasează în paginile ei ciclul de articole cu același generic – *Le Réalisme*. Articolele sale susțin maniera de creație a lui Courbet, invitând artiștii să colecteze și să înregistreze datele *banalității cotidiene*, asemenea unui stenograf (Taraburca 10). În contextul respectiv, revista *Le Réalisme* promovează ideea, conform căreia „realismul impune o redare exactă, completă, sinceră a mediului social, a epocii în care trăim, întrucât o asemenea orientare a investigațiilor este justificată de rațiune, de cerințele intelectuale și de interesul public, fiind liberă de minciună și de orice șarlatanie (...). Modalitatea de redare trebuie să fie cât mai simplă, pentru ca toți să o poată înțelege” (*apud* Petraș 79). Așadar, scriitorii realiști își propun drept scop prezentarea omului prin prisma aspectului social cel mai vizibil, cel mai comprehensibil și cel mai variat. Obiectivismul și veridicitatea realismului sunt menționate și în *Roșu și Negru*, operă în care Stendhal compară romanul cu o oglindă: „(...) un roman e ca o oglindă purtată de-a lungul unui drum bătut de multă lume. El va răsfrânge în ochi când seninul cerului albastru, când noroiul mocirlelor din cale. Iar pe cel ce poartă povara oglinzii în spate îl veți învinovăți că e imoral!” (315-316).

Anume Flaubert fundamentează principiul imparțialității, ca fiind definitoriu pentru realismul tuturor genurilor de artă. Deloc întâmplător unul dintre avocații imperiali în cadrul procesului intentat autorului romanului *Doamna Bovary* pune în capul lungii liste de acuzații următorul fapt, pe care îl considera ca fiind cel mai grav: „Autorul nu și-a propus să studieze cutare sau cutare sistem filosofic, adevărat sau fals, ci să facă pictură de gen. Și veți vedea ce fel de tablouri a pictat!!!” (*apud* Flaubert 5). Așadar, cel mai mare „păcat” al lui Flaubert era, în viziunea acuzatorilor săi, anume principiul realist de redare a vieții, din care a rezultat acea extraordinară *pictură de gen*, romanul *Doamna Bovary*, și pentru care a fost, este și va fi mereu apreciat ca exponent de marcă al realismului în artă. Timpul a arătat că *tabloul* pictat de Flaubert, care l-a oripilat pe străjerul ordinii publice (altfel nu pune la capătul frazei tocmai trei semne de exclamare) în acel proces judiciar de tristă pomină, s-a dovedit a fi nu un cusur, ci un avantaj forte în favoarea curentului realist și a genialului său promotor.

În acest context, romanul este desemnat drept structură de creație capabilă să reflecte complexitatea personajelor și, evident, a istoriei. Cercetătoarea Elena Prus afirmă, în acest sens: „Noua realitate, sub semnul științei, cere o nouă poziționare și definire a genurilor. Pe parcursul secolului al XIX-lea romanul înlocuiește tragedia și domină spațiul literar, devenind expresie privilegiată a sensibilității moderne” (49).

O altă tehnică realistă ar fi descrierea minuțioasă a peisajelor, personajelor, obiectelor, această descriere având drept scop redarea mai sugestivă a istoriei, a destinului unui erou. Biografia personajului garantează și permite localizarea sa spațio-temporală. Identitatea personajului iese la iveală în raport cu mediul său social, iar acțiunile sale sunt mereu motivate. Deci, necesitatea realului comportă posibilitatea de a stabili o estetică și o tehnică pluriaspectuală.

Conceptul de *mimesis* este crucial în realism, însă, chiar dacă scriitorii și artiștii plastici încearcă să imită natura, realitatea, ei nu o copiază mecanic, ci o transfigurează, o transformă într-un efect al realului, inclusiv prin exploatarea simbolismului cromatic. Ei observă omul în mediul său natural, social și istoric, portretul și descrierea bazându-se pe reflecția morală și analiza psihologică.

În acest context, Balzac nota: „Inventariind viciile și virtuțile, adunând diferite aspecte sentimentale, zugrăvind caracterele, alegând evenimentele principale ale societății, alcătuind tipuri din unirea la un loc a trăsăturilor mai multor caractere omogene, poate voi ajunge să scriu istoria omisă de atâția istorici, adică istoria moravurilor” (*apud* Petraș 79). Astfel, adevăratul romancier realist trebuie să-și asume misiunea de a fi simultan și pictor, și istoric, și filosof, și artist, și moralist. „Formă suplă, romanul este un gen deschis tuturor experiențelor umane și modalităților de relatare, care exploatează diverse procedee. Se proclamă, în sfârșit, libertatea de a aborda orice subiect. În afară de afișarea a ceea ce a fost până acum refutat, există o voință de a cunoaște și de a estetiza realitatea în toate aspectele sale: poporul și clasa muncitoare, mizeriile și viciile, prostia și mârșăvia, fiziologia și sexualitatea, banii și escrocheriile etc.” (Prus 52-53).

Așadar, luând în cont cele menționate mai sus, ajungem la concluzia că epoca realismului francez, în pofida caracterului său controversat, reprezintă o perioadă extrem de fertilă și propice pentru dezvoltarea literaturii și a artelor plastice, aflate într-un dialog continuu și benefic pentru ambii interlocutori. Epoca realismului francez este o deschizătoare de căi inedite și inovatoare pentru următoarele ere artistice. Și nu doar

prin genul de tematică abordată, prin sursele de inspirație și prin mesajul adresat cititorului, ci și prin utilizarea unor tehnici de lucru de tip nou, oferite de arsenalul creației artistice realiste.

Referințe bibliografice

- Bergez, Daniel. *Littérature et peinture*. Paris: Armand Colin, 2004.
- Cimpoi, Mihai. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. Chișinău: Arc, 1997.
- Flaubert, Gustave. *Doamna Bovary*, traducere de A. Gromov. Chișinău: Editura „Cartea Moldovenească”, 1976.
- Goncourt, Edmond și Jules. *Arta franceză a secolului al XVIII-lea*. București: Editura Meridiane, 1979.
- Grigorescu, Dan. *Povestea artelor surori*. București: Editura Atos, 2001.
- Lagarde, André. Michard, Laurent. *XIXe siècle. Les grands auteurs français. Anthologie et histoire littéraire*. Paris: Larousse Bordas, 1997.
- Petraș, Irina. *Curențe literare, mișcări – direcții – tendințe. Mic dicționar-antologie*. București: Editura Demiurg, 1992.
- Prus, Elena. *Pariziana romanescă: mit și modernitate*. Iași: Editura Institutul European, 2006.
- Stendhal. *Roșu și Negru*, traducere de G. Naum. Chișinău: Hyperion, Clasicii Literaturii Universale, 1994.
- Taraburca, Emilia. *Literatura universală din secolul al XIX-lea*. Chișinău: CEP USM, 2022.
- Vasiliu, Cristina. *Artele în Parisul veacului al XIX-lea*. Iași: Do-minoR, 2002.
- Волков, Николай Николаевич. *Цвет в живописи*. Москва: Искусство, 1985.

Sitewebografia

- Brașiște, Ludmila. *Texte et langage visuel: un procès de mise en abîme*.
<https://artjournal.ich.md/2022/09/05/revista-arta-seria-arte-vizuale-vol-xxxi-nr-1-2022/>

THE GERMAN CULTURE IN ROMANIA

Mihaela HRISTEA

<https://orcid.org/0009-0009-9861-621X>

“Dimitrie Cantemir” Christian University, Bucharest

Abstract

Heinrich Heine determined himself to leave Germany in 1831 because of the political situation in his homeland. He became then the German–French intercultural mediator through his journalistic activity in his exile in France. His articles, written in this period, were included in the volumes *French painters* (*Französische Maler*) and *French Situations* (*Französische Zustände*). Both present to the German public aspects of France and they are printed in 1833. They reflect the author's desire to intermediate a mutual understanding and a cultural rapprochement between Germany and France and to remove the prejudices of the German people about French society and spirit. The poet harmonizes this with the intention to offer the people of his homeland an example and exhortation for the struggle for liberation from the subjugation of feudal reactions. In the same time Heine continues to write, comment the political situation in his homeland. He expresses his disappointment with the second reign of Louis-Philippe, which had not put into effect the new conquests of the French Revolution, a fact evoked in *Aspects from France*, one of the most lucid contributions to the knowledge of the political and social development of this country of that time.

Keywords: intermediate, contribution, cultural rapprochement, knowledge, prejudice, understanding.

Rezumat

Heinrich Heine s-a hotărât să părăsească Germania în 1831 din cauza situației politice din patria sa. A devenit mediatorul intercultural germano-francez prin activitatea sa jurnalistică în exilul său în Franța. Articolele sale, scrise în această perioadă, au fost incluse în volumele *Pictori francezi* (*Französische Maler*) și *Situații franceze* (*Französische Zustände*). Ambele prezintă publicului german aspecte din Franța și sunt tipărite în 1833. Ele reflectă dorința autorului de a intermedia o înțelegere reciprocă și o apropiere culturală între Germania și Franța și de a înlătura prejudecățile poporului german despre societatea și spiritul francez. Poetul armonizează acest lucru cu intenția de a oferi oamenilor din patrie un exemplu și un îndemn pentru lupta pentru eliberarea de subjugarea reacțiilor feudale. În același timp, Heine continuă să scrie, să comenteze situația politică din patria sa. El își exprimă dezamăgirea față de a doua domnie a lui Louis-Philippe, care nu a pus în aplicare noile cuceriri ale Revoluției Franceze, fapt evocat în *Aspecte din Franța*, una dintre cele mai lucide contribuții la cunoașterea dezvoltării politice și sociale a acestei țări din acea vreme.

Cuvinte cheie: apropiere culturală, contribuție, cunoaștere, intermediar, înțelegere, prejudecată.

Heinrich Heine este unul dintre scriitorii de seamă ai literaturii germane. Renumele lui de poet, dobândit încă din anii tinereții, a fost dublat de stilul original, încărcat de ironia și satira prozei și de ecoul stărnit de numeroasele sale lupte politice.

Poeziile sale de debut din volumului *Cartea cântecelor* stărnesc un profund ecou în rândurile publicului german din vremea aceea. Unele cicluri de poezii fuseseră publicate încă înainte de 1827 în ediții separate, iar aducerea lor într-o antologie stărnește cu atât mai mult interesul germanilor asupra operei sale poetice.

Această carte este una dintre cele mai reușite și mai populare culegeri de lirică erotică din literatura germană. Tema dominantă a acestor poeme este dragostea, zăgrăvită în cele mai diverse nuanțe, de la speranța ezitantă până la pasiunea profundă și durerea zguduitoare. Un omagiu este adus aici și eroului iubit din copilăria poetului, lui Napoleon, în *Grenadirii* (*Die Grenadiere*), binecunoscuta poezie care aparține ciclului *Romanțe* (*Romanzen*), unde apar numeroase motive din vechile balade germane. Figura împăratului luat ostatic se transfigurează în poemul heinian și devine mit, estompând, astfel, amintirea dictatorului.

În 1830, pe când se afla pe insula Helgoland, scriitorul primește știrea izbucnirii revoluției în Franța, prăbușirea dinastiei Bourbonilor și urcarea pe tron a lui Ludovic-Filip, cu sprijinul generalului Lafayette, unul din supraviețuitorii Marii Revoluții. Heine a împărtășit un entuziasm liberal pentru revoluție, pe care o simțea ca având puterea de a răsturna ordinea politică conservatoare din Europa. El a fost, de asemenea, atras de perspectiva de libertate față de cenzura germană și, ca urmare, a aderat la noua doctrină politică utopică a saintsimonismului din Franța. Aceasta prezicea o nouă ordine socială care presupunea înlocuirea distincțiilor ereditare cuvenite prin rang și avere prin altele noi bazate pe merite personale și acorda o importanță deosebită rolului femeii în societate, dar și o recunoaștere a artiștilor și oamenilor de știință pe măsura valorii operelor lor.

În același an autorul publica la Hamburg un ciclu de 44 de poezii intitulat *Primăvară nouă* (*Neuer Frühling*). În aceste poeme el își expune concepția panteistă asupra vieții și tinde să regăsească divinitatea în satisfacția supremă pe care i-o dă iubirea senzuală. Versurile sale evocă diverse chipuri de femei prezentate ca un decor efemer în viața bărbatului matur. Acesta nu mai este un îndrăgostit, el nu dorește de cele mai multe ori să vadă chipul iubitelor sale, acoperindu-le fața cu palmele.

În anul următor, pe 20 mai 1831 Heine pleacă la Paris, pe care nu-l va mai părăsi până la sfârșitul vieții decât pentru două scurte călătorii, care, de altfel, îl vor inspira în creația sa poetică. Scriitorul găsește în capitala Franței o a doua patrie, mai primitoare pentru emigrantul politic ale cărui opere aveau să fie mai târziu interzise în Germania în același timp cu scrierile reprezentanților organizației „Germania Tânără”.

Luând contact cu cercurile literare și artistice pariziene, el îi cunoaște pe Berlioz, Chopin, Dumas, George Sand, Balzac și alți mulți oameni de cultură francezi. În articolul său, intitulat „Heinrich Heine” (12), Ilarie Chendi scoate în evidență rolul lui Heine de intermediar, de mediator între cultura germană și franceză, activitate care are ca rezultat scrierea sa în proză, intitulată *Stările franceze (Französische Zustände)*.

Activitatea jurnalistică a lui Heine din primul deceniu petrecut la Paris depășește prin profunzimea analizelor și prin ample sinteze cadrul reportajului obișnuit și se axează pe două direcții: să prezinte publicului german aspecte progresiste din Franța, care la vremea aceea era mult mai avansată din punct de vedere politic și social și să înfățișeze cititorilor francezi valorile literare și filozofice ale patriei sale germane, o întreprindere în care fusese precedat în 1813 de Mme de Staël (*De l'Allemagne*). Heine a atacat în mod deliberat cartea scriitoarei franceze, pe care a considerat-o romantică, obscurantistă și reacționară. El a întrezărit în scrierea acesteia portretul unei Germanii a poezilor și gânditorilor, o imagine a unor cetățeni visători, credincioși, introvertiți și rupți de realitate, trăind în afara curentelor revoluționare ale lumii contemporane.

Articolele care prezintă publicului german aspecte progresiste din Franța au fost cuprinse în volumele *Pictori francezi (Französische Maler)* și *Situații franceze (Französische Zustände)* ambele tipărite în 1833. Acestea reflectă dorința de a mijloci o înțelegere mutuală și o apropiere între Germania și Franța, prin înlocuirea falselor percepții ale conaționalilor săi despre societatea și spiritul francez. Poetul armonizează acest deziderat cu intenția de a oferi poporului din patria sa exemple și îndemnuri pentru lupta de eliberare de sub subjugarea reacțiunii feudale.

Situații franceze cumulează corespondența lui Heine din exil. Prin amplul tablou de epocă ce relevă situația social-politică și culturală franceză. Autorul vrea să-i facă pe germani să-i înțeleagă mai bine pe vecinii lor, dorind să realizeze o reconciliere a celor două națiuni rivale prin intermediul culturii. Corespondența scriitorului apărută în *Allgemeine Zeitung* între anii 1840-1843, tipărită sub denumirea *Luteția*, relatează situația politică, culturală și socială a poporului francez din acea perioadă. Heine evocă circumstanțele istorice și sociale ale revoluției din iulie 1830. Scriitorul este, însă, sceptic în ceea ce privește reușita acesteia. Pe lângă situația politică prezentată impresionează vastul tablou de epocă zugrăvit de autor, în special, asupra vieții culturale din Franța. În corespondența sa, Heine conturează cu lux de amănunte portretul marilor scriitori francezi contemporani lui: Lamartine, Hugo, Balzac, Gautier, George Sand, dar și al personalităților din lumea muzicii: Donizetti, Chopin, Liszt, Mendelssohn, Rossini, Wagner, Meyerbeer și Johan Strauß-tatăl.

La Paris scriitorul și-a câștigat existența lucrând în calitate de corespondent francez pentru unul dintre ziarurile editorului Cotta, și anume pentru *Augsburger Allgemeine Zeitung*, unde a scris cronici despre patria sa adoptivă. Primele evenimente pe care le-a prezentat în articolele sale au fost apoi publicate în scrierea sa în proză *Salon* (1833). Heine devine, de asemenea, colaboratorul cunoscutelor periodice *Revista celor două lumi (Revue des Deux-Mondes)* și *Europa literară (L'Europe littéraire)*. Din rubricile realizate pentru aceste reviste franceze iau naștere două mari lucrări: *Istoria religiei și filozofiei în Germania (Zur Geschichte der Religion und Philosophie in Deutschland, 1835)* și *Istoria mai nouă și mai frumoasă a literaturii germane (Zur Geschichte der neueren schönen Literatur in Deutschland, 1835)* pe care o dezvoltă apoi sub titlul *Școala Romantică (Die romantische Schule, 1836)*. Impresiile personale se integrează aici în perspective critice obiective, concepute de pe poziția interpretării literaturii ca reflectare a realității, cu o interdependență cu faptele istorice și sociale ale vremii.

Scrierea *Istoria religiei și filozofiei în Germania* evidențiază înlocuirea tradiționalei religii creștine cu cea panteistă. După părerea autorului, panteismul a fost înlocuit de credința creștină, supraviețuind doar în folclorul german. Acest eseu urmărește pe baza unor exemple concrete într-un discurs accesibil, simplu și sugestiv, dezvoltarea a două ramuri ale vieții spirituale, a religiei și filozofiei, în strânsă legătură cu dezvoltarea politică și socială a Germaniei. Heine relevă evoluția religiei până la Luther și remarcă modul în care s-a realizat Reforma și libertatea de gândire pentru a se deschide calea dezvoltării filozofiei. După aceea scriitorul prezintă transformarea filozofiei idealiste germane de la Kant până la Hegel și posibilitatea ca din aceasta să ia naștere ideile revoluționare din care a reieșit apoi concepția dialectică asupra lumii. În același timp scriitorul accentuează și partea mai slabă a acestei ideologii și anume faptul controversat, că revoluția a avut loc numai în domeniul gândirii, din această cauză realitatea germană a rămas în același con de umbră. Heine recunoaște în mod corect opoziția dintre idealism (spiritualism) și materialism (senzualism) în problematica fundamentală a teoriei cunoașterii. El nu se poziționează clar de partea materialismului, ci încearcă să atingă o cale de mijloc în panteismul lui Spinoza, deoarece acesta era mai profund ancorat în tradiția germană. O motivație a acestei limitări în reprezentările sale se regăsește în faptul că autorul era materialist în teoria cunoașterii însă idealist în concepția asupra istoriei. Astfel subliniază Heine rolul impulsurilor materiale în revoluție, însă încearcă să ajungă la o sinteză între acestea și cele ideale. Inevitabilul eveniment a fost scos în evidență de scriitor, chiar dacă el nu are ca finalitate critica la filozofia idealistă.

Școala Romantică, scrisă între 1832-1833 și tipărită în 1836 face un bilanț al întregii mișcări romantice germane și încearcă pe baza unei evaluări proprii a performanțelor celor mai importanți reprezentanți ai ei, să evidențieze atât aspectele pozitive cât și pe cele negative ale acesteia. Poetul a arătat că odată cu Goethe, literatura germană a intrat într-o perioadă creatoare, iar el, la rândul său a impus mai târziu literaturii epocii sale un rol nou, militant, introducând un anumit mod de control al sentimentelor și felul de a privi al unui om ancorat în realitate, eliberat de farmecul romantismului. Heine indică și rolul reacționar pe care l-a jucat Renașterea în Evul Mediu catolic feudal, dar, în același

timp, subliniază și contribuția remarcabilă a romantismului la îmbogățirea universului poetic și la stimularea poeziei populare. El este de părere că adevărata creație ar trebui să redea realitatea și provocările epocii autorului într-o expresie poetică nouă, plină de umor, care să nu fie încorsetată în canoanele schemei metrice fixe și care să redea aspirația poporului spre eliberarea de orice prejudecată religioasă. Punctul de plecare filozofic al criticii sale rămâne și de această dată opoziția dintre spiritualism și senzualism, pe care Heine o concepe ca fiind transpusă în două sisteme sociale. Școala romantică germană este criticată de scriitor, în primul rând, pentru că este expresia concepției spiritualiste creștine medievale asupra vieții.

Scriitorul publică în 1831 un supliment la descrierile itinerariului său în Europa, respectiv *Spicuri din Impresiile de călătorie (Nachträge zu den Reisebildern)* și introducerea la cartea *Kahldorf despre nobilime (Kahldorf über den Adel)* care a apărut într-o formă necenzurată abia postum, după 1890. Suplimentul la a doua ediție a acestor jurnale de călătorie, apărut în 1833 va constitui apoi volumul al patrulea al acestei serii de eseuri. Acesta cuprinde continuarea voiajului prin Italia, un capitol despre orașul Lucca (*Die Stadt Lucca*) și *Fragmente engleze*, pe care le scrisese în 1827- 1828 și le publicase în ziarul din München. Volumul cuprinde mai ales un tablou critic al societății capitaliste moderne din Anglia cu toate contradicțiile pe care aceasta le presupunea, accentuându-și atitudinea progresistă prin conturarea contrastului sărac-bogat.

Cu toate succesele pariziene și în ciuda actualității operei sale, existența poetului nu era asigurată decât parțial între anii 1833-1834. În 1834 ia naștere organizația „Germania Tânără” sub care sunt grupați câțiva scriitori. Aceștia nu au o concepție unitară de școală literară și nici o coerență ideologică, ci sunt doar animați individual de aceleași idealuri programatice, sociale, politice și religioase și de ideile desprinse din scrierile lui Heine și Börne. Această grupare liberală, care nu funcționa politic îi include pe Karl Gutzkow, Heinrich Laube, Theodor Mundt și Ludolf Wienbarg. În 1835 guvernul prusac interzice publicarea scrierilor „Germaniei Tinere”. La insistențele Cancelarului Austriei, prințul Metternich, conducătorul real al Sfintei Alianțe, pe lista autorilor interziși a fost adăugat și numele lui Heine. Articolele trimise de scriitor ziarului din Augsburg, dar și celelalte publicații ale sale alarmaseră cercurile reacțiunii din Germania. Din acel moment autorul este nevoit să accepte pensia pe care, la intervenția primului ministru Guizot, guvernul francez începe să i-o acorde, deoarece situația sa financiară se înrăutățește. În momentul în care Heine, Börne și „Germania Tânără” introduceau în literatura germană tendința politică mobilizatoare, incisivitatea polemică și criticii sociale asupra realităților societății burgheze în plină dezvoltare, se conturează la unii scriitori primele începuturi de reflectare realistă și critică a contradicțiilor sociale.

În ciuda interzicerii lucrărilor sale în Germania, Heine continuă să scrie, comentând situația politică din patria sa. El își exprimă dezamăgirea față de cea de a doua domnie a lui Ludovic-Filip, care nu puse în vigoare noile cuceriri ale Revoluției, fapt evocat în *Aspecte din Franța*, una dintre cele mai lucide contribuții la cunoașterea dezvoltării politice și sociale a acestei țări în această perioadă. El menționează în eseurile sale tristețea care l-a copleșit odată cu spulberarea speranțelor care-l încercaseră atât pe el și cât și pe alți compatrioți germani, dar și cercurile democratice din Franța și din străinătate, respectiv pierderea credinței în idealurile democrației, care-l determinaseră pe scriitor și pe alți emigranți conaționali să se expatrieze. Suveranul francez adusese, de fapt, la putere dominația bancară a lui Casimir Pèrier, Lafitte și Rothschild. În 1831 are loc insurecția muncitorilor din Lyon care este repede înăbușită în sânge, iar în 1832 la Paris se pregătește o manifestație, care se transformă într-o mișcare de stradă. Angajații din Lyon se revoltă din nou, cerând salarii mai mari, dar mișcarea lor este reprimată peste câteva zile.

Din 1832 încep să se manifeste în sănătatea lui Heine primele simptome ale bolii care avea să-l ucidă. În ciuda acestui fapt poetul continuă să scrie, mințea și puterea sa de creație rămânând nealterate. Între 1833 și 1840 el publică cele parte volume intitulate *Salon*. Primul apărut în 1833 cuprinde eseu *Pictori francezi* și nuvela neterminată *Din memoriile domnului de Schnabelewopschi*. Al doilea a fost tipărit în 1835 și conține lucrarea *Istoria religiei și filozofiei în Germania* și ciclul de poezii *Primăvară nouă*. Cel de al treilea, tipărit în 1837, este compus din *Nopti Florentine (Florentinische Nächte)* și vechi legende nordice care poartă titlul *Spirite elementare (Elementargeister)*.

În același an Heine scrie pamfletul *Despre denunțator. O prefață la partea a treia din Salon (Über den Denunzianten. Eine Vorrede zum dritten Teil des Salons)*. Autorul imprimă, de asemenea, un alt cuvânt introductiv și anume acela pentru traducerea în limba germană a renumitei opere a lui Cervantes, *Introducere la «Don Quixote» (Einleitung zum «Don Quixote»)*. Volumul al patrulea, ultimul din această serie, publicat în 1840, conține fragmentul din nuvela istorică *Rabinul din Bacharach* și lucrarea critică *Teatrul francez (Über die französische Bühne)*. Din *Salon* părțile cele mai valoroase sunt scrierile închinată concilierii dintre spiritul german și cel francez, curajosul cuvânt înainte la primul tom, articolele despre pictură și teatrul francez, studiul despre filozofia germană, dar și fragmentele nuvelistice *Memoriile domnului von Schnabelewopski, Nopti Florentine și Rabinul din Bacharach*.

În 1838 Heine imprimă *Oglinda suabilor (Der Schwabenspiegel)*, o lucrare în proză care-i atacă pe poeții acestei școlii. În același an scriitorul tipărește eseurile despre caracterele feminine din tragediile și dramele istorice shakespeariene, respectiv *Fecioarele și femeile la Shakespeare (Shakespears Mädchen und Frauen)*. Acestea sunt o serie de digresiuni narative referitoare la estetica literară, interesante prin ideile originale privitoare la creația artistică, în general.

Printre emigranții germani trăia la Paris și publicistul Ludwig Börne, unul dintre detractorii lui Goethe, democratul burghez radical, care a imprimat o serie de *Scrisori franceze (Französische Briefe)* cu mare răsunet în epocă. Relația scriitorului cu Börne a fost destul de agitată. Datorită faptului că acesta din urmă nu ataca religia sau moralitatea tradițională cum făcea Heine, autoritățile prusace nu îl urmăreau în aceeași măsură, dar îi interziceau publicarea cărților în țara natală. Börne era idolul muncitorilor germani expatriați din Paris. Faptul că autorul nu s-a împrietenit cu el, l-a iritat într-o asemenea măsură încât a început să-l critice. Republicanul îl atacă pe scriitor imputându-i lipsa de caracter.

Heine îi răspunde în scrierea intitulată *Ludwig Börne. Un memoriu (Ludwig Börne. Eine Denkschrift)* apărută în 1840, în care își clarifică concepțiile politice despre lupta democratică revoluționară. Poetul intră acum într-o nouă fază de creație, aceea a literaturii cu tendință, cu un conținut politico-social actual și un pronunțat caracter polemico-satiric. Din cauza atacurilor personale împotriva lui Börne, cartea sa nu a avut mare succes la public. Deoarece autorul ironizează aici concepția limitată a democrațiilor radicali burghezi și poezia abstractă cu tendință politică, Börne îl acuză din nou pe Heine după 1830 de trădarea cauzei libertății. Heine intră în cele din urmă în dispută cu radicalismul îngust al lui Börne și al susținătorilor acestuia. Börne făcea propagandă republicană, în timp ce adversarul său înțelesese deja că poporul german îi erau inaccesibile dezideratele revoluției franceze. Acest scriitor era, după părerea lui Heine, un moralist fanatic care se autodefinia ca fiind un spirit cu o perspectivă estetică asupra vieții, un iubitor al frumosului. Deosebirea dintre cei doi era însă mult mai profundă. În timp ce Heine se apropiase de cercurile saint-simoniste, rivalul său era adevăratul radicalismului burghez. Din doctrina lui Saint-Simon și a adepților săi, poetul prețuia rolul rezervat muncitorilor în societatea viitorului. În fața rigorismului ascetic al dușmanului său se afirma astfel aspirația omului de cultură către ascensiunea condiției umane spre libertate, frumusețe și fericire. Aceasta era, însă, o doctrină utopică de care scriitorul avea să se îndepărteze curând.

Începând din 1840 versurile heiniene capătă din ce în ce mai mult tentă politică. Atacul său satiric era îndreptat atât împotriva regilor din Bavaria și Prusia, a politicii sub care poporul german era supus suferinței cât și împotriva avariției și cruzimii aristocrației. Deceniul revoluției de la 1848 aduce o intensificare a activității politice, în urma accentuării mișcării de opoziție a burgheziei liberale și datorită deplasării centrului revoluționar european din Franța în Germania. Ca și în anii războaielor de eliberare, poezii însuflă avântul poporului, de data aceasta, însă, fără vibrațiile naționaliste de la 1812, ci cu o notă politică militantă, în care prezentarea realităților sociale se împletește cu apelul revoluționar mobilizator. Alături de Heine, care după 1840 își armonizează strunele lirei în noua tonalitate agitatorică scriind celebra poezie *Țesătorii silezieni (Die schlesischen Weber)*, își înalță glasul acum și o serie de poeți tineri care cristalizează în versuri voința revoluționară a oamenilor simpli.

În octombrie 1843 Karl Marx a venit la Paris după ce guvernul prusac suspendase apariția ziarului său în Germania. Marx a fost un admirator al lui Heine, iar unele din scrierile sale de tinerețe dovedesc influența autorului. Scriitorul și-a publicat mai multe poeme, inclusiv *Țesătorii silezieni* în ziarul lui Marx *Vorwärts*. Ideile poetului privitoare la revoluție prin emanciparea senzuală și materialismul științific erau incompatibile cu ale lui Marx, dar cei doi au avut în comun aceeași antipatie față de burghezie. Guvernul din Prusia, iritat din cauza publicațiilor din ziarul amintit a făcut presiuni asupra Franței spre a-l desființa, iar în ianuarie 1845 Marx a fost nevoit să plece în Belgia. Heine nu a fost expulzat, deoarece, fiind născut sub ocupație franceză avea drept de rezidență în patria adoptivă. Cei doi au menținut apoi o corespondență sporadică, iar în timp legătura dintre ei s-a rupt. Scriitorul nu a împărtășit niciodată clar ideile comuniste marxiste. El credea că radicalismul și materialismul ar distruge multe dintre capodoperele culturii europene pe care le admira. Această confesiune despre aderarea sa cu rezerve la comunism apare în ediția franceză a prozei sale, intitulată *Luteția (Lutezia)*.

Poetul își publică în 1844 volumul *Poezii noi (Neue Gedichte)*, care cuprinde toate ciclurile de poezii create în perioada pariziană, respectiv: *Primăvară nouă (Neuer Frühling)*, *Diverse (Verschiedene)*, *Romanțe (Romanzen)*, *Pentru Ollea (Zur Ollea)* și *Poezii ale timpului (Zeitgedichte)*. Începând cu primele decenii ale secolului al XIX-lea Heine se distanțase de romantism prin introducerea ironiei, sarcasmului și satirei în poemele sale, zeflemisind romantismul sentimental al literaturii epocii. Acest tom se caracterizează printr-o mult mai pronunțată îndepărtare de romantism; o poezie reprezentativă pentru ilustrarea acestei idei este *Domnișoara sta la mare (Das Fräulein stand am Meere)*. Pe lângă satiră (*Împăratul Chinei - Der Kaiser von China; Noul spital evreiesc din Hamburg - Das neue israelitische Hospital zu Hamburg usw.*) în versurile acestei culegeri de poezii întâlnim și accente lirice în care vibrația sentimentelor se împletește adeseori cu reflecțiile nostalgice, spre exemplu în *Ușor îmi trece prin suflet (Leise zieht durch mein Gemüt)*, *Pătrunde în mare piatra cu rune (Es ragt ins Meer der Runenstein)* sau *Anul 1839 (Anno 1839)*. În multe poeme politice din ciclul *Poezii ale timpului* scriitorul ridiculizează incompetența principelui, divizarea Germaniei în state mici, rămânerea în urmă din punct de vedere politic a patriei sale, servilismul cetățenilor germani și mediocritatea burgheziei.

În 1843, în timpul primei sale călătorii în patrie, Heine concepuse un mare poem în care își transpunea atât dorul de țara de origine cât și toate revoltele și speranțele. Poezia apare în 1844 sub titlul *Germania. O poveste de iarnă (Deutschland. Ein Wintermärchen)* ca o parte a volumului *Poezii noi*, care cuprindea toate versurile scrise de Heine începând din 1831. Acesta este cel mai important poem politico-satiric heinian și în același timp un aspru rechizitoriu al stărilor de lucruri pe care scriitorul le retrăise aici cu prilejul vizitei sale la Hamburg pentru a-și revedea mama. În aceste versuri sunt cuprinse și ideile sale revoluționare. În locul vechiului ideal al revoluției franceze apare pentru prima dată cel al socialismului, realizabil prin revoluția poporului. Poetul ni se înfățișează călătorind în Germania și descoperind de-a lungul unui itinerar pe Rin, rând pe rând, toate înfrângerile germanilor scoțând în evidență sentimentalitatea dulceagă, platitudinea, lașitatea și ipocrizia care domneau în patria sa. Poemul se bazează pe antiteza dintre spiritualismul entuziasmat de trecut și romantismul apăsător din prezent. Călătorul este emoționat până la lacrimi când se regăsește pe sine pe pământul patriei sale iubite și mai ales când aude limba germană de care fusese privat în exilul său parizian. În câteva versuri autorul evocă imaginea harpistei care își cântă dragostea și chinurile, prezentând o lume mai bună dincolo de moarte și omagii desfătărilor eternității. Poetul transpune în poezie ideea logodnei Europei cu Libertatea care dă o notă de optimism finalului poemului.

Heine publică în 1847 al doilea mare poem satiric al său, *Atta Troll. Visul unei nopți de vară (Atta Troll. Ein Sommernachtstraum)*, un nou manifest antiromantic care, în același timp, exprimă și ideologia politică a autorului din acea vreme. Scriitorul a început să-l compună în 1841, după o excursie în Pirinei. Aceste versuri sunt o satiră la adresa

poetilor cu vederi radicale, în mod deosebit împotriva lui Freiligrath. Legenda ursului care fuge de la stăpânul care îl pune să joace și care se întoarce în patria lui din Pirinei, unde este împușcat în cele din urmă, împletește polemica literară cu basmul și iluzia romantică într-un elogiu al fanteziei artistului, luând poziție și împotriva sterilității și patetismului anumitor concepții literare contemporane autorului. Această alegorie în care este prezent bătrânul urs al pădurilor germanice îi dă poetului posibilitatea să-și prezinte concepțiile despre burghezia germană și să evoce cruzimea și avariția localnicilor.

În anul în care apărea *Atta Troll*, starea sănătății lui Heine se agravase tot mai mult, iar situația sa materială devenise tot mai precară. Poetul își vânduse încă din 1844 pentru o sumă derizorie toate edițiile *Cărții cântecelor* editorului Julius Campe din Hamburg care făcuse cu această ocazie o afacere strălucită. După moartea bogatului său unchi Salomon, moștenitorul direct al acestuia, Karl Heine, îi asigură scriitorului o pensie, care-i devine indispensabilă, deoarece după 1848 o pierduse pe aceea acordată de guvernul francez, iar starea sa de sănătate se înrăutățise atât de mult, încât nu mai putea părăsi „cavoul de saltele” („Die Matrazengruft”), cum singur și-a denumit patul de suferință care-l ținea captiv în propria locuință. În schimbul rentei acordate de ruda sa, poetul a fost nevoit să semneze un contract prin care se angaja să nu publice nimic în legătură cu propria familie. Ca urmare a înțelegerii încheiate, au fost distruse *Memoriile* (*Memoiren*), la care Heine a lucrat multă vreme și prin care scriitorul își vedea încununarea operei sale. Nu ne-au rămas decât acele câteva pagini tipărite postum, în 1884, în revista *Bolta din gradină* (*Die Gartenlaube*). Heine a început să-și rescrie memoriile la sfârșitul vieții, dar acestea au fost mutilate după moartea autorului de către unul dintre frații săi și apoi astfel tipărite.

În perioada 1830-1840 Heine a suferit mai multe simptome de paralizie la care s-a adăugat și o boală de ochi care amenința să-l orbească. Evenimentele de la 1848 l-au găsit pe Heine prea bolnav pentru a mai reacționa în stilul său înflăcărat de dinainte, iar când revoluția a fost reprimată și speranțele libertății încă o dată trădate, poetul a compus poezia *În octombrie 1848* (*Oktober 1848*) în care își exprimă deznădejdea și pierderea credinței în realizarea idealurilor democrației.

În 1851 scriitorul a publicat poemul conceput în 1846 pentru balet, intitulat *Doctor Faust. Poem pentru balet* (*Der Doktor Faust. Tanzpoem*), care nu a avut însă succes la public. Autorul a continuat să scrie versuri lirice pe patul de moarte, finalizând volumul de poeme intitulat *Romancero* (*Romanzero*), care a apărut în 1851, căruia i-a fost adăugat și ciclul de poeme *Poezii. 1853-1854* (*Gedichte 1853-1854*).

Ultimii opt ani din viața poetului stau sub semnul suferințelor interminabile și greu de suportat cauzate de o boală incurabilă, care-i provoacă lui Heine o degradare organică progresivă. În această perioadă de grea suferință el și-a scris ultima carte de poezii intitulată *Romancero*. Poemele sunt mai puțin formale, caracterizate prin evocarea trăirilor la persoana întâi, în special a clipelor de fericire din tinerețe. Heine se îndepărtează de prezent, de exprimarea sentimentelor sale reale, de pe patul de suferință, preferând rememorarea clipelor speciale din viața sa sau prezentarea evenimentelor și personalităților din istoria veche a lumii.

Aceste versuri evidențiază viața, istoria și credința evreilor dar și personalități din diverse legende vechi ale lumii. Heine și-a dispus poemele acestei cărți în trei cicluri: *Istorie* (*Historien*), *Lamentații* (*Lamentationen*) și *Melodii ebraice* (*Hebräische Melodien*). Pe baza documentelor, selectându-le și stilizând informația, poetul relevă procesele istorice sumbre și evenimentele istorice din care reiese nedreptatea, brutalitatea, remarcându-l pe cel învins, pe cel care avea să cadă curând în uitare. În acest sens el prezintă pe cel înfrânt în toată măreția căderii sale. Personajele istorice surprinse de autor în cele mai grele clipe ale vieții lor au fost: regele Harold Harfagar, Karol I, Maria Antoaneta, ultimul rege maur, Firduși, poetul evreu spaniol Jehuda ben Halevi și mulți alții. Scriitorul păstrează în aceste poeme un ton resemnat, căci el nu mai crede, ca în tinerețe în cel care iese victorios în luptă, nu mai speră că i se va face dreptate în timpul vieții celui nedreptățit de soartă, nu mai este convins de supremația binelui asupra răului în lume. Pesimismul predomină atât în *Lamentații*, cât și în *Istorie* și în *Melodii ebraice*. Impresionant este stilul obiectiv al evocării din poemele acestui volum. Poetul dă, în general, versurilor sale de acum un ton de romanță, de aceea predomină evocarea lirică în detrimentul descrierii epice. Dacă din *Istorie* transpare o imagine ironică asupra istoriei lumii, în *Melodii ebraice* se remarcă incapacitatea credinței de a induce starea de echilibru, de toleranță religioasă, iar în *Lamentații* predomină credința în neputința învingerii binelui asupra răului.

În poemul *Prințesa Sabbath* (*Prinzessin Sabbath*) din ciclul *Melodii ebraice* este prezentată dualitatea credinței iudaice întruchipate de Prințul Israel, care-și dezvăluie atât fața umană, cât și pe cea animalică. În *Disputa* (*Disputation*) Heine scoate în evidență fanatismul religios, aprecierea oarbă, fără judecată a unei singure credințe, adică a celei proprii și urmarea firească a acestei stări de fapt, intoleranța religioasă. Disputa și intoleranța îi dezbină însă pe oameni, în loc să-i unească într-un singur crez, cel al existenței unui singur Dumnezeu pe pământ, care poartă diferite denumiri, în funcție de credința specifică a fiecărui popor. Religiile nu mai propun aici o orientare etică și o coexistență pașnică sub semnul toleranței. Ultima secțiune a *Melodiilor ebraice* este *Jehuda ben Halevy* care-l evocă pe poetul evreu din epoca medievală. Prin felul său de a compune versuri și prin suferințele îndurate personajul pare a fi însuși scriitorul german. Impresionant este destinul tragic al trubadurului, evocat pe un ton elegiac și ușor ironic.

În *Lamentații* remarcăm cântecele de jale ale lui Jeremia cunoscute din temele biblice. La sfârșitul ciclului, ca o poezie cheie, se află *Copil pierdut* (*Enfant perdu*), elocventă pentru lirica heinienă predominantă a acestui ciclu, semnificând căderea luptătorului care sub auspiciile dragostei, credinței și speranței luptase pentru libertatea oamenilor pe pământ și căruia îi fuseseră distruse idealurile și viziunea revoluționară. Scriitorul evocă în aceste ultime versuri încheierea socotelilor sale cu viața închipuindu-se a fi un soldat, poate unul din soldații lui Napoleon care își făcuseră datoria față de Împărat cu prețul vieții respectiv, soldatul trimis în cel mai primejdios post, care nemiîntorcându-se fusese socotit pierdut.

Poetul dă glas în ultimul său volum de poeme suferințelor sufletești personale împletite cu reflectarea obiectivă a problemelor cu care se confruntă omenirea. Poeziile transmit uneori note de pesimism, fiind o reflectare a decepțiilor, a spulberării iluziilor vieții, a înfrângerii elanurilor nobile, mărețe de către o lume meschină și josnică. În postfața la *Romancero* din 30 septembrie 1851, Heine se declară în continuare partizan al principiilor democratice, pentru care luptase cu entuziasm în prima tinerețe.

În volumul *Poezii.1853-1854* întâlnim aceleași tânguiri elegiace alternând cu ironia amară ca și în *Romancero*. Poemul *Lui Lazăr (Zum Lazarus)* relevă neputința celui care se revoltă pentru drepturile lui, căci în cele din urmă nu poate schimba nimic din mersul lumii până ajunge pe patul de moarte. *Hans fără țară (Hans ohne Land)* amintește de situația exilatului, de durerea acestuia de a vedea cum se înstrăinează de patria lui și-și pierde identitatea pe tărâm francezesc.

Aceleași tonalități lirice se regăsesc și în fragmentul memorial *Confesiuni (Geständnisse)* din volumul *Scrieri amestecate (Vermischte Schriften)*, publicat în 1854 ca și în unele din ultimele sale poezii: *Bimini, Corabia sclavilor (Das Sklavenschiff), Valea plângerii (Jammertal)* sau în celebra prefață la ediția franceză a volumului *Luteția (Lutezia)* tipărită în 1855, care fusese scrisă cu câteva luni înainte de moarte.

În 1855 apare în camera sa de bolnav, scriitoarea Elise von Krienitz, care îl va inspira pe poet în creația sa din ultimele clipe ale vieții, căreia îi va dedica ultima sa poezie, intitulată *Pentru Musca (Für La Mouche)*. Aceasta își va publica mai târziu amintirile sub pseudonimul Camile Selden.

Poetul a creat în ultima parte a vieții volumul *Spicuri. Poezii (Nachlese zu den Gedichten)* care cuprinde poemele scrise între anii 1812-1831 (*Cântece și romane / Lieder und Romanzen; Poezii diverse / Vermischte Gedichte; Dedicatii către diverse persoane / An Personen Widmungen; Traduceri din operele Lordului Byron / Übersetzungen aus Lord Byrons Werken*), cele compuse între anii 1831-1848 (*Poezii politice – Zeitgedichte; Poezii de dragoste și romane / Erotische Gedichte und Romanzen; Dedicatii către diverse persoane / An Personen Widmungen*) și cele din perioada 1848-1856 (*Poezii politice și fabule / Zeitgedichte und Fabeln; Poezii diverse / Vermischte Gedichte; Lamentații / Lamentationen* și poemul *Bimini*). Tipărite postum, poemele scot în evidență atacurile fățișe împotriva regalității prusace. Această atitudine iese la iveală în special în poeziile *Noul Alexandru (Der neue Alexander), Marina noastră (Unsere Marine)* și *Imnuri de slavă pentru regele Ludwig (Lobgesänge auf König Ludwig); Țara Măgarilor (Die Wahlesel) Valea Plângerii (Jammertal), Țesătorii silezieni (Die schlesischen Weber)* și altele. Ciclul *Poezii.1812-1831* conține poeme de dragoste și romane, care mai păstrează reminiscențe romantice, unele amintind de sentimentele contradictorii împărtășite de tânărul îndrăgostit din *Cartea cântecelor*. Lirismul acestor versuri este, însă, repede spulberat de imaginea realistă a suferințelor singuratic, care își imploră sfârșitul sau de cea a artistului ajuns la limita sărăciei în care este nevoit să trăiască în timp ce lezeții aristocrați își duc viața fără sens în huzur și bogăție. Ciclul *Poezii.1831-1848* cuprinde poezii revoluționare cum sunt *Țesătorii silezieni și Imn (Hymnus)*, dar și poeme erotice care evocă epuizarea sufletească a îndrăgostitului. Ciclul *Poezii.1848-1856* este compus, în special, din versuri care evocă iubirea care depășește orice obstacol, respectiv sărăcia, mizeria, frigul, trecând dincolo de moarte și imnuri dedicate frumuseții femeii, în general, respectiv *Imn (Das Hohelied)* dar și gândurile adresate femeii de care a fost îndrăgostit în ultimii ani, celei care i-a alinat suferința pe patul de moarte din poemul *Pentru Musca*.

În această perioadă scriitorul continuă eseu *Zei în exil (Die Götter im Exil)* cu studiul de folclor *Zeița Diana (Die Göttin Diana)* care apare în 1854. În *Zei în exil* el își expune o veche teorie, cea care vizează îmbinarea credinței creștine cu cea panteistă. Heine susține aici elenismul, felul de a gândi și simți al grecilor. Cele câteva povestiri au la bază dilema, dacă trebuie să domine în lume oamenii ostili simțurilor, foarte spiritualizați sau elenii senini care cultivau frumosul și bucuria de a trăi. Scriitorul pare hotărât atât în aceste povestiri cât și în poeziile sale, în special, în cele din volumul *Poezii noi* pentru îmbinarea acestor doi termeni, creștinism și păgânism, sinteză în care se regăsește concepția sa filozofică despre lume.

Autorul scrie în același timp spiritualele sale *Confesiuni* imprimate în 1854 și incluse în primul din cele trei volume intitulate *Scrieri amestecate*. Tot în primul volum al acestei ediții de texte a apărut și eseu în proză *Zei în exil*, studiul de folclor *Zeița Diana*, scrierea *Ludwig Marcus: Denkworte (Ludwig Marcus: Reflecții)* și ciclul de poezii *Gedichte. 1853-1854 (Poezii.1853-1854)*. În volumele al doilea și al treilea scriitorul redă vechi cronici de la 1840 referitoare la situația din Franța acelor timpuri grupate sub titlurile *Luteția. Partea I (Lutezia. Erster Teil)* și *Luteția. Partea a II-a (Lutezia. Zweiter Teil)*.

Poetul a lăsat posterității o operă preponderent lirică, în care expresia spontană a sentimentului se încadrează într-o formă poetică concisă. Puțini sunt scriitorii care reușesc să cuprindă o substanță sentimentală atât de bogată și profundă într-o compoziție atât de restrânsă cum se întâmplă în volumul *Cartea cântecelor*, care i-a adus renumele încă din timpul vieții, atât în patria sa, cât și în lume.

Ca prozator, Heine a adus o mare contribuție literaturii germane în special în domeniul portretisticii, al cronicii de actualitate și polemicii. Vioiciunea imagistică a expresiei sale captivează pe cititor, chiar atunci când expune idei, stări de fapt sau tendințe politice din vremea sa. Scriitorul a fost, de asemenea, un jurnalist de geniu, într-un moment dificil din istoria Germaniei, în care drepturile și libertățile individului erau îngrădite din motive politice. Aspirațiile autorului pentru dreptate și o viață mai bună au fost transpuse mereu în scrierile sale. Epoca de opresiune în care autorul a trăit l-au determinat pe scriitor să fie duplicitar, respectiv să apeleze la o formă adecvată combativității sale, ironia și satira.

Bibliographic References

- Hîncu, Dumitru. Heinrich Heine. Vestitor al timpurilor noi. Bucuresti: E.S.P.L.A, 1956.
- Ilarie Chendi. Heinrich Heine. În: Săptămâna Ilustrată. Bucuresti, 1917, nr.3, pp.11-12.
- Opere alese (vol. I-IV). Vol. I - Traducere de Al.Philippide, Lazăr Iliescu și Ernan Cerbu. București: Editura Univers, 1970; vol.II - Traducere de Dumitru Hîncu. București: Editura Univers, București, 1971; vol. III- traducere de I.Cassian Mătășaru. București: Editura Univers, 1973 și vol. IV- Traducere de Dumitru Hîncu. București: Editura Univers, 1975.
- Proză. Traducere de Al.Philippide, Emil Dorian și Erna Cerbu. București: Editura de stat pentru literatură și artă, 1956.
- Situații franceze. Traducere de Dumitru Hîncu. București: Editura Vivaldi, 1999.
- Tomuță, Liviu. Hîncu Dumitru. În: Steaua. Bucuresti, 1956, nr. 6, pp. 126-127.
- Werke in fünf Bänden. Berlin und Weimar: Aufbau – Verlag 1991.
- Werke und Briefe in zehn Bänden.* Berlin und Weimar: Aufbau – Verlag, 1972.

ELEARNING ACTIVITIES IN ROMANIAN LANGUAGE COURSE DESIGN

Ivana IVANIĆ

<https://orcid.org/0000-0001-6064-5028>

Universitatea din Novi Sad

Ludmila BRANIȘTE

<https://orcid.org/0000-0002-1635-1986>

Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași

Abstract

The aim of this paper is to present possible elearning activities in Romanian language course design in Serbia and Romania. Recommended course creation process, especially during online teaching, encompasses the necessary process to create a strategy and set standards in order to ensure the success of learning and keep the motivation on a high level. The offered activities, in this case, refer to students in Serbia, at the University of Novi Sad, who study Romanian as foreign and in Romania, at Alexandru Ioan Cuza University Iasi, related to foreign students who also study Romanian as foreign language for further study purposes. Developing such a curriculum, with the help of joint activities and experiences, enhance the quality of teaching and make progress in the design of the course. The paper presents used elearning activities that can be included in designing a Romanian language course, based on a two-year experiences period during the COVID-19 pandemic, such as: Elearning Assessments, Serious Games, Online Discussions, Role-Based Individualized Simulation, Stories. The large number of available e-learning tools is often a problem if we do not make a selection that will provide our students with a good pedagogical background and language framework. The results offered can be used in all countries where Romanian is taught as a foreign language.

Keywords: elearning, Romanian Language, online tools.

I. Theoretical approach

There has been a great deal written about authentic activities in recent times as the influences of constructivist philosophy and new advances in technology impact on educational theory, research and development. As a result, the role of activities in courses of study has grown to the point where they are no longer relegated to the role of a vehicle for practice of a skill or process (Reeves 565).

Although e-learning can offer interactive and engaging learning experiences, the creative ideas that are necessary to create such environments are not always easy for us to come up with when we are designing, developing, or teaching e-learning courses (Watkins 5).

Learning environments designed according to these guidelines can be offered successfully in a variety of modes. On-campus courses can be well accommodated, and there is a history of the success of this approach in modern applications of the apprenticeship system, work-based learning and internships. Collaboration, use of resources and the presentation of final products can readily be implemented when students and teacher are physically present, and access to places of professional practice is often readily available (Reeves 565).

Many elearning activities can be adaptations of the training games used in traditional classroom instruction, and other activities can use the unique aspects of the online environment to develop distinctive activities for online courses. (Watkins 5).

The integration of computer technologies and electronic devices into language teaching has become a critical issue in modern education. While education is a fundamental part of society's development, it is also one of the most conservative fields, often slow to adopt new methods. This creates a tension between tradition and innovation. Although modern technologies have proven to be effective, many teachers remain hesitant to embrace them, fearing they may be inconsistent or unreliable. At the same time, we would like to advocate for a balanced use of digital tools, combining them with traditional teaching methods. In what follows, we will enumerate the most popular elearning resources that we use in teaching the Romanian language.

First and foremost, electronic dictionaries are among the most commonly used tools in language learning. Available in both offline and online versions, they offer several advantages over traditional printed dictionaries. They allow for quick and easy word searches, and can contain vast amounts of vocabulary and usage examples, which would be impractical in a printed format. A well-known example is the Longman Dictionary of Contemporary English, available online for free. While electronic dictionaries are convenient, some teachers argue that they may lack the precision and reliability of traditional printed dictionaries. Furthermore, not all online dictionaries are created by professionals, and some may provide inaccurate information.

Electronic translators, such as Google Translate, are another widely used tool. They can instantly translate entire texts, saving time and helping learners who struggle with understanding a foreign language. The variety of languages available for translation is especially useful in multilingual classrooms. However, these translators are not without flaws. Machine translations often contain errors in grammar, vocabulary, and syntax, leading to inaccurate interpretations. Thus, these tools are best used under teacher supervision to ensure clarity and accuracy.

Mobile applications designed for language learning have gained popularity due to their convenience and accessibility. They allow learners to study on the go, and often present content in an engaging, game-like format that appeals to adult learners. While these applications offer clear advantages, such as user-friendly interfaces and flexible learning environments, they also have limitations. The reliability of the information provided in these apps is sometimes questionable, and using them without teacher guidance may lead to incorrect usage of language.

The internet offers vast resources for language learners, including grammar references, vocabulary lists, and exercises. Such websites and platforms provide high-quality educational materials for learners of all ages. However, not all online resources are reliable, as some are created by amateurs who may make mistakes. Therefore, learners need to be discerning when using these resources.

Another benefit of digital tools is the availability of online tests, which allow learners to assess their progress independently. These tests can cover a range of language skills, from grammar to phraseology. Although convenient, the lack of teacher interaction means that learners may not receive the explanations they need to fully understand their mistakes. Automated tests cannot assess the nuances of student performance, such as whether errors are due to a lack of knowledge or simple carelessness.

Social networks specifically designed for language learners, such as Livemocha and InterPals, provide opportunities for real-life language practice through interactions with native speakers or other learners. These platforms combine traditional learning with the social aspects of language acquisition, offering exercises and conversation opportunities. However, they also come with challenges. Native speakers providing feedback may not be trained teachers, which can result in incomplete or inaccurate guidance. Additionally, social networks may involve risks of fraud or other inappropriate behavior, which learners should be cautious of.

With the rise of the internet, learners now have access to a broader range of educational materials, including electronic versions of textbooks and manuals. This expands the range of available resources for both teachers and students. However, many of these e-books are shared illegally, raising ethical and legal concerns.

One effective but often overlooked tool for language learning is changing the language settings on software and social media platforms. This can help learners become familiar with everyday vocabulary and sentence structures. It is particularly useful for beginners who need to learn basic verbs and commands.

As a result, in today's digital age, the use of electronic tools in language teaching is becoming increasingly relevant. The internet provides a vast array of resources, but the quality and reliability of these resources can vary widely. While electronic tools offer many advantages, including convenience and expanded access to information, they cannot fully replace the role of a teacher. Educators should be critical in their use of technology, ensuring that students receive accurate and reliable information. Technology can enhance language learning, but it should be used thoughtfully, with teachers guiding students on how to effectively navigate and use these tools. When a variety of interactive e-learning experiences are included, retention rates can be improved, learner participation can be increased, learning objectives can be achieved, online learning communities can be developed, and online courses that engage learners can be created (Watkins 6).

E-learning has grown in significance as an educational tool just like technology has developed and progressed over the years. Interestingly, there have been more efforts at advancing technology than on attempting to understand the needs and learning styles of individual learners and instructional design (Abou El-Seoud 20). This imbalance between technological advancement and the understanding of individual learners' needs has led to a gap in the effectiveness of e-learning, particularly in language education. While technology has the potential to revolutionize the way languages are taught and learned, it can only do so effectively when instructional design is learner-centered. Unfortunately, many e-learning platforms and tools focus primarily on delivering content, with less emphasis on personalizing the learning experience or accommodating different learning styles. This lack of focus on pedagogy results in a one-size-fits-all approach, which can be detrimental to learners who require more customized strategies to succeed in language acquisition.

Students' decision to use e-learning is often influenced by their subjective norm, which refers to the social pressures or expectations from those around them, such as peers, family, and teachers. In educational settings, students are likely to adopt certain behaviors or tools when they perceive that those in their social circle endorse or encourage them. For instance, if a student's friends or classmates frequently use e-learning platforms and speak positively about their experiences, the student may feel motivated to follow suit, viewing

it as a socially accepted or even necessary mode of learning. Likewise, parents and teachers play a crucial role in shaping students' attitudes toward e-learning. When authority figures express support for online education, highlighting its flexibility, accessibility, and relevance in today's digital world, students may feel compelled to align with these expectations. Moreover, the growing normalization of technology in education, especially after the COVID-19 pandemic, has reinforced e-learning as a mainstream and viable option. Social influence, therefore, significantly impacts students' willingness to embrace e-learning, as their decisions are not solely based on personal preferences or learning needs but also on the desire to fit in with the norms and values upheld by their social and academic communities. Moreover, the perception of E-learning's accessibility plays a role in shaping the students' behavioral intention regarding E-learning acceptance (Hassan Ja'ashan 126).

Furthermore, studies also show that the success of elearning methods in higher education can only be measured according to the effectiveness of delivery. Therefore, the adoption of e-learning initiatives falls considerably on the training of staff which is really a major challenge. It has been acknowledged that many faculty members are reluctant in accepting aspects of technology in the teaching process (Abou El-Seoud 21). This reluctance often stems from a lack of familiarity or confidence with digital tools, as well as concerns over the potential loss of traditional teaching methods that have proven effective over time. Faculty members may fear that incorporating technology will require significant changes to their teaching styles, or they may perceive e-learning as impersonal, limiting their ability to engage with students in a meaningful way. Additionally, some educators may not have received adequate training or support to effectively implement e-learning platforms, leaving them unsure of how to integrate these tools into their courses. As a result, they may resist adopting e-learning methods, even when there is institutional pressure to do so.

Addressing this challenge requires comprehensive professional development programs that equip educators with the skills and knowledge necessary to navigate e-learning technologies confidently. Institutions must invest in ongoing training, provide resources for technical support, and encourage collaboration among faculty members to share best practices. Moreover, demonstrating the positive outcomes of e-learning through success stories and showcasing its potential to enhance the learning experience can help shift attitudes. Only when educators feel supported and empowered to use technology effectively will e-learning initiatives in higher education reach their full potential.

As the integration of technology into higher education becomes an institutional imperative at universities worldwide, the adoption of digital courses in a new E-learning environment becomes both an organizational goal and a source of data upon which to evaluate performance (Hassan Ja'ashan 126). As technology becomes a cornerstone of higher education, universities are increasingly prioritizing the integration of digital courses as part of their broader institutional strategies. The shift to e-learning is no longer seen as a supplementary option but as a core component of modern education, aimed at enhancing accessibility, flexibility, and engagement. As an organizational goal, adopting e-learning allows universities to meet the evolving needs of a diverse student body, including those who require more flexible learning schedules, such as working professionals, or students who live in remote areas. By offering digital courses, institutions can expand their reach, attracting a wider pool of learners and remaining competitive in the global education market.

At the same time, e-learning platforms generate a wealth of data that can be used to evaluate both student performance and institutional effectiveness. Learning management systems (LMS) and other digital tools provide insights into student engagement, completion rates, and academic outcomes, offering universities a more detailed and data-driven perspective on educational quality. This data can be leveraged to improve course design, optimize instructional methods, and personalize learning experiences. Furthermore, the performance metrics obtained from e-learning initiatives serve as a key benchmark for institutions to assess their progress in achieving broader educational goals, ensuring that technological integration is both effective and impactful.

The transition to exclusive E-learning can highly affect the educational process and student's perception about the use of the online environment in the process of teaching and learning, and these ideas stand at the basis of our research. We considered it important, relevant, and necessary to analyze whether students have adapted to E-learning and whether they are satisfied rather than dissatisfied with this exclusive online experience (Coman 2).

Assumptions around technological capacity and proficiency serve little benefit when considering collaborative learning tasks. Instead, the focus should primarily be on how the interactions and group work tasks can be supported and facilitated, rather than the mode or means for doing so (Gillett-Swan 22).

As students are increasingly tending towards using online media in ways of their choosing, there is tremendous potential for both internal and external students to be able to work together for group presentations as a collective cohort, particularly if there is no blended mode offering. This internal/external hybrid option via "boundary-less grouping" should be considered differently to blended enrolment modes as the cohorts of

internal and external students can still operate as both distinct and hybrid forms within and across the various enrolment modes offered within each unit (Gillett-Swan 24).

Students often have considerable difficulty analyzing problems where there is no single, simple, well-known, or correct solution. They have difficulty handling ambiguity and vagueness and they can also display an inability to translate tutorial examples to other domains with analogous scenarios, betraying a lack of transferable analytical and problem-solving skills (Connolly 462).

Learning resources that are used in the education of university students are often available online. The nature of new technologies causes an interweaving of formal and informal learning, with the result that a more active role is expected from students with regard to the use of ICT for their learning. The variety of online learning resources (learning content and learning tools) facilitates informed use and enables students to create the learning environment that is most appropriate for their personal learning needs and preferences (Lebeničnik 95).

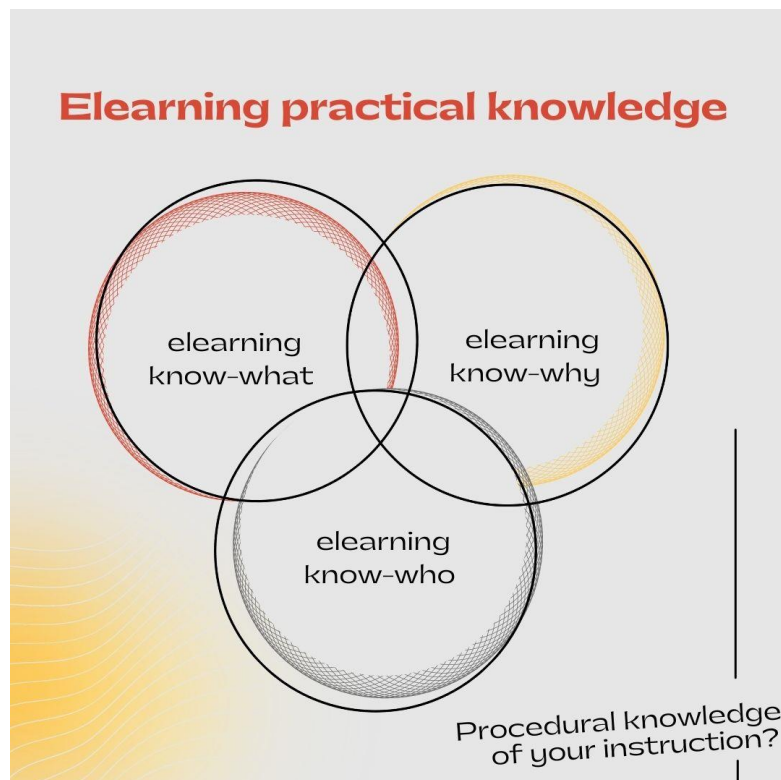
The rationale was to use the findings to inform decision making about any educational interventions and improve on the design, development and delivery of open and online courses. The findings also sought to provide a broader visualization to the learning analytics community to help them make sense of the data analysed and the results that emerge from the analysis of learners' engagement and their academic performances for modules designed in such a specific pedagogical way. This will allow the community to suggest approaches and strategies to adopt for broader insights into students' learning activities in online courses (Rajabalee 6).

II. Research results

II.1. Introduction

Many previous studies published by the part of this research team deal with the topic of learning Romanian language in Serbia and Romania. Some of these scientific studies and researches – Rajovic *et al.*, Janjic *et al.*, Janjic (2011, 2015, 2017), Ivanić *et al.*, prove that the use of elearning in Romanian language teaching is useful in many ways.

Examining and analyzing the attitudes of professors, as well as the ways of using technology in teaching and learning, can help in creating special manuals, online seminars and support. Progress can be made through the process of introducing technology in the teaching of social sciences and humanities, modernization and motivation. That is why it is important through transdisciplinarity to connect different and significant scientific knowledge and to present the concept of eLearning: Know-how (Ivanić 2020).

To understand the elearning system know-how it is necessary to divide it into three categories: *elearning know-what*, *elearning know-why*, *elearning know-who*. We will write about this new concept in a separate paper and explain the advantages and ways of using it.

II.2 Data collection

The paper presents used elearning activities that are included in designing a Romanian language course, based on a two-year experiences period during the COVID-19 pandemic.

II.3 Analysis of used activities

The whole process was monitored during the COVID-19 pandemic and all elearning activities were analyzed on the basis of the professor's self-assessment. Main goal was to evaluate the activities that were used, as well as to evaluate their usefulness in the learning process. Different aspects of these activities were assessed, students' interest, the difficulty of using the applications, the motivation of students and professors, their usefulness in learning the Romanian language, advantages and disadvantages.

II.4 Results

The results of this study showed are student reactions generally positive when it comes to different learning assessments. It was also noted the level of student interest is growing.

Elearning Assessments		Comparison Chart			
FEATURES	FREE	INDIVIDUAL	GROUP	ENTERPRISE	
Online Group Collaboration	✓		✓	✓	
Open-Ended Questions	✓	✓	✓	✓	
Online Discussions	✓	✓	✓	✓	
Forums	✓	✓	✓		
eLearning Blogs	✓	✓	✓		
Gamification	✓	✓	✓	✓	

Online Group Collaboration is a well-accepted and fun way for students to learn Romanian language. This way of assessment is not personal and does not develop individualism.

Open-Ended Questions are extremely good at language learning. It is often difficult to get students to respond using longer answers. Usually, these answers are reduced to a few words, since there are also psychological barriers and language anxiety. With these types of questions, it is already underlined in advance that just answering *yes* or *no* is not enough. This is set in advance for students as a condition for students to show their lexical fund.

Online discussion is the activity that students prefer the most. Opportunity to talk and discuss, within an academic way, be liberated to express in a conversational way is opening the door of freedom of conversational topics.

Forum and *eLearning Blogs* are activities that are very little accepted by our students. Interest was below one percent.

Gamification is something that is new and very nicely accepted by students. Playing games and learning languages is something that our students accept the most. We have to be very careful with this type of learning, since we have to find a game that suits the students' language comprehension and that controls the correct use of language.

The final results showed that *Online Discussions* is the most used - 55%. The students be fond of to have contact with other students because two years of isolation and not having the classes at the faculties made them miss face to face activities.

Serious games (35%) were also the most used activity during the Coronavirus pandemic (COVID-19). *Stories* (7%) and *Role-Based Individualized Simulation* (3%) they did not arouse the student's interest.

III. Conclusions

Teaching foreign languages online has become an increasingly popular and effective method in today's globalized and digital world. The rise of online learning platforms, advancements in technology, and the flexibility that remote education offers have contributed to the rapid growth of this field. Teaching foreign languages online is not only convenient for learners but also provides teachers with access to a broader audience, allowing for a diverse and interactive learning experience. However, the shift to online instruction also brings with it unique challenges, ranging from ensuring student engagement to adapting traditional language teaching methodologies to a virtual environment.

Teaching foreign languages online, while increasingly popular and convenient, presents several significant drawbacks that can impact both the teacher's effectiveness and the student's learning experience. These challenges arise primarily from the limitations of virtual communication, the lack of in-person interaction, and the technical difficulties that may arise in an online environment.

One of the key disadvantages of teaching foreign languages online is the absence of face-to-face interaction, which reduces the ability to rely on non-verbal cues such as body language, facial expressions, and gestures. In a physical classroom, these non-verbal cues are essential for effective communication, especially when teaching beginners who may not fully understand verbal instructions in the target language. Teachers use body language to clarify meanings, demonstrate actions, and emphasize important language points. The loss of these cues in online settings can make it harder for students to grasp the nuances of the language, particularly when it comes to pronunciation, intonation, or context-specific gestures.

Another drawback of teaching languages online is the potential for technical issues that can disrupt lessons. Problems such as poor internet connectivity, platform glitches, or hardware malfunctions can lead to a frustrating learning experience. Audio or video lags, frozen screens, and disconnections during lessons can result in missed explanations, unclear pronunciation examples, and hindered conversations. This is especially problematic in language learning, where listening and speaking in real-time are critical components of effective acquisition.

Furthermore, not all students have access to high-quality devices, stable internet connections, or the necessary software. This digital divide can disproportionately affect learners in less developed areas or those from lower socio-economic backgrounds, limiting their ability to participate fully in online language courses.

Language learning thrives in environments where students can engage in spontaneous conversations, group activities, and immersive experiences with their peers and instructors. In an online setting, these opportunities are often reduced. While online platforms offer tools such as breakout rooms for group work, the experience is not the same as interacting in person. Students miss out on the informal, incidental learning that

happens in physical spaces—such as hallway chats or impromptu discussions after class—which are valuable for practicing language skills in a natural context.

Additionally, in-person classes often create a more immersive learning environment, where the teacher can engage all the senses and create a shared classroom culture that enhances motivation. Online platforms, on the other hand, tend to feel more isolating, and students may not experience the same level of community and motivation as they would in a traditional classroom setting.

Keeping students engaged and motivated in an online environment can be more challenging than in traditional classrooms. Online language learning requires a high level of self-discipline and motivation, as students often need to manage their time and stay focused without the immediate presence of a teacher or the peer pressure that exists in physical classrooms. Virtual lessons may lead to distractions at home, making it harder for students to concentrate, participate actively, and retain information. Furthermore, without face-to-face interaction, teachers may find it difficult to build rapport with students and gauge their level of understanding or motivation through online communication alone.

Assessing language proficiency and providing immediate, personalized feedback in an online setting can also be challenging. Traditional methods, such as oral exams or interactive classroom discussions, are harder to replicate online, where teachers may struggle to evaluate students' speaking skills and monitor their progress effectively. Online assessments often rely on multiple-choice questions or written responses, which are insufficient for evaluating oral language competence and spontaneous conversation skills.

At the same time, according to the research results, it can be concluded that *Elearning Assessments* provide practical practical knowledge and opportunities to develop additional language skills. Learning Romanian as a foreign language is undergoing great changes, not only in Serbia and Romania, but also in the world.

Additional efforts are needed to raise Romanian language learning to a higher academic level. This primarily refers to the creation of new materials, platforms and applications. Until now, these were additional applications or platforms that were used as resources that were not primary but additional, and now it requires a greater involvement of all participants in the development process. So, professors, lecturers, programmers and all officials in charge of nurturing and preserving the Romanian language.

The ubiquity of elearning, as far as all languages are concerned, requires that the concepts of language learning and promotion be changed. In this regard, it is necessary to make a strategy for the development and preservation of the Romanian language as a foreign language.

Bibliographic References

- Abou El-Seoud, M. Samir, Islam A.T.F. Taj-Eddin, Naglaa Seddiek et.al. E-Learning and Students' Motivation: A Research Study on the Effect of E-Learning on Higher Education. In: iJET, 4/2014, Volume 9.
<https://core.ac.uk/download/pdf/234940654.pdf> (accessed on 6.12.2024).
- Coman, Claudiu, Gabriel, Laurențiu, Meseșan-Schmitz et.al. Online Teaching and Learning in Higher Education during the Coronavirus Pandemic: Students' Perspective. In Sustainability, 12(24) / 2020.
<https://www.mdpi.com/2071-1050/12/24/10367> (accessed on 6.12.2024).
- Connolly, Thomas and Mark Stansfield. Using Games-Based eLearning Technologies in Overcoming Difficulties in Teaching Information Systems. In Journal of Information Technology Education, 2006, Volume 5.
<https://www.jite.org/documents/Vol5/v5p459-476Connolly170.pdf> (accessed on 6.12.2024).
- Gillett-Swan, Jenna. The Challenges of Online Learning Supporting and Engaging the Isolated Learner. In Journal of Learning Design, 1/2017, Volume 10.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1127718.pdf> (accessed on 6.12.2024).
- Hassan Ja'ashan and Mohammed Mohammed Nasser. The Challenges and Prospects of Using E-learning among EFL Students in Bisha University. In Arab World English Journal (AWEJ), 1/2020, Volume 11.
- Ivanić, Ivana. Savremene tehnologije u učenju rumunskog jezika kao stranog. Novi Sad: Filozofski fakultet, 2020.
- Ivanić, Ivana, Laura Spăriosu and Sorin D. Vintilă. Primena novih tehnologija u nastavi rumunskog jezika u Vojvodini. In FiloRom 2019. Studii de filologie românească / FiloRom 2019, Novi Sad: Faculty of Philosophy.
<http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2020/978-86-6065-580-8> (accessed on 6.12.2024).
- Janjić, Ivana. Fonetska i morfološka analiza grešaka u učenju rumunskog jezika kao stranog jezika [Phonetic and morphological error analysis in learning Romanian as a foreign language]. Doktorska disertacija, Novi Sad: Filozofski fakultet, 2017.
- . Learn anytime Romanian as a Foreign Language using Online, Mobile and Interactive Android Apps. In Proceedings of the International Conference Communication, culture, creation: new scientific paradigms, Arad-Novı Sad: "Vasile Goldiș" Western University of Arad, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, pp. 426–435.
- . Motivation for Aromanian Learning in Serbia. In: Academic Days of Timisoara: Language Education Today, Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2011, pp.356-371.

- . Technology in the Classroom: Teaching Romanian Language, Literature and Culture. In Studii de Știință și Cultură, 2/2015, Volume no XI, "Vasile Goldiș" Western University of Arad, pp. 209-215.
- Janjic, Ivana, Violeta Petkovic and Virđiniĵa Popovic. The Influence of Early Use of Technological Innovation in the Learning and Development of Independence/Dependence in Children. In E learning vision 2020, Volume II, pp.121-128.
- Lebeniĉnik, Maja, Ian Pitt and Andreĵa Isteniĉ Starĉiĉ. Use of Online Learning Resources in the Development of Learning Environments at the Intersection of Formal and Informal Learning: The Student as Autonomous Designer. In c e p s Journal, 2/2015, Volume 5.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1128946.pdf> (accessed on 6.12.2024).
- Rajabalee, Yousra Banoor, Mohammad Issack Santally and Frank Rennie. A study of the relationship between students' engagement and their academic performances in an eLearning environment. In E-Learning and Digital Media, 2020, Volume no 17(1) 1–20.
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2042753019882567> (accessed on 6.12.2024).
- Rajoviĉ, Ranko, Violeta Petkoviĉ and Ivana Ivaniĉ. Comparative Analysis of the Use of New Technologies and NTC Learning Method: A Case Study. In Journal: Conference proceedings of »eLearning and Software for Education« (eLSE), 14/2018, pp. 203-211.
- Reeves, Thomas, Jan Herrington and Ran Oliver. Authentic activities and online learning. In HERDSA, 2002.
https://www.researchgate.net/publication/49283243_Authentic_activities_and_online_learning (accessed on 6.12.2024).
- Watkins, Ryan. Developing Interactive E-Learning Activities. In Performance Improvement, 5/2005, Volume 44.
<https://www.qou.edu/ar/sciResearch/pdf/eLearningResearchs/developingInteractive.pdf> (accessed on 6.12.2024).

CULTURAL SPECIFIC CHARACTER OF ETHNONYMIC IDIOMS AND THEIR TRANSLATION

Viorica LIFARI

<https://orcid.org/0000-0001-5274-1968>

Free International University of Moldova (ULIM), Chişinău

Abstract

Most recent studies in cross-cultural communication focus on the research of concepts that are expressed by means of idioms in various languages. Abstract concepts are most commonly expressed by means of idioms due to their comparison with the physical world and due to the culturally specific character of the idioms. The idioms depict an image of a certain situation and this specific image shows the world picture of the bearer of the language.

The ethnonymic idioms as a separate group of idioms are found in the Germanic and Slavic languages, while no such separate group of idioms are encountered in the Romanian research literature. There are studies of ethnonymic words, their etymology, meaning and motivation but separate dictionaries are still in work (Munteanu 299-310).

These linguistic means present a special interest for specialists in linguistic anthropology as they serve as unique linguistic means, though they belong to the colloquial layer of the vocabulary, which indicate the attitude of one people towards the other ones, especially towards the people in the neighbouring countries attitude that was created during historical interaction and was imprinted in the language as a stereotype and represents linguistic evidence of the peoples' interaction.

It is a well-known fact that metaphors are mostly adapted when translated or interpreted into another language still some idioms were formed on common knowledge in the interaction between people and thus have equivalents in many languages from the same family.

Keywords: adaptation, cross-cultural study, equivalence, ethnonymic idioms, imagery, stereotype.

Rezumat

Cele mai recente studii în comunicarea interculturală se axează pe cercetarea conceptelor care sunt exprimate cu ajutorul frazeologismelor în diverse limbi. Conceptele abstracte sunt de cele mai dese ori redată de frazeologisme deoarece acestea permit transferul sensului prin prisma lumii fizice și comportă caracter specific cultural. Frazeologismele redau o imagine a unei situații, iar această imagine specifică ne arată modul în care vede lumea purtătorul unei limbi.

Frazeologismele cu etnonime se disting ca grup separat de frazeologisme în limbile germanice și cele slave, însă în română savanții le pun împreună cu alte frazeologisme. Există studii de clasificare ale vocabulelor etnonime, etimologia acestora, semnificația și motivația lor, dar dicționarele pentru astfel de mijloace lingvistice sunt încă în lucru (Munteanu 299-310).

Frazeologismele cu etnonime prezintă un interes special pentru specialiștii din domeniul lingvisticii culturale întrucât acestea sunt mijloace lingvistice unice chiar dacă ele aparțin stratului colocvial al vocabularului unei limbi. Aceste expresii arată atitudinea unui popor față de altele, în special față de țările vecine, atitudine care a fost formată de-a lungul interacțiunii istorice și care a fost imprimată în limbă ca un stereotip și cuprinde dovada lingvistică a interacțiunii anterioare între popoare și rezultatul evaluării acestei interacțiuni.

Este bine cunoscut faptul că metaforele se traduc dintr-o limbă în alta prin adaptare, dar, totuși unele frazeologisme s-au format în baza cunoștințelor comune despre lume și au echivalente în multe limbi care provin din aceeași familie de limbi.

Cuvinte cheie: adaptare, studiu intercultural, echivalență, frazeologisme cu etnonime, imagine, stereotip.

Introduction.

The term “phraseology” was introduced in Linguistics by the French scholar Ch. Bally and the term stood for a compartment in Stylistics that studies connected word combinations (Кунин 9; Телия 12).

The classification of phraseological units is a challenging issue in many languages and depending on the structure of the given language and its lexical combinability linguists come with classifications based on various criteria.

According to A.I. Smirnitsky there are two types of phraseological units by their function: those which are stylistically neutral like “to get up” and “to fall in love” and idioms, i.e. expressive means based on metaphors, for example: “to take the bull by the horns”, etc. (*apud* Кунин, 24).

The phraseological concept elaborated by N. N. Amosova for English includes two types of phraseological units: phrases and idioms. This classification is based on the contextual and logical principles. Also, the scholar distinguishes between the changing and the permanent context (*apud* Петросян 4).

According to V. N. Teliya the phraseological units are signs of secondary nomination, their characteristics is the imagery-situational motivation which directly refers to the world picture of the people

who speak this very language (1996: 214). Phraseologisms are coined within the language based on the visual image of the reality which renders the historical and the spiritual experience of the language community and is based on the traditions of this nation being a subject of nomination and speech act, thus being a subject of the national culture (Telya, 1981:13).

The study of the cultural connotation of the phraseologisms must be done in the interaction of the language and culture as two semiotic systems. Only by correlating the visual content of the phraseologisms with the categories, concepts, stereotypes and values of the national culture and their interpretation in the material, social and spiritual culture the meaning of the image starts to uncover itself (Telya, 1996: 231).

I adhere to the definition of phraseological units given by V. N Telya and would give the following interpretation to this linguistic phenomenon. Idioms are cultural specific elements of the vocabulary composed of more words that form a semantic unity. Idioms are motivated lexical units that depict a visual image most often specific only to one language. The concept of universality of idioms is true as well, when these lexical units refer to biblical situations or when they come from common roots of the Modern European languages from the Indo-European family.

In this study we focus our attention on a specific type of idioms (ethnonymic idioms) as the knowledge about them helps the specialist to perform a qualitative interpretation/translation or a successful intercultural communication.

The term “ethnonym” is found in all the languages we analyse in this study (English, Romanian and Russian), thus consulting the dictionaries of the mentioned above tongues we notice: in Romanian “etnonim” (Dexonline) – *nume de popor* (name of a nation) and the Russian “этноним” from Greek *племя, народ* (tribe, nation) (Ефремов 218).

Also, in this paper we concentrate mostly on the cultural study of idioms as idiomaticity is the most sacred part of a national language (Бабкин 5).

According to V. Telya “the cultural connotation is the interpretation of the denotative or the motivating imagery, or the quasi-denotative aspects of meaning in the categories of culture. Idioms appear in national languages based on the imagery understanding of the reality, which reflects the empirical, historic and spiritual experience of the language community ... (13).

Theoretical Background. The first attempt to study ethnonymic idioms in the Russian Linguistics was in Sociological researches and later in Psychology, Ethnology and Political Science. V.A Efremov calls these lexical units “язык вражды” (hate speech) (217), which has no equivalent in English, but can be interpreted as “the language of conflicts”, similar in Romanian we can translate it as “limbajul conflictelor”, fact that from the very beginning emphasizes the fighting nature / character of the Russian people based on the vocabulary of the language, idea specified by the other Russian researchers as well (Кавалерова 54).

According to Merriam-Webster Dictionary, an ethnonym is defined as “a name used to refer to an ethnic group, tribe, or people”. Nationality adjectives used in idiomatic expressions become symbolic; they tend to carry metaphorical meanings that reflect the socio-cultural knowledge of a given community. (Todea 903).

With reference to the English or French studies of the ethnonymic idioms they are quite common; their usage as well, as they reflect the mutual “love” of the two nations in the context of their historical interaction (Богданова 24-29) and (Кавалерова). For example: *Pardon my French* – an apologetic phrase said after using a profane or vulgar word. (As if French is a swearing); *take French leave* – to leave without permission or notice, though in Russian and Romanian we encounter the expression *уйти по-английски* (*take an English leave*) and *a pleca englezește*.

The French ethnonymic idioms express negative attitude towards the English, the Germans and the Turks. E.g.: *encore un (une) que les Anglais (les Allemands ...) n'auront pas* – “one more bottle will be not available for the English, German (about an extra bottle, an extra piece of snack); *tête de boche* – the head of a German – a “copper forehead, stubborn, stubborn donkey”; *être turc dans* – “to be harsh, merciless, cruel towards somebody”; *c'est un vrais Turc* – “this is a real Turk”, he is a barbarian; *les amis ne sont pas des Turcs* – “friends are not Turks”, friends understand each other; *tête de Turc* – “the head of the Turk”, the one to be blamed, the subject of mockery (Gak).

The French ethnonymic idioms reflect the attitude of the French towards the Americans as well, for instance: *faire l'oeil américain* – “to look at (in an American way)”, to gaze; *vedette américaine* – “an American star”, the showman who is the last to perform in the first act, the name of the performer is spelled in the same way as the name of the Star; *vol à l'Américaine* – “an American robbery”, robbery of trustful tourists (ibidem).

Nationality adjectives such as *Dutch* or *French* could be used as ethnonymic modifiers of certain noun phrases that infer sexually explicit aspects regarding an adventurous love life; e.g., *a French letter* – a slang term for *condom*; *French postcards* – “pictures of naked people”; *a Dutch cap* – usually “a rubber or plastic

contraceptive device in the form of a thimble-shaped molded cap that fits snugly over the uterine cervix and blocks sperm from entering the uterus” (Todea 904). A study of ethnonyms in Romanian as part of the subject “Onomastica” (Study of Names) is made by Professor Eugen Munteanu in his work “Ethno-horonimia românească (EHR) Dicționar istoric al numelor de țări și de popoare în română” (299-310). By an ethnonym we understand a name used to call an ethnic unity in a historic language ...(*ibidem*: 302).

The ethnonyms we are interested in and intend to study in this paper are classified by E. Munteanu as “popoare moderne” (modern peoples): *germani, francezi, spanioli, finlandezi, chinezi, japonezi, români* and “denumiri etnice savante” (bookish ethnic names): *romanici, germanici, scandinavici, indo-europeni, africani, ungro-finici, turanici* etc. (according to the type of language: Romance, Germanic, Scandinavian, Indo-European, Africans, etc.) (*ibidem*: 302). A popular name is given by G.V. Adam to ethnonyms as she calls them “porecle”, (from Ro “nicknames”) (123).

Empirical study. In what follows we try to analyse English ethnonymic idioms and begin randomly as the ethnonyms include a reference to various nations indicating the motivation of the idioms based on the historical events and the interaction between the peoples in time. They are mostly used in informal, spoken English; while their origins are strongly associated with the cultural and historical ties countries and nationalities have with each other, as a consequence of the proximity of one country to another or of certain shared historical events (Todea 903). Back to their etymology we can suppose that they were created by analogy with the reaction of the English towards the other nations and thus creating the image in the idiom.

The most frequent ethnonym found in the English idioms is “Dutch”. As other researches mention “this is due to the historical competition of Great Britain and the Netherlands in the wars on the sea. The Anglo-Dutch wars of the 17th century were caused by the trade and colonial rivalry of the two most developed countries of that time. The first Anglo-Dutch war (1652-1654) was announced by The Dutch Republic as a response to the English Navigation Act adopted by the Parliament in 1651 which was directed against the Dutch intermediate trade. The English caused a lot of destruction to the Dutch on their trading ways and the latter had to accept the English Act. They signed a Peace Treaty in 1654. Due to this conflict all the idioms containing ethnonym *Dutch* have a negative meaning.” (Кавалерова 36). For example:

(1) *I am a Dutchman* – “the information is not true”.

“*I’ve got a date with Claudia.*” “*Oh year, and I am a Dutchman.*” (*ibidem*: 36).

“*У меня свидание с Клавдией.*” “*Провалиться мне на этом месте если это так.*”

“*Merg la întâlnire cu Claudia.*” “*Să mor dacă e așa.*”

(2) *The Dutch cure* – to comit a suicide.

Well, Bob took the Dutch cure last month. It is hard to believe. (*ibidem*: 36).

Боб покончил собой в прошлом месяце. В это трудно поверить.

Bob s-a sinucis (și-a pus capăt zilelor) luna trecută. Imi vine greu să cred în asta.

As well *Dutch gold* – “fake gold, an alloy of copper and zinc in the form of thin sheets, used as an imitation of gold leaf” (Collins Cobuild Dictionary).

An interesting example to be analysed etymologically is the idiom *Dutch courage*, the feeling that appears when drunk. According to the evidence of the English seamen the captain of the Dutch military ship used to put an open barrel with wine on the deck and ordered his subordinates to drink it so as to become courageous before the fight (Кавалерова 38), translated in Russian as “похмелье” and in Romanian as “mahmureală”. Another example worth mentioning would be *Dutch milk* – a synonym for “beer” (Merriam-Webster Online Dictionary).

L. Todea in one of her works states that “the idiom *to go Dutch* means to share the cost of a meal in a restaurant, each person agreeing to pay their own share of the bill. The equivalent Romanian expression might be “a plăti nemțește”. A similar expression is the noun phrase *Dutch treat* defined as a meal or other entertainment for which each person pays his or her own way.” (903-904)

The English vocabulary offers a wide range of idioms with the ethnonym *Dutch* in terms of people showing their relationships. Some of these idioms refer to the family members, such as: uncle, wife, cousin, bride and display a negative attitude of the speaker towards the subject. These expressions bear strong pejorative connotations. For example a *Dutch uncle* is a person who admonishes sternly and bluntly; a *Dutch wife* is a long pillow or a hot water bottle; *Dutch cousins* implies close friends or two or more people whose only relation to each other is that they have slept with the same person; a *Dutch bride* describes a high-class inflatable sex doll (*ibidem*: 904).

So, as we can notice ethnonymic idioms with adjective Dutch refer mostly to everyday interaction of the people and depict different situations from the perspective of a man and thus being sexist and politically incorrect in conformity with Sociolinguistic studies. At the same time being part of the colloquial layer of the

vocabulary these idioms demonstrate the richness of the language and the attitude of the English men towards the Dutch ones.

A different attitude the British have towards the Greek. According to Lapshina M.N. the word Greek in OE had a neutral meaning, but as a result of the pejorative meaning shift of the idioms the Greek are perceived as joyful, easy-going people and scammers (*apud*: Кавалерова 39). For example:

(3) *Greek gift* – “to give a gift to cause some trouble”.

“*I can't believe Melanie brought me cookies today, when we've been fighting for weeks.*” “*Beware of Greeks bearing gifts*” (Кавалерова 39).

“*Не могу поверить, что Мелани принесла мне печенье сегодня, мы не разговаривали неделями.*” “*Будь осторожна с подарком.*”

“*Nu-mi vine să cred, Melanie mi-a adus azi copturele, când noi ne certăm de mai multe săptămâni.*” “*Fii atentă cu acest cadou.*”

(4) *The Greek Calends* – “never to happen”.

“*You lent that leech John more money? It will be at the Greek calends when he pays you back.*” (Ibidem: 39).

“*Ты одолжил пиявке Джону больше денег? Ну обещанного три года ждут.*”

“*I-ai împrumutat lui John lipitoare încă niște bani? O să îți întorcă la calendele grecești.*” (Savin-Zgardan 41).

Speaking generally about the ethnonymic idioms there are very few idioms from this category with a positive meaning. It is an interesting fact that idioms containing ethnonyms British or American are positive in meaning in the English language. For example:

(5) *The Best of British* – “said in order to wish someone luck” and “*American Dream*” (Ru Американская мечта, Ro visul american). The British dictionaries give definitions that emphasise each person's possibility to earn a fortune and prosper: “*American Dream* is the idea that US is a place where everyone has the chance of becoming rich and successful. Many immigrants to the US in the early 20th century believed in the “*American Dream*” (*Apud*: Тешева). This concept changed its meaning being influenced by the historical and geopolitical events that happened to the USA in interaction with the rest of the world, including the period of Globalization (Lifari 71-80).

As we could follow from the above discussion the English language is quite rich in ethnonymic idioms. Thus, among the others we encounter expressions which include ethnonym *Spanish* as well. The Urban Dictionary gives such examples as *Spanish monkey* – “a bruise, and devoted fans”; *Spanish commentary* – “the best commented games (in football) in the world”; *Spanish money* – “just words”; *Spanish homework* – “a secret word for marijuana”; *Spanish shower* – “using too much perfume” or “using a large quantity of deodorant to hide an unwashed smell” (Urban Dictionary). For example:

(6) “*Fancy a beer tonight?*” “*Sorry no thanks, I have just been jogging and am all sweaty.*”

“*It is ok, have a Spanish shower and come out now.*” (Urban Dictionary)

“*Давай выпьем пива?*” “*О, нет, я после вечерней пробежки и весь вспотел.*” “*Все в порядке, надуйшись больше и выходи.*”

“*Hai să luăm câte o bere.*” “*Scuze, sunt după sport și am transpirat.*” “*Ei, și, pune mai mult parfum pe tine și vino.*”

(7) *Walk Spanish* – “make somebody go away” (about pirates).

“*Why are you at home so early?*” “*Well they made me walk Spanish.*” (Кавалерова 43).

“*Почему ты так рано дома?*” “*Они выкинули меня за шкуру.*”

“*De ce te-ai întors așa devreme?*” “*M-au alungat.*”

It is a well-known fact that the attitude to various people expressed linguistically was formed during the historical interaction of the English with the other peoples. One of these nations are the Jews. During a long period in the European history the Jews were associated with trade and money. The development of money and trade relations was an objective process which did not depend on somebody's good or bad will. The process was quite painful when people went bankrupt or were in debts to Jews, who had the image of the people involved in various money affairs. This cognitive scenario created the negative image of the Jews.

Very often there were arguments between the Jews, the debtors and the official legal authorities. As a result of these interactions the fortune did not smile for the former, this situation creating an idiom well know today. For example:

(8) *Worth a Jew's eye* – “a very precious thing”. Other idioms with the ethnonym Jew are: *the wandering Jew* – “the character from the Christian folk in the Middle Ages”.

(9) *And here am I walking about like the wandering Jew.* (Ch. Dickens).

“*Вот и я, вечный странник.*”

Iată-mă și eu, evreul (jidanul) cel hoinar.

The examples introduced above represent cases of universality in the creation of the idioms thus having equivalents and being translated by means of equivalents in Romanian and Russian.

An interesting fact has been noticed about the ethnonym *Italian* used in various idioms in English. To begin with it is worthwhile mentioning that the adjective *Italian* means “a beautiful person”, “a human who cooks good food, likes his family and life values”. The beauty of the Italians is associated with the handwriting as well, for instance: *a fine Italian hand* – an intelligible handwriting, fine style of a letter. Similarly, to the admiration expressed towards the Italians by the English the latter can mock at the former when they overuse perfume. For example:

(10) *Italian bath* – to put a lot of scent on oneself.

Can you feel the smell? Guess John took an Italian Bath.

Чувствуешь этот запах? Кажется, Джон распылил на себя большое количество одеколона.

Simți mirosul? Se pare că John s-a scădat în parfum.

Though the Polish are not direct neighbours of the British they are characterized by the English as “not having manners, being lazy, using too much scent and manifesting instants of stupidity”, these attitudes are found in the meanings of the following idioms: *Polish exit / Polish good-bye* – to leave without saying; *Polish shower* – to use too much perfume (instead of having a shower), etc. For example:

(11) *Polish moment* – a moment of expressing stupidity.

It was a Polish moment when I said “No” to his invitation. I am so stupid. (Кавалерова 50).

Это была мгновенная вспышка глупости, когда сказала «Нет» на его приглашение.

M-am prostit atunci când i-am refuzat invitația.

Ethnonymic idioms used in a certain language refer mostly to other nations rather than to the home people. Very often, as mentioned above, these express attitudes to the neighbours. In this context the British are known to have a special attitude to the Irish. They criticise their neighbours by means of the idioms which include the adjective *Irish*. Thus, the expression *Irish lemons* stands for something fake, the *Irish apple* means a potato and the *Irish spoon* is a spade. To describe a man in fury or rage the British use the expression “to get one’s Irish up”. For example:

(12) *Bred got his Irish up when his parents brought up the subject of college.*

Брэд становился злым когда его родители затрагивали тему о колледже.

Bred devenea agresiv atunci când părinții abordau subiectul despre colegiu.

The era of outsourcing brought China into the centre of attention not only economically, but also politically and linguistically. Thus, it is not uncommon today to encounter ethnonymic idioms with adjective *Chinese* in the English language. For example: (12) *Chinese accounting* – “wrong data”; (13) *Chinese copy* – “a certain brand copy of a product”.

For a final discussion of the ethnonymic idioms and their translation in this paper we would like to come back to the beginning and continue the list of idioms with the adjective *French* as a special kind of nation for the British. These linguistic means refer to the French as a people that pays special attention to relationships, private life and to sexual life, for instance: *French kiss*; *French disease* – venereal disease; *French cinema* – erotic films cinema, *French library* – a library for adults; *French coat* – condom; *French flower* – a human who has many partners; *French bath* – the usage of much cheap perfume instead of having a bath, idea that is rendered by means of the ethnonymic idioms with adjectives *Italian* and *Spanish*, terms referring to Romance ethnic groups.

Conclusion. In conclusion we have to mention that from the analysed examples the ethnonymic idioms are most frequently used / encountered in English, on the second place we consider that are those applied in Russian and no concept of ethnonymic idioms is found in Romanian. It means this type of idioms is not recognized as a separate group in the Romanian research literature.

The Russian scholars name this type of lexis the “language of conflict” though the English and the Romanian equivalents suggested by us do not render the fighting character of the Russian and its vocabulary that during the history of its people acquired much war vocabulary.

The second issue we have researched in this study is the way of translating of the ethnonymic idioms from English into Romanian and Russian and the identification of possible common ethnonymic idioms among the languages that come from three different language families.

As a result of our observations, we noticed that the most frequent method of translation used to render ethnonymic idioms from English into Russian and Romanian is mostly adaptation, and only 1 case of equivalent translation is found for 100 English ethnonymic idioms.

Bibliographic References

- Adam, Gabriela. Etonime și porecle pentru diferite nume etnice, pe baza ALR II. Dacoromania. Serie nouă, 2015. Nr.8, pp. 123-134.
- Gak, V.G. New Large French-Russian Phraseological Dictionary. Moscow, 2005.
- Lifari, Viorica. A Historical Overview of the Concept “The American Dream”. In “Aspecte Lingvistice, Glotodidactice și Literare în predarea limbilor străine”, Materialele colocviului științifico-practic. Ediția VIII. CEP USM: Chișinău, 2023, pp. 71-80.
- Savin-Zgardan, Angela. Dicționar frazeologic motivațional. Chișinău, 2023.
- Амосова, Н.Н. Основы английской фразеологии. Ленинград, 1963.
- Бабкин, А.М. Идиоматика (фразеология) в языке и словаре//Современная русская лексикография: Ленинград, 1979.
- Кунин, А.В. Курс фразеологии английского языка. Москва, 1996.
- Телия, В.Н. Русская фразеология: Семантические, прагматические и лингвокультурологические аспекты. Москва, 1996.
- Телия, В.Н. Типы языковых значений: Связанное значение слова в языке. Москва, 1981.
- Munteanu, Eugen. Ethno-horonimia românească (EHR). Dicționar istoric al numelor de țări și de popoare în română. <https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A2700/pdf>, (Accessed on 12.10.2024).
- Todea, Luminița. Multicultural aspects of idiomatic expressions and chrematonyms. https://onomasticafelecan.ro/iconn5/proceedings/3_24_Todea_Luminita_ICONN_5.pdf (Consulted on 21.10.2024), pp. 901-910.
- Collins Cobuild Dictionary. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/dutch-gold> (Consulted on 20.10.2024).
- Dexonline. <https://dexonline.ro/definitie/etnonim> (Consulted on 12.10.2024).
- Merriam-Webster Online Dictionary. <https://www.merriam-webster.com/>(Consulted on 12.10.2024).
- Urban Dictionary. <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=spanish%20shower> (Consulted on 21.10.2024)
- Богданова, Е.А. Фразеологические единицы с компонентом «этноним» во французском языке. «Вестник АГУ». Выпуск 2 (237) 2019, p.24-29. <https://cyberleninka.ru/article/n/frazeologicheskie-edinitiy-s-komponentom-etnonim-vo-frantsuzskom-yazyke/viewer>, (Consulted on 12.10.2024).
- Ефремов, Валерий. Этнонимы в составе фразеологизмов: истоки языка вражды. Санкт-Петербург. rusexpert.ru/public/statjy-pdf/Efremov2018-1.pdf (Consulted on 12.10.2024).
- Кавалерова, Н.А. Этнонимы в английской фразеологии как отражение национальных стереотипов. <https://f.eruditor.link/file/2890655/>, (Consulted on 12.10.2024).
- Петросян, И. В. История изучения фразеологизмов и идиом. <https://bookonlime.ru/system/files/node/lecture/59-75.pdf> (Consulted on 4.11.2024)
- Тешева, М.М., Бузарова, Е.А. Концепт «Американская Мечта»: Его структура и составляющие в произведениях Ф. С. Фицджеральда «Великий Гэтсби» и Т. Драйзера «Сестра Кэрри». http://www.rusnauka.com/12_NBG_2016/Philologia/3_210624.doc.htm (Consulted on 24.07.2023).

L'APOCOPE ET L'APHÉRÈSE COMME MOYENS D'ENRICHISSEMENT DE LA CONNOTATION DANS LE FRANÇAIS MODERNE

APOCOPE AND APHERESIS AS MEANS OF ENRICHING CONNOTATION IN MODERN FRENCH

Ion MANOLI

<https://orcid.org/0000-0002-1494-5932>

Université Libre Internationale de Moldova

Il est très heureux que le français ne consiste pas seulement en un vocabulaire, en règles orthographiques et grammaticales mais que, comme d'autres langues, il laisse place à des excentricités et des fantaisies qui, pour la plupart de ceux qui l'étudient, la rendent particulièrement intéressante et attachante.
(Nicole Ricalens-Pourchot, Préface, *Les facéties du français*)

Résumé

Les moyens d'enrichissement du vocabulaire français et de créations de nouvelles connotations ne sont pas si nombreux : l'affixation dans toute sa grandeur et sa complexité, la composition et la télescopie (télescopage), la contamination rare de deux ou trois vocables, le passage d'un mot d'une partie de discours dans une autre, le changement voulu et comique de l'orthographe. Mais il y a aussi en français le phénomène de la troncation d'un mot simple (ou d'un composé – très rarement) par la suppression d'un phonème ou de plusieurs phonèmes en position initiale (aphérèse) ou en celle finale (apocope).

En travaillant sur le métalangage stylistique (*Dictionnaire des termes stylistiques et poétiques*), nous avons écrit des articles lexicographiques plus détaillés de ces deux termes en justifiant leur présence non seulement dans le français familier, populaire et argotique, mais aussi dans la langue littéraire et celle poétique.

Cet article consacré au phénomène de la troncation que se fait dans le but stylistique à la suite duquel on obtient de nouvelles connotations expressives émotives et même affectives dans le texte (discours).

Mots-clefs : troncation (d'un mot), apherèse, apocope, connotation, abréviation, changement de la classe grammaticale.

Abstract

The means of enriching the French vocabulary and creating new connotations are not so numerous: affixation in all its grandeur and complexity, composition and telescoping (telescoping), the rare contamination of two or three words, the passage of a word from one part of speech into another, the deliberate and comical change of spelling. But there is also in French the phenomenon of the truncation of a simple word (or a compound - very rarely) by the deletion of a phoneme or several phonemes in the initial position (apheresis) or in the final position (apocope).

Working on the stylistic metalanguage (*Dictionary of stylistic and poetic terms*), we have written more detailed lexicographic articles on these two terms, justifying their presence not only in colloquial, popular and slang French, but also in literary and poetic language. This article is dedicated to the phenomenon of truncation that is done for stylistic purposes as a result of which we obtain new expressive, emotional and even affective connotations in the text (speech).

Keywords: truncation (of a word), apheresis, apocope, connotation, abbreviation, change of grammatical class.

Quelques précisions terminologiques s'imposent :

Aphérèse n.f. Du gr. Aphoerisis : « chute ». Chute d'un phonème ou d'un groupe de phonèmes au début d'un mot : *pitaine* pour *capitaine*, *xactement* ; *reusement* (San-Antonio) pour *exactement*, *heureusement*. L'aphérèse comme figure est caractéristique aux écrivains qui pratiquent un français familier (L. – F. Céline, E. Queneau, Sant-Antonio, J. Prévert, E. Ionesco, etc.).

Apocope n.f. Du gr. Apocopê, apokoptein : « je coupe ». Suppression ou chute voulue d'une lettre ou d'une syllabe à la fin d'un mot sans briser sa signification. Le français populaire en abonde : *manif* pour *manifestation*, *prof* pour *professeur*. Les apocopes dans la poésie donnent l'effet du dynamisme et de légèreté. Dans la poésie moderne, les apocopes sont chères à Jacques Prévert, Ramon Queneau etc.

Syncope n.f. du lat. syncope ; gr. Sukkopê : « couper, briser ». C'est un terme plutôt médical (arrêt du coeur). On le rencontre dans la musique (prolongation sur un temps fort d'un élément accentué d'un temps faible). En grammaire classique c'est le retranchement d'une lettre ou d'une syllabe d'un mot. On rencontre l'orthographe *dénoûment* pour *dénouemen*, *gaîté* pour *gaieté*, *ça* pour *cela* ; les *v'la* pour les *voilà*. Pour nous la syncope c'est plutôt une variante d'une élision qui mérite une étude à part.

Les deux premiers termes cités sont parfois remplacés par un autre terme préféré par la linguistique classique. Il s'agit de *la troncation*, un procédé d'abréviation courant dans la langue parlée et consistant à supprimer les syllabes finales d'un mot polysyllabique, les syllabes supprimées peuvent correspondre à un morphème dans *une radio* (radiographie), *une dactylo* (dactylographe), mais les coupures se produisent le plus souvent arbitrairement après la deuxième syllabe : *vélo* (vélocipède), *frigo* (frigorifique).

Dans la langue populaire, la troncation s'accompagne parfois de l'addition de la voyelle – o : *un prolo* (prolétaire), *un apéro* (apéritif). *Le dictionnaire de linguistique* fixe et explique tous les trois termes (p. 500 ; p. 41).

Le français c'est une langue vivante, elle se parle, s'écrit, évolue et se modifie tout en restant fidèle à elle-même. En principe la troncation se produit au niveau oral et écrit et peuvent constituer une des facéties lexicales du français de nos jours.

Tronquer (du lat. *truncare* : « couper ») un mot cela ne veut point dire qu'il s'agisse d'une simplification volontaire en retranchant une syllabe ou plusieurs. C'est un acte qui implique la morphologie et la syntaxe, la structure syllabique du mot, la classe grammaticale des mots abrégés, les noms propres en abréviation (*Saint-Ex/upéry*), l'homonymie où la troncation a pour effet d'augmenter le nombre de mots, phonétiquement identiques à un autre mot ou à d'autres mots, mais sémantiquement distincts.

Connotation n.f. Du verbe connoter ; du lat. cum et notare.

Propriété d'un mot de désigner en même temps que l'objet certains de ses attributs supplémentaires : émotifs, expressifs, affectifs, nationaux, régionaux, sociaux, etc. Par ex. : *Hugo vint. Aussitôt la table craqua, tressaillit, se mit en mouvement.* (A. Maurois).

Dans ce contexte le mot *table* n'est plus explicite. Il a reçu toute une série de valeurs expressives et émotives qu'on appelle connotatives. Les mots abrégés dans un but stylistique deviennent connotatifs.

Ce ne sont que quelques problèmes directement liés au phénomène de la troncation.

Ne sont pas considérés ni apocopes, ni aphérèses :

- Les abréviations purement graphiques, du type *Mme Cdt* (pour Mme Commandant), *aéron* (pour aéronautique, etc.) ;
- Les composés véritables, dont un élément a été supprimé intégralement : *bateau-/mouches*, *drop/-goal*, *basket/-ball*, etc. ;
- La réduction phonétique non lexicalisée : une *tite* fille ; *'jourd'hui*, etc.

La troncation – surtout par apocope – a fait l'objet d'études détaillées, dont il convient de citer, en premier lieu celles de Kjellman (1920), Zumthor (1951), Monnot (1971) et K.E.M George (1980).

L'article de Kenneth E. M. George est particulièrement précieux, basé comme il est sur plus de mille exemples, et il est presque entièrement cantonné dans l'usage familial, populaire et argotique, et porte essentiellement sur le français parlé. C'est un article profond du phénomène de la troncation qui aura le même succès dans ce début de XXIème siècle, même si cette étude date il y a quarante-cinq ans déjà.

Dans tous ces ouvrages cités, certains aspects sont négligés ou insuffisamment étudiés, notamment le comportement des abréviations dans le texte poétique et les caractéristiques sémantiques des vocables abrégés. C'est pourquoi il convenait de reprendre la question de la troncation par aphérèse et apocope.

L'historique de la troncation écrite par opposition à celle orale pourrait être datée avec une précision relative. Il est vrai que l'apocope et l'aphérèse sont attestés dès le début du XVIème siècle sous la forme de prénoms : *margot* – femme de mauvaise vie (*de Marguerite*) est attesté vers 1550, *catin* – de *Catherine* est chez Cl. Marot *catou* (1660). C'est un procédé qui reste bien vivant en français contemporain, témoin *Alex/andre*, *Béa/trice*, *Caro/line*, *Domi/nique*, *Flo/rence* etc. A voir une étude plus détaillée sur l'historique de la troncation chez K.E.M. George, p. 18 – 20.

Il y a des exemples de troncation (aphérèse, apocope) ayant une date exacte de leur apparition. Par exemple, *champ*, l'apocope de *champagne* n.m. date de 1857, *diam* pour *diamant* est fixé pour la première fois en 1877.

La troncation se fait ou bien par aphérèse ou par apocope. Mais dans le français contemporain, il y a un certain nombre de mots ayant connu les deux types de troncation qui ne sont pas prédit en même temps. En voici des exemples devenues « norme » :

	Apocope	Aphérèse
Administration n.f.	<i>admini(str)</i>	<i>stration</i>
Américain, -loque	<i>amerlo</i>	<i>ricain</i>
Arabe, arbicot	<i>arbi</i>	<i>bicot</i>
Capitaine n.m.	<i>capi(te)</i>	<i>pitaine</i>
Cibiche, -uge	<i>cibi</i>	<i>bige</i>
Cigarette n.f.		

Diamant n.m.	<i>dia</i>	<i>mant</i>
Italien	<i>rital</i>	<i>Talien</i>
Mastroquet n.m.	<i>mastro(que)</i>	<i>troquet</i>
Oignon n.n.	<i>oigne</i>	<i>gnon</i>
Problème	<i>prob</i>	<i>blème</i>
Quinquina n.m.	<i>quin</i>	<i>quina</i>
Saucisson n.f. -flard	<i>sauc(i)</i>	<i>ciffard</i>
Sébastopol	<i>Sébasto</i>	<i>Topol</i>
Téléphoniste	<i>télé(milit.)</i>	<i>phoniste</i>
territorial (milit.)	<i>terri</i>	<i>torial</i>
Troufion « postérieur »	<i>trouffe</i>	<i>fion</i>

On trouve même quelques rares exemples de noms composés illustrant à la fois l'aphérèse et l'apocope *cal/cul*, *nu/mérique* ; *ca/binet* de *ser/vice* ; *boul/evard* Hauss/*mann*. Il arrive parfois qu'il soit presque impossible de décoder d'un coup ce que signifie *leur* de l'aphérèse *contro/leur*, *cré* du *sacré*. Mais ces cas ont une occurrence minime.

Le procédé au caractère antonymique à ces termes est celui de la reduplication qui est aussi un procédé courant et facile : au lieu d'abrégé on double, on répète plusieurs fois une syllabe : *sa petite gueuguele* ; *son petit slipslip* (R. Queneau) ; on répète parfois trois fois une syllabe : *Et là-dessus tous deux se tuturent pesivement* (R. Queneau). On le sait qu'aucun secret des jeux du langage n'échappe à Queneau y compris la troncation : *le dagué* est employé pour *daguerréotype des illuzes* pour illusions et *un bistre* pour un bistrot.

L'abréviation euphémique de *gueule de bois* g.d.b. poursuit sa carrière en s'écrivant *gédébé* : *N'oublie pas de te faire du café, hein, tu dis toujours que ça calme les gédébés*. (R. Queneau, *Saint Glinglin*)

Les effets stylistiques par troncation ne manquent pas et c'est même sous cet angle qu'il conviendra de reprendre l'examen de la créativité d'abréviation dans le cadre poétique d'un seul auteur, celui de Queneau, par exemple.

Il semble que les apocopes et les aphérèses en français familier, populaire ou argotique se font dans le but d'économie, tandis que celle de la langue littéraire et poétique se produisent dans le but essentiel de ce langage, celui stylistique. Le souci d'assurer ainsi la meilleure corrélation de l'expression à l'intention de signification porte essentiellement sur la connotation, le nombre des phrases, les effets de syntaxe, mais aussi du vocabulaire dans ses relations à la nuance et à l'image. Queneau, Prévert, Vian, Ionesco se montrent d'une grande attention à l'égard du jeu de mots ou l'apocope et l'aphérèse ont leur rôle stylistique. On se rappelle qu'ils voient là « les soupirs et les demi-soupirs de la langue et de la pensée » (cité de Saint – Gérard J. – Ph., p. 288). Ces poètes du « néo-langage français » savent apprécier les mérites d'une nouvelle exploration du vocabulaire devenue de plus en plus populaire en partant de la deuxième moitié du XXème siècle. Ils sont cependant convaincus du rôle essentiel de la créativité lexicale dans la mise en valeur de la phrase « travaillée », et imputent à leurs judicieux emplois les qualités stylistiques de l'écrit.

Les mots abrégés suite à la troncation posent toute une série de problèmes linguistiques *stricto modo*, comme il suit :

- Une étude diachronique du phénomène nous manque pour le moment, justement l'évolution de la troncation. Sont qualifiés également de diachroniques tous les faits considérés comme des éléments ou des facteurs d'un système en cours d'évolution (*Dictionnaire de linguistique*, p. 148). L'historique du terme reste à le préciser.

On a souvent répété que, par rapport à l'apocope, l'aphérèse est beaucoup plus rare en français et on ne cite que les formes déjà « normatives », traditionnellement connues :

Al(boche), *mar(chand)*, *ca(pitaine)*, *Amé(ricain)*, *mas(troquet)*. Dans le vocabulaire visant les élections américaines nous avons rencontré un exemple de troncation mêlé à une espèce de télescopie originale :

Qu'il s'agisse de démoblicains ou de répucrates c'est la même chose !

Dé(mocrate) et *ré(publicain)* deviennent de nouvelles formes de nouveaux partis de gouvernement américain : *les démoblicains* et *les répucrates*.

La troncation par l'apocope et aphérèse trouve son origine dans l'argot des malfaiteurs. Il est certain que la plupart des exemples datés de XIXème siècle proviennent de cette source. Mais en même temps on les trouve dans les textes poétiques de la même époque. Nous avons glané un exemple convaincant de la poésie russe de Pouchkine (1799-1837) où ces moyens d'abréviation accomplissent leur rôle stylistique en exclusivité :

Вот мельнице в присядку пляшет
И крыльями трещит и машет;
Лай, хохот, пение, свист и хлоп,

Людская молвь и конский топ.

Les apocopes *хохот* –хохотание, *хлоп* – хлопание, *молвь* – мольва, *топ* – топтание dans ce contexte donnent l'effet de dynamisme et de légèreté.

Aujourd'hui les frontières de la troncation se sont élargies et l'on trouve des exemples dans la publicité, dans les ouvrages littéraires, dans le métalangage de l'Union Européenne. Le métalangage médical nous servira d'illustration : *ana/tomie*, *path(o)logique*, *dermato/logique*, *thoraco/plastie* et beaucoup d'autres. Ces abrégés dites techniques sont de formation récente et contrastante par conséquent avec la plupart des abrégés argotiques si connus dans le français contemporain.

A l'heure actuelle il doit y avoir très peu d'activités sociales ou professionnelles qui ne connaissent pas des mots créés à la suite de la troncation :

- L'audio-visuel : *mic/ro* ; *pano/ramique* ; *sono/risation* ; *camé/ra* etc. ;
- L'informatique : *macro/-instruction* ; *ordno/gramme* ; *perfo/-ratrice* ;
- L'imprimerie : *galvano/type* ; *logo/type* ; *roto/ative* ;
- La vie politique: *anar/chiste* ; *aristo/crate* ; *putino/crate* ; *écolo/giste* ; *prolo/-étaire* ; *réac/tionnaire*, etc.
- L'automobile et le chemin : *cyclo/moteur* ; *taxi/mètre* ; *moto/cyclette*.

L'apocope et l'aphérèse n'est plus un moyen de création français familier, populaire et argotique. Le phénomène connu encore sous le terme général *la troncation* appartient également au français oral et celui de l'écrit. On le rencontre partout dans l'audio-visuel, dans l'informatique et dans la publicité, dans la vie politique, dans la vie des cafés et celle des théâtres, dans tous les moyens de transport... La troncation est donc devenu un phénomène tout à fait caractéristique du français de XXIème siècle. Une chose est certaine : L'apocope est plus vivante que l'aphérèse et son occurrence nous le prouve sans difficultés.

Références bibliographiques

- Baligand, Renée. A. Raymond Queneau – artisan du langage. In : Le français dans le monde, N° 28. Paris : Hachette, 1971, pp. 6-15.
- Doppagne, Albert. Le néologisme chez Raymond Queneau. In : Cahiers de l'Association internationale des études françaises (juillet, 1972), N° 25. Paris : Les belles lettres, 1973. pp. 91-107.
- Dubois, Jean et Mathée Giacomo et d'autres. Dictionnaire de linguistique. Paris : Larousse, 1973.
- George Kenneth, E.M. L'apocope et l'aphérèse en français familier, populaire et argotique. Le français moderne, Revue de linguistique française N° 1. Paris : Armand-Collin, 1980. pp. 16-37.
- Kjellman, Hilding. Mots abrégés et tendances d'abréviation en français N° 2. Uppsala : Uppsala Universitets Arsskrift, 1920.
- Manoli, Ion. Dictionnaire des termes littéraires. Chisinau : ULIM (Print-Caro), 2022.
- Monnot, M. Examen comparatif des tendances de syllabation dans les mots abrégés de l'anglais et du français. In : Le français moderne N° 39. Paris : Hachette 1971, pp. 191-206.
- Rheims, Maurice. Dictionnaire des mots sauvages (des écrivains des XIXème et XXème siècles). Paris : Larousse, 1969.
- Ricalens-Pourchot, Nicole. Les facéties du français. Paris : Armand-Collin, 2012. 295 p.
- Saint-Gérard, Jacques-Philippe. Morales du style. Toulouse : Presses Universitaires du Mirail, 1993.
- Zumthor, Paul. Abréviations composés. Amsterdam : 1951.

COLOR GAMUT IN THE PHRASEOLOGY OF OTIA IOSELIANI'S NOVELS

Manana MIKADZE, Lela EDJGVERADZE

<https://orcid.org/0000-0001-8490-4813>

“Akaki Tsereteli” State University, Kutaisi, Georgia

Abstract

Otia Ioseliani is worldknown georgian writer of the XXth century. Otia Ioseliani's prose is very interesting, attractive, easy to read and full of great life experiences. The writer has used language tools with stylistic purpose so gracefully that each line attracts, captures and subdues the reader. Special attention is drawn to the vocabulary denoting colors as one of the important stylistic tools. The words denoting colors used by writer give a unique emotional tone and shade to the sentences. The expressive power of the words denoting colors in the novels by Ioseliani is great. In the prases including color writer uses more adjectives. The expressive power of these adjectives is greater than the quantity (we find 66 lexical units). It is known that the artistic word has the ability to expand the emotional impact. It appears more “larger” than as a fact. The writer mostly uses adjectives denoting basic colors, such as: white, red, blue, green, brown, yellow, black, pink.

The writer successfully uses the color signifiers, the vocabulary created from them in phraseological units, when conveying the change of feelings of the characters. In the novels of Otia Ioseliani, an outstanding master of artistic words, every linguistic nuance, including the vocabulary of colors, has a certain emotional value and aesthetic function. The concept of positive and negative is conveyed through the epithet of color, which gave the writer a wide opportunity to more deeply, clearly and accurately outline the types of things in effect.

Key words: Otia Ioseliani, Georgian writer, language tools colors.

Otia Ioseliani is worldknown georgian writer of the XXth century. Otia Ioseliani's prose is very interesting, attractive, easy to read and full of great life experiences. The writer has used language tools with stylistic purpose so gracefully that each line attracts, captures and subdues the reader. Special attention is drawn to the vocabulary denoting colors as one of the important stylistic tools. The words denoting colors used by writer give a unique emotional tone and shade to the sentences. The expressive power of the words denoting colors in the novels by Ioseliani is great. In the prases including color writer uses more adjectives. The expressive power of these adjectives is greater than the quantity (we find 66 lexical units). It is known that the artistic word has the ability to expand the emotional impact. It appears more “larger” than as a fact. The writer mostly uses adjectives denoting basic colors, such as: white, red, blue, green, brown, yellow, black, pink.

Even more important are phraseological units created by this gamut of colors. The writer has used 139 phraseological units in his novels in this regards.

In the choice of colors, the writer rarely betrays his taste, and the reader can accurately understand and perceive the colors proposed by the writer: აყალოსფერი (accorn), ბადრიჯნისფერი (eggplant), ბალახისფერი (grass), დარაისფერი (purple), ზღვისფერი (color of sea), კიტრის ფერი (color of cucumber), მიწისფერი (color of ground), მკვდარი წითელი ფერის (dead red), მტკრისფერი (color of dusty), ნაწვიმარი გზის ფერი (color of rainy road), ჟანგისფერი (color of rust), ქორისფერი (color of hawk), შემპალი ნემოსფერი (color of faded mauve), ფოლადისფერი (color of steel), ღვინისფერი (color of wine), ცემენტისფერი (color of cement), ჭვარტლისფერი (color of soot), ხაკისფერი (color of khaki), ხვლიკისფერი (color of lizard).

A portrait is one of the most important component of character development. It contributes to the manifestation of the characters's qualities in various aspects, the expression of the emotion of spiritual excitement. The adjective „white“ helps to O.Ioseliani to express the portrait of the hero and also his inner mood with exactly the right nuances. The writer sometimes turns this adjective into an unusual context and thereby enriches the meaning of this word. O.Ioseliani achieves special expressiveness and sharp metonymy when using the adjective denoting muddy color. The writer introduces the name of this color as a delimiter of specific names.

Phrases denoting colors O. Ioseliani sometimes uses to express his personal attitude towards the character. For example: “Blue” or “like blue”, “plum” is used by the writer to describe the eyes and the reader feels how sympathetic the writer is to his character.

The range of yellow color is very diverse. In the prose of Otia Ioseliani, the following composites are united in the semantic group of yellow color (beige//sulfur//saffron//honey//quince//yale flower//flint//quavy//mare//egg heart// quince//spotted egg color//purple

//gold//golden//copper//ivory//willow//lead//black yellow//brown//straw-colored//chestnut-colored//, which make up 178 phraseological units and make the writer's language diverse.

With yellow color the writer expresses: beauty, illness, hair color, eye color, body skin.

The writer's attitude towards the color red is completely different: "red", "scarlet", "flame", "purple", "color of blood", "grey" are used with the same meaning. Ioseliani chooses the color palette in such a way that they simultaneously mark the objective sign of the subject and create a certain emotional atmosphere.

It is characteristic of O.Ioseliani to compare two or three colors at the same time and thereby add another shade to the sentence. Among the adjectives denoting colors, special attention is paid to those words that show us different nuances of colors. In this context the writer often uses the relative degree forms of adjectives.

As for phraseology containing colors, the writer needs them to make a special impression on the reader, to decorate the language and to draw attention (all sentences are translated by prof. Manana Mikadze):

ზღვისფერი, წაბლისფერი თმა და თხელი, ვარდისფერი ტუჩები (მოთხრობები ოჯახზე, 28); **Sea-color**, chestnut hair and thin, pink lips ("Stories of the Family" 28).

მარა, რაცხა, შემჩვალი ბადრიჯნისფერი თუ, ღმერთმა დაწყევლოს, გადამწიფებული კიტრის ფერი ტუჩებზე რამე გაგონილა! (დედის ცრემლები, 208); The color of the eggplant, or God damn it, the **color of an overripe cucumber** ("Mother's tears". P.208).

და ცხვირი ჩამოუგრძელდებოდა, სახეზე მიწისფერი, მოლურჯო-მომწვანო გადაკრავდა (დედის ცრემლები 202); And his nose would become longer, and his face would become **earthy, bluish-green** ("Mother's tears" 202).

და დგას მისრის ის მშრალი, მკვდარი წითელი ფერის ჯიხურები, რასაც აქ ჩამოსვლის დღიდან ფანჯრიდან უცქეროდა და უცქერის... (მარტოობა 173, 22)

And there are the dry, **color of dead red** booths, which he has been staring at from the window ever since he arrives here (Loneless 173).

ოთხი წელიწადი ეკიდა თეთრხალას სიცოცხლე ბეწვზე (ხარჯიხვი 492, 16); For 4 years, the life of the white-tailed deer hung on its fur (My horse, p. 492).

Our of the 66 lexical units used by the writer to express colors, 20 units were created by him, for example: იელის ყვავილისფერი (Yeli flower color), კვარახისფერი (clover-color), კვერნისფერი (Mare color), კვერცხისფერისფერი (Egg Yolk color), კიტრის ფერი (Cucumber color), ლაყვეკვერცხის ფერი (Spotted Egg Color), მზესუმზირას ყვავილისფერი (Sunflower Flower Color), მკვდარი წითელი ფერის (Dead red Color), მტვრისფერი (Dust color), მონარინჯისფრო-ყლავი (Orange-red), ნაწვიმარი გზის ფერი (Rain rod color), ქორისფერი (Hawk color), ფოლადისფერი (steel color), ცემენტისფერი (cement color), წაბლის თაფლის წვეთისფერი (chestnut honey drop color), ჭვარტლისფერი (soot color).

Illustrative material indicating the writer's color range is presented in the report. The writer successfully uses the color signifiers, the vocabulary created from them in phraseological units, when conveying the change of feelings of the characters. In the novels of Otia Ioseliani, an outstanding master of artistic words, every linguistic nuance, including the vocabulary of colors, has a certain emotional value and aesthetic function. The concept of positive and negative is conveyed through the epithet of color, which gave the writer a wide opportunity to more deeply, clearly and accurately outline the types of pitha in effect.

Bibliographic References

Explanatory dictionary of the Georgian Language, I-VIII. Tbilisi: Publish house ganatleba, 1951-1965.
Otia Ioseliani. Novels, I. Tbilisi: Publish house sakartvelos macne, 2005.

DIVERSITY OF FLORA – THE BEAUTY OF OTIA IOSELIANIS’S NOVELS

Manana MIKADZE, Tamar MAMARDASHVILI

<https://orcid.org/0000-0001-8490-4813>

“Akaki Tsereteli” State University, Kutaisi, Georgia

Abstract

The rich lexical found of the Georgian language is an important factor for learning vocabulary. One of the signs of the richness of the Georgian language lexical found is the diversity of the sectoral vocabulary. How a person perceives and conveys a word denoting this or that object or event is intrinsically related to the lexical richness of the language.

The novels of Otia Ioseliani clearly presents the richest lexical possibilities of the Georgian language. The writer uses the word with Georgian vein and brings the reader into wonderful situations.

Nature is a place or worship for Otia Ioseliani, the writer knows very well how a Georgian man is engaged with the mother of his place, nature is the harbinger of the country’s and nation’s salvation, that is why there are many works that describe nature in his work, interesting stories are easy to understand and unforgettable for the reader.

Keywords: Otia Ioseliani, Georgian writer, novels, lexical units about flora.

The rich lexical found of the Georgian language is an important factor for learning vocabulary. One of the signs of the richness of the Georgian language lexical found is the diversity of the sectoral vocabulary. How a person perceives and conveys a word denoting this or that object or event is intrinsically related to the lexical richness of the language.

The novels of Otia Ioseliani clearly presents the richest lexical possibilities of the Georgian language. The writer uses the word with Georgian vein and brings the reader into wonderful situations.

Nature is a place or worship for Otia Ioseliani, the writer knows very well how a Georgian man is engaged with the mother of his place, nature is the harbinger of the country’s and nation’s salvation, that is why there are many works that describe nature in his work, interesting stories are easy to understand and unforgettable for the reader.

With the richness of the vocabulary of nature, probably, it is rare to find a writer after Vazha Pshavela in tge Georgian Artistic word, who creates, uses,luzuriates, caressing nature so much. We divided the vocabulary related to nature used in O.Ioseliani’s novels into several subdroups:

- a) Trees and plants
- b) Fruit trees
- c) Flowers
- d) Vegetables
- e) Vegetation
- f) Mushrooms
- g) Types of grapes
- h) Various shrubs, wild and cultivated plants.

About this lexical words are analysed in this article. (All the examples from Otia Ioseliani’s novels are translated by prof. Manana Mikadze)

a) Trees and plants

I like the **Acacia tree** better on the terrace, because its durability and perseverance are highly valued here (A rolling stone 7).

The **tea** is newly grown and **acacia** is blooming (Acacia blossom 1).

Aliandra and the Christmas tree next to the team tree! (Longing 31).

Popla tree grows in every yard (White daughter 17).

A village on a hill, from above you can see the gardens, bamboo forest, tea long plains and the sea (A boatsman 7).

On the shores of the lake there is a willow tree (Patsunie and Juliete 5).

There are one or two shade trees in the heads of the khans:oak, kopiti, elm and linden

(Black and blue river 20)

He cannot tell an oak leaf from a lime and a red maple from a ash leaf (Letters to Dachi 11)

Palm Beb! Palm leaves! (Women in the country 17);

These lower and upper branches were tied with a cap (Revelation of God 33).

b) Fruit trees

Late pink pear! We wandered around all day and could not find anything (The Adventures of Headless Boy 5);

The Adventures of a Headless Boy

Can't this little pear, sea buckthorn, hawthorn and kurkantela fit into stomach (Bulls or the wisdom of a day 5);

Let's give up apples, pears, peaches and quince, and let's talk about alibukari or chanchuri (About eating Tkemali 4).

Figs are said to be a sinful fruit, but figs, I, a sinner, still love them (Stepmother 13);

Plums and tkemali were not foreign fruits to us (Donkey – my joy 31);

I will tell you where you will find crunchy corn and crushes chesnuts (Rose and Nightingale 4).

c) Flowers:

-Siso, my God, how can you not recognize Baya (A person is born once 30)

“What did it shine and shine” – oh, say its women about the rose: daisies and furisula, ZhuZhuni and Zhunzhrukos (Rose and Nightingale 12);

Violet is amazing by prohibition (Flower 21);

There is a forest of roses and oleanders in front of my house and nothing can be seen in the yard even from the house (Trap 27).

d) Vegetables

Some wuincwe looks like pumpkins (Regarding the eaten tkemali 9).

As soon as the sunflower plucked two ears of green leqves from the ground and saw the sun, it immediately clapped its hands (The miller's son – the prince 13).

Not garlic and onions, but cucumbers if they followed the fence and once they were equal to the height of the sunflower, not one of them was seen as a cucumber (The miller's son – the prince 36).

Serebriakov first threw half a sack of rye (Black and blue river 29).

e) Vegetation

I know peppermint in cheese and ombalo in new tkemali (Gerasime, wine and windowless house 19);

With your grandfathers knife will cut the roots of celery, parsley or coriander and savory (Mother, tears, 33);

f) Mushroom

And instead of the smell of manure and musty smell, he put the smell of dampness and snake-fungus (Captive of captives 34).

The field of early in the morning was whitened with mushrooms, the forest with mulberry and birch (Picking mushrooms 12);

White mushrooms were grown (Black and white cow 36).

g) Types of grapes

Agabo: Well, when I have Aladastury brought from Martvili on the side of the house (Until the cart turns over 40).

It was Tsolikauri and Izabela, Izabela I have hanging on the trees, it is getting dark and the wine will not be to your liking (Black and blue river 22)

Agabo: There are more than 500 varieties of vineyards in Georgia, and more than Kakhuri Rkatsiteli and Saferavi, Chinebuli from Kartli, , in the west Tsolikauri and Tsitska have been forgotten (Until the cart turns over 14).

h) Various shrubs, wild and cultivated plants.

On the top of the hill they found good open meadows, covered with yel and sugar bushes (Bull or a wisdom of a day 5).

There is a lot of tea, we don't have labor (II-63. 28)

Thus, in the prose of Otia Ioseliani, we found 345 lexical units related to flora, a large part of words (**trees and plants:** acacia tree, acacia, poplar tree, aliandra, birch tree, bamboo, team tree, Eucalyptus teak, poplar, elm, hemlock, alder, oak, spruce, maple, palm, cypress, willow, hemlock, pine, stone, lime, chesnut, beech, chadar; **Fruit trees:** apricot, cherry, alucha, peach, quince, pomegranate, apple, marjoram, mulberry, hazelnut, walnut, cork, fig, curranr, pear, tkemali, plum, gooseberry, chestnut, chanchuri, persimmon; **Flowers:** baya, chamomile, rose, violet, nargizi, furisula; **Vegetable garden:** pumpkindatvisvashla, datvismskala, thorn, cucumber, hawthorn, sunflower, blueberry, garlic, pepper, buckwheat, beet, onion, licorice; Herbs: matata, celery, ombalo, parsley, mint, leek, cilantro, savory, red and kejera fennel; Mushrooms: birch, snake-mushroom, white mushroom, mchada, mushroom; Grape varieties: Aladasturi, Izabella, Krakhuna, Rkatsiteli, Saferavi, Chinebuli, Tsiska, Tsoikauri; 97 lexical units of various bushy, wild and cultivated plants belong to the lexical fund of the Georgian language. A certain part of lexical units (11 words) represents dialectal wealth.

Bibliographic References

Explanatory dictionary of the Georgian Language, I-VIII. Tbilisi: Publish house ganatleba, 1951-1965.
Otia Ioseliani. Novels, I. Tbilisi: Publish house sakartvelos macne, 2005

THE COMPLEXITY OF SPORTS TERMINOLOGY

Cristina NICULESCU-CIOCAN

<https://orcid.org/0000-0002-1725-8177>

“Dimitrie Cantemir” Christian University, Bucharest, Romania

Abstract

Sports terminology is a dynamic, constantly moving terminology and terminology depends on this extralinguistic aspect. Also, the large number and variety of terms represent an opportunity for researchers as well as a challenge for terminologists. Systematization of the field is a key component that requires a rigorous organization of proper and interdisciplinary concepts.

Keywords: sports terminology, interdisciplinarity, specialized language, boundaries

Rezumat

Terminologia sportului este o terminologie dinamică, în continua mișcare, iar terminologia depinde de acest aspect extralingvistic. De asemenea, termenii variați și în număr mare reprezintă o oportunitate pentru cercetători, dar și o provocare pentru terminologi. Sistematizarea domeniului este o componentă cheie care necesită o organizare riguroasă a conceptelor proprii și interdisciplinare.

Cuvinte-cheie: terminologie sportivă, interdisciplinaritate, limbaj specializat, limite

Introduction

Terminology is the scientific field that establishes the status of terminological units and configures the boundaries between common language and terms. It is also perceived as the entire series of terms used in a specialized field of science or activity. Its significance lies in the specificity of specialized units within the system they are used to describe clear, unambiguous concepts that support the work or research of highly skilled professionals.

Although it is regarded as a simple marginal supporting instrument that provides coherence and cohesion to specialized texts, terminology is an essential tool in creating a system of values and connections between its units in the form of a map that directs professionals and people pursuing a precise career throughout their endeavors.

Linguistics and terminology. Specialized fields

Alongside household names within linguistics and terminology, such as Eugen Wüster, Maria Teresa Cabré, Kyo Kageura, Rita Temmerman, Franco Bertaccini, or Angela Bidu-Vrăncianu, specialists in various scientific domains have also noticed the essential role of terminology. Jef Raskin, for instance, claims the following: “If our field is ‘to advance’, we must - without displacing creativity and aesthetics - make sure our terminology is clear.” Kenneth Burke suggests that the selection should begin with the reality, more specifically with the pragmatic use: “Even if any given terminology is a reflection of reality, by its very nature as a terminology it must be a selection of reality; and to this extent it must function also as a deflection of reality.”

We notice that specialists in various fields lead the way in many cases. Jef Raskin was a specialist in computer science, while Kenneth Burke is known as a literary theorist and literature author, for instance. They both agree upon the significance of proper prescription and use of terms.

Theoreticians or highly skilled and highly educated professionals are more likely to take the initiative as far as the creation of terminology is concerned. Nevertheless, they create heterogeneous specialized languages where ambiguity, vagueness, uncertainty, or obscurity occurs more than often.

Even though it most likely starts from the extralinguistic elements and relies on the descriptive analysis method engaged in linguistics as well, terminology must generate a clear structure of its network of concepts and clear definitions. This does not only support the authors of dictionaries or glossaries, but also professionals or potential specialists who want to gain insight into the core concepts of the specific field. Koen Kerremans and Rita Temmerman highlight the importance of contextual and pragmatic criteria in terminology, arguing that terms are not static (Kerremans & Temmerman 2007, Temmerman 2000). Instead, they evolve with their use in specialized communicative situations and with the interactions they enter. Terms are subjected to the development of contexts and they undergo changes according to extralinguistic aspects that shape the way they are engaged in specialized communication.

Terminology in sport science. Interdisciplinarity

Sport science is an interdisciplinary field that studies the science behind physical activity, exercise, and sports. It encompasses areas such as physiology, psychology, biomechanics, nutrition, and sports medicine. The goals are to understand the way the human body responds and adapts to physical activity, and to apply this knowledge to improve performance, health, and overall well-being.

The main characteristics include the following aspects: terminological specificity, technical language units and issues in their usage, rules and regulations in the scientific field and activity, equipment-related terms, cultural and historical influences, movement and technique terms that describe movement.

Terminological work in sport science involves creating and standardizing terms to ensure clear and consistent communication among researchers, practitioners, and educators. Key aspects include standardization, multilingualism, textual and contextual relevance, its constantly dynamic nature, and its integration in the interdisciplinary network.

Establishing standardized terms helps avoid confusion and ensures that everyone in the field is on the same page. This is crucial for research, education, and practice, as well.

Considering the global nature of sport science, terms need to be translated and adapted across different languages while maintaining their original conceptualization. All terms must be highly relevant to the specific context or subfield they are used in, whether this refers to research, clinical practice, or coaching, to static or dynamic elements, to a subfield or another one. Specificity is the key to clarity and it may bring about syntagmata that serves purposes like terminological disambiguation.

Terminology in sport science is constantly evolving as new research and technologies, but also new sporting activities emerge. Regular updates and revisions are necessary to keep the terminology current and to keep up with their evolution throughout times and areas/ subfields.

Sport science terminology often overlaps with other fields such as medicine, nutrition, and psychology. Ensuring coherence and integration across these disciplines is essential. Another significant element is establishing the boundaries in this interdisciplinary realm and focus on a structure that allows no ambivalence. Sports Terminology is defined by complexity because of its wide variety of applications, frameworks, and specific units integrated in sport science. The terminology of sports and physical education is a rich and diverse lexicon that encompasses terms used to describe activities, techniques, rules, equipment, and concepts specific to different sports and physical education practices. Terminological specificity is a challenge in certain situations, as the same unit or term can be applied in different areas of sports. For instance, *dribble* exists in both basketball and soccer, but it brings about different rules according to the extralinguistic factors.

“dribble - verb to move a ball along using small repeated movements of the foot, the hand or a stick
• noun a movement or run made while dribbling a ball, especially in football or basketball” (DSES 2006: 71)

“dribble (general) a closely controlled gradual advancing of the ball by means of repeated movements of the hand or foot, as appropriate” (DSGT 2010: 47)

“dribble - 2. (in soccer, hockey, and basketball) take (the ball) forwards past opponents with slight touches of the feet or the stick, or (in basketball) by continuous bouncing. ‘he attempted to dribble the ball from the goal area’ [...] 2. (in soccer, hockey, and basketball) an act of taking the ball forward with repeated slight touches or bounces. ‘a mesmerizing dribble by Daley took him through to confirm Villa's victory’ ” (languages.oup.com/)

“dribble - in football or hockey, to move a ball along the ground with repeated small kicks or hits, or in basketball, to move a ball by repeatedly hitting it against the floor with your hand:

He dribbled the ball and then shot.

His speed allows him to easily dribble past defenders.” (dictionary.cambridge.org/dictionary/)

“dribble – 3. Sports. to advance a ball or puck by bouncing it or giving it a series of short kicks or pushes.” (www.dictionary.com/)

Knowing that terms need to be highly specific to particular sports or sport-related activities, they are meant to ensure precise communication. In this case, we need a proper context or a well-defined linguistic form (a compound or complex unit, e.g. “football dribble” and “hockey dribble”) to ensure clarity and consistency throughout the delivery of the message.

Interdisciplinarity, however, refers to terms who belong to separate domains, not necessarily to the same term applied to two or more subfields. Sport science lies on the boundary with fields of science and activity such as: medicine, chemistry, biology, education, engineering, sociology, economics, anthropology, and ethics as far as we have managed to discover by means of our current research.

The terminological influence coming from natural sciences is obvious and undeniable. Terms related to both sport science and medicine are: *cardiopulmonary, metabolism, epidemiology, wellness, concussion, tendinitis, hydration, ACL tear, sprain, cartilage, cardio, rehabilitation, VO2 Max, kinesthetic awareness, lactic acid, physiotherapy*, etc. *Electrolytes, creatine, caffeine, beta-alanine, Branched-Chain Amino Acids (BCAAs), nitrates, Adenosine triphosphate (ATP), oxygen consumption, electrolyte balance, hormonal responses* are examples of terms also engaged in the field of chemistry. *Hypertrophy, cardiovascular, endorphins* also belong to biology. Some of them are also used in the medical domain. These examples highlight the intricate relationship between chemistry and sports, influencing everything from performance to recovery.

Ergonomics, aerodynamics, treadmill, kinetics are instances of units at the boundary between sport science and engineering. They are also of interest to the wide category of natural sciences.

In education, *kinesthetic learning, physical literacy, motor skill, sports pedagogy, adaptive physical education, peer coaching*, or *athletic scholarships* are terms that create a liaison between the process of learning & teaching and sports. Another social science that proves to be interwoven with sports is sociology. *Team dynamics, gender equity, fan culture, fan engagement* are units of interest in this respect. In economics, *sports sponsorship, sports tourism, ticket sales, sports marketing, or broadcast right* can bring about a special connection of the main domain we are mainly analyzing and economics.

All these terms above (and many more to be found in prescriptive and descriptive sources) bridge various fields and sports, highlighting the interdisciplinary nature of sport science. Many of them are not to be found in specialized dictionaries for sport science

Simple, compound, and complex terms

Simple terms are defined as terms that consist “of a single word or lexical unit” (www.iso.org/). They are considered of paramount importance to any terminology, as they can be easily recognized by professionals and many of the terms in this category become hypernyms and help to organize the field conceptually. According to this standard on *Terminology work and terminology science*, we can include units such as *dribble, spike, scrum, volley, relay, slalom, serve, header, draft, stroke, sprint, catch, grip, blitz, or tackle* in this form-related category. Structurally, it is a term that starts from a single word.

According to the same source, ISO 1087/ 2019, a compound term is a “single-word term [...] that can be split morphologically into separate components”, and a complex term is presented as a “term [...] that consists of more than one word or lexical unit” (www.iso.org/). *Touchdown, playoff, weightlifting, footrace, basketball, softball, backstroke, bodycheck, quarterback, lifesaving, pitchout, fieldgoal, snowboard* are some examples of compound structures related to sporting activity. Compound units in sports are formed by combining two (or even more) words or terms so that a new term with specific meaning becomes actively engaged in specialized language.

Moreover, there are also multi-word terms, which are a form of complex terms consisting of “more than one word or lexical unit” (ibd.), for instance *offside rule, triple down, grand slam, base hit, home run, or hat trick*. They are to be found with this exact form in many contexts and behave like natural collocations in English. They are phrases that describe actions, rules, or static concepts.

There are also situations where one and the same term may fall in both categories (compound and complex terms), depending on the way the author has decided to include in the text. For example, the term *homerun* can also gain a complex form, namely *home run*. This does not change its terminological status and has no consequences on its conceptualization within the field. It is merely the form that varies, with certain morphosyntactic consequences.

Compound form: “Why are homeruns in baseball more common in recent years than they have been historically?” (<https://www.quora.com/Why-are-homeruns-in-baseball-more-common-in-recent-years-than-they-have-been-historically>)

“Three Logger homeruns scored in a split double header with Whitman College” (<https://loggerathletics.com/news/2024/4/6/baseball-three-logger-homeruns-scored-in-a-split-double-header-with-whitman-college.aspx>)

“In later years, the thrill of a bases loaded homerun would be replaced by a line drive down the center of the fairway./ With that fourth novel in the tetralogy, he had the homerun with all the bases loaded./ Ted's philosophy is not out of fashion in today's baseball, an era of homerun quests./ Paul Konerko went 3 for 4 with a homerun, two runs batted in and two runs.” (<https://www.wordhippo.com/what-is/sentences-with-the-word/homerun.html>)

Complex form: “home run (baseball) - a hit that goes far enough to enable the batter to make a complete circuit of all four bases” (DSGT 2010: 75)

“home run - 1: a hit in baseball that enables the batter to make a complete circuit of the bases and score a run”
(<https://www.merriam-webster.com/dictionary/home%20run>)

“home run - (in baseball) a hit that allows the person hitting the ball to run around all the bases without stopping”
(https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/home-run)

“A home run usually happens when a player hits the ball out of the park.”
(<https://www.thegistsports.com/glossary/baseball/>)

“The term for a batter hitting the ball out of the park in baseball is a ‘home run’.” (<https://www.quora.com/In-baseball-what-is-the-term-for-a-batter-hitting-the-ball-out-of-the-park>)

We have noticed the preference for the complex formal version as far as the prescriptive sources are concerned. This preference is also manifested in specialized or medium-level texts and contexts if we discuss the singular form. The hypernym is recognized as “hit” while considering (general or specific) dictionaries and glossaries. In descriptive sources, the contexts do not define the term, but use it to present the content and purpose of the action.

The compound form, on the other hand is delivered throughout definitions in dictionaries as a different form of the complex item, but it is never registered as the first form or an entry. It is mostly used attributively or in wider, more complex syntagmata as such: “homerun quests”, “a bases loaded homerun”. Instead, information regarding the plural form mention “homeruns” (as a compound term), which is also proven by texts, irrespective of their specialization level (medium or high specialization).

Conclusions

Simple terms are considered very useful and highly specific of terminology. Compound terms in sports are formed by combining two or more words to create a new term with a specific meaning that sometimes indicates the branch or type of sport. Compound units are presumably often shorter and more concise than the following category. Complex terms in sports are usually phrases or longer expressions that describe a specific action, rule, or concept. They provide detailed descriptions or explanations of specific activities in sports.

Its interdisciplinarity is a constant that brings about conceptual connections, diversity, flexibility, dynamism, and novelty. This is why terminologists’ role is significant in determining the place of any new unit and its role within the wide network of terms in the field.

Bibliographic References

Terminology

Cabré, M. T. 1999. Terminology: Theory, Methods, and Applications. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Kerremans, K., Temmerman, R. 2007. Terminology, situatedness and variation.
https://www.academia.edu/10019429/Terminology_situatedness_and_variation

Temmerman, R. 2000. Towards New Ways of Terminology Description. The sociocognitive approach. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins

Prescriptive sources

Bateman, H., McAdam, K., Sargeant, H. 2006. Dictionary of Sport and Exercise Science. London: A & C Black Publishers - DSES

Malcolm, D. 2008. The SAGE Dictionary of Sports Studies. Los Angeles: SAGE Publications – SDSS

Mallon, B., Heijmans, J. 2011. Historical Dictionary of the Olympic Movement. 4th ed. Lanham: Scarecrow Press – HDOM

Room, A. 2010. Dictionary of Sports and Games Terminology. Jefferson: McFarland & Company – DSGT

Sitewebography

<https://loggerathletics.com/news/>

<https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:1087:ed-2:v1:en>

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/>

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>

<https://www.quora.com/>

<https://www.thegistsports.com/glossary/>

<https://www.wordhippo.com/>

THE SHIFTING OF AESTHETIC CATEGORIES IN THE ROMANIAN LITERATURE OF THE MIDDLE AGES

Gina NIMIGEAN

<https://orcid.org/0000-0002-1568-2361>
Institutul Limbii Române, București (ILR)
Universitatea „Makedonia”, Thessaloniki
& Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași

Abstract

Far beyond its generative space, the chivalric novel born in medieval France encounters various specific hermeneutic mutations, dictated by the filter of the adoptive cultural areas and their sensibilities. In literature, the erotic and the heroic, principles fundamental in the courtly/ courtois novel, are brought to light successively, both aesthetic categories taking turns among the readers' preferences. In the Romanian literary area, the heroic would last longer; herefore, one can perceive a vigorous and persistent moralizing tendency in choosing from folk epics for the composition of didactic codices dedicated to the upbringing of noble youth. Nevertheless, a return would later occur, from the solemn-emblematic-general-exemplary, succession inscriptible to the heroic – to contingent-particular-affective, subsumable to the erotic. This time, however, the eros no longer accepts the unhealthy forms of courtly love.

Key-words: chivalric novel, hermeneutic mutations, cultural sensibilities, aesthetic categories of erotic and heroic, courtly/ courtois novel, moralizing tendency, folk epics, didactic codices, eros, hero.

Rezumat

Cu mult dincolo de spațiul său generativ, romanul cavaleresc născut în Franța medievală întâlnește diverse mutații hermeneutice specifice, dictate de filtrul zonelor culturale adoptive și de sensibilitățile acestora. În literatură, eroticul și eroicul, principiile fundamentale ale romanului curtenesc, sunt evidențiate succesiv, cele două categorii estetice succedându-se între preferințele cititorilor. În zona literară românească, eroicul va dura mai mult; prin urmare, putem percepe o tendință moralizatoare viguroasă și persistentă de a alege dintre epopeile populare pentru alcătuirea unor codice didactice dedicate educației tineretului nobiliar. Cu toate acestea, o revenire va avea loc mai târziu, de la solemn-emblematic-general-exemplar, succesiune care se poate scrie la eroic – la contingent-particular-afectiv, subsumabil eroticului. De data aceasta, însă, erosul nu mai acceptă forme nesănătoase de iubire curtenească.

Cuvinte cheie: roman cavaleresc, mutații hermeneutice, sensibilități culturale, categorii estetice de erotism și eroism, roman curtenesc, tendință moralizatoare, epopee populară, codice didactice, eros, eroi.

Displacement of Aesthetic Categories in Medieval Romanian Literature

In the Romanian literary space of the 17th and 18th centuries, the adoption of the *chivalric novels* circulating in Europe does not take place on a high, cultivated way, and does not remain indebted to the great men of culture. Their entry into Romanian literature is made through copists who self-select from the minor scholars – largely by virtue of the general similarities between these writings and the folkloric, oral literature. The fact assures them a great accessibility towards understand the contents, a very good penetrability in the various social environments and a long survival in time, by multiplying/ copying the texts as such or – especially – by (re)folklorizing them.

According to the large number of manuscripts preserved, according to the number of copies of printed books that, starting with the 18th century, attest to repeated editions, it can be concluded that these literary pieces enjoyed a sufficiently significant circulation, which is due not only to the diligence of copists or, subsequently, to typographers. It was society that waited for and absorbed them, no doubt because of their ability to respond to some spiritual or emotional needs of the period; complementarily, the Romanian sensitivity of the time resonated to the impact with such forms of culture. The translation of folk novels was in the first instance a sum of acts of expression and written communication, with sensitive repercussions not only in the textual, literary level itself. The consequences induced by the adoption of these texts require the signalling of certain aspects that become visible upon their entry into our literature.

Beyond ascertaining and recording as such the existence and manifestations in concrete forms of a cultural phenomenon, it becomes important to notice the premises that can ensure its appearance and functioning in a certain epoch. Ideas appear as recurring in various historical periods. What individualizes a certain epoch and builds its characteristic profile is perhaps less related to the contents as such, pre-existing, and much more related to the (re)actualization or occultation of some dimensions thereof, to the capacity of

that era to (re)interpret these contents, to place them in its own system, distorting or reversing their semantics and thus proposing decisive hermeneutical changes.

The concepts of *heroic* and *erotic* are constant presences in various epochs, due to the fact that they are two of the fundamental human dimensions and that they appear in the panoply of desirable and idealizable virtues. This is why they are frequently actualized in works, whether literary or musical, plastic, visual in general.

Thus, from Antiquity until now, we meet again with them, in more or less intense forms, but, usually in the position of opponents, of counterparts, as a dichotomy of determinations between which the heroes are forced to choose. The heroic and the erotic are chained in time, successively, emergating or occulting each other, as the sensitivity of the epochs becomes more receptive to one or the other of them.

Classical Antiquity reads eros as a spiritual force. In the Platonic dialogues, Socrates conceives of eros in a processual way, as a gradual ascent of the being, from the beauty of the visible signs manifested in the phenomenal world, to the perfect, ideal forms, whose reflex they are. The noetic universe is the supreme realm to which any entity that exists tends, since it is the infinite, unique and insegmentable source of truth, beauty and good, and, thanks to this aspiration to transcendent beauty, the eros (even in its most concrete and degraded manifestations, as a physical attraction) is spirit, is *agape*.

For Plato the eros has *relational* virtues, it receives the quality of a *connecting element* between what exists and the being in its essence. The body is a simple instrument, love is the force of the soul that converts any eros into *spiritual contemplation*.

With probable roots in Sicilian medicine, at Aristotle the idea of soul and body as irretrievably separate realities, yet in a strange union, almost metaphysically impossible appears; they can communicate only through a subtle device, *pneuma*, made up of the same substance as the stars, which serves as a "translator" between these entities foreign and "deaf" to each other. Eros is a knowledge *operation* that involves this soul-body relationship, it no longer belongs to the soul exclusively, and the erotic mechanism must be put in relation to the physiology of the pneumatic intermediary apparatus. Through this *próton orgánon* placed in the heart, the soul provides the body with cohesion and vital force. Through the five senses the body opens exits for the soul to the cosmos. The information thus received necessarily ends up in the same pneumatic apparatus, which, through the *internal sense* or *phantasia*, will make them intelligible to the soul, encoding them and converting them into *phantasmata*, the unique "vocabulary" that the latter can grasp.

Soul language means a sum of phantasms, any information received by the body from the outside must be converted into a fantastic unity, words and articulated language included. It follows that the beloved is also cognizable only as a *sum of phantasms* that take possession of the soul of the one who loves, and his/her accessory materiality no longer counts as an object of adoration. The soul is superior to the body, so the phantasms are also superior to words; and since *ta phantasmata* are prior to understanding and articulation, they have the right of absolute primacy over the word. The physical language, of the words, belongs to the body, the fantastic language is the prerogative of the soul, and the privileged one who has access to both is *the intellect*. What gives it a unique position, however, is the access to the fantastic code. Through this it then has access to the understanding of the soul and is free to investigate its limits. The Eros, as a fantastic operation of knowledge, assumes the intellect as an instrument, arrogates this understanding of the soul as postulate and becomes a domain of fascination for all the restless of the Middle Ages, of the *small renaissances/ rebirths* (*rinascita*) and of the *Great Renaissance* (*Rinascimento*), together with kabbala, magic, the art of memory and alchemy. The late Middle Ages add to these data and places over the native traditions two more ideological ensembles/processes. The first, coming from the west, is the Arab, post-Islamic acculturation of Spain in the 8th-15th centuries, with subsequent extension to the rest of Europe.

The *Reconquista* restores to Castile its lost territory, held for seven hundred years under Arab rule; but more than that, it hands over to the fascinated Spaniards the riches of the retreating Maghrebine culture, and the haste with which the translators pounce to transpose into Latin the written treasures of the Caliphate of Córdoba creates the image of a crowd that had almost lurked in wait for the triggering moment. The "School of Toledo" formed around the library of the great cathedral of the city, intensely supported by Archbishop Francis Raymond of Sauvetât (Raymond of Toledo: 1125-1152) meets, in its recuperative effort, with the "Sicilian School" of translators, and together they reveal to the West the sciences, philosophy, literature of Muslims or recover works of Greek antiquity saved in Arabic linguistic expression.

The second is the Manichean dualism, reborn in the western Catharism and the eastern Bogomilism. The tumultuous Europe of the 11th-12th centuries – when cathedrals are built and chivalric novels are born, the Europe of small rebirths (le *Rinascitá*, in Italian terminology) is not only the area where cultural determinations so different, even contradictory, had to find their resultant. It is, all this time, the area in which, from these convulsions, the forms of an artistic style that will dominate it spatially almost entirely and will be prolonged

temporally until late, after the Great Renaissance (*il Rinascimento*), are drawn, through discreet apparitions, subtle even: the Romanesque style. Following in comparison the gliptic Romanesque sequence and the literary one, one observation becomes obvious: the game of Romanesque evolutions follows laws *at least similar* to those sculptural. So we gradually come to the identification of a Romanesque structure, of a pattern that becomes functional through active norms in parallel fields.

Second, Manichean dualism, in the form revived by Western catharism and Bogomilism in the East. Of its ideological components, one, *the encratism*, will gain ground and become a strength of the behavioral ensemble that will be called *amour courtois*. The Manichean world is the result of double creation, man unfortunately not being the product of divinity. As a denial of physical love, the encratism is in fact the annihilation of the person, by refusing to perpetuate the human kind in its capacity as the creation of evil. *Noli tangere* – understood this time differently than in the well-known evangelical formula – becomes, as a result, an essential component of the courtois code, in which *l'aimant* imposes on himself – in the name of love itself and divinizing his beloved – a permanent and torturous physical distance from his *bien aimé*, indefinitely cultivating his vocation of suffering, becoming all the more admirable as he hides his feeling under strange manifestations, detestable even, sometimes, or committing oversized, heroic acts, dedicated to his beloved, keeping himself all this time anonymous, happy and masochistic. Love is a pure and mystical experience, dematerialization, the lover is a divine sum of phantasms, real exclusively in the world of perfect forms, and the eros *courtois* continues to want to be a spiritual force, as it proposes the sacralization of the immanent in parallel with a dismissal of the privileges of transcendence.

All these generate a behavioral, moral and spiritual code, contradictory and tense – *l'amour courtois*, built on an ambiguous and largely masochistic attitude (according to current standards) towards the object of affection: love oscillates *between embodying the abstract principles of perfection and beauty, as ideal forms, in the concrete woman - and abstracting her real being, in a reductionist and tyrannical way, until a perfect form, the last conceivable and therefore emptied of any content.*

However and in whatever sense the approach would evolve, the behavior that he subsumes programmatically abolishes any principle of health: the man, *the loving one*, resorts to every possible way to run away from the love in the flesh and to remove the object of passion, the woman, *the beloved one*, and to induce himself extreme emotional sufferences, in silence. An ambiguous game between *code* and *desire*, which places the code against *nature* itself.

*

The novel *courtois* is one of the literary expressions of this contortionist psychology. As in the lyric of the troubadours and truers, of the *Fedeli d'amore* brotherhood, in *Minnesang*, also, the love of the novel courtois is a sacred torture imposed by the *austere framework* of this attitudinal code.

The blockage in the rigid framework is the first and most tyrannical norm in the Romanesque aesthetic code, discernible in its various concrete forms, either plastic or literary. In the evolution of the chivalric novel, the game of erotic/heroic dichotomy is an ambiguous one and comes to reconfirm a finding that I was making elsewhere, discovering an aesthetic code of the *Romanesque*, manifested, through the community of origin and spiritual contiguity, in the fields of decorative sculpture and literature.

Desiring to be a permanent pendant of the eros, the Romanesque heroic is in fact a perverted eros, a second-plan manifestation of the latter, in the consequence of *courtois* behavior: on the one hand, in the desire to bring glory to the beloved, to whom he dedicates everything he commits, through exacerbation and factual absolutism, he is meant to convince and impress the male half of society / humanity (so, implicitly himself, the one who wants to be in the position of hero, in a continuous extreme reconfirmation of his force) and, on the other hand, according to the same *courtois* code, to remove the loving one of his beloved, subjecting him to inhumane spiritual trials in the same, in fact, continuous and extreme reconfirmation of his force.

The hero deliberately moves on extreme dimensions and intensities, and the fact provokes and maintains the maximum tension of his evolution in this self-imposed behavioral framework, playing his role according to an authentic Romanesque scenario, of maximum tension within the limits of a minimum freedom.

In its subsequent expansion, going beyond the boundaries of the generating French literature, the chivalric novel will undergo structural modifications and will encounter significant changes in reception, depending on the mentalities and sensitivity of the peoples who would adopt it through translations, adaptations, (re)interpretations. Passing through Byzantium adds to it the ethical model of the Christian saint, but he is then overwhelmed by the folklore hunt and the oriental sensualism, of *Halima* type. The heroic is diluted towards the erotic as a subtle physical experience, the encratism is little by little, forgotten. Once they pass through the Byzantine route and enter through adaptations, and in the Romanian literature (starting from the 17th century), the medieval novels of Western origin accept changes and morphological inserts, compositional transformations (through selections / cuttings of sequences), receive influences from the local

folklore, change their imagery by transposing into the familiar universe of translators, submit to the selective filters of the times; in addition, associate with an entire written, adjacent folk literature of Eastern origins, secular or religious. Modern exegesis will call them *folk, erotic and chivalric novels*, reflecting once again the hermeneutical fluctuation. The categories of the *heroic* and the *erotic*, who make the object of the present study, know periods of increase and decrease of their significant value, continuing their dichotomic path.

In the Romanian area, the literary *heroic* will resist longer in time as a preference. A medieval history like ours, devoid of sensual respites, begets with predilection a sensitivity to the heroic. The conversion to the erotic will happen much later, at the dawn of the modern era. Indirectly reflected in Romanian folk epics, the 17th and 18th centuries (the latter in its first half, at least) still show themselves to be predominantly heroic and, especially, moralistic. Specifications such as:

"... teaching for my sons, Iordache and Ștefan, and if they would follow my teaching they would not be wrong, it would serve their mind and good morals/ and if they would struggle to follow, either they or others, they will not be wrong..." (translation from Ms. L.R.A (B.A.R.) 3391, year 1782)

OR:

"Note for why it's worth / appropriate to read Alexandrian. That they might know the depths of the scriptures, and that they might know how it was before, and how people liveth, and how kings in the world they fought one another... etc." (translation from Ms. L.R.A (B.A.R.) 4646, year 1788)

are common (become almost the norm). Or, with all the more powerful force of persuasion, comes the personal example: "This *holy* (my italics) book I have read and understood and it is to be understood." (translation from Ms. L.R.A (B.A.R.) 3391, year 1782). All with the obvious intention of inducing behavioral models, of forming a certain mentality according to the ethical postulates of the time.

*

Consulting a list of books disseminated in the epoch, an observation is required: it is symptomatic *the tendency to accumulate works moral per se and moralizing through impact* (a fact with tradition, signalled from chroniclers, from Neagoie Basarab, with much deeper roots, in patristic literature and before) *along with works of exemplary value, heroic*. Referring, for example, to the *Physiologos (Fiziologul)*: in many of the manuscripts found at the Library of the Romanian Academy (Biblioteca Academiei Române – B.A.R.), this work of symbols appears in association with other popular writings, embeddable in various literary species, but with a common ethical profile. It should be noted that translators, copyists or manuscript holders place it in the company of other books, in a visible attempt to make up writings of religious-didactic or historical-didactic tendency. In Ms. 1436 (year 1695), fragments from the book of *Physiologos (Fiziologul)* stand in the vicinity of some sequences from the *Anthologion (Floarea Darurilor)*; also here, Costea Dascălul (the Scholar) inserts *Esopia* and *Sindipa's* history. Those are joined by translations from *Chronographies (Hronografe)*. In 1777, Andonachi Brehceanu also copied *Esopia* near the *Physiologos* and, significantly, near *Archirie and Anadan (Archirie și Anadan)* (Ms. 1151).

In the same direction, Ms. 2513 also includes the *Life of Alexios, the man of God (Viața lui Alexie, omul lui Dumnezeu)* (besides an incomplete Muscovite *Prologue*, in Romanian translation, a *Astrológion of Herakles the Emperor (Gromovnicul lui Iraclie Împărat)* and a *Selenodromion (Alergarea lunii)*). In several of the codices (2513, 2100, 3276, 1282, 938) appear exemplary hagiographies, sermons taken from prologues or stories with veterotestamentary subjects and chronographies. *Aesopia (Esopia)* also appears in the company of other books that augment the ethical level of miscellany. For instance, in Ms. 2456 (approximately from the year 1703), after to the parables of "Isop" (Aesop) appears the Slavic-Romanian text *Of Saint Ghenadie the Patriarch of Tsargrad. For faith (A sfântului Ghenadie Patriarhul Țarigradului. Pentru credință)*; then the *Life and wonders of our saint and most reverent father (Viața și minunile sfântului și preacuviosului părintelui nostru)* are inserted, followed by the *Martyrdom of the holy glorified of the great martyr Theodor Stratilat... by The One of the Saints our Father John Chrysostom (Zlatoust), Archbishop of Tsargrad (Muceniia sfântului slăvitului marelui mucenic Theodor Stratilat... de Cel dintru sfinți părintele nostru Ioan Zlatoust, arhiepiscopul Țarigradului)* and *Word from Matthew the Evangelist (Cuvânt de la Matei Evanghelistu)*.

Ms. 52 associates *Aesopia (Esopia)* with the incomplete *Cantacuzine Chronicle (Letopisețul Cantacuzinesc)* (but copied by the same hand) and a *Chronograph (Cronograful)* of Mihail Moxa. Ms. 4390 from 1761 (located in the Cluj-Napoca Central University Library) added to *Archirie's* book, among others, the *Life of the most wise Solomon (Jitiia prea mândrului Solomon)*, *The Life of Saint Macarios the Roman (Viața Sfântului Macarie Râmleanul)*, *The Parable of the Unicorn (Pilda Inorogului)* and *The Parable of the Vine (Pilda Viei)*. Ms. 3518 L.R.A (B.A.R.) (ca. 1770) contains, besides the *Story of Archirie the philosopher when he was teaching his nephew, Anadan (Povestea lui Archirie filosofului când învăța pre nepotul său,*

Anadan, carte), a *Poricologos*, a *Life of Saint Sisoie (Viața Sfântului Sisoie)*, Questions and Answers (*Întrebări și răspunsuri*). The *Sunday's Legend (Legenda Duminicii)* is found in Ms. 1303 from the 18th century, near an *Alexandria*, but also next to the *Soul's Alphabet (Alfavita cea sufletească)*. And the examples can continue, as a concretization of the scholar's words: "That there is no other more beautiful and *useful* (my italics) respite to the man than the reading of books."

In content, a shifting from the triad: *moralist – exemplary – heroic* to the monad of the *erotic* would occur in our culture during the 18th century, particularly towards the end of it, and would gradually consolidate during the 19th. In the act of reception and in the intention of the colporteur (translator or copist) a *sliding from the principle of morality to the aesthetic one* is observable, up to – sometimes – the *hedonistic one*. In the texts, fragments that no more correspond to interest and expectation would be modified, abbreviated or simply aborted altogether. The mechanics of the older principle *ad usum Delphini* would be reissued, this time in reverse: depending on the epoch, the difference lies in the definition of the criteria. The neoclassical 18th century, but especially the first decades of the 19th, would overturn the hierarchies and emancipate the affects from the hegemony of reason. This time, however, the eros no longer would accept the unhealthy forms of medieval courtly love.

Bibliographic References

Sources:

Kornaros, Vincenzos. (1714). *Ποίημα ερωτικόν λεγόμενον Ερωτόκριτος, Συνθέτην από τον ποτε Ευγενέστατον Βιτζέντζον τον Κορνάρων Από την χώραν της Σιτίας του Νησιού της Κρίτης, ΕΝΕΤΙΗΣΗΝ, αμοζ, Παρά Νικολάου Γλύκει τω εξ Ιωαννίνων, Con Licenza dei Superiori*. Venice: Nikólaos Glýkis.

***. *Cărțile populare, I, II*. (1963). Edition and foreword by Ion C. Chițimia and Dan Simonescu. București: Editura pentru literatură.

Literature:

Baltrušaitis, Jurgis. (1989). *Formări, deformări, Stilistică ornamentală în sculptura romanică*, Romanian translation by Constanța Tănăsescu. București: Meridiane.

Beck, Hans-Georg. (1988). *Ιστορία της βυζαντινής δημόδους λογοτεχνίας*. Greek translation by Νίκη Eidenevier, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Cartoian, Nicolae. (1936). «*Le modèle français de l'Erotokritos, poème crétois du XVII-ème siècle*», extrait de la „Revue de littérature comparée”, Avril-Juin, no. XVI, 1936: 265-293. Paris: *Boivin et Cie, Libraires-Editeurs*, 5, Rue Palatine (VIe).

Culianu, Ioan Petru. (1994) *Eros și magie în Renaștere, 1484*. Romanian translation by Dan Petrescu, foreword by Mircea Eliade, afterword by Sorin Antohi. București: Nemira. (Princeps edition: Ioan P. Couliano. (1984) *Éros et Magie à la Renaissance, 1484*, Paris: Flammarion).

Gaster, Moses. (1983). *Literatura populară română (second edition)*. București: Minerva.

Le Rider, Jacques. (1990). *Modernité viennoise et crises d'identité*. Paris: PUF.

Moraru, Mihai, Velculescu, Cătălina. (1978). *Bibliografia analitică a cărților populare laice, I,II*. București: Editura Academiei R.S.R..

Platon. (2001). *Opere complete*. Petru Creția, Constantin Noica, Cătălin Partenie editors, Romanian translation by Cezar Papacostea, Marta Guțu, Constantin Noica et alii. București: Humanitas.

Politis, Linos. (1993). *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Velculescu, Cătălina. (1984) *Cărți populare și cultură românească*. București: Minerva.

Velculescu, Cătălina. (1988) *Între scriere și oralitate*. București: Minerva.

DEFAULT-UL SEMANTIC - VERICONDIȚIONALITATEA ENUNȚULUI – ȘI PRAGMATICA POSTSEMANTICĂ

THE SEMANTIC DEFAULT - THE VERICONDITIONALITY OF THE SENTENCE - AND POSTSEMANIC PRAGMATICS

Galina PETREA

<https://orcid.org/0000-0003-4784-7260>

Universitatea Liberă Internațională din Moldova (ULIM), Chișinău

Rezumat

Obiectivul de cercetare pentru prezentul articol este de a explora panorama teoriilor referitoare la aspectul vericondițional semantic, care este o caracteristică de bază a enunțului. Colectarea kit-ului de teorii și concepte pentru a agrega cadrul conceptual relevant, ne va permite să le operaționalizăm și să le aplicăm în arhitectura procesului interpretativ teoretic cât și la analiza subiectului de interes: discursul parlamentar – o subspeță a discursului politic. Investigația data demarează de la stabilirea cadrului conceptual, delimitarea deosebirilor dintre semantică și pragmatică, frază fiind unitatea fundamentală a sintaxei și a semanticii formale cu conținut compozițional vericondițional care are nevoie de a fi saturate cu semnificație – interpretarea default. Enunțul, unitatea discursului mobilizează toate informațiile contextuale, rezolvă ambiguitățile semanticii lexicale – dezambiguizează elementele cu paleta scalară de semnificație – implicatura generalizată common ground dar și reieșind din context ținând cont de principiul consecvenței și relevanței. Nivelul implicaturii post-pragmatică, particularizate sunt subiecte cu interpretare preferată și nu țin de conținutul enunțului concret în context. În exemplele studiului de caz, acestea țin de loialtate patriei, ideologiei și apartenența la partid, demantelarea tendințelor extremist-radicaliste de dreapta, hack-uirea conceptului anti-semitist și utilizarea termenului drept armă pentru situații și contexte diferite. Articolul este informat din câteva lucrări esențiale evaluate, despre teorii și concepții pragmatice, printre care teoria minimalismului semantic formal, teoria subdeterminării semantice, teoria cognitivistă a relevanței, teoria scalarității semnificației și teoria factorială. Toate aceste teorii își aduc aportul la înțelegerea teorie și analiză pragmatică a discursului sofisticat public.

Cuvinte-cheie : Caracterul vericondițional, arhitectura procesului interpretativ, dezambiguizare cu orientare top-down, enunțul (unitatea discursului), Implicaturii Conversaționale Generalizate (GCI), Implicatura Conversațională Particularizată (PCI)

Abstract

The research objective for the present article is to explore the landscape of theories related to the semantic vericonditional aspect, which is a basic feature of the utterance. Collecting the theoretical kit in order to aggregate the relevant conceptual framework will allow us to operationalize and apply them in the architecture of the theoretical interpretative process as well as in the analysis of the subject of interest: parliamentary discourse - a subspecies of political discourse. The given investigation proceeds from the establishment of a conceptual framework, a delimitation of the distinctions between semantics and pragmatics, the complex phrase being the fundamental unit of syntax and formal semantics with vericonditional compositional content that needs to be saturated with meaning - the default interpretation. The utterance, the unit of discourse mobilizes all contextual information, resolves the ambiguities of lexical semantics - disambiguates the elements with the scalar palette of meaning - generalized common ground implicature but also arising from the context taking into account the principle of consistency and relevance. The level of post-pragmatic, particularized implicature are subjects of preferred interpretation and do not depend on the content of the concrete utterance in context. In the case study examples, they concern loyalty to the homeland, ideology and party affiliation, dismantling right-wing extremist-radicalist tendencies, hack-ing the anti-Semitic concept and using the term as a weapon for different situations and contexts. The article is informed by several evolved key works on pragmatist theories including formal semantic minimalism theory, semantic underdetermination theory, cognitivist relevance theory, scalarity of meaning theory, and factorization theory. All of these theories bring their contribution to the theoretical understanding and pragmatic analysis of sophisticated public discourse.

Keywords: truthconditional character, architecture of the interpretation process, top-down disambiguation, utterance (discourse unit), Generalized Conversational Implicature (GCI), Particularized Conversational Implicature (PCI).

Caracterul vericondițional sau condiționarea prin adevăr în accepțiune filosofică se referă la adevărul în raport cu realitatea, lumea; fondul comun al conversației (*common ground*). În timp ce caracterul vericondițional lingvistic este un concept al semanticii formale, fiind compozițional dedus la nivelul sintaxei, frazei. În prezentul articol vom aborda conceptul de vericondiționalitate drept un prag semantic de bază *default*, care în procesul de interpretare a enunțului în context, în arhitectura procesului interpretativ al semnificației

este tratat drept un nivel abstract, dintr-un proces de analiză scalară de decodare semantică și dezambiguizare cu orientare top-down. Robyn Carston afirmă că semnificația de tip propozițional este compozițional determinată de sensul cuvintelor în propoziție (semantica lexicală) și relațiile sintactice care le conectează (35). Robyn Carston este o promotoare a teoriei relevanței (TR), care ancorează punctul de vedere precum că drept rezultat al procesului compozițional, gramatica produce o formă propozițională logică necompletă, dependentă de context care structural este paralelă cu enunțul (unitatea discursului), și în mod crucial are nevoie de elaborare. Fraza gramaticală, element sintactic, depinde de un proces de saturare lingvistică a lacunelor, breșelor în structura logică, la fel ca și de procese non-compoziționale de îmbogățire liberă care au loc în afara sistemului lingvistic, în cel extralingvistic, controlat de principiul relevanței. Robyn Carston în lucrarea sa *"Thoughts and Utterances"* reiterează că gândul nu este egal cu enunțul: *"Perspectiva esențialistă: subdeterminarea este o caracteristică esențială a relației dintre expresiile lingvistice și gândurile pe care le exprima. În general, pentru orice gând dat, nu există propoziție care să o codifice pe deplin. Există versiuni mai slabe și mai puternice ale esențialismului"* (58).

Scopul pragmaticii este de a demonstra că la nivelul discursului dar și la cel lexical, nu există o cartare semantică (mapping) exhaustivă dintre sensul lingvistic și sensul enunțului drept unitate a discursului. Există un decalaj între semnificația sub-specificată, insuficient specificată semantic și semnificația vorbitorului care poate fi recuperată doar prin inferență pragmatică, implicatură, presupoziție, referință, coerență și coeziune lexicală și gramatică. Semanticienii printre care și Paul Grice au promovat convingerea despre interpretarea enunțului drept o varietate de *mindreading* – citirea inferențială a gândurilor, derivată de la o abilitate metapsihologică evoluată la ființe umane de a recunoaște intenții în spatele acțiunilor.

Aspectele nonvericondiționale, ale enunțului corespund ansamblului implicaturilor inferabile fie pornind de la reguli conversaționale (*implicatură conversațională*), fie pornind de la sensul cuvintelor (*implicatură convențională*).

În reconstrucția teoretică a unui fenomen discursiv, stratificarea sintaxă – semantică – pragmatică, se începe cu cel mai abstract strat (sintaxa) și se îmbogățește progresiv, trecând de la sintaxă la semantică și de la semantică la pragmatică. Sintaxa furnizează datele de input pentru semantică, care furnizează informații de input în pragmatică (Recanati 444). Constatările semanticianului referitor la delimitările conceptuale sunt cum urmează: Semantica și pragmatica sunt două elemente, discipline complementare, care nu se suprapun; pragmatica se ocupă de utilizarea limbii; semantica se ocupă de conținut și de vericondiționalitate.

Autoarea Mira Ariel face referire la Neo-Grice-eni care preferă vericondiționalitatea, condiționalitatea bazată pe adevăr, drept criteriul determinant pentru diviziunea dintre gramatică și pragmatică. Mira Ariel în articolul *"Research Paradigms in Pragmatics"* (Ariel 23) începe cu o distincție fundamentală dintre gramatică și pragmatică: *"Grammar is encoded and pragmatics is inferred"* (*ibidem* 24). Deoarece teoreticienii din domeniul teoriei relevanței adoptă doar distincția cod / inferență drept criteriul care deosebește semantica de pragmatică, implicațiile convenționale aparțin semanticii.

Enunțului în calitate de unitate a discursului în procesul de compreensiune i se atribuie o serie de reprezentări: *fonetice+fonologice, sintactice și conceptuale*. O reprezentare conceptuală diferă de reprezentările fonetice, fonologice și sintactice în două privințe esențiale. Prima: are proprietăți logice: intră în relații de înlănțuire (entailment) sau contradicție și poate acționa drept aport (input) în regulile de inferență logică. A doua: are proprietăți de vericondiționalitate, poate descrie sau caracteriza parțial o anumită stare de lucruri.

Procesul de interpretare semantică a unei propoziții este specific lingvistic. Constă în aplicarea tacită a teoriei pe care vorbitorul-receptorul o posedă și pe care semantica formală o face explicită, în propoziția care face obiectul interpretării. Prin aplicarea teoriei, se pot stabili deductiv condițiile de adevăr ale oricărei propoziții din limbă. Pentru a face acest lucru, se argumentează că nu este nevoie să se ia în considerare credințele și intențiile vorbitorului: trebuie pur și simplu să se aplice regulile. În contrast, tipul de competență care stă la baza procesului de interpretare pragmatică nu este specific lingvistic. Interpretarea pragmatică este implicată în înțelegerea acțiunii umane în general. Din cauza sensibilității contextului, nu putem echivala sensul unei propoziții cu condițiile sale de adevăr: trebuie să ne retragem la un punctul de vedere mai slab, conform căruia sensul propoziției determină condițiile de adevăr. Autorii a căror lucrări am consultat concluzionează că semantica referențială și pragmatica sunt compatibile și complementare. Semantica determină condițiile de adevăr dar pentru a face acest lucru, are nevoie de aportul pragmaticii.

Francois Recanati autorul lucrării *"Truth-Conditional Pragmatics"*, lider în mișcarea lingvistică *"contextualism"* sau pragmatism, susține teoria minimalismului semantic. Savantul împărtășește perspectiva pragmatistă tradițională, se opune punctului de vedere că distincția semantică / pragmatică își are originea în semantica vericondițională cu rădăcini în semantica formală. Recanati numește perspectiva tradițională – minimalism (Recanati 5).

Din acest punct de vedere, un enunț propozițional își are conținutul său vericondițional grație regulilor convenționale ale limbii vorbitorului. Acest conținut în mod tipic se consideră că este "ceea ce este spus" a enunțului și ceea din ce este constituită - materia semantică.

Conform tradiției minimalismului semantic un enunț poate conține: a) markeri indicatori; b) aspecte temporale; c) determinante demonstrative; d) makeri deixici; e) referințe, care nu sînt determinate simplu prin convenție. Ceea ce este spus de una din aceste pro-forme depinde de fixarea / soluționarea referinței în context, pe care Recanati o numește cu atenție – "saturare" cu sens (7). Baza teoretică a concepției lui Francois Recanati pornește de la premiza că limbile sunt sisteme reprezentationale, deaceia avem un interes științific de a distinge între:

a) proprietățile reprezentationale ale unui enunț care apar din exploatarea de către vorbitor a sistemului lingvistic, de

b) orice alte proprietăți care s-ar putea să constituie mesajul vorbitorului.

Cele dintâi proprietăți se numesc "ceea ce este spus" și sunt semantice, iar cele din urmă: "ceea ce se are în vedere dar nu este spus" și sunt pragmatice. Această bază teoretică oferă un argument pentru punctul de vedere că "ceea ce este spus" valorile semantice sunt constituite din proprietăți care se ivesc din 1) convenții lingvistice; 2) dezambiguizare; 3) și referință.

Robyn Carston lansează conceptul de *subdeterminarea semantică* (semantic underdeterminacy) atribuită frazei. Conceptul de conținut vericondițional al unui enunț este destul de distinct de conceptul conținut minimal vericondițional care trebuie să fie atribuit unei propoziții / fraze din limbaj natural. Spectrul de moduri în care semnificația lingvistică poate subdetermina propoziția pe care un vorbitor o exprimă printr-un anumit lanț lingvistic poate fi rezumat prin taxonomia următoare: 1. Encodări multiple (ambiguități); 2. Referințe indexate; 3. Constituenți lipsă; 4. Elemente cu paletă scalară de semnificație; 5. Conținut conceptual encodat subspecificat sau slab; 6. Supraspecificitate sau îngustare a conținutului conceptual encodat (28).

Wilson Deirdre și Dan Sperber în "*Linguistic Form and Relevance*" pornesc de la premiza că nu tot ce este comunicat în mod lingvistic este encodat lingvistic. O interpretare este encodată când este stipulată în gramatică.

Criteriul consecvenței + principiul relevanței oferă un mijloc de a acoperi decalajul (bridge the gap) între ceea ce este lingvistic encodat și ceea ce este comunicat ostentativ-demonstrativ. Autorii propun un argument care merge dincolo de implicatura lui Paul Grice: "*Deși forma logică a enunțului poate fi recuperată prin decodare, forma sa propozițională deplină este obținută de îmbogățirea inferențială a formei logice encodate lingvistic, constrânsă de criteriul consecvenței cu principiul relevanței*".

Semantică ori sintactică, ambiguitatea este totdeauna lexicală. Ea este sintactică atunci când un termen poate aparține la două sau mai multe categorii sintactice. Ambiguitatea este semantică atunci când un termen poate primi două sau mai multe semnificații. Este de la sine înțeles că un termen ambiguu din punct de vedere sintactic este ambiguu și din punct de vedere semantic, dar nu și invers. Ambiguitatea, fie sintactică, fie semantică, se elimină în general prin context. (Dicționar de Pragmatică, 351).

În Semantica Default, o versiune revizuită și reactualizată a teoriei (Jaszczolt, 11), semnificația enunțului este produsul fuzionării informației din diferite surse: a) sensul cuvântului și structura propoziției (WS); b) situația de discurs (SD); c) proprietăți ale sistemului inferențial uman (IS); d) stereotipuri și presupozii despre societate și cultură (SC) și cunoștințe despre lume (WK). Identificarea surselor permite de a propune un model în Semantica Default în care se disting trei tipuri de contribuții la interpretarea enunțului: a) procesarea propoziției (numită combinarea de sensul cuvintelor și structura propoziției WS); b) inferența pragmatică conștientă din cele trei surse identificate și distinse mai sus SD, SC, WK și c) trei feluri de default semnificații automatizate: defaulturi cognitive CD, declanșate de SI (Sistem Inferențial uman), cât și defaulturi sociale, culturale și de cunoaștere a lumii SCWK (social, cultural, world knowledge).

Vorbind despre o stratificare a semnificației și interpretării ei, Stephen Levinson definește conceptele de Implicatura Conversațională Generalizată (ICG), numită și implicature convențională, produsă de gramatică (*language-system-driven*) și Implicatura Conversațională Particularizată (ICP) dependent de context, care ne dau niște interpretări preferate indiferent de intențiile vorbitorilor, anumite contexte ale enunțului sau metareprezentarea despre procesele mentale ale altora. Spre deosebire de ICP care depind în mod crucial de anumite contexte ale enunțului, ICG sunt strâns legate și depind de contextul lingvistic.

ICG fac parte din nivelul al doilea de analiză considerat necesar într-o teorie a semnificației, la mijloc între *semnificația propoziției* (codificată, mai abstractă) și între semnificația pragmatică a vorbitorului sau **semnificația simbolică a enunțului**. Acest al treilea nivel este semnificația tipului de enunț și se referă la "*subiecte cu interpretare preferată purtată de structura enunțurilor și nu în virtutea anumitor contexte ale enunțului*". Semantic acest nivel este caracterizat drept fiind parțial codificat, ceea ce ar explica **interpretarea noastră default**, Figura 1.

Modulul de pragmatică îmbogățește inferential aspectele subestimate ale reprezentării semantice pe baza presupunerilor default date de principiile Implicaturii Conversaționale Generalizate. Apoi modulul de semantică oferă interpretări semantice care vor determina condiționarea adevărului – vericondiționalitatea, înlănțuirea și alte relații semantice clasice. Stephen Levinson denumește această nouă relație dintre componenta semantică și pragmatică – intruziune pragmatică sau pragmatică presemantică și postsemantică.

STRATIFICAREA FACTORILOR ENUNȚULUI VORBITORULUI

"CEEA CE ESTE SPUS"	IMPLICATURA CONVERSAȚIONALĂ GENERALIZATĂ (ICG)	IMPLICATURA CONVERSAȚIONALĂ PARTICULARIZATĂ (ICP)
----------------------------	---	--

CARACTERISTICI ALE PREZUMȚIILOR COMUNICATE

Figura 1. Scalaritatea semnificației [Efectuat de autor]

Figura 2. Stratificarea factorilor [Efectuat de autor]

Criteriul lui Paul Grice de **factorizare** trecut în revistă de José E. Chaves poate fi rezumat cum urmează: sensul vorbitorului sau ceea ce este comunicat poate fi factorizat într-o serie de straturi. Tradițional, există doi factori de semnificație: "ceea ce este spus" și "ceea ce este implicat" (111). Cu toate acestea, caracteristica de compatibilitate menționată mai sus ne comunică că, atunci când totul decurge bine, diferitele factorizări trebuie să coincidă. În cele din urmă, RT introduce factorizarea explicativă / implicativă în locul factorizării spus / implicat, Figura 2.

În RT, explicativă și implicativă sunt rezultatul proceselor inferențiale. Conform acestora, sistemul cognitiv preia forma logică a propoziției rostite ca input și formulează ipoteze interpretative privind ambele tipuri de propoziții comunicate „rapid, on-line”, „local” și în paralel (113), adică explicativele și implicativele sunt prelucrate în paralel și după același model. În plus, sistemul cognitiv funcționează printr-un mecanism de ajustare paralelă reciprocă între explicative și implicative. Criteriul interdependenței factoriale: Deoarece Grice intenționează să identifice atât acele componente ale semnificației vorbitorului care sunt centrale, cât și cele care, într-un fel sau altul, sunt derivate din primele, factorizarea semnificației trebuie să reflecte acest fapt. Astfel, factorizarea trebuie să explice modul în care factorii sunt legați între ei și cum putem recupera sensul derivat prin cel central (115).

José E. Chaves conchide că pe linia lui Grice, obiectivul principal este semnificația vorbitorului și cum vorbitorul poate să-și înzestreze actele sale de vorbire cu semnificație. Din acest motiv factorizarea este despre ce face vorbitorul și constrângerile impuse de către criterii sunt pentru agentul acțiunii. În contrast preocuparea centrală a Teoriei relevanței este comunicarea reușită, adică este interesată de cum receptorii/ascultătorii reușesc să identifice ceea ce vorbitorii caută să comunice (118).

Teoria Relevanței menține o poziție foarte coerentă, în care semantica se ocupă de toate acele trăsături de semnificație care aparțin unui cod lingvistic, în timp ce pragmatica se ocupă de semnificația dedusă prin intermediul principiului relevanței și al parametrilor contextuali. În acest cadru teoretic, noțiunea de explicitare, după cum am văzut, este definită ca o dezvoltare a trăsăturilor formale și semantice ale propoziției rostite (forma logică). Prin urmare factorizarea semnificației de către Teoria Relevanței respectă acest criteriu.

Pentru a concluziona, scalaritatea semnificației cât și stratificarea factorilor sunt niște teorii complementare, prezentând imaginea de ansamblu la arhitectura interpretării semnificației enunțului – unitatea fundamentală a discursului. În continuare vom aduce 4 exemple studiu de caz – mostre din discurs parlamentar sau despre discurs parlamentar, axate pe tematica războiului hibrid.

Exemplul 1. *When Hitler took effect of Checkoslovakia in 1938, the world instead of responding said, let's discuss this and let's try to find another answer, that's how APPEASEMENT was born. And I think we are in danger of making the same mistake here.*

Lordul David CAMERON, Ministrul Afacerilor Externe Britanic continua să reitereze acest avertisment încă din iunie 2014, când Rusia a anexat ilegal Crimeea. De la declanșarea războiului Ruso-Ucrainean continua să repete acest trist fapt istoric, o tragedie atroce care se repetă. Cuvântul cheie care are nevoie de dezambiguizare este **appeasement** – un fel de concesiuni oferite unor potențiali dușmani pentru a menține pacea, un cuvânt de origine franceză care a trecut printr-o extensiune semantică și pragmatică ajungând să semnifice o astfel de politică devenită de stat aplicată pe arena internațională între state aflate în conflict:

A. The policy of granting concessions to potential enemies to maintain peace.

B. (Government, Politics & Diplomacy) the policy of acceding to the demands of a potentially hostile nation in the hope of maintaining peace.

Enunțul este clar, nu sunt nici un fel de ambiguități care ar trebui să fie soluționate. Informativ enunțul este autosuficient, gramatical, corect, semnificația este livrată pe deplin, stratificat – aspectul vericondițional default este întrunit. Importul explicit este cu un procentaj înalt deoarece nu avem expresii figurate, referințele sunt la evenimente istorice binecunoscute, începutul războiului II mondial care s-a furișat de la un incident banal, la care comunitatea internațională iniția nu a reacționat, iar mai târziu se gândeau că ei nu vor fi atacați, sunt protejați de garanțiile tratatelor, iar când a început a face ravagii în Europa așteptau să se termine fără ei – (Implicatura Conversațională Generalizată). Factorul din stratul III – Implicatura Conversațională Particularizată include toate deducțiile pe care le extragem din prima referință cu învinuirea adusă comunității internaționale acum, astăzi în raport cu cazul Ucrainei, care nu vrea să intervină cu ajutor militar consistent și adecvat, și care mulți dintre ei își negociază și revizuiesc propriile lor interese, posibile foloase de la situația războiului, continuând să mențină relații comerciale cu agresorul.

Exemplul 2. *President Trump signed the CRUZ-SHAHEEN sanctions legislation at 7 p.m. on a Thursday at 6:45 p.m. On a Thursday 15 minutes before our sanctions legislation was signed into law, the company that was laying the pipeline in the Baltic Sea announced it had immediately halted laying the pipeline and it was lifting the anchor and sailing away. It was an incredible bipartisan victory, the pipeline was stopped in its tracks.*

Acest remarcabil exemplu a devenit cunoscut recent drept un caz de război economic pe care SUA îl poartă cu Rusia, de când ei au anexat abuziv Crimeea încălcând flagrant dreptul internațional. Ted CRUZ, un senator American, membru al partidului republican din statul Texas, a candidat în 2016 pentru nominalizare din partea partidului pentru cursa prezidențială. Vorbește despre North-Stream II – un proiect de tranzit a gazului rusesc în Europa, dar în același timp un război economic mascat împotriva Ucrainei. Exemplul selectat este explicit lexical, descrie în detalii sincronizarea evenimentelor, lobby din partea lui Ted CRUZ personal, aprobarea într-un final din partea Președintelui TRUMP a legii despre sancțiuni economice aplicate Rusei și imediat în paralel decizia momentană din Europa de a înceta instalarea conductelor și mișcarea spectaculoasă a corăbiilor, echipamentelor din Marea Baltică. Acesta este mesajul de bază, vericondițional, gramatical corect formulat, semantic coerent. Factorul II, stratul, nivelul Implicaturei Conversaționale Generalizate, solicită dezambiguizarea la câteva unități lexicale: *halted laying the pipeline* – "a oprit tragerea conductei", la prima vedere totul este clar, numai că această conductă are și o componentă semantică figurată de contact, legătură care a fost întreruptă: Rusia au fost pedepsiți prin sancțiuni pentru că vroiau să saboteze economic Ucraina. Dar partenerii North-Stream din Germania – au reacționat imediat prin retragere. Ted CRUZ prezintă toată situația ca și un război adevărat în care au pierdut sabotorii și au trebuit să-și retragă flota, bătuți. Implicatura Conversațională Particularizată – nivelul, stratul III de interpretare pragmatică se referă la ideologia de partid, loialitate intereselor economice ale patriei – SUA, dar și pune în valoare colaborarea **bipartizană**, cu un reprezentant al democrațiilor.

Exemplul 3. *I jealously guarded the term "anti-Semitism" to have a sting it has to be used only in the clearest case. So, I always default to not, now there's a push, to make it almost ubiquitous. And when everything becomes anti-Semitic, nothing is anti-Semitic. And that makes it harder to fight anti-Semitism. It's really tough when we see this word weaponized and maybe lose its sting and its importance.*

Acest exemplu este selectat din discursul parlamentar livrat în Senatul SUA de către Bernie SANDERS, care este un socialist dintotdeauna, membru al partidului democrat, vorbind despre consecințele la

evenimentele sângeroase din Israel toamna anului 2023 - în SUA, la universitățile, campusurile, mișcări de revoltă, susținere, protest. Default-ul semantic – aspectul vericondițional al enunțului este asigurat, avem coeziune, coerență, corectitudine gramaticală, semnificația mesajului clară. Locuțiunea cheie care se repetă și este utilizată în variațiuni sintactice **Anti-Semitism / tic** - se referă la Holocaustul din timpul Războiului II Mondial cât și persecutarea, prigoana istorică a evreilor dintotdeauna, el însuși fiind evreu de origine. Această referință istorică este necesară pentru a înțelege conținutul enunțului. Factorul II care corespunde Implicaturii Conversaționale Generalizate, este activat prin metafora ”*sting*” – înțepătură veninoasă. Faptul că acest termen a devenit omniprezent, este utilizat pentru orice caz de injustiție sau nedreptate – îl face să se desemantizeze, piardă din forța sa și nu mai este eficient ca ofensă pasibilă de pedeapsă. Senatorul folosește metaforic cuvântul ”*weaponized*” – ”*utilizat ca o armă*”, un alt caz de modificare lexicală pragmatică – reducerea conceptului, care este un neologism și necesită dezambiguizare. Factorul III al acestei înălțuiri de enunțuri – pragmatica post-semantică este componenta religioasă dar și ideologică, al mesajului, diferența de partid în ce privește atitudinea față de atacurile din Israel cât și evaluarea evenimentelor din SU declanșate drept răspuns cât și cum să ajute sau să nu ajute Israelul cu muniții și armament.

Exemplul 4. *Dar de această dată eu nu pot decât să constat că prin hărți prin mesaje, prin propagandă statul maghear pune în discuție frontierele! Și speră într-un mod iresponsabil și dezonorant pentru el că dincolo de catastrofa Ucraineană vor avea și ei un folos. Când politicienii români intră în hora revizionismului ei comit o eroare impardonabilă, pentru că dacă ai intrat în această horă, nu intri pentru a te bate pe cadavrul UK, ci pentru a încuraja state precum Ungaria pe acest drum.* [Ioan Stanomir Digi24]

Înălțuirea dată de enunțuri este din comentariul la DIGI24 din partea contributorului, politolog, academic Ioan STANOMIR. Fragmentul este încărcat cu semnificații și referințe care trebuiesc soluționate. Primul enunț este un reproș o acuzare la adresa statului maghear care profită de la războiul Rusiei împotriva Ucrainei la propriu financiar, sabotând și boicotând inițiativele UE, colaborând cu statul agresor. Dar mai mult decât atât sperând să utilizeze precedentul pentru a-și revendica propriilor lor pretenții teritoriale în România. Factorizarea de grad II – Implicatura Conversațională Generalizată necesită dezambiguizarea termenului *revizionism*, care apare de fapt în context prima dată drept un eufemism – o definiție (*pune în discuție frontierele*) ca termenul politologic să apară mai târziu în contextul acuzării politicienilor români care ar ”*intră în hora revizionismului*” – adică tot ar începe discuții despre revizuirea frontierelor. O altă referință care necesită soluționată este la Brexit, ieșirea Marii Britanii din componența UE. În contextul dat este vorba despre alt fel de revizionism, unele pretenții pe care unii politicieni le formulează despre satele românești pe teritoriul Ucrainei. În această situație două referințe sunt invocate politicienii magheari și români cinici imorali dar și radicaliști care au interese diferite dar li se deschide pofa revizionistă de acaparare în contextul războiului de invazie și cucerire a noi teritorii din Ucraina. Aceasta din urmă este factorizare de grad III, Implicatură Conversațională Particularizată.

Drept urmare a analizei pragmatice factoriale a straturilor arhitecturii semantice a cazurilor selectate pentru analiză, putem concluziona că în toate avem prezente tematici diferite dar firul roșu care trece prin toate este subiectul războiului hibrid militar (ajutor militar care trebuie să fie oferit Ucrainei, și consolidarea frontului comun în lovirea cu sancțiuni economice a Rusiei) război economic, ideologic, radicalism de dreapta militantist. Acestea sunt referințele ascunse, factorizarea implicaturii particularizate în cazurile discutate mai sus. Implicatura generalizată este factorizată la decodarea semnificației termenilor - neologisme, conceptelor noi, idiomelor, frazeologismelor, limbajului figurat expresiv în contextul enunțului.

Referințe bibliografice

- Ariel, Mira. Research Paradigms in Pragmatics, The Cambridge Handbook of Pragmatics. Ed. Keith Allan: Cambridge, Cambridge University Press, 2012, pp. 23-46.
- Carston, Robyn. Thoughts and Utterances: The Pragmatics of Explicit Communication. Oxford: Blackwell, 2002.
- Chaves José. Explicature, What is Said, and Gricean Factorisation Criteria, Explicit Communication. New York: Palgrave macmillan, 2010, pp.109-125
- Deirdre, Wilson și Dan Sperber. Linguistic Form and Relevance. *Lingua*, 90.1-2, pp. 1-25.
- Devitt, Michael. Is There a Place for Truth-Conditional Pragmatics?, *teorema*, 32.2, (2013), pp. 85-102.
- Jaszczolt, Katarzyna. “Default Semantics”, The Oxford Handbook of Linguistic Analysis, B. Heine & H. Narrog (eds), Oxford: Oxford University Press, 2010, 193–221. <https://plato.stanford.edu/entries/default-semantics-pragmatics/#DefaTrutCondPrag>
- Moeschler, Jacques și Anne Reboul. Dicționar enciclopedic de pragmatică. Cluj: Echinoc, 1999.
- Recanati, Francois. Truth-Conditional Pragmatics. Oxford: Oxford University Press, 2010.
- Recanati, François. Pragmatics and Semantics. In: The Handbook of Pragmatics, Ed. Horn L. Oxford: Blackwell, 2004, pp. 442-462.

SEMANTIC DIFFERENTIATION OF THE FORMULA-SYNTAGMS "PATH-ROAD" FROM THE PERSPECTIVE OF NATURAL LANGUAGE PROCESSING

Liudmila PARAHONCO

<https://orcid.org/0000-0002-7010-3107>

Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți, Bălți

Alexandr PARAHONCO

<https://orcid.org/0009-0007-3486-5597>

Institutul de Matematică și Informatică „Vladimir Andrunachevici”, USM

Abstract

This article aims to explore the nuanced semantic differentiation between the terms “path” and “road” by employing the analytical framework established by Berejan S.G. alongside contemporary distributional semantics models. The focus of the research lies in evaluating the semantic similarities and distinctions inherent in the formula-syntagm “path – road”, utilizing both traditional methodologies and modern computational techniques. Through this comparative analysis, the study seeks to shed light on how varying approaches can yield different insights into the meanings and associations of these two concepts.

By combining Berejan’s analytical framework with distributional semantics models, researchers aim to uncover subtleties in meaning that may not be apparent through traditional methods alone. This interdisciplinary approach allows for a more comprehensive understanding of the nuances between “path” and “road”, ultimately contributing to the larger conversation surrounding language and cognition. By delving into both the historical context and contemporary applications of these terms, the study offers valuable insights into the dynamic nature of semantic relationships and the ways in which they shape our perceptions of the world around us.

Keywords: path, road, formula-syntagma, semiotics, distributional semantics, word embeddings.

Rezumat

Acest articol își propune să exploreze diferențierea semantică nuanțată dintre termenii „cale” și „drum” prin utilizarea cadrului analitic stabilit de Berejan S.G., alături de modelele contemporane de semantică distribuțională. Obiectivul cercetării constă în evaluarea asemănărilor și distincțiilor semantice inerente formulei-sintagmă „cale - drum,” utilizând atât metodologiile tradiționale, cât și tehnici computaționale moderne. Prin această analiză comparativă, studiul urmărește să clarifice modul în care abordările variate pot oferi perspective diferite asupra semnificațiilor și asocierilor acestor două concepte.

Prin combinarea cadrului analitic al lui Berejan cu modelele de semantică distribuțională, cercetătorii își propun să dezvăluie subtilități de semnificație care pot să nu fie evidente prin metodele tradiționale. Această abordare interdisciplinară permite o înțelegere mai cuprinzătoare a nuanțelor dintre „cale” și „drum,” contribuind, în cele din urmă, la discuția mai largă despre limbaj și cogniție. Abordând atât contextul istoric, cât și aplicațiile contemporane ale acestor termeni, studiul oferă perspective valoroase asupra naturii dinamice a relațiilor semantice și a modului în care acestea influențează percepțiile noastre asupra lumii înconjurătoare.

Cuvinte-cheie: cale, drum, formulă-sintagmă, semiotică, semantică distribuțională, reprezentări vectoriale ale cuvintelor.

Introduction

Natural Language Processing (NLP) and computational linguistics have revolutionized the way researchers analyze and interpret language. The advent of these technologies has enabled a shift from solely traditional, manual methods of linguistic analysis to more dynamic, data-driven approaches. This evolution has opened new avenues for exploring the intricacies of language semantics, particularly through the lens of distributional semantics, which examines how the meanings of words are shaped by their contextual usage in large corpora (Chopra, Prashar, and Chandresh).

Understanding semantic nuances between closely related terms remains a fundamental challenge in both theoretical and applied linguistics. Traditional methodologies often rely on qualitative analyses, drawing from etymology, usage patterns, and contextual interpretations provided by experts. While these approaches offer deep insights, they can be limited by subjectivity and scalability issues when dealing with vast linguistic data.

The formula-syntagms “path” and “road” serve as pertinent examples for such semantic exploration. Though they may appear synonymous, subtle differences in their usage and connotations can lead to varied interpretations across different contexts. Investigating these terms through both traditional linguistic frameworks and modern computational techniques can provide a comprehensive understanding of their semantic relationships.

This study aims to evaluate the semantic similarities and distinctions inherent in the formula-syntagm "path-road" by employing a comparative analysis of traditional approaches and NLP-based methods. By integrating insights from manual linguistic analysis with findings derived from computational models, we seek to illuminate how each methodology contributes unique perspectives to the interpretation of these concepts. This comparative approach not only highlights the strengths and limitations of each method but also underscores the potential for a hybrid framework that leverages the advantages of both.

“Path” vs. “Road”: A Classical Approach to Their Semantic Relationship

In the Russian language, the word “путь” (path) first appeared at the turn of the 10th–11th centuries. This word originates from an Indo-European root meaning “to go” or “to step”. Initially, the word “путь” referred specifically to a road across a river (a ford), which is why it is related to the Latin word *pons* (bridge, road), also derived from the same Indo-European root (Semenov 463).

By the 14th century, the lexeme “путь” contributed to the expansion of its semantic core (semantic derivation), and began to be used to refer to roads and directions in a broader sense.

The word “дорога” (road) comes from the same root as “дор” – meaning “cleared place” – and traces back to the verb “дирать” (to tear or clear) (Krylov 118). In the past, “дорога” referred to a ditch, a depression in the ground, or a low area. This suggests the idea of clearing a path through the land, a strip of earth that shows the direction for further movement (Uspensky 2008: 118).

The semantic discrepancy using the continuous sampling method is found in the factual material recorded in biblical texts («И изгнал Адама, и поставил на востоке у сада Едемского Херувима и пламенный меч обращающийся, чтобы охранять **путь** к дереву жизни» (Библия 4). «...и сказал: государи мои! зайдите в дом раба вашего и ночуйте, и умойте ноги ваши, и встаньте поутру и пойдете в **путь** свой». «Он сказал им: не удерживайте меня, ибо Господь благоустроил **путь** мой; отпустите меня, и я пойду к господину моему». «Итак, если я приобрел благоволение в очах Твоих, то молю: открой мне **путь** Твой, дабы я познал Тебя, чтобы приобрести благоволение в очах Твоих; и помысли, что сии люди Твой народ»), as well as in V.I. Dal's “Толковый словарь живого великорусского языка” («За Богом пойдешь, добрый **путь** найдешь. Слушайся добрых людей, на **путь** наведут. Нужный **путь** Бог правит. Бог **пути** кажет») (Dal v.3: 565). Consequently, one of the elements of the binary pair causes the “specifying” component, a semantic feature – the sacrality of spiritual resurrection and moral rebirth of an individual. Furthermore, the discrete formation of the studied formula-syntagm is found in M.I. Tsvetaeva's poem “Над синевою подмосковных рощ...”:

Одену крест серебряный на грудь,
Перекрещусь, и тихо тронусь в **путь**
По старой по **дороге** по калужской (Tsvetaeva 1990: 102).

It is important to emphasize that currently, a transformation and transitivity of the operational unit of the content plane has occurred, i.e., the part and the whole exchange places, forming an independent concept: «Скатертью скатертью дальний **путь** стелется» (Uspensky 2000:3), or «душа болит, а сердце плачет, а **путь** земной еще пылит» (Poperechny 370). This indicates that, indeed, “путь” – “дорога” (path-road) in the consciousness of a representative of Russian linguistic culture is essentially the same phenomenon, which allows us to consider this paradigm as a form of tautology in its broad sense (synonymic concatenations, following T.G. Krapotina (9)). It should be specified that in our work, tautology implies the compression of meanings of cultural concepts and background knowledge, the absence of literal informativeness (Vilinbakhova 809).

According to D.N. Ushakov's “Толковый словарь живого великорусского языка”, “путь” (path) means:

- 1) «Полоса земли в значении **дорога**».
- 2) «То же, что **дорога**».
- 3) « Орган в виде канала (только во множественном числе)».
- 4) «Путешествие, движение».
- 5) «Маршрут».

6) «Направление деятельности, развития, образ действий, жизни (совпадает с 1, 5 и 3 ЛСВ)» (Ushakov 1079).

Accordingly, their semantic derivation is minimal. This is also indicated by the coefficient of similarity and proximity, which was first derived by S.G. Berejan (65):

$$V = \frac{2C}{m + n},$$

Where C represents the number of shared semantic components or meanings between two words, and m or n refers to the number of semantic components or meanings for each of the lexemes. By applying the data to the formula, we arrive at the following results:

$$V = \frac{2 * 5}{6 + 5} = 0,9$$

The Euler diagram (Fig.1) complements the mathematical calculation of the practically absolute significative identity of the studied tautological expressions. From a mathematical point of view, these lexemes can be represented as sets (D for “дорога” and P for “путь”), where each element (x) belongs to the corresponding set ($x \in D$ and $x \in P$).

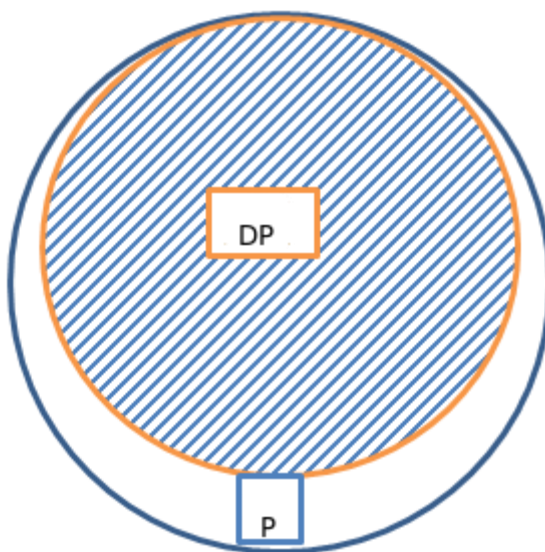

Fig. 1. The Euler diagram

Based on the analysis of the relationship between these sets, we can conclude that all meanings of the lexeme “дорога” (road) are included within the semantic scope of the lexical unit “путь” (path). In other words, all semantic meanings of the word “road” form a subset within the broader extensional meaning of the word “path”.

Comparative Semantic Study of “path” Versus “road” in Computational Linguistics

Distributional semantics represents a dynamic field of linguistic research that investigates and formulates methodologies for quantifying semantic relationships between linguistic units based on their contextual distributions in extensive language corpora. This approach employs computational methods to analyze how words and other linguistic items co-occur within various contexts, enabling researchers to measure and categorize semantic similarities with unprecedented precision. The fundamental principle underlying distributional semantics is encapsulated in the distributional hypothesis, first proposed by Harris (150): linguistic items that share similar distributional patterns in natural language tend to exhibit semantic proximity. This hypothesis has proven particularly valuable in contemporary computational linguistics, where large-scale corpus analysis facilitates the exploration of subtle semantic relationships through statistical methods and vector space representations.

Word embeddings (see Fig. 2) represent a sophisticated computational approach to encoding lexical units as dense, real-valued vectors in a high-dimensional semantic space. These numerical representations capture semantic and syntactic relationships between words through their relative positions in the vector space, where geometric distances correlate with semantic similarities. Modern word embedding techniques, such as Word2Vec, GloVe, and contextual embeddings like BERT, employ neural networks to learn these distributed

representations from large-scale textual corpora. The resulting multi-dimensional vectors enable quantitative analysis of semantic relationships, allowing researchers to measure word similarities, identify analogies, and model complex linguistic phenomena. The dimensionality of these embeddings typically ranges from several hundred to several thousand features, each potentially corresponding to latent semantic attributes that emerge during the training process.

Word embeddings and large language models (LLMs) represent different levels of language representation in computational linguistics. Word embeddings assign each word a fixed numerical vector based on its usage across large text corpora, capturing semantic relationships through static representations; this means that a word like “bank” has the same vector regardless of whether it's used in the context of finance or rivers. In contrast, LLMs generate dynamic, context-dependent representations by processing entire sequences of text, allowing them to interpret words based on surrounding context and capture nuanced meanings. While word embeddings provide foundational semantic similarities between words, LLMs employ advanced architectures to model complex linguistic patterns, enabling a deeper understanding and generation of language in various contexts.

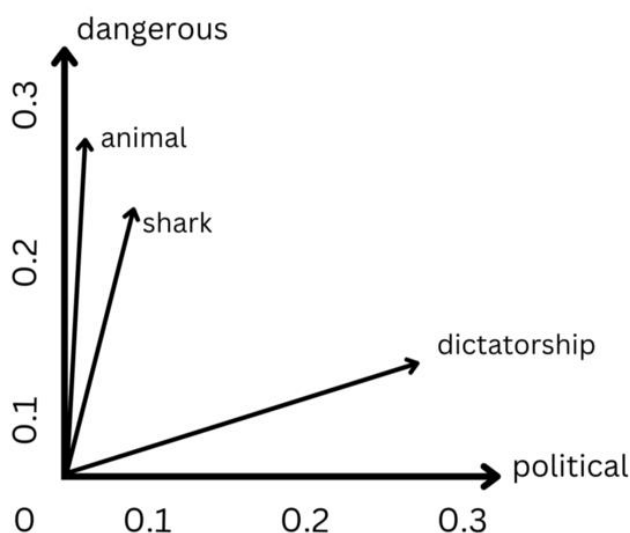

Fig. 2. Word embedding example

We examined a variety of word embedding tools, such as the RuVectors application and the Spacy and Gensim (FastText model) libraries, during the experiment. We subsequently compared the outcomes of these tools to those of a distinct method: large language models (LLM) by ChatGPT and Copilot (see Table 1).

Table 1. Semantic similarity between the terms “путь” and “дорога”

	Word embeddings			LLM	
	SpaCy	Gensim	RuVectors	ChatGPT	Copilot
	49,34	51	59,6	70	70

As observed from the data, the average semantic similarity score for word embeddings is 53.31%, whereas for large language models (LLMs), it is 70%. This represents a significant difference of approximately 16.69% between the two technologies. Therefore, based solely on the word embedding results, it is difficult to recognize a strong semantic similarity between the terms “путь” and “дорога”. However, LLMs like ChatGPT and Copilot do identify this semantic relationship. Furthermore, by analyzing the definitions and semantics of these terms, these LLMs identify “путь” as an inclusive term encompassing “дорога”.

Comparing these results with those of the classical approach (90%)—such as dictionary-based methods or traditional semantic analysis—we find that the numerical values differ but still indicate a trend of high semantic similarity. It is important to note that the approaches used in this analysis refer to various sources

of different volumes. The classical approach relies on dictionaries, while the SpaCy library uses a corpus based on Russian news. LLMs, on the other hand, have access to a vast amount of diverse data. These factors inevitably influence the results.

However, the goal of this study was to investigate whether the bond of similarity between the terms “путь” and “дорога” could be observed under these varied circumstances. Despite the differences in data sources and volumes, the trend of high semantic similarity remains consistent across the approaches, particularly in the case of LLMs.

This suggests that the semantic relationship between these terms is robust and can be identified even when using disparate data sources. The ability of LLMs to recognize this similarity despite their exposure to a wide range of data types highlights the potential of these models for capturing semantic nuances in language.

Conclusion

In conclusion, this study has explored the semantic relationship between the terms “путь” (path) and “дорога” (road) by employing a combination of traditional analytical frameworks, such as that established by Berejan S.G., and contemporary distributional semantics models, including word embeddings and large language models (LLMs).

The results demonstrate that while word embeddings alone may not strongly indicate a semantic similarity between these terms, LLMs such as ChatGPT and Copilot are able to identify a significant semantic relationship. Moreover, these LLMs recognize “дорога” as a more inclusive term in relation to “путь”. These findings align with the general trend observed in the classical approach, despite differences in the specific numerical results.

The study highlights the importance of considering the various data sources and their volumes when interpreting the results of semantic analyses. The classical approach relies on dictionaries, the SpaCy library utilizes a corpus of Russian news, and LLMs have access to vast amounts of diverse data. While these factors inevitably influence the outcomes, the consistency of the semantic similarity trend across the approaches underscores the robustness of the relationship between “путь” and “дорога”.

Furthermore, the ability of LLMs to identify this semantic bond despite their exposure to a wide range of data types showcases their potential for capturing nuanced linguistic relationships. This finding opens avenues for future research exploring the sensitivity of different NLP approaches to data variations and the impact of data source selection on the identification of semantic connections.

By combining traditional analytical frameworks with cutting-edge computational techniques, this study offers a comprehensive perspective on the semantic differentiation between “путь” and “дорога”. The interdisciplinary approach allows for a more nuanced understanding of the meanings and associations surrounding these concepts, contributing to the broader discourse on language and cognition.

As language continues to evolve and computational methods advance, studies like this one will play an increasingly crucial role in unraveling the complexities of semantic relationships. By bridging the gap between traditional and contemporary approaches, researchers can gain valuable insights into the dynamic nature of language and its capacity to shape our understanding of the world around us.

Bibliographic References

- Chopra, Abhimanyu, Prashar, Abhinav, & Sain, Chandresh. Natural Language Processing. *International Journal of Technology Enhancements and Emerging Engineering Research*, 2013. 1(4), pp. 131–134.
- Berejan, Silviu. *Semantic equivalence of lexical units*. Ştiinţa: Chisinau, 1973.
- Библия: книги священного писания Ветхого и Нового завета. Moscow: Synodal edition, 1991.
- Dal V.I. *Толковый словарь живого великорусского языка*. St. Petersburg. Moscow: Type. M.O. Wolf, 1882, v.3.
- Harris, Zellig. *Distributional Structure*. *Word:New York City*, vol. 10, no. 2–3, 1954, pp. 146–162.
- Крапотина, Татьяна. *Фразеологизация синтаксических связей в устойчивых сочетаниях тавтологического типа*. Диссертация кандидата филологических наук. Moscow Pedagogical University: Moscow, 1996.
- Krylov, Gennady. *Этимологический словарь русского языка*. St. Petersburg: Polygraphuslugi, 2005.
- Poperechny, Anatoly. *Именины сердца. Песни для души (сборник)*. Moscow: Tsentrpoligraf, 2000.
- Semenov, Alexandr. *Этимологический словарь русского языка*. Moscow: Yunves, 2003.
- Tsvetaeva, Marina. *Стихотворения и поэмы*. Leningrad:Soviet Writer, 1990.
- Ushakov, Dmitry. *Толковый словарь русского языка: В 4 т*. Moscow, 1939, v.3. 1424 columns.
- Uspensky, Eduard. *Голубой вагон*. Moscow:AST, 2002.
- Uspensky, Lev. *Почему не иначе? Этимологический словарь школьника*. Moscow:Zebra E, 2008.
- Vilinbakhova, Elena. *Как говорится, статья есть статья: некоторые аспекты функционирования тавтологий в коммуникации*. Moscow: Computational Linguistics and Intellectual Technologies, 2016, Issue 15, No. 22, pp. 803–816.

VIOLENȚA SEMANTICĂ ȘI AGRESIUNEA ÎN VOCABULARUL ASOCIAT FEMEILOR: ABORDĂRI CRITICE ȘI IMPLICAȚII DISCURSIVE

Luminița POPESCU

<https://orcid.org/0000-0002-3444-3198>

*Institutul de Cercetare pentru Calitatea Vieții, Academia Română
Secretar de Stat, ANES, Guvernul României*

Rezumat

Acest articol analizează fenomenul violenței semantice și al agresiunii discursiv-agresive asociate femeilor, cu accent pe implicațiile critice și sociale în societatea europeană și românească. Violența semantică, definită ca utilizarea limbajului pentru a submina identitatea și valoarea femeilor, se manifestă în diverse contexte, de la discursurile politice și mediatică, la normele lingvistice cotidiene. În România, aceste fenomene sunt amplificate de stereotipuri tradiționale și de utilizarea frecventă a expresiilor sexiste și degradante. Agresiunea discursivă afectează participarea femeilor în spațiul public, perpetuând inegalitățile și limitând accesul lor la oportunități egale. Articolul propune o analiză critică a acestor practici și oferă soluții precum promovarea unui limbaj incluziv, reglementări legislative și campanii de conștientizare, în vederea reducerii impactului acestui tip de violență și a promovării unei societăți echitabile și respectuoase.

Cuvinte cheie: Violența semantică, stereotipuri, expresiilor sexiste, legislație

Abstract

This article analyzes the phenomenon of semantic violence and discursive aggression against women, focusing on its critical and social implications in European and Romanian society. Semantic violence, defined as the use of language to undermine the identity and value of women, manifests in various contexts, from political and media discourse to everyday linguistic norms. In Romania, these phenomena are amplified by traditional stereotypes and the frequent use of sexist and degrading expressions. Discursive aggression affects women's participation in public spaces, perpetuating inequalities and limiting their access to equal opportunities. The article offers a critical analysis of these practices and proposes solutions such as promoting inclusive language, legislative regulations, and awareness campaigns to mitigate the impact of this type of violence and foster a fair and respectful society.

Keywords: semantic violence, stereotypes, sexist expressions, legislation

Introducere

Violența semantică și agresiunea discursivă reprezintă fenomene omniprezente în relațiile sociale și culturale contemporane, reflectând și perpetuând inegalitățile de gen. Acestea includ utilizarea unor expresii lingvistice care degradează, marginalizează sau reduc femeile la stereotipuri discriminatorii. În mai multe țări din Europa și, în cazul nostru, în România, aceste fenomene se manifestă în diferite contexte sociale, economice și culturale, având efecte negative asupra percepției publice, accesului egal la oportunități și statutului femeilor în societate.

Acest articol explorează natura violenței semantice și a agresiunii în vocabularul asociat femeilor, abordând implicațiile discursive și sociale dintr-o perspectivă critică.

O abordare critică a limbajului poate implica examinarea structurilor și formulărilor care sunt utilizate pentru a descrie femeile în diferite contexte: de la mass-media și politică, la publicitate și educație. O atenție deosebită ar trebui acordată discriminării lingvistice, cum ar fi folosirea unor termeni derogatorii sau a unor etichete care întăresc imagini negative despre femei. De exemplu, în mass-media, femeile sunt adesea descrise în termeni de obiecte sexuale sau ca fiind de „al doilea plan”, ceea ce reflectă o încălcare a autonomiei și a identității lor. Analiza critică poate explora modurile în care aceste imagini sunt construite și cum sunt acceptate de societate. De asemenea, limbajul de specialitate (de exemplu, în știință, economie sau drept) poate include termeni sau concepte care reflectă presupuneri sexiste sau excluzive. Abordările critice se pot concentra pe identificarea și demontarea acestor normativități.

Violența semantică, agresiunea discursivă și impactul social

Violența semantică constă în utilizarea limbajului pentru a submina identitatea, autonomia și valoarea femeilor. Aceasta include expresii sexiste, termenii diminutivi, stereotipurile lingvistice și folosirea insultelor cu conotații de gen. În contextul european, violența semantică se reflectă în **limbajul mediatic**, anume femeile sunt adesea prezentate în ipostaze sexualizate sau reduse la calități estetice; **discursul politic** prin utilizarea unor comentarii care subminează competența femeilor; **normele lingvistice** prin perpetuarea unor structuri patriarhale prin formele de adresare. În România, asemenea fenomene sunt exacerbate de o cultură

tradiționalistă în care femeile sunt adesea asociate cu roluri restrictive, precum cele de soție și mamă, iar limbajul cotidian integrează frecvent expresii depreciative.

Violența simbolică, un concept introdus de Pierre Bourdieu (1930-2002), se referă la formele subtile de violență exercitate prin limbaj, norme sociale sau imagini care, deși nu sunt fizice, contribuie la menținerea inegalităților de gen. Sociologul francez constată că „relațiile de determinare dintre sistemul puterii politice și sistemul de învățământ” – ca cea mai eficientă cale de înțelegere a relațiilor de putere într-o societate. Lumea socială funcționează „simultan ca un sistem de relații de putere și ca un sistem simbolic”. Altfel spus, luptele pentru putere se duc în societate inclusiv la nivel simbolic (Bourdieu p. 88). Limbajul reflectă, consolidează și reproduce stereotipurile de gen, care subordonează femeile și le definesc în funcție de roluri restrictive. De exemplu, cuvintele și expresiile folosite pentru a descrie femeile în politică, cariere sau în viața publică (cum ar fi „fragilă”, „emoțională”, „neputincioasă”) pot avea un impact semnificativ asupra percepției sociale și a oportunităților lor.

Violența împotriva femeilor este un fenomen foarte răspândit în toate societățile, care afectează în mod grav sănătatea și siguranța femeilor și reprezintă o încălcare a principiilor și drepturilor democratice și cea mai frecventă și extinsă încălcare a drepturilor omului. Legea nr. 202/2002 revizuită introduce termenul de violență de gen pe care o definește ca fiind „fapta de violență direcționată împotriva unei femei sau, după caz, a unui bărbat, motivată de apartenența de sex. Violența de gen împotriva femeilor este violența care afectează femeile în mod disproporționat.

Violența de gen cuprinde, fără a se limita doar la acestea, următoarele fapte: violența domestică, violența sexuală, mutilarea genitală a femeilor, căsătoria forțată, avortul forțat și sterilizarea forțată, hărțuirea sexuală, traficul de ființe umane și prostituția forțată.” (art. 4, l), iar *Legea nr. 217/2003* revizuită identifică și definește următoarele forme de violență domestică: violență psihologică, violență fizică, violența sexuală, violența economică, violență socială, violență spirituală, violența cibernetică (art. 4, l, a-h). *Legea nr. 178/2018 pentru completarea Legii nr. 202/2002*, care stă la baza *Strategiei Naționale de prevenire și combatere a violenței sexuale „SYNERGY” 2021- 2030*, definește la punctul 2 al art. 4, lit. 1): *violența de gen* ca fiind: fapta de violență direcționată împotriva unei femei sau, după caz, a unui bărbat, motivată de apartenența de sex. Conform legii, violența de gen împotriva femeilor este violența care afectează femeile în mod disproporționat.

În *Noul Cod Penal*, agresiunea sexuală este definită ca o infracțiune care privește actul sexual neconsimțit (incriminată în art. 219 Cod Penal.). Această infracțiune va fi incidentă în cazul altor acte de natură sexuală decât cele prevăzute de art. 218, săvârșite sub imperiul constrângerii sau al stărilor asimilate acesteia. În cazul în care astfel de acte sunt comise în aceeași împrejurare cu infracțiunea de viol, așa cum este ea reglementată de art. 218, nu se va reține un concurs de infracțiuni, ci o singură încadrare, aceea de viol. Infracțiunea era prevăzută, cu o reglementare diferită, în art. 201, Cod Penal anterior (perversiunea sexuală). Erau reglementate în conținutul infracțiunii, atât ca acte sexuale consimțite (care au fost parțial preluate în actuala reglementare, în art. 375, Cod Penal - ultrajul contra bunelor moravuri, iar prin schimbarea orientării în ceea ce privește elementul material al infracțiunilor de viol și act sexual cu un minor, au fost preluate parțial și în prevederile actuale ale infracțiunii de corupție sexuală, art. 221 Cod penal), cât și alte acte sexuale decât cele prevăzute la infracțiunea de viol, săvârșite fără consimțământul victimei (preluate în actuala reglementare la infracțiunea de agresiune sexuală).

Agresiunea discursivă implică atacuri directe sau indirecte prin limbaj, menite să intimideze, să controleze sau să reducă la tăcere o persoană. În cazul femeilor, aceasta ia forme precum: rușine corporală (body shaming) privind comentarii negative asupra aspectului fizic, stereotipizarea profesională care se referă la subestimarea competențelor femeilor în domenii considerate „masculine”, insulte de gen privind folosirea unor expresii denigratoare care leagă femeile de slăbiciune sau de „păcate” sociale.

În România, mediul online reprezintă un spațiu intens de manifestare a agresiunii discursive. Studiile recente evidențiază o incidență crescută a atacurilor misogine pe rețelele sociale, ceea ce descurajează participarea activă a femeilor în dezbateri publice. Limbajul utilizat în legislație nu este doar un instrument tehnic, ci și un reflect al valorilor sociale, culturale și ideologice dominante. În acest context, vocabularul asociat femeilor în cadrul normelor legale poate perpetua stereotipuri, prejudecăți și, în unele cazuri, agresiuni subtile sau explicite la adresa acestora. Termenii, expresiile și formulările din legislație joacă un rol esențial în definirea statutului femeilor, atât ca subiecți de drept, cât și ca victime în cazuri de violență sau discriminare. Legislația privind violența domestică a evoluat semnificativ, însă încă există un decalaj între formulările legale și aplicarea lor. Termeni precum „victimă conjugală” pot fi ambigui, diluând înțelesul precis al agresiunii în funcție de gen. În spațiul juridic românesc, expresiile „purtare abuzivă” sau „comportament indecent” sunt uneori utilizate vag, ceea ce poate duce la interpretări subiective și nedreptăți în cazurile ce implică femei.

Limbajul are un impact puternic asupra percepțiilor sociale și asupra modului în care femeile sunt tratate în societate. Când femeile sunt descrise într-un mod disprețuitor sau marginalizat, acest lucru nu doar că le afectează pe plan personal, dar contribuie și la consolidarea inegalității de gen. De exemplu, termenii legați de agresivitatea sau supunerea femeilor într-un discurs de muncă sau de familie pot întări ideea că anumite comportamente sunt „naturale” pentru femei. Aceste stereotipuri contribuie la perpetuarea unor structuri sociale și politice care le limitează rolurile și oportunitățile. Reprezentările femeilor în mass media, politica și publicitate pot influența opinia publică, iar limbajul utilizat pentru a le descrie poate avea efecte asupra drepturilor lor, imaginii publice și percepției de sine.

Implicațiile sociale ale discursurilor agresive sau ale limbajului care subminează femeile sunt profunde. Acestea pot duce la o interiorizare a normelor opresive de către femei, făcându-le să accepte roluri limitate sau să nu recunoască abuzurile și discriminarea la care sunt supuse. Discursurile de ură, în special cele care fac apel la sexism sau misoginism, pot contribui la creșterea violenței fizice sau psihologice împotriva femeilor. Cercetările ar putea analiza modul în care limbajul de ură are efecte asupra comportamentului social, inclusiv agresiunile sau violența domestică. De asemenea, reziliența limbajului poate fi un subiect important: cum pot femeile să își folosească limbajul pentru a submina stereotipurile sau pentru a crea noi forme de discurs care să reflecte egalitatea și respectul.

Abordări critice și soluții

Limbajul nu este doar un instrument de comunicare, ci și un mecanism de putere. Violența semantică și agresiunea discursivă contribuie la menținerea unor structuri patriarhale prin: **normalizarea discriminării**, și anume termenii sexiști devin parte a limbajului cotidian, minimizând gravitatea fenomenului, **excluderea femeilor din spațiile publice** pe baza comentariilor derogatorii care limitează participarea lor în dezbateri sau roluri de leadership, eroziunea stimei de sine prin perpetuarea unor stereotipuri negative afectează percepția de sine și încrederea femeilor.

Studii noi, precum *Sexual Violence as an International Crime: Interdisciplinary Approaches*, privesc investigarea și urmărirea penală a cazurilor de violență sexuală în situații de conflict și post-conflict dintr-o perspectivă interdisciplinară. Investigarea și urmărirea penală a acestor cazuri ridică întrebări noi și provocatoare legate de construirea probelor, dar și de modul în care preocupările victimelor pot fi abordate în acest proces. Se analizează inovațiile și provocările legate de tehnicile empirice și alte tipuri noi de colectare a datelor științifice sociale, arhivistice și medicale; dezvoltarea probelor în raport cu acuzațiile care variază de la violență sexuală ca crimă de război, crime împotriva umanității, până la genocid; realizările și provocările probatorii și procedurale implicate în urmărirea penală a victimelor agresiunilor sexuale în instanțele internaționale; și modul de a crea conștientizare cu privire la crimele de violență sexuală, pentru a le recunoaște și a le preveni în viitor. În România, educația lingvistică insuficientă în ceea ce privește egalitatea de gen contribuie la perpetuarea acestui limbaj discriminatoriu, în special în spațiul rural și în cadrul grupurilor cu acces limitat la resurse culturale.

Un alt volum, *Gender Violence, Social Media, and Online Environments*, examinează contexte, practici și activism legate de violența de gen la intersecția dintre spațiile online și cele publice. Prin studii de caz individuale, volumul analizează interacțiunea dintre lumile virtuale ale spațiilor online, inclusiv rețelele sociale, spațiile fizice și corpurile, precum și modul în care dimensiunile offline și online ale experienței pot servi ca motivații sau limitări reciproce. Examinând atât problemele, cât și posibilele soluții, cartea explorează impacturile și potențialele forme de rezistență la intersecția dintre violența de gen, rețelele sociale și mediile complexe în care trăim, dincolo de granițele naționale. De asemenea, cartea acordă o atenție deosebită realității legată de violența de gen, subliniază posibilele direcții de acțiune și evidențiază limitările, refuzând răspunsurile simpliste la întrebări complexe și persistente despre drepturi, integritatea personală și responsabilitatea socială.

Pentru a contracara violența semantică și agresiunea discursivă, sunt necesare strategii integrate la nivel social, educațional și legislativ: **educație lingvistică** prin promovarea unui limbaj inclusiv prin programe școlare și campanii publice, **reglementări legislative** prin aplicarea unor sancțiuni clare pentru discursurile care promovează ura de gen, **implicare media** prin responsabilizarea presei în utilizarea unui limbaj neutru și respectuos, **campanii de conștientizare** prin inițiative care să evidențieze impactul negativ al limbajului discriminatoriu asupra femeilor.

De asemenea, o secțiune importantă ar putea examina strategii discursiv-educative de combatere a limbajului agresiv sau discriminator. De exemplu, promovarea unui limbaj inclusiv și non-discriminator în educație, politică, media și cultură poate ajuta la schimbarea atitudinilor față de femei. În plus, reformele și campaniile de sensibilizare publică pot ajuta la creșterea conștientizării cu privire la efectele dăunătoare ale limbajului agresiv și discriminator și pot sprijini schimbarea socială.

Analizele Comisiei pentru libertăți civile, justiție și afaceri interne și ale Comisiei pentru drepturile femeilor și egalitatea de gen din cadrul Consiliului European, în raportul care discută încheierea, de către Uniunea Europeană, a Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (COM(2016)0109 – 2016/0062R(NLE)), explică ce este *Convenția de la Istanbul*, principala organizație pentru apărarea drepturilor omului din Europa. În cadrul procesului de ratificare în statele membre a Convenției, Consiliul Europei a lansat o serie de inițiative pentru a promova protecția femeilor împotriva violenței, care au demonstrat gravitatea problemei, „au evidențiat diferențele dintre răspunsurile la nivel național și astfel nevoia de standarde juridice armonizate pentru a asigura faptul că victimele beneficiază de același nivel de protecție peste tot în Europa.

Convenția recunoaște violența împotriva femeilor drept o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare împotriva femeilor. Ea acoperă diverse forme de violență de gen împotriva femeilor, care se referă la violența îndreptată împotriva femeilor pentru că sunt femei sau la violența care le afectează în mod disproporționat. *Convenția* reprezintă un pas important către un răspuns cuprinzător și armonizat în vederea asigurării unei vieți fără violență pentru toate femeile și fetele din Europa și din afara ei. Obligațiile sale acoperă patru domenii de acțiune, denumite adesea cei patru „P”. Acestea sunt: prevenirea violenței împotriva femeilor, protejarea victimelor, urmărirea penală a autorilor infracțiunilor, precum și punerea în aplicare a unor politici cuprinzătoare și coordonate în acest sens.” (*Raport interimar...*: 6)

Convenția de la Istanbul identifică lacune în legislație și indică cele mai bune practici. De asemenea, ea pune în discuție o serie de măsuri, inclusiv obligații, acțiuni de sensibilizare și colectare de date, dar și măsuri juridice privind incriminarea diferitelor forme de violență. *Convenția de la Istanbul* prevede punerea în aplicare a unor politici cuprinzătoare și coordonate între organismele naționale și guvernamentale implicate în activități de prevenire, urmărire penală și protecție. *Convenția* definește și incriminează diferite forme de violență împotriva femeilor: violența psihologică, urmărirea în scopul hărțuirii, violența fizică, inclusiv violul, căsătoriile forțate, mutilarea genitală a femeilor, avortul forțat, sterilizarea forțată și hărțuirea sexuală. Ea previne violența obligând părțile să investească în educație, în formarea experților și în programe de tratament pentru autorii infracțiunilor. Protejează victimele obligând statele să instituie servicii de sprijin adecvate. (*Raport interimar...*: 12)

Concluzii

Acțiunile de prevenire a violenței sexuale se confruntă cu multe provocări. În primul rând, trebuie să convingem factorii de decizie că programele și politicile de prevenire pot fi mult mai benefice și mai rentabile decât acțiunile de combatere. Pornind de la analizele (destul de puține), deja realizate, ar trebui construite noi programe de cercetare cu studii mai aprofundate, iar concluziile acestora ar fi de preferat să fie diseminate în toate mediile: social, educațional, politic.

Violența semantică și agresiunea discursivă împotriva femeilor sunt probleme sistemice, profund înrădăcinate în structurile sociale și culturale din Europa și România. Acestea necesită o schimbare fundamentală de paradigmă, bazată pe respect, egalitate și incluziune. Eforturile comune ale instituțiilor, comunităților și indivizilor pot contribui la reducerea impactului negativ al acestor fenomene și la construirea unei societăți mai echitabile.

Referințe bibliografice

- Bourdieu, Pierre. *Economia bunurilor simbolice*. București: Meridiane, 1986.
- Cuklanz, Lisa M. (Editor), *Gender Violence, Social Media, and Online Environments*, London, Routledge, 2023.
- de Brouwer, Anne-Marie, Charlotte Ku, Renée Römkens and Larissa van den Herik. *Sexual Violence as an International Crime: Interdisciplinary Approaches*. (Transitional Justice Series; No. 12). Cambridge: Intersentia, 2013.
- *** Codul Penal, *Monitorul Oficial*, nr. 510 din 24 iulie 2009
- *** *Hotărârea Guvernului nr. 592/2021 privind aprobarea Strategiei Naționale de prevenire și combatere a violenței sexuale „SYNERGY” 2021- 2030*
- *** *Legea nr. 202/2002*, privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, Emitent: Parlamentul României Publicată în: *Monitorul Oficial* nr. 326 din 5 iunie 2013
- *** *Legea nr. 217/2003*, pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, din 22 mai 2003 (*republicată*) Emitent: Parlamentul României Publicată în: *Monitorul Oficial* nr. 326 din 15 octombrie 2020
- *** *Legea Nr. 178/2018* din 17 iulie 2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, emitent: Parlamentul României, Publicată în: *Monitorul Oficial* Nr. 627 din 19 iulie 2018
- *** *Raport interimar*, Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (COM(2016)0109 – 2016/0062R(NLE)), Raportori: Łukasz Kohut, Arba Kokalari, 2.2.2023.

LEARNER AUTONOMY AND PERSONALIZED LEARNING IN THE 21ST CENTURY

Lilia PORUBIN

<https://orcid.org/0000-0003-3601-9013>

Technical University of Moldova

Abstract

This article explores the growing significance of learner autonomy in modern education, highlighting its essential role in fostering self-directed, self-motivated, and self-regulated learners. It emphasizes how personalized learning, tailored to individual needs and abilities, supports the development of learner autonomy by enabling students to take ownership of their educational journey. The article examines the historical context of learner autonomy, its integration with personalized learning strategies, and the benefits it offers in terms of engagement, critical thinking, and lifelong learning. Challenges such as educator training, equitable access to resources, and effective technology use are also discussed. The importance of creating a supportive educational environment that balances independence with guidance is underscored, alongside the role of digital tools like Learning Management Systems in promoting autonomy. Ultimately, the article concludes that fostering learner autonomy is crucial for preparing students to thrive in a dynamic world, equipping them with the skills to adapt, innovate, and succeed in both academic and professional contexts.

Keywords: *autonomy, guidance, control, independence, personalization, digital tools.*

Rezumat

Acest articol explorează semnificația tot mai mare a autonomiei profesorului în educația modernă, subliniind rolul esențial al acesteia în promovarea profesorilor auto-dirijați, auto-motivați și auto-reglați. Se pune accent pe modul în care învățarea personalizată, adaptată nevoilor și abilităților individuale, susține dezvoltarea autonomiei profesorului, permițând elevilor să preia controlul asupra propriului lor parcurs educațional. Articolul analizează contextul istoric al autonomiei profesorului, integrarea acesteia cu strategiile de învățare personalizată și beneficiile pe care le aduce în termeni de angajament, gândire critică și învățare pe tot parcursul vieții. Sunt discutate și provocările, cum ar fi formarea cadrelor didactice, accesul echitabil la resurse și utilizarea eficientă a tehnologiei. Se subliniază importanța creării unui mediu educațional susținător care să echilibreze independența cu ghidarea, alături de rolul instrumentelor digitale, precum sistemele de management al învățării, în promovarea autonomiei. În final, articolul concluzionează că promovarea autonomiei cadrului didactic este crucială pentru pregătirea elevilor să prospere într-o lume dinamică, oferindu-le abilitățile necesare pentru a se adapta, inova și reuși atât în context academic, cât și profesional.

Cuvinte-cheie: *autonomie, ghidare, control, independența, personalizare, instrumente digitale.*

In today's rapidly changing educational landscape, learner autonomy has become increasingly important. With technology transforming traditional learning settings, there's a growing emphasis on empowering students to manage their own educational paths. Personalized learning—a teaching method that adapts to each student's specific needs and skills—has emerged as a powerful means to enhance learner autonomy. Learner autonomy is the capacity of students to take responsibility for their own learning. This includes setting their own learning goals, choosing effective strategies, and monitoring their progress. Autonomous learners are self-motivated, self-guided, and capable of self-regulation. When students take charge of their learning, they tend to be more engaged and motivated. Autonomous learners can build essential skills like critical thinking, problem-solving, and creativity. Taking control of their learning journey strengthens students' confidence in their abilities. Autonomous learners are equipped with the skills needed to continue learning and adapting throughout life.

The idea of learner autonomy gained prominence in language education during the 1970s, based on the belief that students who had control over their studies were more motivated and successful. Pioneers like Henri Holec stressed the importance of learner responsibility in education. His 1981 definition describes autonomy as the ability of learners to manage their own learning process.

Personalized learning aligns naturally with fostering learner autonomy by customizing instruction to meet individual needs, thus encouraging students to take ownership of their educational journey. Key approaches in personalized learning include offering access to diverse resources, such as online courses, digital materials, and virtual labs, adapting teaching methods to fit students' varied learning styles, interests, and abilities, involving students in real-world projects that apply their knowledge and skills, motivating students to set goals, manage their time, and seek additional resources on their own, using assessments to inform students of their progress, helping them stay on track.

Despite the obvious advantages, there are challenges to implementing learner autonomy and personalized learning such as: a) Educators need appropriate training to support learner autonomy and employ personalized learning methods effectively; b) Effective tech use requires thoughtful planning to support personalized learning; c) Traditional methods may not always reflect the outcomes of personalized learning; d) Ensuring that all students have equal access to resources and support is critical. Thus, by tackling these challenges, educators can help students become more engaged, proactive, and capable of thriving in the 21st century.

Learner autonomy involves students actively shaping their educational experience by taking responsibility for their learning, managing their time, setting personal goals, and choosing resources that best support their learning style. Today, methods like e-learning are especially valuable in promoting learner autonomy, as they encourage independent decision-making, flexible time management, and a tailored learning environment to suit individual needs.

Autonomy is essential in learning, as it shifts the traditional educational model, enabling students to take an active role in their education. This approach empowers students, fostering independent decision-making and critical skills like self-regulation. It also boosts intrinsic motivation, as students feel more invested when they actively participate in constructing their knowledge.

Supporting learner autonomy on educational platforms offers several benefits. Firstly, when students have control over their learning, they feel more satisfied and engaged with the content, which increases their commitment and helps them retain information. The freedom to explore topics of genuine interest leads to deeper understanding and retention. Secondly, the benefits of learner autonomy extend beyond education, as it cultivates essential life skills like self-direction, adaptability, and time management—valuable both personally and professionally. Thirdly, involving students directly in their learning ignites a natural desire to succeed, boosting both productivity and performance. This is particularly advantageous in corporate training, as organizations benefit from highly skilled and motivated employees. Finally, autonomy supports personalized learning by allowing students to adapt their experience to their individual needs and learning pace. This targeted approach results in more effective learning, as students can concentrate on areas where they need the most growth.

A key step in promoting learner autonomy is setting individualized goals. Encourage students to define specific, realistic goals and create a concrete action plan to achieve them. Clear objectives support self-reflection and discipline, enabling students to take charge of their learning process. Online courses benefit from a range of engaging resources that make learning more appealing and versatile. Provide students with access to various materials—such as videos, infographics, and interactive exercises—allowing them to select formats that align with their personal learning preferences and styles. Learner autonomy does not exclude collaboration. Encourage participation in online discussions, group projects, and teamwork-based activities. These social learning opportunities foster both individual and group autonomy, as students practice working independently while cooperating with others in different scenarios. While autonomy emphasizes independence, providing supportive tools is essential. Learning Management Systems (LMS) serve as excellent platforms for promoting autonomy by giving access to educational resources, enabling personalized learning paths, and offering intuitive assessment tools like quizzes and self-evaluation exercises. These tools allow students to identify areas for improvement and further development.

The connection between learner autonomy and personalized learning also underscores the importance of a supportive educational ecosystem. Educators play a vital role in this process by providing guidance, resources, and reflection opportunities that align with each student's goals and interests. By creating an environment that values independence while offering structured support, we can amplify student agency and encourage a culture of collaboration and discovery. Recognizing learner autonomy as a cornerstone of personalized learning will help us better equip students for future challenges, fostering creativity and innovation in an increasingly individualized world.

In our world today, personalization is a powerful driver of engagement across sectors, from e-commerce to media, where customized recommendations shape user experiences. In Learning and Development, digital transformation has enabled the integration of personalization into daily learning practices, making training more effective. The one-size-fits-all training model has become outdated, as tailoring learning to meet individual needs ensures the success of training initiatives. Personalized online training plays an essential role in maximizing the impact and relevance of programs, aligning content to learner preferences and interests.

Personalized learning aims to adapt training content to meet the specific needs, preferences, and interests of learners. This approach brings significant benefits, from increasing learning relevance and course

completion rates to enhancing overall productivity. Now, let's explore how personalization can be effectively implemented within training programs to maximize its impact.

The concept of learner autonomy often brings to mind self-sufficient systems like robots or autonomous vehicles. However, in education, particularly in language learning, autonomy is a personalized approach where each learner progresses at their own pace to fully grasp and master a subject.

Autonomy in education focuses on self-direction and self-regulation. Students set their own learning goals, assess their strengths and areas for improvement, and choose strategies that align with their objectives. Rather than relying solely on teachers or rigid curricula, autonomous learners actively seek out resources and opportunities that align with their unique interests and ambitions.

Importantly, learner autonomy is not just about working independently. While autonomous learners manage their studies themselves, they also value interdependence and collaboration. Engaging with peers, mentors, and networks, they enhance their understanding, gain diverse insights, and participate in shared knowledge creation. Developing autonomy encourages critical thinking and metacognition, as students reflect on their learning process, track their progress, and refine their methods. This fosters a strong awareness of their strengths, learning preferences, and areas for growth, building a lifelong commitment to personal development. Learner autonomy also connects closely with intrinsic motivation. When students have ownership over their learning, they tend to be more engaged, curious, and determined to explore subjects that matter to them. Unlike extrinsic motivators like grades or rewards, intrinsic motivation fuels long-term interest and dedication to learning.

In essence, learner autonomy empowers individuals to take charge of their educational journey, equipping them with the skills, mindset, and confidence to navigate an ever-changing world. By cultivating autonomy, educators can develop resilient, adaptable learners ready to succeed in the complexities of modern life. Fostering learner autonomy involves creating a learning environment in which students take charge of their educational journey. Below are some practical ways educators can encourage autonomy in the classroom:

1. **Establish Clear, Personalized Learning Objectives.** Example: Motivate students to set their own learning targets at the start of a semester or unit. Instead of presenting a fixed set of objectives, let students choose areas of interest within the subject and define measurable goals. This approach empowers them to take responsibility for their learning.
2. **Offer Varied Learning Activities.** Example: Provide students with different learning formats, such as videos, podcasts, readings, or interactive tasks. Allow them to select the materials that best align with their preferred learning style. For example, in a language class, students might choose between watching a video, reading a passage, or listening to an audio clip to learn a specific concept.
3. **Promote Self-Assessment and Reflection.** Example: Encourage students to evaluate their progress regularly and reflect on what they have learned. They can complete self-assessment forms or keep learning journals, noting areas for improvement and setting new objectives. For instance, students could reflect on their problem-solving process, strategies that were effective, and areas they could approach differently next time.
4. **Encourage Critical Thinking and Problem-Solving.** Example: Present real-world challenges and give students the freedom to devise their own solutions. For example, in a science class, rather than just presenting facts, ask students to design an experiment to investigate a problem or answer a question. They should plan their approach and choose the necessary resources independently.
5. **Incorporate E-Learning and Digital Resources.** Example: Utilize tools like Learning Management Systems (LMS) to offer students access to a variety of online resources. Allow them to explore extra materials like videos, interactive modules, or discussion boards. Students can dive deeper into topics at their own pace, enhancing their autonomy.
6. **Foster Goal Setting and Time Management.** Example: Help students develop effective time management skills by encouraging them to establish specific deadlines for their tasks. They could break larger projects into smaller, more manageable tasks, each with its own deadline, helping them control their learning schedule.
7. **Provide Constructive Feedback.** Example: Rather than providing all the answers, give feedback that prompts students to critically evaluate their work and consider improvements. For example, in a writing course, offer feedback that guides students on how to refine their writing skills, allowing them to make revisions and take ownership of their development.
8. **Encourage Collaborative Learning.** Example: While learner autonomy promotes independent learning, collaboration is also vital for its development. Organize group projects where students have the freedom to determine task allocation and make collective decisions. In a history class, for example,

students could research different aspects of a historical event and collaborate on a presentation, choosing their approach independently.

9. **Teach Metacognitive Skills.** Example: Help students become aware of their own thinking processes by teaching them how to monitor and control their learning. Encourage them to reflect on questions like, "What strategy worked best?" or "How did you arrive at that answer?" This helps them think about their learning methods and how to improve them.
10. **Support Independent Learning Projects.** Example: Provide opportunities for students to undertake self-guided research or projects based on their interests. In a literature class, for example, let students select a book or topic to explore and present their findings. This autonomy strengthens their engagement and ownership of the learning process.
11. **Create a Learner-Centered Environment.** Example: Design a classroom atmosphere where students feel comfortable asking questions, sharing ideas, and participating in discussions. Encourage them to lead conversations and explorations. For instance, in a math class, students could present different problem-solving methods, with peers offering feedback, fostering collaboration and independent thinking.
12. **Integrate Technology for Tailored Learning.** Example: Use adaptive learning technologies that adjust task difficulty based on student progress. These tools provide personalized learning paths, allowing students to work at their own pace and focus on areas needing further development.

By implementing these strategies, educators can cultivate an environment where students are empowered to take ownership of their learning, developing the necessary skills for lifelong learning and adaptability in an ever-evolving world.

Encouraging learner autonomy builds a foundation for students to thrive in an unpredictable world. Autonomous learning also encourages critical thinking and decision-making. By choosing what, how, and when they learn, students develop the ability to evaluate information, consider options, and make thoughtful decisions. This self-directed approach fosters independence, adaptability, and the critical skills needed to navigate today's complex world. Moreover, autonomy promotes deep, active learning. Self-directed inquiry allows students to delve into topics of personal interest, ask insightful questions, and explore diverse perspectives, resulting in a more profound understanding of concepts and the development of advanced thinking skills like synthesis and application.

Taking ownership of their learning journey instills students with a sense of responsibility and accountability. By setting goals, tracking progress, and reflecting on their experiences, learners strengthen their commitment to continuous personal growth. This ownership not only boosts motivation and engagement but also fosters a lifelong dedication to learning.

In a fast-evolving society where knowledge and skills quickly become outdated, the ability to learn independently and adapt is crucial. Learner autonomy equips individuals to thrive amid change, innovate, and embrace new challenges, preparing them for success in a dynamic world.

Learner autonomy is the capacity and willingness of a learner to take control of their learning journey. It encompasses students setting their own learning goals, selecting resources, and assessing their progress independently, without relying heavily on teacher guidance. This concept has gained increasing importance in modern education as it aligns with the shift towards more personalized and student-focused learning environments. Learner autonomy fosters essential skills such as self-regulation, critical thinking, and the ability to self-assess, which are valuable in both academic contexts and the real world.

To encourage learner autonomy, it is essential to create a supportive environment that allows learners the freedom to make decisions about their learning. This includes opportunities to explore topics of interest and engage with materials that suit their individual learning preferences and objectives. Teachers play a vital role in facilitating this process by creating an environment that empowers students to take responsibility for their learning, while also providing guidance and support as needed.

Achieving learner autonomy is a gradual process that can be cultivated through specific strategies and practices within the educational system. It requires a balance between allowing learners independence and providing appropriate scaffolding from educators. By developing autonomous learning skills, students can enhance their educational experiences and outcomes, ultimately becoming lifelong learners who are capable of adapting to a constantly changing world.

Unlike traditional teaching, learner autonomy empowers learners to make decisions about their education. They have access to training resources and the freedom to develop their own strategies for learning.

A real-world example of autonomous learning can be seen in self-access language learning centers. These centers provide students with the necessary tools, such as dictionaries, exercise books, and evaluation

forms, to guide their learning. Learners may either study independently or combine self-directed activities with classroom instruction.

It's important to note that learner autonomy is not always something people are born with. Often, it's the instructor's or training team's role to teach learners how to become independent in their studies. Not all learners naturally possess the skills for autonomous learning, so educators must help them build metacognitive awareness and discover strategies that work for them.

Once learners acquire the right methods, they can: design their own learning process, perform self-assessments, use learning resources efficiently and identify new learning opportunities. To help learners develop these skills, educators should begin fostering autonomy as early as possible in the learning process, teaching strategies that promote discipline, critical thinking, and self-awareness.

To conclude, learner autonomy is a critical element for the success of personalized learning environments. By giving students the responsibility to direct their own learning, autonomy cultivates a sense of ownership and intrinsic motivation, which enhances engagement and supports better learning outcomes. As students follow their unique paths, they build crucial skills like self-regulation, critical thinking, and adaptability—all essential in today's rapidly evolving world. Education systems that prioritize and nurture learner autonomy not only meet individual learning preferences but also prepare students to become proactive, lifelong learners.

Bibliographic References

- Bishop, Graham. *True independent learning-an andragogical approach: giving control to the learner over choice of material and design of the study session*. In: Language Learning Journal, Summer 2006, No.33, pp. 40-46.
- Blondy, Laurie. *Evaluation and Application of andragogical Assumptions to the Adult Online Learning Environment*. In: Journal of Interactive Online Learning, Vol. 6 No. 2. 2007, pp. 35-37
- Boekaerts, Monique. Self-regulated learning: a new concept embraced by researchers, policy makers, educators, teachers and students. *Learning and Instruction*, 7(2), pp., 1997, pp. 161-186.
- Confessore, Sharon. L'autonomie de l'apprenant dans les nouvelles situations de travail [Learner autonomy in the new workplace]. In A. Moisan & P. Carré (Eds.), *L'autoformation, fait social? Aspects historiques et sociologiques [Self-directed learning as a social fact? Historical and sociological aspects]* Paris: L'Harmattan, 2002, pp. 195-214.
- Devlin, M., Phillips, C. and Marshall, L. *Organised Chaos - Learning Outcomes from trialling Active Learning Methods in Computing Science*, In: International Conference in Engineering Education. New Challenges in Engineering Education and Research in the 21st Century, Várady, G. (ed.), Pécs-Budapest, Hungary, 2008, pp. 1-11
- Eneau, Jerome. *From Autonomy to Reciprocity, or Vice Versa? French Personlism's Contribution to a New Perspective on Self-Directed Learning*, *Adult Education Quarterly*, Vol. 58, No. 3, May 2008, pp. 229-248.
- Grow, Gerald. *Teaching Learners to be Self-Directed*. *Adult Education Quarterly*, Spring 1991, Vol. 41, No. 3, pp. 125-149.
- Littlewood, William. *Autonomy: an anatomy and a framework*. In: *System* 24(4)2 427-435, 1996, pp.13-15
- Raya, Manuel Jimenez, Fernandez, Jose Maria Perez. *Learner Autonomy and New Technologies*. *Educational Media International*, Mar 2002, Vol. 39, No.1, 2002, pp. 61-68.

MYTHOSPHERE AND MYTHOCRATION: MYTHICIZATION, DEMYTHICIZATION, REMYTHICIZATION

Elena PRUS

<https://orcid.org/0000-0001-9419-5459>

Free International University of Moldova (ULIM), Chisinau

Abstract

At the end of the XIXth century, Europe faces the consequences made by “myths’ death”. Even if the human being is hardly trying to disembarass of myths, he/she continues to live in a permanent mythical atmosphere. The myth involves the whole society to live according to the mythocreation laws that occur as parallel processes of evolution: mythicization (when myths have tangencies with reality), demythicization (expulsion/removal, despite the rationalization of science and culture) and remythicization (the appearance of new meanings). The variants of de- or re-mythicization correspond to the horizon of every new group of generations and represent virtual narrative extensions. The literature follows entirely this double relation with myth, sometimes removing it (Flaubert or Allain Robbe-Grillet), other times continuing to feed with it (Michel Butor or Julio Cortázar). The myth’s attribute to revive always many perplexities, attitudes and spiritual traditions of the humankind supply the protean nature of the myth’s concept which has been modified countless times the configuration, meaning and connotations.

Keywords: mythosphere, mythocreation, mythicization, demythicization, remythicization.

The heuristic and methodological interest to myth manifested during the XXth century is the sign of great change within the episteme and ideology of the century as Gilbert Durand states(13). The myth is one of the most floating signifier. The diachrony of the notion of *myth* and its circulation in synchrony through the current language filled the term up with polysemy and diversity of registers of definitions: as object of study of religions (“the myth relates a sacred history”, “an event occurred in primary periods”, as Mircea Eliade mentions), for anthropology (“a dynamic system of symbols, archetypes and schemes that under the impulse of a certain scheme tend to compose a tale”, Gilbert Durand) for poetry (“system of motives”, Boris Tomashevski), but also for “mythodology” – science by which Gilbert Durand proposes a solution of unifying the sciences of myth, an *organon* for the whole researched domain.

The contemporary specialists in semiotics are not responsible for the term deviation which is very old. From its origin, *mythos* has an ambiguity which explains the semantic variations that explain its history: the essential speech and fiction, it has connotations with the truth and illusion, improbable, lie. The complexity of the concept of myth follows the etymology of the Greek word *mythos* which first of all means a series of words that have meaning, opinion and thinking but tend to be specified in the fiction meaning. Once being centered, the interest of ancient human to the human activity that is consecutive to the divine mythical model, the myths are viewed mainly as fictions, false narrations. As a concept with imperialist vocation, the myth covers more and more different fictions, stereotypes, prejudices, exaggerations, etc., that are going away of reality.

This ambiguity of the term is observed in the myth interpretation by commentators after Evhemeros (the IVth century, B.C.), who defined the myth as a drama of the social life or poetized history. The history of mythology attests, in different ways, the fact that myths refer to the divine or human truth which pervades slowly in the collective consciousness and is transported by the common metaphysical memory as the truth in which the human believed / is still believing.

The reality covered by myth depends on the historical context and scientific field where we are: in a conjuncture based on the primordality of logic, the myth is associated with a pseudo-real discourse related to archaic and pre-logic mentality; in the context of science primacy as the single key of world explaining interested by the mythical thinking, the myth is associated with the mystery privilege. The indirect and mediated language, the myth renders the obscure dimension of reality. The myth allows us to understand a mysterious reality, poorly noticeable.

The new myths, as well as the traditional ones, are adapted to the present requirements fitting the actuality. Thus according to V. Kernbach, any myth always becomes a reaction of a human group to a perceptive or deduced reality from the phenomenal world, but which overtakes the intellectual and documentary possibilities in the given moment (185). The mythical story raises a problem and proposes at the

same time a solution by placing it within images of a certain tale and not traditionally in the form of logical discourse.

The myth is a symbolic narration designed to perceive what escapes the rational understanding. If the mythical approach is an intuitive, “poetic” one, then the myth’s function is cognitive, i.e. it involves the searching for deep and hidden truths, a way oriented to a system of values. The proper function of the traditional myth consists in revealing the origins. The myth appears to express a beginning, a debut of an unknown situation (Huet-Brichard 147); it is always the narration of a “making process” that becomes the “exemplary model of all significant human activities” (Eliade 123).

It is impossible to establish the genesis of the modern myth without reporting to the intellectual, cultural and political context of the time, the myth being the embodiment of the societal ideal (ethic, aesthetic, social, etc.). The imaginary of every epoch reflects the global project of a certain society which invites us to the investigation of its mythical foundations (Boia 70). The myths are the distinctive signs of a certain epoch. Thus the Paris myth and that of Sankt-Petersburg appear in moments of ascension and affirmation of these cities as important objects of the European civilization. Each epoch launches its own myths. Thus, the myth, around which the classical literature is structured, represents the myth of “human nature” as the universal essence. Gilbert Durand analyzes the representative myths – those of intimacy of the XIXth century and the obsessions of the hermesian myths in the XXth century, etc. As Claude Abastado(58) comments, the meaning of works written by significant writers of a certain period should be searched at the level of that fundamental layer of this attested and contested myth.

The modern philosophical systems give high priorities to the works of imagination following the way opened by Giambattista Vico who underlined, in the XVIIIth century, a theory of “return” of the great stages of the imaginary. The Enlightenment century gave birth to a variety of myths: that of the omnipotent reason, that of freedom, that of enlightened society, that of cosmopolitanism, etc. The positivist historians of the XIXth century are convinced that the way of scientific thinking excludes and condemns the mythical way of thinking. This certainty is abandoned very quickly because it leads to an *aporia*: a society without myths would be a society without history and culture. The imaginary and rationality are not antinomical. In contradiction with the hopes/beliefs of the Enlightenment philosophy of the XVIIIth century, the XIXth century remains a bearer of myths.

Without tangencies with actuality, the myth dies as any consumed phenomenon. The demythicization is linked to the rationalizing orientation of the science spread to the whole culture. Gillo Dorflès defines the mythicization as the unconscious and irrational symbolization of new elements raised to a dignity and efficiency similar to those used by the ancient myths. The author defines the end of the XXth century as the period of “demythicization”. He argues that we know a crisis of the sacrality, a disintegration of a rich symbolical structure institutionalized in the past and consumed in present. But the demythicization of the world wasn’t final.

The demythicization meaning was given by the Ancient Greek philosophers. Thus, there is a dispute between Ancient and Modern people regarding the myth, relaunched by René de Chateaubriand. From one side there is a feeling that the advanced civilization tends to escape of myths and there is a depreciation of the myth. From the other side our life is surrounded, and sometimes assaulted by myths, fact that invokes the sensitivity to the magic force of the myth which continues to be actual. The mythical monsters were not defeated completely. They were used to create a new universe, and they are still surviving in this world (Cassirer 364). Pierre Brunel signals that today we are witnessing a parallel process of mythicization and demythicization (906). These things happen mainly in the periods of great historical changes that transform the mythical paradigms with afferent religions (Cifor 204). A representative example is the formation of Christian Europe characterized by the demythicization of the ancient world and remythicization of the new world.

Throwing a glance on the state of our actual cultural life, Ernst Cassirer establishes two domains separated by an abyss: if the domain of the rational thinking extends constantly into the practical and social life of the modern human returns to the primitive stages of the human culture surrendering to the myth (23-24). The author links these processes by myths confrontation and demythicization that leads directly to the crystallization of new myths (*ibidem*). The literature follows entirely these double relation with myth, sometimes removing it (the novels of Gustave Flaubert or that of Allain Robbe-Grillet), other times continuing to feed with it (novels of Michel Butor or of Julio Cortázar). G. Durand interprets, as for example, the whole work of Thomas Mann as an extensive process of demythicization and remythicization of the German thinking. Also at the end of the XXth century Zola Wagner, Freud became important re-mythologist.

The myths of the ’50s invoked by Roland Barthes do not represent myths specific for the beginning and end of the XXth century. In *Mythologies*, Barthes is specialized in demythicization, showing that the myths

are illustrations of alienation of the modern human – prisoner of the artificial images created by the alleged civilization, as other times he/she was the victim of his/her gods. Thus, R. Barthes contributes considerably to the new and pejorative meaning of the word “myth” substituting the void meaning of the term. Being annihilated, depreciated, laicized and disguised the myths and mythical images are found everywhere. The critical literature returns permanently to the modern versions of Don Juan, melancholic Poet, Cynic, Nihilist and many others. Under new forms, the new myths subsist. This process of remythification, by which traditional myths get new meanings, evaluates with the history of society. The remythification has the function of producing the so-called “mythogenous texts”. The European tradition remythifies the Greco-Romanic mythology conferring a new historical-cultural content to the mythical images. The process of acquiring new meanings often survives only in a fragmentary form reduced to the utilitarian function.

The historical chronology influences the myth development revealing different aspects of the complex phenomena. The investigation of G. Gunsdorf confirms entirely, from the philosophical perspective, the remanent essence of the myth. The author distinguishes three consecutive stages in the human evolution: the mythical consciousness that implies the establishment of the “mythical space”; the intellectual consciousness that implies the victory and “God of Reasoning”; the existential consciousness characterized by the “return of the repressed mythic consciousness”.

According to the conjuncture, the subsequent evolution can modify the myths, transforming them, as for example, from golden myths to black myths or in any other form – protagonists become antagonists and vice versa. Sometimes, in the course, the myth becomes radically different than the myth that was at the entrance of the mythical universe.

The modern society is not less “mythogenous” than the traditional one. The imaginary cannot be destroyed – it could be only dislocated and reinvented under different forms, as Lucian Boia concludes. If the Ancients borrowed the old motives, the Moderns create new myths that constitute the secondary mythology. A new myth is generated by a series of social and political factors, incarnating in a symbolic tale which proposes an explanatory and dynamic lecture of a problematic situation; it shapes, from text to text, a representation which, in its turn, will influence the artist representation.

The traditional myth is etiologic – it explains the causes. It could create the impression that the modern spirit, preoccupied by logic, accepts hardly the fabulous causes. Balzac states in *La vieille fille* that modern myths are less understood than the ancient myths, even if we are devoured by them. Losing the etiological intention, the French philosopher Paul Ricoeur (12-13) mentions that the myth has developed its power of discovering, revealing the relation between human and sacrality. Regardless the paradox, the myth, demythified in the contact with the scientific history, is risen to the rank of the symbol and constitutes a dimension of the modern thought. P. Ricoeur speaks about a dichotomy of demystification of hermeneutics (Freud, Levi-Strauss, Nietzsche, and Marx) and remythification (Heidegger, Van der Leeuw, Eliade, Bachelard). These two hermeneutics are, as I. St. Lazăr comments, antagonistic, but also complementing one another, in conformity with the internal continuing dynamics. They permit us to read a myth with at least two keys, in at least two essential mates, which continue to function in history as well as in atemporality. As Alain Pessin (47) demonstrates the modern myths burst out with a big force, because “the formal supports” where they are registered, they are dislocated in conditions of cultural production that characterize the modern societies: they are shirked from as explicative significant totalities, they remain only as densely instant images, sequences more and more autonomous. The actual synthesis showed that modern societies are incarnated in forceful images which crystallize a line of fantasies and propose an explicative reading, dynamic and global of a problematic situation: Progress, Race, Machine but also Nature, Revolution, People, Town, etc. (Huet-Brichard 34-38) These myths are not less efficient in comparison with the traditional myths even if the new social space makes them less visible.

Modern myths are already not fabulous traditional stories but can continue the same vein of the traditional myth with the trace of the sacred, intervention of the supernatural forces and of fabulous personages (gods, heroes) that present themselves under abstract forms of the ideas and symbols: certain images of cities (Venice, Paris, New-York, Saint-Petersburg, Tombouctou) or of state images (Atlántida), images of the epoch (la Belle Époque, les Annees Folles), certain ideals (Science, Progress, Europe, etc.). They are capable to exercise a collective fascination compared with that of the primitive myths.

The myth as well as the whole domain of the imaginary is looking for the possible that accompanies the whole history of culture which is always subject to innovation, change of forms and values. The man continues to live in the spiritual contents of a compact mythosphere, determined by the thought and its effects, mythogenesis being a permanent and live reality.

Analyzing some of the modern reasonable myths, M.-C. Huet-Brichard (*ibidem*) comes to the conclusion that every myth is based on the preexistent myths. Thus, Carmen’s myth reunites many symbolic

attributes of the imaginative femininity in the West, she is at the same time Eva, Dalila, Judith, Helen, Cleopatra, and its history reunites the essential components of the great mythologies of the passions from the Western literature: Tristan and Iseult, Don Juan, Romeo and Juliet. But, M.-C. Huet-Brichard specifies, not every fatal woman continues at all costs Carmen's myth as well as not every seducer continues that of Don Juan or every shipwrecked person. From a text to the other there circulates not a defined personage only through his character but an integrated personage to the scenario constituted from a number of determined invariants that set up the myth.

As its religious essence was out-of-date the myth entered the literature and arts being considered a poetic fiction and source of inspiration, a "pre-text". Pierre Brunel considers that myth comes already covered by literature and that it is already literary whether we want or not (11).

The artist finds himself in a "report of mythicization" as to nature and society, determined by this concept and personality. Assuming certain literary, artistic motives the writer or artist introduces modifications freely, preserving his right to add new significations. Pierre Albouy (12) also considers that innovation is an essential criterion: if a new signification does not overlap the traditional data, we can't speak of a literary myth.

Literature relations with the myth are very complicated and are based on the figurative force of the myth: the literature borrows, assimilates, transforms but also creates myths. Assumed by literature, the myth is retrieved at the bases of all big themes of literature that develops with possibilities meditation over the human experiences. In order to obtain a certain vision and the esthetic corresponding effect, literature borrows types of personages, themes, motives, images, proper symbols of the myths. Before G. Dumézil, Th. Mann ascertains the usage of the myth as the bases of understanding of all dramatic or Romanian narrations.

The "literaturalization" of the myths consists in their poetic working out, poetizing that very often changes the burden of the symbols and introduces other symbols, allegories, a big load of stylistic devices, a reconditioning of myths from the point of view of moral perspective (Homer in Iliad and Odyssey, Ovid in Metamorphoses, Snorri Sturluson in Edda, etc.).

Like the Pantheon of classic and Greek-Roman myths the same magic force have the fiction personages of the new-born literary myths from the literary prestigious stories which were born by the modern West: Tristan and Iseult, Don Quixote, Don Juan, Gulliver, Faust, that progressively got the statue of small heroes. Like in the original myths these figures propose symbolic models and existential signification where we could recognize ourselves. The impression is created that the myth is born in the literature: These myths are double literary considers Pierre Brunel: we shall easily recognize in Tristan and Iseult, Faust and Don Juan the scenario of remarkable stories with mythic elements: the filter, the pact with the hell, the stone statue. Thus, the contemporary myth reflects modern concepts superposed over the inherited ones.

Assuming the myth from the oral tradition in the poetic creation corresponds to its enrolling into the scriptural circuit of the modern culture. The myth taken from the religious order and brought into the agenda of the artist, the myth is metamorphosed – becomes a poetic motive. Northrop Frye considers that those myths became literary in which nobody believes and which are detached by the ritual and cult (1969, 54).

The gradual disappearance of the universal ambivalence of the sacred symbols that are retrieved in myths, transformed the myths in simple fictions. Alongside the time the initial character of these stories disappeared a little behind their poetic and Romanian aspect. The mythicization is produced sometimes in the common conscience, but the literature only registers this phenomenon. Other times this initiative comes back to literature. From here there is a new category of literary myths: everything that the literature transformed into myths.

Modern critics discover in spite of the Romanian intrigue, myths, so-to-say archetypes that constitute and structure our imagination. The Romanian universe, as well as the mythic one, presupposes a relation of causative type among the man, history, society, world, offering thus a type of reading which puts in order the chaos of reality. Like the artistic text, the myth ensures the fusion of those three principal elements of rendering: personage, space and time.

The myth exists through literature being built from text to text. Georges Dumézil at the beginning of his work *Mythe et Épopée* is near to the recognition that today we know the myths only from literature. Earlier or later, the myths have their own career. What could we know about Ulysses without Homer, about Antigona without Sofocle?

The relations between the myth and literature must be conceived in both senses. The relation of the artistic text with the myth is a complex relation: let the text integrate within an already constituted myth, let it elaborate within itself a story or a figure that participates in a collective myth not yet recognized. There are more possible configurations (Huet-Brichard 77-82).

The novelists work support through a mythic and imaginary ensemble the history of a period of time. M.-C. Huet-Brichard (*ibidem*) affirmation about the fact that the dynamics of the exchange among the history,

ideology and literature comes from myth, it is explained through myth and brings to myth and it is worth paying attention to. The myth is at the beginning and at the ending of literature. The genealogic perspective demonstrates that the myth is consubstantial to literature. The evocation of the genesis means understanding of the essence of the destiny of the actual configurations and of the mythic intention to transcend history and culture.

Thus, the problem of the myth in literature is that of the intertextuality. Even if it has a unique creator as Cervantes was in the case of Don Quixote, the personage becomes a myth if it is spread and is renovated by the posterity. The myth is not resumed into a text but it is the emanation of an ensemble of singular texts and is built in this immense field of the intertextuality which is constituted by literature. Every text that participates at the elaboration of the myth is confronted with an ensemble of texts that contain the same myth, the texts with which it constitutes a mythology or a hypertext. Behind the Romanian drama a *grand spectacle* of mythical scenarios that demonstrate once more the force of imaginary.

Bibliographic References

- Abastado, Claude. Mythes et rituels de l'écriture. Bruxelles : Complexe, 1979.
- Albouy, Pierre. Mythes et mythologie dans la littérature française. Paris : Armand Colin, 1998.
- Barthes, Roland. Mythologies. Paris : Seuil, 1957.
- Brunel, Pierre. Dictionnaire des mythes d'aujourd'hui. Paris : Editions du Rocher, 1999.
- Cassirer, Ernst. Langage et Mythe. Paris : Minuit, 1973.
- Cifor, Lucia. Principii de hermeneutică literară. Iași: Ed. Univ. „Al.I. Cuza”. 2006.
- Dorflès, Gillo. Mythes et rites d'aujourd'hui. Paris : Klincksieck, 1975
- Dumézil, Georges. Mythe et Épopée. Paris : Gallimard, 1968.
- Durand, Gilbert. Figuri mitice și chipuri ale operei. De la mitocritică la mitanaliză. București: Nemira, 1998.
- Eliade, Mircea. Aspecte ale mitului. București: Ed. Univers, 1978.
- Fraye, Northrop. Anatomie de la critique. Paris : Gallimard, 1969.
- Gusdorf, Georges. Mit și metafizică. Timișoara, Ed. Amarcord, 1996.
- Huet-Brichard, Marie-Catherine. Littérature et mythe. Paris : Hachette, 2001.
- Kernbach, Victor. Mit. Mitogeneză. Mitosferă. București: Casa Școalelor, 1995.
- Lazăr, Ioan St. Mitologie și literatură comparată. Fragmentarium. București: Ed. Fundației România de mâine, 2005.
- Pessin, Alain. Le mythe du peuple et la société française du XIX siècle. Paris : PUF, 1992.
- Ricoeur, Paul. Finitude et culpabilité II. Paris : Aubier-Montaigne, 1960.

CARACTERUL STILISTIC AL MESAJELOR DE PACE FEMININE ÎN PIESA *LYSISTRATA, DRAGOSTEA MEA DE MATEI VIȘNIEC*

Laura SAJTER

*Ministerul Afacerilor Externe și Comerțului al Ungariei,
Departamentul pentru Studii de Hungarologie, Budapesta, Ungaria*

Rezumat

Identificarea mesajelor de pace formulate de femei se realizează prin analiza elementelor lingvistice la nivelul textului dramatic: cadrul dramatic (titlu, gen, dramatis personae) și textul principal. În concluzie piesa lui Matei Vișniec valorifică atât elementele formale ale comediei politice aristofanice, cât și problematica formulată (Pot salva femeile lumea de război?) și neformulată (Cum ar arăta lumea dacă războiul ar fi interzis?) cu două mii patru sute de ani în urmă.

Cu ajutorul revitalizării componentelor comediei vechi grecești și a împletirii acestora cu mijloacele stilistice moderne (personaje, idei, percepții, scene organizate în opoziții diametral opuse creând efectul alienant al distanțării, precum și repetiția variativă) se oferă publicului o rezolvare răscolitoare, care invită la discurs politic.

Cuvinte-cheie: Matei Vișniec, Aristofan, comedia veche, *Lysistrata*, mesaje de pace, feminin-masculin, opoziție, repetiție variativă.

Abstract

The identification of peace messages formulated by women is achieved through the analysis of linguistic elements at the text level: the dramatic framework (title, genre, dramatis personae) and the main text. In conclusion, Matei Vișniec's play draws upon both the formal elements of Aristophanic political comedy and the issues it raises (Can women save the world from war?) as well as the unspoken question (What would the world look like if war were forbidden?) posed 2,400 years ago.

By revitalizing components of ancient Greek comedy and intertwining them with modern stylistic devices (characters, ideas, perceptions, scenes organized in diametrically opposed contrasts creating the alienating effect of distancing, as well as variational repetition), a thought-provoking resolution is offered, one that invites political discourse.

Keywords: Matei Vișniec, Aristophanes, Old Comedy, *Lysistrata*, messages of peace, feminine-masculine, opposition, variational repetition.

1. Introducere

Analiza prezentă este parte a unui studiu comparativ mai amplu având în centrul interesului două opere dramatice, *Bizanțul* (1904) de Ferenc Herczeg și *Lysistrata, dragostea mea* (2022) de Matei Vișniec.

Scopul analizei celor două opere dramatice a fost de a compara din punct de vedere stilistic mesajele de pace formulate de protagoniste feminine într-o perioadă de răscruce istorică. *Bizanțul* prezintă căderea marelui imperiu bizantin din 29. mai 1453, ziua în care trupele otomane ocupă orașul, iar *Lysistrata, dragostea mea* are ca punct de pornire războiul peloponesiac din Grecia antică a anului 411 î. H.

1.1. Subiectul

Corpusul cercetat este opera dramatică a autorului dramatic bilingv – franco-român – de mare succes, Matei Vișniec. Piesa de teatru *Lysistrata, dragostea mea* a fost concepută și finalizată la Paris în februarie 2022, în momentul izbucnirii războiului ruso-ucrainean. Piesa este scrisă în limba franceză, apoi tradusă de autor în limba română. Tema piesei este „subiectul zilei”, care

(...) ocupă prim planul în discuțiile noastre și în modificările de perspectivă asupra prezentului: războiul și, colateral lui, pacea. Acestei teme, Matei Vișniec îi aplică, abil, un efect de generalitate: el nu va vorbi explicit despre războiul ruso-ucrainean, ci va puncta universalitatea conflictului luându-și ca punct parabolic de plecare străvechile războaie dintre greci și perși... (Ciobotari 12).

Subiectul piesei îl constituie confruntările epocale care marchează schimbări majore în cursul istoriei. Folosind mediul istoric grecesc autorul a atras atenția asupra perspectivelor sociale, istorice, culturale și morale ale timpului său dezvoltând întrebarea nerostită de Aristofan: cum ar arăta lumea noastră dacă războiul ar fi interzis?

Intenția noastră este de a examina forma lingvistică și stilistică în care mesajul păcii apare într-o operă a literaturii dramatice franceze din secolul XXI, două mii patru sute de ani după Aristofan. Premiera mondială a piesei a avut loc în România, la Teatrul Național Vasile Alecsandri din Iași. Înaintea premierei autorul a declarat:

Cred că teatrul este un fel de agora antică unde, chiar și atunci când rîdem copios sau ne distrăm la un spectacol comic putem reflecta împreună la teme grave. De exemplu la tema păcii și a războiului, la tema delirului mediatic, la tema orbirii atunci când o comunitate se instalează în hipnoza societății de consum și a industriei de divertisment și uită că în jurul ei pot apărea ideologii toxice și pericole existențiale... (2023).

1.2. Cavalerul român al teatrului francez

Matei Vișniec s-a născut în 1956 în orașul Rădăuți, județul Suceava din provincia Bucovina, nordul României. În 1987 a solicitat azil politic în Franța, unde și-a perfecționat cunoștințele de limbă franceză, iar din 1992 a reușit să pătrundă în lumea exclusivă, extrem de conservatoare a teatrului francez ca al doilea dramaturg român după Eugène Ionesco.

În prezent este unul dintre cei mai apreciați și montați dramaturgi europeni contemporani, piesele sale sunt jucate în teatre din zeci de țări și la cele mai mari festivaluri. În anul 2022 i s-a conferit Ordinul Național de Merit în grad de Cavaler al Republicii Franceze, iar în 2018, Ministerul Culturii din Franța l-a decorat cu titlul de Cavaler al Artelor și al Literelor. Declară frecvent că România i-a dat rădăcini, iar Franța aripi. „nu m-am rupt niciodată de România. Și cu vârsta, am tot mai mult sentimentul că sensul oricărei plecări este întoarcerea” (Radu 2021).

2. Lysistrata – pe scena lui Vișniec, după Aristofan

Scopul cercetării noastre este examinarea personajelor feminine și a replicilor rostite de acestea, precum și a modului de realizare a intențiilor pacificatoare exprimate în aceste replici. Aceste manifestări vor fi analizate la nivelul textual, deci al reprezentării lingvistice, cu atenție asupra a două componente structurale: cadrul dramatic și textul principal.

2.1. Cadrul dramatic

Cadrul dramatic include: titlul, clasificarea genului și a speciei literare, dramatis personae, lista personajelor cu eventuala scurtă descriere a acestora, prologul și epilogul.

2.1.1. Titlul.

Lysistrata, dragostea mea face referire la comedia lui Aristofan *Lysistrata* (7-84) jucată pentru prima dată în Grecia antică în anul 411 î. Hr. Premiera absolută a piesei lui Vișniec a avut loc cu mai bine de două mii patru sute de ani mai târziu, în 2023, la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași (România).

Apoziția „dragostea mea” transformă banalul nume, substantiv propriu într-o prezentare sau adresare în vocativ care creează atmosfera vorbirii directe cu încărcătură emoțională, indică afecțiunea vorbitorului față de *Lysistrata* completând neutralitatea numelui cu o nuanță de apropiere emoțională și de tandrețe.

Titlul lui Vișniec este o aluzie ironică la un moment din istoria politică românească din 2009, o mărturisire de dragoste făcută în momentul gloriei unui candidat la președinție. Presupusa victorie s-a dovedit a fi greșită a doua zi. În acest fel, titlul *Lysistrata, dragostea mea* dovedește și angajamentul social al lui Vișniec prezent la actualitățile zilelor noastre, dar și rezervele sale față de realizarea păcii ca și față de menținerea păcii deja înfăptuite. *Lysistrata, dragostea mea* poate fi interpretată în acest sens ca a fi succesul amăgitor, înșelător, iluzoriu.

2.1.2. Genul.

Autorul se referă la lucrarea sa ca la o „piesă de teatru” (17) atunci când indică ora și locul exact al premierei mondiale a piesei. Textul lui Matei Vișniec este mai mult un text teatral decât o dramă destinată lecturii, care poate fi citită doar dacă ne presupunem de la bun început într-un teatru. Se face referire la gen în mai multe rânduri chiar și în textul principal: „sărbătoare” (23, 122), „o controversă în două acte... Pentru că Aristofan nu este doar părintele comediei, ci și al controverselor...” (25), „Noi am vrut să vă prezentăm... o piesă comică, în stilul marelui Aristofan... Din păcate, piesa noastră, în a doua jumătate mai ales, parcă n-a mai fost așa veselă...” (122).

Este evident că *Lysistrata* lui Vișniec a ieșit din mantia genului de comedie aristofanic cu toate elementele sale formale. *Lysistrata* aparține perioadei de mijloc a carierei lui Aristofan. Comediile acestei perioade au fost forumuri prielnice pentru formarea și modelarea discursului politic, bazându-se în mare măsură pe reacția spectatorilor (Fabian 17). Textul de scenă al lui Vișniec valorifică soluțiile dramaturgice aristofanice pentru a transforma conținutul contemporan într-un discurs politic. Totodată, în vederea trezirii publicului contemporan, Vișniec recurge la metodele specifice teatrului politic aristofanic.

Comedia veche (Old Comedy of Greece) pe lângă unitățile structurale preluate din tragedie (prologos, parodos, epeisodion, stasimon, exodos), include și elemente inserate (parabază, agon, scene de ospăț sau nuntă, corul dublu) și alte soluții (aparté), care sunt elemente indispensabile ale teatrului forum aristofanic. Toate acestea Vișniec le pune în slujba eficacității discursului politic în așa fel că transpune problematica din secolul al V-lea î. Hr. în secolul al XXI-lea: Care sunt posibilitățile acțiunii feminine pentru pace într-o societate masculină și care sunt șansele acestor acțiuni?

Corifeul chiar invită publicul la meditație asupra originilor și rostului teatrului: „teatrul s-a născut pentru că oamenii voiau să asiste la dezbateri publice în jurul unor dileme...” (73), „zeii... ca să ne ajute să nu devenim complet idioți ne-au dat teatrul...” (23).

Piesa lui Vișniec este mai mult decât o adaptare a dramei antice după valorile contemporane (Karsai 10): este operă originală. Adaptările moderne ale piesei *Lysistrata* a lui Aristofan sunt adesea feministe sau pacifiste, în timp ce piesa originală nu a fost nici feministă, nici de un pacifism necondiționat. Piesa nu este atât o pledoarie pentru sfârșitul războiului, cât o viziune, un vis despre pace, despre încheierea onorabilă a războiului, într-un mod satisfăcător pentru ambele părți într-un moment în care acest lucru nu era posibil (Sommerstein 177-178).

2.1.3. Dramatis personae

Ca și în comedia veche greacă (Old Comedy of Greece), Vișniec folosește corul dublu: împarte corul în unul masculin și unul feminin. Corul feminin reprezintă interesele femeilor, în timp ce corul masculin pe cele ale bărbaților. Patru nume feminine sunt cunoscute din comedia lui Aristofan ca femei care pledează pentru pace: Lysistrata, Calonice, Myrrhine, Lampito. Lipsesc notele referitoare la originea lor. În timp ce la Aristofan femeile ateniene se aliază cu cele spartane ostile, aici femeile care doresc pacea se confruntă cu bărbații antrenați în război. Între cele două acte ale piesei se scurg 75 de ani (cu referire la perioada de pace de la cel de-al Doilea Război Mondial): în locul tovarășelor de luptă ale Lysistratei, apar altele pe scenă, care sunt deasemeni personalizate cu nume proprii: Glykera, Melina, Eleni, Angeliki, Maria. În actul doi – nu întâmplător – chiar și originea este tematizată: ele sunt originare din Atena, Teba, Sparta și Megara. Este semnificativă indicarea originii: în ciuda importanței crescute a acesteia, femeile se aliază în vederea atingerii scopului comun. Toate îi cer sfatul Lysistratei. Totodată este semnificativ faptul că soții femeilor, ca și toate celelalte personaje nu poartă nume proprii (cu excepția subiecților intervievați de jurnalistă).

Personalizarea personajelor feminine cu nume proprii, precum și contribuția lor disproporționat de mare la text deschid o gamă largă de posibilități pentru afirmarea perspectivei feminine.

Lysistrata este nume feminin grecesc, al cărui sens („cea care dizolvă armatele”) a fost confirmat și popularizat în literatura universală prin utilizarea sa în comedia lui Aristofan. De la Aristofan încolo, Lysistrata a devenit o figură literară emblematică, simbolizând femeia care aduce pace. Cu această conotație puternică debutează opera.

3. Textul principal

este structurat în două acte.

3.1. Actul întâi.

După descrierea dispoziției personajelor feminine, vom urmări construcția lingvistică și structurarea grupurilor opoziționale în replicile textului dramatic, precum și eficiența cu care replicile feminine servesc pacea.

Prologul din actul întâi prezintă în rolul principal corifeul dialogând cu corul mixt și adresându-se publicului. Din acest dialog se conturează prima opoziție. Pe de o parte: „Cu cincizeci de ani în urmă, noi, grecii i-am învins pe dușmanii noștri de moarte, perșii... Zeii au fost de partea noastră, ne-au iluminat mintea cu înțelepciunea lor” (19). Pe de altă parte: „Astăzi, însă, grecilor li s-a întunecat mintea... Grecii din Atica se măceleresc cu grecii din Tesalia... Grecii varsă sânge grecesc... De ce oare zeii ne-au întors spatele?” (21-22). În expozițiune este dezvăluit motivul decadenței: grecii se războiesc între ei. „Și în plus toate serbările noastre deviază spre orfisme și faloforii, spre excese bahice și orgiace...” (22). Ieșirea din impas este posibilă cu

ajutorul teatrului: „zeii... ca să ne ajute să nu devenim complet idioți ne-au dat teatrul...” (23) și astfel cu darul actoricesc „vă vom povesti cum a reușit o tânără femeie să salveze totuși civilizația greacă...” (23).

Referirea la jocul actoricesc acționează în direcția alienării și actualizării („Lysistrata, ești aici?” 23). Indiferența zeilor („De ce oare zeii ne-au întors spatele?” 22) reflectă temerile societății contemporane legate de salvarea civilizației. Un semn alienant este, de asemenea, împărțirea corului.

Parabaza este intervenția directă a corului către public, caracteristică doar comediei vechi, în care corul se aliniaza în fața publicului și cântă un cântec independent de plotul dramei (Karsai 2008). Parabaza la Vișniec devine un indicator al alienării: gestul de a împărți corul mixt în coruri masculine și feminine capătă o semnificație simbolică. Dificultățile întâmpinate în crearea celor două coruri, diferențiate pe criterii de gen, sugerează dificultatea trecerii între cele două perspective diferite – cea masculină și cea feminină: „Vedeți cât suntem, noi oamenii, de exasperanți?” (24)

În scena a doua, corul feminin repetă teza fundamentală („Bărbații noștri au înnebunit.” 26-28), apoi femeile nuantează sensul până când se ajunge la afirmația: „Problema este că, între timp, bărbaților noștri a început să le placă mai mult războiul” (29). Lysistrata reprezintă o culoare distinctivă în unitatea feminină, cele trei interjecții ale ei amplifică conceptul de „falus” ca fiind categoria de bază a societății masculine (27-28) – aparent nejustificat.

Lysistrata a identificat, cu o clarviziune remarcabilă, adevărata rădăcină a problemei, și tot ea va fi aceea care are propuneri în dezorientarea generală: „Grevă sexuală!” Propunerea nu este nouă, corespundează cu textul lui Aristofan și este urmată de elaborarea planului: „Să-i așteptăm îmbăiate, parfumate, înmiresmate, rujate, machiate, rimelizate, epilate, ojate, relativ dezbrăcate... Iar când se vor repezi la noi ... să le spunem scurt NU și să le întoarcem spatele” (33-34).

Scena a șasea, confruntarea dintre bărbat și femeie – anticul *agon* –, marchează împlinirea planului. Contrastul dintre cele două intenții contradictorii se reflectă și în lexicul replicilor: cele masculine abundă în expresii care evocă agresivitatea unei societăți dominate de bărbați. Scena a opta (49-55), dialogul femeilor bătute, reunite după eșecul planului, subliniază brutalitatea inerentă unei societăți masculine.

Punctul de vedere feminin rămâne neschimbat: neclintire în angajamentul cu privire la încetarea războiului inutil, iar după inițiativa eșuată chiar își întăresc linia de apărare și intenția de pace: pe lângă greva sexuală, ele sunt ferm decise de a bloca sursele necesare pentru continuarea războiului, trezoreria aflată pe Acropole.

Scena a zecea prezintă corul de bărbați, în aceeași stare deplorabilă. Replicile corului reflectă aspectul masculin, subliniază opozițiile de gen și articulează idealul omului nou:

„În noua eră cred că știm
Cum ne-am dori de fapt să fim
Identici, simpli și senini
Hermafrodiți și androgini” (58-59).

Scena finală a primului act – agonul alienant – prezintă punctele de vedere feminine și masculine într-un contrast tranșant. Negocierea dintre femei și bărbați este una intensă și se desfășoară pe parcursul a patru zile, în care femeile sunt prezentate ca fiind negociatori egali cu bărbații. Ele resping orice argumente sau propuneri, demonstrând o atitudine de intoleranță față de compromisuri, până când bărbații sunt forțați să declare o pace universală și veșnică. „Bărbații: Suntem de acord să decretăm pacea generală și eternă pe pământ. Dar vrem totuși să inventăm un joc pa care să-l numim războiul stelelor și care nu se va produce decât în imaginația noastră.

Femeile: de acord” (65-66).

Acest contrast între cele două perspective sugerează o luptă pentru egalitate și putere, dar și un ideal de conciliere globală, o dorință comună de a ajunge la o pace durabilă, la o înțelegere universală. Deși drumul este marcat de conflicte și de respingerea argumentelor, finalul poate indica speranța că, în ciuda diferențelor, există un ideal de armonie și pace care transcende polaritățile de gen și care poate aduce o transformare durabilă ceea ce privește dinamica de putere între cele două sexe. Astfel, ideea de „pace universală și veșnică” nu ar fi doar o soluție de compromis, ci o viziune ideală de conciliere durabilă, de echitate și respect reciproc între sexe.

Corifeul atrage atenția asupra primului eveniment diplomatic intersexual din istorie evidențind aportul femeilor: „femeile Greciei au dat cea mai frumoasă lecție de umanitate și de inteligență întregii lumi nebarbare...” (62).

În primul act, personajele feminine conduse de Lysistrata își ating scopul prin greva sexuală anunțată, blocarea trezoreriei și o toleranță zero față de război. Lysistrata își înscrie numele în istorie. Conform regulilor comediei vechi, actul se termină cu un ritual, o scenă de ospăț – justificat.

Prezentul lui Aristofan și cel al secolului XXI se intersectează aproape imperceptibil, creând o istorie interioară proprie operei. Pacea universală declarată acum două milenii și jumătate în piesa lui Aristofan este veșnică și, prin urmare, valabilă și astăzi, în prezentul spectatorului.

Instrumente sofisticate ale schimbării planului temporal al epocii sunt reportajele inserate între acte. În aceste reportaje, intervievații sunt oameni ai timpului nostru. Problema expusă în piață sau în parc, deci în spațiul public, amintește de agora antică, pe care Vișniec vrea să o reînvie în spațiul teatral cu mijloacele teatrului. Identitatea jurnalistei – o tânără – reprezintă deasemenea un indicator: indică interesul diferențiat al femeilor pentru subiect, efortul intensificat pentru înțelegerea tendințelor istorico-sociale. Mai mult, trebuie remarcat că în actul al doilea se conturează și un alt sens: puterea manipuloare a mass-mediei, care la Vișniec se află în mâinile femeilor. Respondenții contemporani sunt proiectați pe ecranul uriaș al scenei, iar prin implicarea privitorului, subiectul privat devine unul comun.

Astfel, unul dintre principiile de organizare textuală ale operei scenice a lui Vișniec devine simultaneitatea punctelor de vedere plasate în mod opozițional. Diversitatea punctelor de vedere nu indică în primul rând o abundență de puncte de vedere, ci – întocmai mulțumită plasării scenelor și punctelor de vedere în contradicții – mai degrabă o detașare ironică. Corifeul este singurul care apare ca subiect al conștientizării. Ceilalți vorbitori, intervievații jurnalistei se abțin de la asumarea responsabilității pentru ceea ce spun (Tatrai 318), creând astfel efectul de detașare ironică.

Acest lucru este valabil chiar și pentru declarațiile corului mixt, care simbolizează comunitatea. Uneori corul își împrăștie cenușă pe cap, alteori izbucnește într-un dans orgiastic colectiv, dar de fiecare dată strigă: „Ce tragedie! Ce nebunie! Grecii se luptă cu grecii...” (22). Corifeul (subiectul conștientizării) vorbește despre Peloponezul în flăcări, viziunea războiului fiind contrapunctată de serbările elene care deviază spre orfisme și faloforii, spre excese bahice și orgiace... în timp ce corul joacă dans orgiastic și izbucnește în hohote de plâns.

Alt exemplu pentru scene plasate în contrapunct în vederea realizării detașării ironice sunt scenele 6 și 7 (38-49): bărbatul ridiculizat imploră să fie admis în dormitorul femeii (locul plăcerilor sexuale), iar în scena imediat următoare corul masculin enumeră practicile de curtare ale regnului animal cu scopul de a susține specia. Corifeul, ca subiect al conștientizării este singurul care adresându-se publicului formulează concluzia: „omul... Doar el a banalizat actul sexual și l-a transformat în plăcere cotidiană...” (49). Această „ruptură” ironică este caracteristică comunicării masculine, spre deosebire de dorința de pace ce se manifestă în replicile feminine.

Mijloc de detașare ironică este și principala opoziție a actului întâi. Femeile declară: „Bărbații noștri au înnebunit” (26), deoarece grecii se războiesc cu grecii, în timp ce bărbații declară la fel: „Femeile noastre au înnebunit” (59) deoarece au declarat grevă sexuală.

În vederea realizării idealului de pace și armonie, polaritățile de gen trebuie depășite: din intransigența femeilor și idealismul bărbaților (ei visează să devină hermafrodiți și androgini într-o nouă eră, recâștigând astfel unitatea și omogenitatea mitologică veche a omului - vezi discursul lui Aristofan din Sărbătoarea lui Platon) se naște concilierea globală. Textura concilierii este, pe cât de contradictorie, pe atât de fragilă. Femeile acționează cu fermitate pentru pace, bărbații visează.

3.2. Actul al doilea

Al doilea act are loc peste șaptezeci și cinci de ani, după decretarea păcii eterne și universale. Începe într-o sală de jocuri electronice, unde bărbații „într-o atitudine de zombi” se află îmbarcați într-un fel de „război al stelelor” virtual.

În noile condiții de civilizație – sau chiar în ciuda lor – se repetă unitățile lingvistice și scenele primului act, marcat de război. Aceste scene, astfel, capătă un conținut suplimentar, determinat de contextul modificat. „Caracteristica structurală de bază a textului unei opere literare este... repetiția... Repetiția literară semnificativă este întotdeauna de natură variativă” (Cs. Gyimesi 87–88). Unitățile textuale repetate referitoare la femei și la ceea ce privește femeile au un rol semnificativ în opera lui Vișniec.

Actul al doilea reprezintă o repetiție variativă a actului întâi.

Jurnalista – spre deosebire de locațiile filmate în spațiile publice anterioare – apare în carne și oase pe scenă: în sala de jocuri adresează întrebare jucătorilor. Distanța dintre film, mass-media și ficțiunea teatrală dispare: jurnalista, cu întrebările sale, ia parte la cursul evenimentelor care au loc pe scenă, pătrunde în dormitorul personajelor, ia parte la sărbătoarea zilei de naștere a Lysistratei și, de asemenea, prezintă o emisiune cu doi invitați în spațiul scenic prezentat ca un studio de televiziune. Bărbatul interviuat este cel care trage concluzia: „Din cauza imperiului mediatic se duce de fapt totul de râpă. Pentru că ați luat puterea. Ați transformat totul în spectacol...” (118). „Ați luat puterea” se referă la imperiul mass-media, dar și la genul feminin.

Această semnificație o confirmă și declarația Lysistratei, în vârstă de nouăzeci și cinci de ani, care își expune programul de transformare socială, al cărui moment-cheie a fost îmblânzirea falusului prin greva sexuală

generală și nelimitată. „Și așa s-a născut cea mai luminoasă doctrină socială, lysistratismul!” (98). În consecință echilibrarea dinamicii de putere între cele două sexe – fapt inerent păcii eterne și universale – încă nu s-a realizat.

În actul al doilea (parabaza) corifeul întreprinde o încercare repetată de împărțire a corului mixt după gen. Este imposibilă crearea a două grupuri diferențiate, deoarece personajele se poziționează pe o scară între masculin și feminin biologic, ceea ce indică era genului nonbinar. Parabaza vișniecă poate fi interpretată ca simbol al fluidității identității de gen. Pacea l-a făcut pe corifeu să devină mai receptiv la dificultățile legate de autodefinirea identității de gen: „Acum știm că natura nu e clară ca bună ziua...” (73). Personajele nu sunt constrânse de dualitatea genului binar, reflectă o realitate în care genul este mai degrabă un spectru decât o categorie fixă. Dispariția opoziției dintre genuri deschide posibilitatea realizării păcii eterne.

Să nu uităm că parabaza sau „vin înainte” în comedia veche greacă este momentul în care corul face un pas înainte pentru a se adresa direct publicului hărțuindu-l adesea în diferite feluri. Parabaza lui Vișniec confruntă societatea bunăstării cu sine însăși, ținând o oglindă în fața publicului și astfel asigurând acces la o multitudine de ipostaze ale sinelui. Hărțuiește publicul cu întrebarea privind identitatea de gen: Tu știi cine ești? Ce ești? La care grup aparții, unde te poziționezi?

Termenul „coif persan” asociat cu termenul „perșii” își schimbă semnificația între acte, trecând de la triumf și bucurie la un avertisment asupra pericolului iminent. Dualitatea simbolului coifului în cele două acte reflectă o schimbare fundamentală de percepție și sens, fiind un exemplu al felului în care același obiect poate căpăta semnificații diametral opuse în contexte textuale diferite.

În actul întâi coiful persan are o semnificație incontestabil pozitivă: este simbolul victoriei asupra perșilor și astfel simbolul colectiv al gloriei și al unității. „Corifeul...se prăbușește... aruncând o cască de persan la picioarele corului.

CORIFEUL – Am învins!” (20)

În actul al doilea coiful devine simbol al amenințării și al ambiguității. Este vestitorul inamicului, dar scoate la suprafață și diferențele de percepție între femei și bărbați: potrivit femeilor, coiful persan prevestește același dușman de acum 75 de ani, în timp ce bărbații susțin că, în civilizația păcii creată cu 75 de ani în urmă, nu există și nu pot exista inamici, nu există răul, prin urmare perșii suntem noi înșine. Perșii ca alteritate versus perșii ca noi înșine. Femeile păstrează în memoria colectivă frica de dușman, pe când bărbații negă trecutul și se instalează în epoca confortabilă și plăcută a lysistratismului.

În scena nocturnă, femeile au coșmaruri cu casca persană: „mai sunt în stare bărbații noștri să ne apere?” (88). Jurnalista care apare la fața locului face sondaj despre identitatea perșilor. Răspunsul femeilor este repetat cu variații și accentuat prin epizeuxis: „Nu știu, dar îi văd, îi văd, îi văd. Îi visez în fiecare noapte. Îi visez în fiecare noapte. Îi visez în fiecare noapte” (89). Potrivit bărbaților, întrebarea referitoare la perși nu este compatibilă cu tipul de civilizație în care trăim. Ei declară: „Nu încercați... să împărțiți umanitatea în pătrățele albe și negre. Noi am creat o societate în care toate pătrățelele sunt roz” (91).

În punctul culminant al sărbătoririi Lysistratei, mesagerul apare totuși cu vestea: „Au debarcat perșii!”

Scena care ilustrează obiceiurile de curtare ale lumii animale se repetă cu animale diferite. În primul act, scena a accentuat (prin opoziția cu regnul animal) natura hedonistă a plăcerilor sexuale umane: Scena din actul al doilea – în schimb – sugerează (prin paralelizmul cu regnul animal) similaritatea împăunării masculine umane cu cea a regnului animal. Masculii îl imită pe Robin Hood, Rambo, imită eroi western, eroi din Matrix și din Războiul Stelelor, în spiritul cultului eroic prevăzut de femei.

Pe parcursul celor două acte vom fi martori la schimbarea conceptului de masculinitate de la bărbatul războinic la viziunea unui bărbat feminizat încremenit în ideologia sa, autobicuitor, care nu percepe inamicii. În comparație cu luptele sângeroase, pe viață și pe moarte din primul act, în al doilea act bărbații participă la competiții poetice, miza nefiind stăpânirea asupra Greciei, ci pur și simplu favorurile unei femei.

Femeile formează front comun în jurul Lysistratei ca și în primul act: problema lor anterioară (bărbații obsedați de război) în noul context al civilizației păcii universale se transformă în opusul ei: ne pot apăra soții noștri efeminați de perși? Lysistrata este personaj cheie în ambele acte: în primul, ea este inventatorul și implementatorul soluției care aduce pacea veșnică, iar în al doilea, este bastionul încă viu al lysistratismului realizat, de la care femeile cer sfaturi.

Sfatul Lysistratei de a scutura și trezi bărbații efemizați este literalmente același ca în primul act: grevă sexuală până când bărbații se antrenează să fie cei mai buni, cei mai rapizi, cei mai deștepți, cei mai feroși și mai curajoși războinici. În timp ce femeile se pregătesc să-și primească bărbații cu aceleași proceduri de înfrumusețare ca în primul act, bărbații își atribuie isprăvile eroilor de film, se identifică cu ei, iar femeile acceptă spectacolul.

În primul act au loc negocieri grele și îndelungate pentru reconcilierea aspectului masculin și feminin, până la victoria punctului de vedere feminin. În actul al doilea – în schimb - bărbații își joacă rolurile alese, cu haz și mare încântare, iar femeile le acceptă ca fiind reale.

Contrapunctul jocului de rol este scena emisiunii televizate, în care protagonistul masculin își asumă rolul reprezentantului omului alb în Occident. Suspinând și plângând ca un copil, declară despre sine: „Știu... știu că bărbatul alb occidental este un monstru... un falocrat... un macho ireversibil” (115). După asumarea viziunii ironic-distanțată, bărbatul alb heterosexual încearcă să-și salveze onoarea rămasă cu un gest sinucigaș, lăsând femeile în seama bărbaților puternici și non-occidentali. Bărbatul și femeia, filosoful și cercetătorul din emisiunea TV nuantează imaginea opozițională a bărbatului și femeii construită până acum: femeia cunoaște faptele și acționează pe baza lor, se confruntă cu realitatea pe care o cunoaște, în schimb bărbatul este exponentul isteriei și autoflagelării.

Actul al doilea - conform regulilor comediei vechi - se încheie cu ospăț– în mod nejustificat, deoarece vestea despre inamicul care se apropie (vine, aterizează, sunt aici) ar justifica măsuri defensive. Bacanalia, sărbătoarea dionisiacă nu rezultă din nimic, este doar reluarea ritmului dansului orgiastic al primului act (în timp ce turistul în coif persan a apărut pe scenă și face fotografii cu mare interes), iar la punctul culminant al bacaniei Lysistrata are o altă viziune: „poate că nu e chiar atât de grav faptul că vin perșii... Dimpotrivă... Din punctul de vedere al vieții...” (121). Și astfel ea accentuează prin repetiție teza filosofului Marc Vondervil: „Vă las pe mâna bărbaților potenți și neoccidentali care vor veni din emisfera sudică a planetei!” (116).

Activitatea principală a personajelor din ambele acte este sărbătoarea, sărbătorirea. În primul act se sărbătorește mai întâi victoria asupra perșilor în urmă cu cincizeci de ani, apoi pacea încheiată cu femeile. În actul al doilea este sărbătorită mai întâi Lysistrata, apoi sărbătoarea continuă fără motiv.

În epilog, corifeul repetă cuvintele prologului, încadrând astfel cele întâmplate: „Așa suntem noi, grecii...” (121). Se repetă și salutul publicului din prolog: „Bine ați venit la sărbătoarea noastră!... zeii nu ne-au dat destule cuvinte pentru a ne putea înțelege pe noi înșine, pentru a ne putea sonda sufletul, pentru a ne da seama cine suntem și ce vrem, pentru a înțelege lumea și infinitul, moartea și nașterea... Și atunci am inventat teatrul...” (23). Teatrul este dat. Sărbătoarea este un continuu fără întrerupere. Finalul este deschis. Conform acordului final, posibilitatea păcii este în mâinile femeii, care, la rândul ei, crează viziunea - schițată ironic – roz a păcii. Viziunea roză a păcii eterne realizată de femei contrastează cu valorile patriarhale tradiționale, asociate cu conflictul, competiția, violența. Femeile ca arhitecte ale păcii, plăsmuiesc lumea, o reconstruiesc din temelii pentru a salva viața și a garanta siguranța zilei de mâine.

„Și aș mai spune eu ceva
Deși nu știu dacă se face
Că sexul tău, iubita mea,
E sursă sigură de pace”
(124).

4. Concluzie

În lucrarea dramatică examinată, subiectul – importanța sporită a femeilor în condiții de război – precum și legătura cu comedia lui Aristofan fac posibile conexiuni multiple între cele două opere.

Vișniec folosește mediul grecesc ca mijloc de autoexprimare, recurgând la forma dramatică și la figura literară greacă emblematică pe care le transformă într-o dramă modernă contemporană. Reînvie genul comediei vechi grecești, ale cărei elemente structurale le pune în slujba discursului politic contemporan. Alegerea genului vizează zguduirea, provocarea și trezirea contemporanilor.

Femeile joacă un rol deosebit în piesa lui Vișniec. Personajele feminine își unesc forțele nu pentru a lupta împotriva bărbaților, ci pentru a înfăptui pacea și a-și organiza autoapărarea. Mulțumită repetiției cu variații piesa prezintă femeile în contexte diametral opuse (război pe viață și pe moarte - pace eternă și generală). Se confruntă cu bărbații, salvează civilizația și pun temelii păcii eterne. Ele rezonează și la pericolele (Vin perșii!) care pândesc societatea în condițiile păcii veșnice și acționează ca atare.

Pacea eternă se conotează cu termenii ceremonie, festivitate, ritual, omagiere, orgie. Conform finalului în Lysistrata, dragostea mea, inamicul își face intrarea în civilizația sărbătorii permanente, unde doar femeile reprezintă – ambiguu din cauza decorului ironic! – singura garanție pentru pace.

Referințe bibliografice

Arisztophanész, Lysistrata. In: Nőuralom. Három vígjáték (Arany János fordítása). Budapest: Magyar Helikon, (1957): 7-84.

Vişniec, Matei. *Lysistrata, dragostea mea* (piesă inspirată din comedia *Lysistrata* de Aristofan). Iaşi: Editura Junimea, 2023.

Ciobotari, Călin. Matei Vişniec, dramaturgul nostru (Cuvânt însoţitor). Iaşi: Editura Junimea, (2023): 5-15.

Cs. Gyimesi, Éva. Teremtett világ (Rendhagyó bevezetés az irodalomba) (*Lumea plăsmuită. Introduceere atipică în literatură*). Bukarest: Kriterion, 1983.

Fábián, Péter. Kortársunk, Arisztophanész – gondolatok a színpadi szövegalkotás természetéről (Contemporanul nostru, Aristofan – reflecţii despre natura creării textelor scenice). Budapest: Színház- és Filmművészeti Egyetem Doktori Iskola, 2020.

Kabán, Annamária. Ismétlés (Repetiţia). In: Szathmári István (főszerk.): *Alakzatlexikon. A retorikai és stilisztikai alakzatok kézikönyv. (Lexiconul figurilor retorice şi stilistice)*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, (2008): 320-322.

Karsai, György. Színházi kardalok (Coruri teatrale). In: *Hyperion Lexikon*, 2008.

<<http://hyperion.szepmuveszeti.hu/hu/lexicon/1846> > (accesat la 25. 11. 2024).

Karsai, György. Bevezető (Introduceere). In: Karsai, Gy. – Kárpáti, A.– Vámos, K. (szerk.): *Tanulmányok a görög-római színházi életéről és hatásáról (Studii despre teatrul greco-roman és influenţa acestuia)*. Budapest: Reciti, (2018): 7-15. <<https://mek.oszk.hu/19600/19645/19645.pdf> > (accesat la 25. 11. 2024).

Platon. Lakoma. In: Simon, R. (szerk.): *Lakoma. A görög-latin próza mesterei (Banchetul. Maestrii prozei greco-latine)* Budapest: Európa, 1964. <<https://mek.oszk.hu/06100/06151/06151.htm#19> > (accesat la 25. 11. 2024).

Radu, Dia. Călătorie într-o fotografie – MATEI VIŞNIEC: „Sensul oricărei plecări este întoarcerea” In: *Lumea Românească* 28. 09. 2021. Nr. 1485.

<https://www.formula-as.ro/2021/09/28/calatorie-intr-o-fotografie-matei-visniec-sensul-oricarei-plecari-este-intoarcerea/#google_vignette > (accesat la 25. 11. 2024).

Sommerstein, A. H. 1973. Introductory Note to *Lysistrata*. In: *Aristophanes: Lysistrata. The Acharnians. The clouds*. London: Penguin, (1973):177-178.

Turlea, Stelian O carte pe zi: „Lysistrata, dragostea mea”, de Matei Vişniec. Bucureşti: 27. 10. 2023.

<<https://www.mediafax.ro/cultura-media/o-carte-pe-zi/o-carte-pe-zi-lysistrata-dragostea-mea-de-matei-visniec-22170009> > (accesat la 25. 11. 2024).

Vişniec, Matei. Informaţii suplimentare. Iaşi: 2023.

<<https://teatrulnationaliasi.ro/spectacole/lysistrata-dragostea-mea/> > (accesat la 25. 11. 2024).

NUMERICAL REPRESENTATIONS IN ENGLISH PHRASEOLOGY

Inga STOIANOVA

<https://orcid.org/0000-0003-2413-3468>

Free International University of Moldova (ULIM), Chişinău

Rezumat

Numerele sunt principalul mijloc de exprimare și transmitere a cantităților în viața cotidiană, domeniul științific și cultural. Relația dintre număr și cantitate este complexă, implicând precizie matematică, semnificație culturală și subtilități lingvistice, precum și facilitând o înțelegere comună a lumii digitale. Numerele sunt strâns legate de modul în care culturile își reflectă identitatea și interacționează cu mediul înconjurător, pornind de la reliefa ritualurilor și credințelor până la influența asupra arhitecturii, artei și limbii. Unitățile frazeologice reprezintă o verigă între limbă și cultură, codificând și transmițând valori culturale, experiențe și norme sociale prin generații. Articolul relatează noțiunea de simbolism numeric și reflectarea acestuia în frazeologia engleză, concentrându-se pe numere de la unu la zece, precum și numere mai mari (cincizeci, o sută și un milion). În lingvistică unitățile frazeologice numerice realizează anumite funcții: redarea cantităților exacte sau nedefinite, exprimarea evaluărilor pozitive sau negative, reflectarea valorilor și normelor culturale, descrierea trăsăturilor personale, comportamentelor, emoțiilor și relațiilor interumane. Studiul unităților frazeologice numerice este imperativ pentru reflectarea aspectelor lingvistice și culturale ale societăților anglofone și contribuie la aprofundarea abilităților lingvistice și empatiei culturale.

Cuvinte-cheie: număr, cantitate, frazeologie, unitate frazeologică, proverb, expresie idiomătică, valoare semantică, cultură.

Abstract

Numbers are the main means of expressing and sharing quantities in everyday life, scientific settings, and cultural backgrounds. The connection between number and quantity is complex, involving mathematical precision, cultural meaning, and linguistic subtleties, facilitating a common comprehension of the digital world. Numerals are tightly connected to how cultures display their identity and interact with their surroundings, from sculpting rituals and beliefs to impacting architecture, art, and language. Phraseological units serve as a link between language and culture by encoding and passing along cultural values, experiences, and social norms from one generation to another. The article discusses the symbolism and use of numbers in English phraseology, focusing on numbers one to ten, as well as larger numbers like fifty, one hundred, and million. Numerical phraseological units serve various functions in language: convey exact or indefinite quantities, express positive or negative evaluations, reflect cultural values and norms, describe personal qualities, behaviors, emotions, and interpersonal relations. The study of numerical phraseological units is imperative for understanding both linguistic and cultural aspects of English-speaking societies; it also enhances both linguistic knowledge and cultural empathy.

Keywords: number, quantity, phraseology, phraseological unit, proverb, idiomatic expression, semantic value, culture.

Numbers play a key role in determining modern societal living standards and are used as evidence to justify the creation of new human needs. They indirectly influence individuals' choices through various means, which frequently rely on digital data (e.g. ads, schedules, sport, cooking, pricing plans etc). Modern society's existence unfolds within five dimensions: three spatial, temporal, and monetary, each of these "axes" possess a numerical format (Трофимов, 113). Numeric symbolism is evident in many forms across different cultures worldwide. Numbers are more than just symbols and digits, they also serve as a cultural language within a society as each country interprets the unified content and structure of existence in its own way, and this perception is evident in the national linguistic worldview that is specific to particular language.

The present article aims to investigate the relationship between number and quantity in the English phraseological corpus with the numerical component.

To begin with, in modern scientific background, the terms "quantity" and "number" are related but distinct concepts in mathematics and everyday language. Quantity refers to the amount or measure of something; it can represent countable objects or uncountable substances. Numbers are numerical representations that denote a quantity and can be proper numbers (integers), fractions, decimals, negative values, etc. As numbers are symbolic representations often used to convey quantities, the latter encompass a broader range of meanings.

The category of quantity, the most important universal categories, reflects the process of human cognition of the surrounding reality and its properties. The Greek philosopher Aristotle in his writings "Metaphysics" and "Categories" first explored the category of quantity. In Aristotle's philosophical theory,

quantity as an attribute of an essence is categorized into two forms: discontinuous quantitative quantities (number and speech) and continuous ones (line, surface, body). Aristotle differentiates quantities based on their existence (space) and their succession (time). The Eleatic school's representatives argue they define continuous quantity having parts with a shared boundary. The Pythagoreans viewed numbers as physical entities, whereas Aristotle identified numbers as having abstract qualities such as oddness, evenness, commensurability, equality, excess, and deficiency (Аристотель 122). French philosopher René Descartes was influenced by Aristotle's ideas, viewing number as a form of thought with abstract and universal qualities (Декарт 337). Immanuel Kant, a significant figure in modern philosophy from Germany during the Enlightenment, was the first to change the focus from the ontological aspect of quantity to the epistemological aspect, considering it the primary form of knowledge about the world, humanity, and language (apud Комарова 470). Therefore, quantity, which is closely linked to the evolution of mathematics as the study of quantitative relationships, is understood in various forms in a philosophical context: unity, plurality, measurement, and quality, viewed within its spatial and temporal dimensions.

The category has been of interest for a long time not just to philosophers and mathematicians, but also to linguists who examine quantity as a conceptual category expressed through language. The concept of quantity/numbering received its expression at grammatical and lexical language levels. Numerals take precedence among the lexical means for expressing quantity, serving mainly to indicate the specific amount. The position of numerals in the realm of quantity stems from their association with the natural sequence of numbers, allowing them to substitute for numeral words indicating precise or imprecise numbers. The development of numerals as a distinct category of units occurred based on other parts of speech, mainly nouns and adjectives, leading to uncertainty about their classification in linguistics. Cardinal numerals' semantics combine the features of a numeral, noun, and adjective by merging the semes of quantity, objectivity, and attribute. Certain researchers classify cardinal numbers as part of quantifiers while others categorize them separately due to the ability to represent a specific quantity made up of a distinct number of units (Mengden 2010).

In linguoculturology, the idea that language is a unique expression of culture and plays a role in shaping cultural codes has become essential in recent years. As a native speaker is also a carrier of culture, linguistic symbols are able to take on the role of cultural symbols. The language used by speakers can mirror the cultural and national mindset of its users (Маслова 63). Consequently, number, as one of the significant elements of culture, reflects the manner of an ethnic group's thinking at a certain stage of its development. Number writing has been around since ancient times, when various civilizations created their own methods for representing numbers. Early numeral systems have been documented in Egypt (5400 years ago), China (3600 years ago), and Elam in Mesopotamia (over 3000 years ago). The initial forms of "numbers" were simply continuations of tally marks and graphs. Greek numbering systems that followed utilized Greek alphabet letters to symbolize numbers. Next, there are Roman numerals, which have been around since approximately 1000 B.C., deriving from the ancient Roman Empire and still being occasionally used today. The development of "positional notation" led to a significant advancement in numbering systems. Previous systems required unique symbols for higher numbers, like the Roman numeral system, which uses C for 100, D for 500, and M for 1,000. Indian mathematicians are recognized for creating the Hindu-Arabic numeral system in its integer form. In the 5th century, Aryabhata from Kusumapura invented the place-value system, and one hundred years later Brahmagupta introduced the concept of zero symbol. It was thought that the gods to govern the world used numbers (e.g. St. Augustine's quote "Numbers are the universal language offered by the deity to humans as confirmation of the truth").

The significance of numbers is also seen in astrology, numerology, and esoteric practices; all of which have been widely valued since ancient times. Its meaning is diverse and influences various areas of life such as architecture, art, literature, and even human character. Numerology provides a structure for interpreting numbers within personal situations, suggesting that they mirror personality characteristics and paths through life. It is a belief system where individuals' destinies are thought to be revealed through assigning numerical values to their names and birth dates. The origins of numbers can be traced back to ancient civilizations like Egyptians, Babylonians, and Greeks. In ancient Egyptian culture, numbers like one (1) symbolized unity and the start of cosmic order, while seven (7) symbolized spiritual perfection and completeness. Numbers are often given special qualities in spiritual teachings. In Christianity, the number 3 represents the Holy Trinity, and 12 symbolizes the apostles. In Hindu and Buddhist traditions, the number 108 holds sacred significance, symbolizing the Kangyur in Tibetan Buddhism and commonly used in prayer beads (Britannica).

The interpretation of numbers frequently influences human behavior and decisions making. For example, fear or caution can be evoked by numbers, as seen with superstitions related to the number 13 (triskaidekaphobia), leading people to potentially avoid important occasions such as weddings or product

launches tied to these numbers. In Italian society, the number 17 is seen as unlucky, while the number 13 is also viewed pessimistically in various other cultures. This belief is in part because of how the number seventeen (17) is written in Roman numerals, which is XVII. A rearranged version of this is VIXI, translating to "I have lived" in Latin, indicating a connection to death that adds to its negative meaning. Consequently, Friday the 17th is frequently known as "un giorno nero," or "a black day". In East Asian societies, especially in China, the number 4 is believed to bring bad luck and is commonly known as tetraphobia. This belief is based on the fact that the word for "four" (四, si) sounds similar to the word for "death". Buildings frequently omit the fourth floor or do not use the number in addresses and phone numbers; license plates in China often do not have the number four (4) for the same superstitious reason. On the other hand, longevity is frequently symbolized by the number (9) nine (Абабайкэжи 407).

Lately, there has been a growing fascination with exploring the phraseological structure of a language from a linguocultural perspective. The multidimensionality of a phraseological unit embraces a set of specific features, which distinguish a phraseological unit from other linguistic units: semantic integrity or semantic cohesion, lexical impenetrability, reproducibility in speech, stability of a phraseological unit, separate form, metaphor. Numbers play a crucial role in language, acting as both quantifiers and enriching intercultural communication through phraseology. In English, numerical expressions often appear in idioms, proverbs, and colloquial phrases, reflecting cultural attitudes and social practices. Numerical phraseology in English can be categorized into several types, including: idiomatic expressions, proverbs and sayings, colloquial phrases, and quantitative expressions.

Idiomatic Expressions are phrases that incorporate numbers to convey meanings that are not directly related to the numerical value. For example, *seventh heaven* signifies a state of extreme happiness or bliss; it evokes the idea of being in a place or situation where everything feels perfect (e.g. She was in seventh heaven after receiving the job offer). Another example is *between you and me and the four walls*, which implies a conversation or secret meant to be kept private, shared only confidentially between the parties involved (e.g. Now, this is between you, me, and these four walls, but I'm thinking about filing for divorce.).

Proverbs and sayings are a prominent type of phraseological unit, characterized by their stability and traditional meanings, encapsulating the wisdom, experiences, and cultural heritage of communities. Notably, proverbs differ from mere idioms in functionality and reproducibility in speech. Other characteristics of proverbs embrace figurative language (use of metaphorical language, which imparts deeper meanings beyond their literal interpretations); structural completeness (typically complete independent sentences); cultural reflection (reflection of the values, norms, and culture of the society from which they originate, serving as a lens through which to view a community's collective experiences) (Holmuradova, 66). Numerical proverbs can be categorized into several types based on their structure and function:

- Cardinal number proverbs use cardinal numbers to express quantities or general truths, e.g. *A bird in the hand is worth two in the bush* suggests that it is better to hold onto something certain than to risk it for more uncertain gains.

- Ordinal number proverbs often convey a sense of order or ranking, e.g. *First catch your hare* serves as a warning against overconfidence and unrealistic expectations (i.e. make sure you have a thing before deciding what to do with it).

- Quantitative proverbs use numbers to express degrees or extents. An example is *Two heads are better than one*, which highlights the value of collaboration.

Colloquial Phrases are informal expressions that use numbers to convey specific meanings in everyday conversation. For instance, *one in a million* indicates that something or someone is extremely rare or unique (e.g. Such projects come from a one-in-a-million mind.).

Quantitative Expressions represent phrases that use numbers to express quantities or degrees, such as *a hundred percent* to indicate totality or certainty (e.g. Are you a hundred percent sure, it is your neighbor?).

On the following stage of our investigation we proceed to the examination of the ways the semantic value of numeric component is rendered in the framework of English phraseological corpus emphasizing the interrelationship between number symbolism and its linguistic display based on modern printed and online lexicographic sources (Collins Dictionary, Oxford Dictionary of Idioms, Idioms. The Free Dictionary etc).

The numeral **one** (1) occupies a special place among other numerals. Its peculiarity is explained not only by the fact that one (1) is the first number of the digital series, but also by its inconsistency. Generally, it is treated as a symbol of unity; in monotheistic religions, it often symbolizes God or the universe (Britannica).

Phraseological units that include this component can predict a positive assessment, e.g. *one and only* (a famous and uniquely talented person), *become one flesh* (to achieve a deep, intimate unity in a marriage relationship), *first class* (the class of highest value, quality, etc), *of the first order* (of the greatest significance). Neutral and temporal evaluation with negative connotation can be traced in *at one sitting* (during one

uninterrupted period of time), *in one breath* (spoken very rapidly), *at one go* (all at one time or in one attempt), *at one blow* (done or accomplished at once and with a single, decisive move). Negative assessment of the designated phenomena is emphasized by the colloquial phrase *one trick pony* (a person, group, or thing that is known for or limited to only one unique or noteworthy skill, talent, ability, quality) as well as contradictory relations in *with one thing and another* (used to explain delays or interruptions due to multiple responsibilities or events).

Phraseological corpus of the English language embraces such proverbs with number one as *One man's meat is another man's poison* that highlights the subjectivity of preference and perception; *One step at a time* promotes the value of patience and a step-by-step approach; *Look after number one* emphasizes the idea of one's own interests and well-being priority, often at the expense of others.

The numeral **two** (2) holds deep symbolism across various contexts, encapsulating notions of duality, partnership, balance, and peace and harmony. The expressive-evaluative meaning of duality based on fundamental oppositions in life (white/black, day/night) is rendered by a figurative comparison that evokes negative values, e.g. *at second hand* (from or through an intermediate source or means); *have (got) two left feet* (to be very awkward in movements, especially when dancing or playing a sport) or both positive or negative value, e.g. *like two peas in a pod* (very similar in appearance or behavior, suggesting a deep connection or similarity), *to wear two hats* (to hold or function in more than one position or role).

The principle of balance emphasizes the importance of cooperation in creating unity within all types of partnerships; in each of these instances, cooperation, negotiation, and mediation are key. For example, the idiom *It takes two to tango* means that both parties are responsible for a situation, especially in conflicts or disputes and underscores that certain actions or situations require the cooperation of two individuals. The phrase *That makes two of us* is used to express that someone else shares the same opinion or feeling, particularly in a situation that is negative or undesirable. The proverb *Two wrongs don't make a right* highlights the importance of maintaining ethical behavior even when others do not. The energetic vibration of peace and harmony associated with the number two calls for understanding and support in relationships, working towards a common goal. To exemplify, the proverb *Kill two birds with one stone* expresses the idea of accomplishing two tasks with a single action, highlighting efficiency in achieving multiple goals simultaneously.

The numeral **three** (3) is a very mystical and spiritual number, referring to mythological universals. It is featured in many folktales ("The Three Little Pigs", "Goldilocks and the Three Bears") and religions (the Trinity of God the Father, God the Son, and God the Holy Spirit in Christianity). The concept of Trinity lies at the basis of the universe, infiltrating the Divine and human worlds. In this regard, the number three is endowed with a positive meaning, symbolizing spiritual synthesis and personifying conflict resolution. For example, the proverb *Third time's a charm* promotes perseverance and hope, encouraging individuals to keep trying even after failure. Positive associations with the number three are found in *There are three sides to every story: your side, my side, and the truth* highlighting the subjective nature of truth, encouraging open-mindedness and understanding in disputes.

Negative semantic values of the number three are seen in such units as *Fish and company smell after three days* (one should not remain in some place as someone's guest for too long or else one's company will cease being enjoyable), *clogs to clogs in three generations* (a family can escape poverty for a time but then become impoverished again in a span of three generations), *as queer as a three-dollar bill* (obviously false or fake; not genuine or authentic in the slightest), *a page three girl* (a woman who poses in little or no clothing for photographs featured in tabloids).

Number **four** (4) is represented as a sign of universality, integrity, omnipotence, and control. The symbolism of this number is connected with the symbolism of the square and the four-pointed cross. The square is the emblem of the earth for many peoples (the four elements of earth, air, fire, and water; the four seasons; the four points of the compass, etc.), and the cross is a symbol of integrity. In English phraseology, the numeral expresses its direct quantitative meaning and symbolic special meaning, e.g. *the four corners of the earth* (four sides of the world), *within four walls* (between us, eyes only). Moreover, it may render a negative qualitative-evaluative meaning of the idiom, e.g. *a four-letter word* (a short word that is considered to be extremely rude and offensive), *a four-letter man (an unpleasant person)*; *four things that are unbearable* (specific situations in life extremely difficult to handle).

Biblical etymology and negative impact can be traced in the proverb *Four desires are never satisfied* (Proverbs 30:16), meaning human greed is unending, and has a negative value. Contrary, a positive semantic value of the numeral is found in *four things that are stately in their stride* (Proverbs 30:29-31) referring to the royal features of certain creatures (a lion, a peacock, a male goat, a king).

The number **five** (5) carries positive connotations related to humanity and well-being. The number 5 was made mysterious by the five fingers on a human hand and the five extremities of the body (two arms, two

legs, and head). A person standing in a circle with arms and legs outstretched resembles the five points of a pentagon, and connecting each point to its second closest neighbor forms a pentagram. Therefore, five represents symmetry, equilibrium, structure, ideal, and union. In England, a knot tied in the shape of a pentagram is known as a lover's knot due to its connection with the Babylonian goddess Ishtar and Roman Venus.

Many languages around the world reflect the historical truth that primitive societies viewed the human body as the original standard. The association of this number with the human hand led to the creation of certain English expressions, e.g. *giving someone five* (to celebrate or show encouragement), *a bunch of fives* (to punch someone with a closed fist). The idiom *five-finger discount* (refers to stealing as if one is taking something without paying for it) comically comments on stealing, revealing cultural attitudes towards integrity.

The English phrase *five-star* contains the word component five, which represents “excellent, highest quality” with a positive connotation. The top rating of five stars is awarded to not just hotels and alcoholic drinks (*a five-star hotel, a five-star brandy*), but also to concepts and criteria (*a five-star rating*). Social significance of the number five is seen in the English phrase *a fifth column / fifth columnist*, being calques of the Spanish term “quinta columna”. The set expression refers to a group of people who support the enemies of the country they live in and secretly help them. The evaluative component is presented in the denotation and determines the negative emotional assessment (e.g. *But, in another guise, some parts of civil society might be called a 'fifth column'*). Some sayings showcase how the number five is perceived in different areas of life, promoting cooperation, e.g. *five on a string* (a situation where people have to be kept in control or organized), *to take/have five* (to take a short break); *five-day weekend* (an extended break or vacation that feels too good to be true).

In world culture, the number **six** (6) is a symbol of the creation of the Universe and life force. It is also associated with love, family, home, and domesticity and represents the ideal of balance and harmony in relationships and environments. The number is ruled by the planet Venus and people associated with it are gentle, loving, caring and instinctual (e.g. *the sixth sense* - a supposed intuitive faculty giving awareness not explicable in terms of normal perception). However, negative semantics of the number are expressed in idioms *six feet under* (dead and buried; often used humorously to mean someone is deceased), *deep six* (to eliminate something completely), *check your six* (to be aware of what is happening behind you; to have someone's back).

Symbolizing the wholeness of the universe, the number **seven** (7) is associated with deep wisdom, introspection, understanding, logic, spiritual enlightenment, and intellect. As a key component of the phraseological unit illustrates a positive meaning, e.g. *lucky number seven* (a symbol of good fortune); *seventh heaven* (a state of extreme happiness or bliss, the idiom is associated with the idea of Aristotle on the structure of the sky, the "seventh heaven" is paradise); *seven wonders of the world* (the most remarkable constructions in history, like the pyramids of Giza) etc.

The manifestation of a negative assessment of interpersonal relationships can be found in such English idioms as *seven deadly sins* (refers to the seven vices that are considered especially harmful according to Christian teachings - pride, greed, wrath, envy, lust, gluttony, and sloth); *the seven year itch* (suggests a decline in marital happiness after seven years of marriage); *one year's seeds make seven year weeds* (a warning that neglecting a problem can lead to it becoming worse over time) etc.

The number **eight** (8), the sum of two fours, represents finding a balance between the spiritual world and the material one. It also refers to doubled completeness, infinity, and perfection. Showcases of the English language richness and its connection to common human experiences are expressed in *eight is enough* (used in a context where more than what is necessary or desirable may lead to); *piece of eight* (it is associated with money or treasure in pirate lore); *take eight* (to repeat something once more in contexts of performance).

The number **nine** (9), being the last of the first ten numbers, symbolizes both a beginning and an end. Associated with the planet Mars, it signifies wisdom, compassion, ambition, confidence, and humanitarianism. In the composition of phraseological units, the numerical component nine realizes not only the meaning of a certain quantity, e.g. *nine times out of ten* (almost always). An analysis of the use of the idiom *nine-to-five* (someone who works nine to five) allows us to conclude that representatives of the English-speaking culture have a somewhat negative attitude towards the standard work schedule from 9 to 5 and exhibit a lack of willingness to work beyond the required amount of time. In speech, the idiom conveys a conventional idea that such work is wearisome, lacking freedom, and inspiration. The number also embraces the meaning of “very much” and serves to actualize the highest degree of intensity of a state/quality, e.g.: *on cloud nine* (completely happy, perfectly satisfied; in a euphoric state); *nine ways till Sunday* (thoroughly, completely, utterly, and totally), *dressed to the nines* (wearing very smart or elegant clothes).

The number **ten** (10) has frequently been associated with notions of completeness and unity across different cultures. This could be attributed to its status as the first two-digit number. In various belief systems,

ten is seen as a representation of a full cycle or a perfect unit. The analysis of the contextual use of the phraseological unit *ten feet tall* (to feel proud, happy) expresses intense positive human emotion as if to be closer to God. The image of the unit *ten feet tall* reflects a measure of length - a foot (exactly 0.3048 meters), its etymology being associated with the length of a person's foot. The component "foot" in combination with the number ten is also found in *not touch (someone or something) with a ten-foot pole* "meaning "not to want to become in any way involved in or with someone or something". Moreover, there are phraseological units assessing the highest degree of the subject's/ object's quality: *ten to the dozen* (very rapidly, hurriedly, and/or energetically), *ten a penny* (very common, ordinary, or widespread), *be a 10* (to be regarded as perfect or superlative in some way), *a perfect ten* (the highest possible quality or performs at the highest possible caliber), *the upper ten/thousand* (the upper class). Phraseological units are viewed in the context of English-language culture and its preconceived notions about societal divisions. In English phraseological units, the number ten continues to represent its categorical definition, as these expressions signify a specific idea or demonstrate the accuracy of a mathematical calculation.

Regarding phraseological units with complex numerical elements, English idiomatic expressions containing large numbers are noted for their infrequent contextual usage. The English idiom *fifty-fifty* (meaning equally good and bad, likely and unlikely, favorable and unfavorable) shows an assessment of relationships between people. The assessment is based on the speaker's decision, on the willingness to embrace or reject such relations; cultural attitudes here also can have an impact.

The significance of the number **one hundred** (100) is emphasized in many idiomatic expressions, representing the highest level of quality or action that can be reached. The number words *one hundred* and *million* are crucial in conveying the sense of "enormously" in phraseological units, e.g.: *a hundred/thousand/million and one things to do* (a huge or burdensome amount of something), *100 percent effort* (one's maximum amount of attention, energy, and determination toward something), *one in a thousand* (excellent, exceptionally uncommon, unique), *by the thousand* (in huge quantities, presumably numbering several thousand) etc.

The numeral **million** conveys a qualitative-evaluative meaning, such as looking or feeling great, for instance, *million-dollar smile* (an especially bright, charismatic, and attractive smile), *thanks a million* (thank you so much), *feel like a million* (to feel exceptionally attractive or in very robust health).

Consequently, numerals perform the function of conveying the exact quantity of objects. People use numerical phraseological units in their communication acts based on both their own and collective comprehension of the cultural and situation environment. In the structure of phraseological units, numerals express the meaning of a positive or negative (in)definite quantity, its evaluative sense provides information about the value reflected in the denotative element of the unit. The evaluative ambivalence of numerical phraseological units is a significant characteristic determined by cultural connotations, enhancing their versatility in different contexts and establishing the semantic, figurative, and evaluative core of an utterance. Phraseological units with numerical elements represent professional and personal qualities, traits of behavior, psychological and physical conditions, various emotions, and interpersonal relations.

Bibliographic References

- A Brief History of Numbers: How 0-9 Were Invented. Available at: <https://education.casio.co.uk/blog/a-brief-history-of-numbers/> [Accessed October 10, 2024].
- Collins Online Dictionary. Available on: <https://www.collinsdictionary.com/> [Accessed October 20, 2024].
- History of numbers. Available at: <https://johnmjennings.com/history-of-numbers/> [Accessed October 10, 2024].
- Holmuradova, Leyla. The Comparative Analysis of the Picture of the World in the English and French Phraseology. In: Eurasian Union of scientists, nr.7(5(74)), 2020, pp. 65-68.
- Idioms. The Free Dictionary. <https://idioms.thefreedictionary.com/> [Accessed October 12, 2024].
- Mengden, Ferdinand. Cardinal numerals: Old English from a cross-linguistic perspective. Berlin / New York: Walter de Gruyter, 2010.
- Number symbolism. Available at: <https://www.britannica.com/topic/number-symbolism>. [Accessed October 10, 2024].
- Number symbolism. Available at: <https://www.llewellyn.com/encyclopedia/article/24177?srsId=AfmBOoo9DiWGYuZ2Iubivnoegpk9RiHRdg1WawLj7Xaz0lhgqVLSX54N> [Accessed October 10, 2024].
- Oxford Dictionary of Idioms. Oxford: OUP, 2004. 352 p.
- Skurie Jaclyn. *Superstitious Numbers Around the World*. Available at: <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/130913-friday-luck-lucky-superstition-13> [Accessed October 12, 2024].
- Абабайкэжи, Гулимижэ. Символика числа «семь» в русской и китайской культуре. В: Молодой ученый., 2017, № 24 (158), С. 406-408.
- Аристотель. Сочинения в 4-х томах. Т.1. Москва.: Мысль, 1975.

Гриненко Г. *Цифры и буквы в человеческом сознании*. Режим доступа: <https://culturolog.ru/content/view/4069/6/>
Дата обращения: 01 октября 2024 г.
Декарт Р. *Сочинения*. В 2 т. Москва: Мысль, 1989. 654 с.
Комарова, Зоя. *Методология, метод, методика и технология научных исследований в лингвистике*. Екатеринбург: УрФУ, 2013. 818 с.
Маслова, Валентина. А. *Лингвокультурология*. Москва: Академия, 2001.
Трофимов Михаил. Цифра как буква современности. В: Вестник Омского юридического института, № 2 (13), 2010, с. 110 -114.

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ДЕТАЛЬ У ГЕТЕ И ТОМАСА МАННА

Нино КВИРИКАДZE

<https://orcid.org/0009-0008-3494-9384>

“Akaki Tsereteli” State University, Kutaisi, Georgia

Abstract

The purpose of this paper is to analyze functional aspects of landscape details in Johan Wolfgang Goethe’s “Young Werther’s Passion” and Th. Mann’s “Buddenbrooks” by making use of structural-semantic methods. However, we also use traditional literary analysis of the artistic text. The analysis shows that in Goethe’s novel the landscape is predominantly in organic union with the characters’ spiritual lives, their feelings and passions. In “Werther” nature is a kind of criterion for the evaluation: closeness to or alienation from the nature serves as an indicator the characters’ moral and psychological condition. The same details of the same landscape which was great bliss and pleasure in the letters of Werther, at the end of the novel due to changed spiritual state of character he became evil absorbing everything.

On the one hand, the landscape details in “Buddenbrooks” function as mobile ingredients of the dynamic textual microstructure. The mentioned details express spiritual state of characters and reflect changes. They are indicated as “Verfall” (fall, decay, decline) of the Buddenbrooks family. The use of natural details by Thomas Mann, as well as Goethe, is very important in revealing the ideological and figurative concept of both works. Thus, landscape details are active elements of microstructure in Johann Wolfgang Goethe and Th. Mann’s discussed novels.

Key words: functional aspects of landscape details, Goethe’s “Young Werther’s Passion”, Th. Mann’s “Buddenbrooks”, “Verfall”, active elements.

Художественные детали – предметные, портретные, пейзажные и другие – являются активными элементами текстовой структуры романа И.В. Гете «Страдания юного Вертера» и романа Т.Манна «Будденброки». Особый интерес у нас вызывают пейзажные детали. Цель данной работы – определение места, функции и семантической нагрузки пейзажных деталей в единой структуре названных произведений и выявление деталей с выходом в другие словесные ряды, образующие смежные семантические поля.

Существует целый ряд работ по данной проблеме (Б.Галанов, С.Соловьев, С.Антонов, Е.Добин, М.Щеглов, Н.Берковский, В.Лакшин, М.Храпченко, К.-Ю.Ротенберг, Э.Келлер, Е.Эннекен и др.), которые в основном касаются рассмотрения пейзажных деталей с точки зрения их места в идейно-тематическом анализе произведения. Теории же текста и художественной интерпретации исследуют произведения с точки зрения многомерной семиотической структуры (М. Бахтин, А. Лосев, Л. Выготский, Р. Барт, Ю. Кристева, В. Демьянков и др.). Рассмотрение текста как художественного целого, выделение детали с точки зрения многомерной структуры в качестве подвижного микроэлемента предоставляет широкие возможности рецепции детали и раскрытия её полифункционального значения. Образуется «приращенный смысл» (В. Виноградов).

Известные литературоведы высказывают противоречивые мнения по вопросу художественной функции детали в произведении, а именно полифункциональный уровень пейзажных деталей выделяется у них не совсем четко. Например, говорится о нейтральности/ненейтральности пейзажа (Галанов), о его нейтрально-объективности и субъективности (Соловьев), о «чистых» описаниях природы (Чудаков) и т.д. По мнению Б.Галанова, «нейтральных пейзажей нет в искусстве, хотя сама по себе природа всегда нейтральна (по крайней мере в хорошей книге) ... человек в шуме и дрожании листвы всякий раз найдет отзвук своим душевным переживаниям, уже тем самым разрушая нейтральность пейзажа, наполняя его смыслом и значением» (196).

Подтверждением того, что в художественном произведении автор всегда наделяет природу чертами страдающего, радующегося, мыслящего, по-человечески чувствующего существа, нередко своими собственными чертами, можно привести высказывание Гете в одном из разговоров с Эккерманом о том, что в ландшафтах Рубенса, которые отличаются правдивостью целого и отдельных деталей, наиболее ярко проявляется мужественный дух самого Рубенса: «Разумеется, это только деревья, земля, вода, облака и скалы, но бесстрашный дух творца этих картин здесь наполнил собою все формы, и пусть мы видим ту же знакомую нам природу, но она пронизана необоримой силой художника и заново воссоздана им, в согласии с его духом и пониманием» (396). С Галановым перекликается К.Григорьян, который, признавая, что в пейзаже находит отражение реальный мир, реальная природа, существующая вне человека, считает, что «пейзаж начинается только с того момента, когда через природу выражается внутренний мир человека. Здесь “внешнее” и “внутреннее”

неразрывны» (129). Тем самым он, придерживаясь точки зрения ученого немца Альфреда Бизе, отдает приоритет художественной функции пейзажа в сопоставлении со словесным рядом психологического порядка и выступает против тех ученых, которые в понятие «пейзаж» включали «все, что “не человек”» (в противоположность другой категории, «человека»...) (128) и искусственно воздвигали глухую стену между названными категориями (например, против А.Бенуа, А.Федорова-Давыдова и др.). В отличие от Галанова и Григорьяна, Соловьев считает, что в произведениях больших писателей могут встречаться и встречаются нейтральные и объективные (т.е. описательные) пейзажи наряду с субъективными (психологическими) (186-188); Чудаков также выделяет «чистые» описания природы, когда пейзаж отделен, и описания природы, когда природный предмет и явление включены в поток событийного повествования (156), т.е. оба они говорят о возможной нейтральности пейзажа.

Все эти разночтения снимает метод художественной интерпретации текста, рассматривающий литературные произведения как многоуровневую систему. Поскольку художественное произведение – это живой организм, а именно подвижная, динамичная, многоуровневая структура, в нем, согласно логике, не должно быть закрытых словесных рядов одного какого-либо уровня пейзажных деталей (например, пейзаж только лишь описательного характера или только лишь субъективного, психологического). Все они являются микроэлементами единого художественного целого и взаимодействуют друг с другом.

Вольф фон Энгельгардт указывает, что пейзаж в творчестве Гете впервые встречается в 1774 году в «Вертере», что описания природы, представленные в письмах Вертера из «Книги первой», играют важную роль в романе и в немалой степени содействовали тому необыкновенно сильному воздействию, которое гетевское произведение оказало на современников (Engelhardt 5).

То, почему гетевские пейзажи заслуживают самой высокой оценки, обосновывает Жан Поль в своей „Vorschule der Ästhetik“. Он считает, что пейзажи «Вертера» „als ein Doppelstern und Doppelchor der poetischen Landschaftsmalerei durch alle Zeiten glänzen und klingen würden“, поскольку „Gefühle in der Menschenbrust gäbe ... welche unaussprechlich blieben, solange man nicht ... die ganze körperliche Nachbarschaft der Natur, worin sie wie Düfte entstanden, als Wörter zu ihrer Beschreibung gebrauchte“ (Engelhardt 5) Смысл и значение поэтических ландшафтов «Вертера» Жан Поль видит в том, что они выражают чувства, не высказанные человеком. Рассмотрение указанных пейзажей в контексте всего романа подтверждает впечатление Жан Поля о том, что пейзажи в тексте действительно представлены как не сами по себе, а для того, чтобы выразить внутреннее состояние Вертера или же вызвать у читателя соответствующие предчувствия.

С целью подтверждения вышеизложенного проанализируем пейзажные детали в тексте четырех писем из романа: от 4 мая, 10 мая, 16 июня и 18 августа 1771 года. В первых двух письмах Вертер дает описание весеннего пейзажа. С деталями пейзажа герой романа знакомит своего друга в первом же письме от 4 мая. Вертер, который уехал из родных мест, чтобы стряхнуть с себя мелкие неприятности, так тяготившие его, хочет удалиться от прошлого как от пройденного этапа жизни и наслаждаться настоящим. Пребывая в городе, чтобы исполнить поручение семьи – повидать тетку, Вертер отмечает, что город «сам по себе мало привлекателен, зато природа вокруг несказанно прекрасна» (Гете 9) Вокруг он находит „unaussprechliche Schönheit der Natur“ (Goethe 8), видит красоту, высказать которую он не в силах. Потому и происходит так, что в качестве пейзажных деталей он выводит только лишь те детали, которые являются носителями общих понятий: „...jeder Baum, jede Hecke ... ein Strauß von Blüten ... ein Hügel ... die ... sich kreuzen und die lieblichsten Täler bilden“ (Goethe 8).

Вместо того чтобы обрисовать другу предметную картину, Вертер дает характеристику пейзажа в разрезе того блаженства и наслаждения, которые он ему доставляет: „Die Einsamkeit ist meinem Herzen köstlicher Balsam in dieser paradisischen Gegend, und diese Jahrzeit der Jugend warmt mit aller Fülle mein oft schauerndes Herz“ (Goethe 8). Деталь-прилагательное „paradiesisch“ намекает на тот первозданный сад (Urgarten), который Бог разбил для первых людей. Вертер „möchte zum Maienkäfer werden, um in dem Meer von Wohlgerüchen herumschweben und alle seine Nahrung darin finden zu können“ (Goethe 8). Он просто очарован пейзажем сада, созданного искусственно покойным грфом фон М. на одном из холмов, расположенных в живописном порядке и образующих прелестные долины. Вертер тонко подмечает, что сад совсем простой: „... и с первых же шагов видно, что планировал его не ученый садовод, а человек чувствительный, искавший для себя радостей уединения“ (Гете 9).

В письме от 10 мая Вертер продолжает восхваление природы, вновь подчеркивая удовольствие и блаженство, испытанное им от ее воздействия: „Eine wunderbare Heiterkeit hat meine ganze Seele eingenommen, gleich den süßen Frühlingsmorgen, die ich mit ganzem Herzen genieße. Ich bin allein und freue mich meines Lebens in dieser Gegend, die für solche Seelen geschaffen ist wie die meine“ (Goethe 9). Вертер

ощущает неземную радость от чудесных весенних дней; он уверен, что эти утренние пейзажи словно созданы исключительно для него и для таких, как он. Счастье и ощущение покоя от созерцания природы настолько переполняют героя, что он с удивлением отмечает, что искусство его «страдает от этого» (Гете 9). Он признается, что не может рисовать, что «ни одного штриха не мог бы ... сделать», хотя «никогда не был таким большим художником, как в эти минуты» (Гете 9). Действительно, Вертер пропускает через душу и сердце детали природы, которые, как он ощущает, создаются только для того, кто наслаждается их созерцанием, превращаются в его собственность. На это указывают детали-определения, связанные с личностью рассказчика и выявляющие его внутренний мир: «... от милой моей долины ... над непроницаемой чащей моего темного леса» (Гете 9). Следующие детали природы указывают на близость Вертера с окружающей средой, фактически на его единение с ней. Он лежит в высокой траве у быстрого ручья, прильнув к земле: «... вижу тысячи всевозможных былинки и чувствую, как близок моему сердцу крошечный мирок, что снует между стебельками, ... это неисчислимые, непостижимые разновидности червячков и мошек ...» (Гете 9). Далее, когда взор Вертера туманится, детали природы, включая небо, запечатлеваются в душе молодого человека, «точно образ возлюбленной» (Гете 10).

В следующем письме (от 16 июня) изображаются пейзажные детали, которые предвещают первую встречу Вертера с Лоттой; появляются они, когда он с двумя спутницами едет на загородный бал, а по дороге, по их просьбе, должен заехать за Шарлоттой С. (Лоттой): „Die Sonne war noch eine Viertelstunde vom Gebirge, als wir vor dem Hoflore anrufen. Es war sehr schwül, und die Frauenzimmer äußerten ihre Besorgnis wegen eines Gewitters, das sich in weißgrauen, dumpflichten Wölkchen rings am Horizonte zusammenzuziehen schien“ (Goethe 20). Хотя Вертер успокаивает испуганных женщин мнимонаучными доводами, он сам начинает тревожиться, что непогода помешает их празднику. Указанные явления природы служат действию романа, привносятся в текст как предчувствие, как намек на роковое стечение обстоятельств, на разворачивание последующих любовных перипетий. Хмурое небо как бы сочувствует персонажам и предсказывает будущий драматизм действия. Мрачные детали природы и далее врываются в повествование: «Танец еще не кончился, когда молнии, которые давно уже поблескивали на горизонте и которые я упорно называл зарницами, засверкали сильнее, и гром стал заглушать музыку. Три дамы выбежали из цепи танцующих, их кавалеры последовали за ними; все смешалось, музыка смолкла» (Гете 24). В то время как после грозы Вертер и Лотта стоят у окна, словно бы смягченные и просветленные, чувства их все-таки проникнуты грустью и слезами: «Мы подошли к окну. Где-то в стороне еще громыхало, благодатный дождь струился на землю, и теплый воздух, насыщенный живительным ароматом, поднимался к нам. Она стояла, облокотясь на подоконник и вглядываясь в окрестности; потом посмотрела на небо, на меня; я увидел, что глаза ее подернулись слезами ... я склонился и с блаженными слезами поцеловал ее руку. А потом снова взглянул ей в глаза. Великий! Дай бог тебе увидеть благоговейный восторг в этих глазах, а мне никогда не слышать твоего имени из кощунственных уст!» (Гете 24).

В письме от 18 августа пейзажные детали предсказывают несчастную любовь Вертера. Он начинает письмо вопросом: «Почему то, что составляет счастье человека, должно вместе с тем быть источником его страданий?» (Гете 43). Герой романа признается, что могучая и горячая любовь его к живой природе, наполнявшая его блаженством и наслаждением, стала теперь его мучением, его демоном. Он вспоминает прежде милые его сердцу пейзажные детали: «реки... дальние холмы... высокие, густые деревья ... долины под сенью чудесных лесов ... легкие облака ... птичий гомон ... миллионные рои мошек ... гудящие жуки в траве» (Гете 44). Он помнит, как исполинские горы обступали его, как пропасти открывались под ним, как потоки свергались вниз, у ног его бежали реки, и слышны были голоса лесов и гор! Вертер восклицает: «Ах, как часто в то время стремился я унести на крыльях журавля, пролетавшего мимо, к берегам необозримого моря, из пенистой чаши вездесущего испить головокружительное счастье жизни и на миг один приобщиться в меру ограниченных сил моей души к блаженству того, кто все созидает в себе и из себя!» (Гете 44). Но Вертер, испытавший страшное разочарование в своей любви, уже не чувствует единения с природой: „Es hat sich vor meiner Seele wie ein Vorhang weggezogen, und der Schauplatz des unendlichen Lebens verwandelt sich vor mir in den Abgrund des ewig offenen Grabes. Kannst du sagen: D a s i s t ! da alles vorübergeht? da alles mit der Wetterschnelle vorüberrollt ... Ich sehe nichts als ein ewig verschlingendes, ewig wiederkäuendes Ungeheuer“ (Goethe 52-53). Как видим, та же природа, те же пейзажные детали, которые в первых письмах Вертера были для него блаженством и наслаждением, теперь, исходя из изменившегося душевного состояния персонажа, превратились в „ein verschlingendes Ungeheuer“ – во «всепожирающее и все перемалывающее чудовище» (Гете 45).

Итак, у Гете преобладает пейзаж, органически связанный с душевной жизнью героев, с изображением их чувств и страстей.

Важную роль играют пейзажные детали и в романе Т.Манна «Будденброки».

Пейзажные детали у Томаса Манна полифункциональны. Они выступают в качестве признака упадка и гибели (Verfall-a) некогда ведущего социального слоя класса Германии – патриархального бюргерства (в лице Будденброков), в то же время они могут быть связаны с душевной жизнью персонажей, с изображением их чувств и страстей. Они могут выразительно воссоздавать переживания действующих лиц, могут по-разному отражаться в сознании различных персонажей; на них накладывается отпечаток индивидуальность героя. Пейзажные и пейзажно-архитектурные детали у Томаса Манна могут приобретать также лейтмотивное звучание в контексте не одного, а нескольких персонажей; впрочем, прикрепленность их к одному определенному действующему лицу здесь также имеет место.

Приводя мнения критиков о том, что в его произведениях слишком мало пейзажа, что в них «природы мало, мало пейзажных описаний, запаха земли, мало полей, лесов и равнин...», Т.Манн отмечает, что книги его «повествуют о людях и о человеческом – вот на чем сосредоточен почти весь их интерес, вот куда направлено все внимание...» (Манн, 1960: 88). Он считает, что «пейзаж выражается и в языке, в речи как настроении, в звуках голоса, в интонации, в *диалекте* как звучании родного края, его музыке; и тому, кто сумеет овладеть звучанием речи, покорится и дух пейзажа, неразрывно с речью связанный, обретающий в слове звуковую форму своего бытия» (Манн, 1960: 84). Согласно его собственному взгляду на данный вопрос, в тексте «Будденброков» выделяются следующие микропейзажи: «урбанистический, городской пейзаж», «пейзаж города — это его архитектура», язык как пейзаж города (конкретно «нижненемецкий, ганзейский, или, точнее говоря, любекский языковой пейзаж», «Любек как особый пейзаж, язык, архитектура», море как пейзаж, музыка как пейзаж, «пейзаж в более точном смысле этого слова», «музыкальное восприятие пейзажа», «услышанный и в звуковых образах воспроизведенный пейзаж», «сельский ландшафт» (Манн, 1960: 81, 82, 83, 84, 88). Такой синтез рецепции картины мира, вероятно, можно отнести и к состоянию окружающего его современного мира. Томас Манн придает большое значение теоретическим определениям пейзажа, и перед нами стоит задача выявить полифункциональность пейзажных деталей в архитектонике его романа «Будденброки», проследить на фоне словесных рядов «пейзаж + цвет, пейзаж + звук, пейзаж + пространство, пейзаж + объем, пейзаж + движение, пейзаж + психологическая нагрузка и т.д.» в сопоставлении с другим миром художественных деталей их полную (пейзажную) нагрузку.

В качестве объекта исследования избираем городской сад – в большом доме Будденброков на Менгштрассе и в доме сенатора Томаса Будденброка; ограничимся несколькими фрагментами, оставшимися вне поля зрения других исследователей.

Фрагменты с садовым пейзажем на Менгштрассе.

Фрагмент I. «Оба окна были открыты настежь, и *из сада*, где *солнце ласково пригревало первые почки* и какие-то *две пичужки дерзко перекликались меж собою*, веял *свежий*, чуть пряный *весенний ветерок*, временами мягко и неслышно шевеливший гардины» (Манн, 1959:108).

Зафиксированные здесь детали пейзажа-настроения вполне созвучны радостному душевному состоянию консула Иоганна Будденброка, у которого родилась дочь (Клара): «С его лица не сходило серьезное, почти страдальческое, но в то же время и умиленное выражение. Рот консула был полуоткрыт, на глаза время от времени набегали слезы» (*ibidem*: 109).

Фрагмент II. «В июне месяце, под вечер, часов около пяти, семья консула Будденброка кончала пить кофе *в саду* перед «порталом», куда консульша распорядилась принести из беседки легкую, изящной работы бамбуковую мебель.

... Небо с недвижно стоявшими на нем редкими белыми облаками мало-помалу начинало бледнеть. *Маленький, нестреющий цветами, опрятный сад с клумбами и симметрично проложенными дорожками покоился в лучах предвечернего солнца. Легкий ветерок* время от времени доносил *запах резеды, окаймлявшей клумбы*» (*ibidem*: 150-151).

Этот на первый взгляд непритязательный пейзаж совершенно точно отражает и предвещает как душевное состояние членов семьи Будденброков в данный момент (спокойное, умиротворенное настроение: *опрятный сад, покоился, в лучах предвечернего солнца*), так и их благосостояние (полное равновесие, полнейшая гармония, симметрия в делах фирмы, как, впрочем, и в их душах: *сад с ... симметрично проложенными дорожками*). В общем, Будденброки, как отмечает автор, в данный момент «благодарушествуют»: «Ну, Том, – сказал *благодарушествовавший* сегодня консул, вынимая изо рта сигару, – дело относительно ржи ..., о котором я тебе говорил, видимо, устраивается». «Сколько он

дает? – заинтересовался Томас ...». «Шестьдесят талеров за тонну ... Неплохо, а?». «Отлично! – Том сразу оценил выгодность этой сделки» (*ibidem*:: 151).

Фрагменты с садовым пейзажем на Фишергрубе.

Здесь мы ограничимся лишь одним пейзажем, который лейтмотивно движется по тексту произведения и реципиентами которого в разное время выступают различные члены семьи Будденброков. Образуя единый семантический отрезок, фрагменты с рассматриваемым пейзажем характеризуются полифункциональностью.

Впервые указанный пейзаж появляется в части 7-ой (глава 6-я), когда г-жа Перманедер (Тони Будденброк) приходит в дом своего брата-сенатора «по весьма печальному поводу» (*ibidem*:: 475): сообщить о том, что у их младшей сестры Клары, которая вместе с мужем живет в Риге, врачи обнаружили туберкулез мозга. Томас, который «*в полном одиночестве* сидел на своем обычном месте у окна» (*ibidem*:: 475) предложил сестре пойти в сад и там поговорить.

Фрагмент III. «*Погода* стояла теплая и тихая. *Вечерний воздух* был напоен *ароматом*, подымавшимся *от многочисленных клумб; фонтан, обсаженный* высокими лиловыми *ирисами*, вздымал *мирно журчащие струи* ... . *В глубине сада* маленькая *лестница с двумя невысокими обелисками* по бокам вела к усыпанной гравием площадке, на которой был воздвигнут *открытый деревянный навильон* ... Слева участок сенатора был отделен *от соседнего сада высокой оградой*; справа, *по боковой стене соседнего дома* ... была прилажена... решетка ... дерево в саду было только одно – *сучковатый волошский орешник*» (*ibidem*:: 476).

Именно на фоне этой, на первый взгляд нейтральной пейзажной панорамы и протекает беседа брата и сестры об обреченности Клары, об усилившейся болезни Христиана и, что очень симптоматично, о «деловой неудаче» самого Томаса, являющейся, по его словам, следствием его «дурного настроения». Тони не может этого понять: «Казалось бы ... казалось бы, ты должен быть всем доволен, Том!.. Вот мы гуляем по твоему саду, и такой кругом стоит *аромат*. Вон твой дом – не дом, а мечта!.. И все это ты создал сам!» (*ibidem*:: 477-478). Но в том-то и дело, что, по словам Томаса, дом (пейзажно-архитектурная деталь) – а, следовательно, и этот сад с его *ароматом* – «даже слишком хорош ... слишком ... еще новый»: «Я в нем не успел обжиться. Оттого, наверное, и дурное настроение, которое меня гнетет, оттого у меня все и не ладится ... У меня деловые неполадки ... И вот мне кажется, что раньше ничего подобного со мной не могло случиться. Мне кажется, что-то ускользает у меня из рук, я уже не умею держать это неопределенное “что-то” так крепко, как раньше ...» (*ibidem*:: 478). И новый огромный дом сенатора, и новый сад наталкивают его на эти мысли. И в этот момент детали сада, вроде бы нейтральные и неброские, в следующем эпизоде несколько активизируются (поднимается даже легкий ветерок, которого не было в предыдущем отрезке текста) и как-то незаметно и участливо включаются в изливающуюся на наших глазах исповедь Томаса Будденброка, что подкрепляется словами Тони, которая вместе с природой сочувствует брату:

Фрагмент IV. «Он умолк, и несколько мгновений они шли ни слова не говоря, только *фонтан плескался в тиши да ветерок шелестел в листве орешника*. Затем г-жа Перманедер *вздыхнула так тяжело, что это было похоже на всхлип*.

– Как *грустно* ты говоришь, Том! Никогда еще я от тебя *таких грустных речей* не слыхала! *Но хорошо, что ты выговорился* – теперь тебе легче будет выбросить все эти мысли из головы» (Манн, 1959: 479).

Второй раз отмеченный пейзаж встречается в 8-ой части романа (глава 4-я), когда Томас Будденброк раздумывает над предложением Тони: сделать выгоднейшее дело, купив заранее урожай в пеппенрадковском имении Ральфа фон Майбома по более низкой, чем обычно, цене. Дело это действительно сулит выгоду, однако противоречит нравственным устоям Томаса как бюргера, поскольку в случае согласия он воспользуется стесненным положением землевладельца и наживется на этом; фирма Будденброков подобными делами за все сто лет своего существования никогда не занималась. Томас отказывает сестре. Но вот она уходит, а сенатор погружается в размышления, тревога и беспокойство овладевают им. Он подходит к окну:

Фрагмент V. «Высоко вверху, среди перистых облаков, стоял молодой *месяц*, и *его луч*, казалось, *тихо плескался в струях фонтана*, под низко свесившимися *ветвями орешника*. Томас перевел взгляд *на навильон в глубине сада*, на *маленькую*, блестящую белизною *террасу с двумя обелисками*, на *ровные*, усыпанные гравием дорожки, свежевскопаннные, *аккуратно очерченные клумбы и газоны*. *Но вся эта изящная, ничем не нарушенная симметрия его не успокаивала, а, напротив, только сердила и уязвляла*. Положив руку на скобу окна, он прижался к ней лбом, и мысли его снова потекли мучительно и тревожно» (*ibidem*:: 518).

Перед нами почти те же детали, что и в предыдущих двух эпизодах, однако они явно перекликаются еще и с пейзажными деталями второго фрагмента, образуя единый словесный ряд:

II. маленький, пестреющий цветами, опрятный сад с клумбами и симметрично проложенными дорожками – покоился в лучах предвечернего солнца – легкий ветерок – запах резеды, окаймлявшей клумбы –

III. погода ... тихая – вечерний воздух – ароматом ... от многочисленных клумб – фонтан, обсаженный ... ирисами – мирно журчащие струи ... в глубине сада – маленькая лестница с двумя невысокими обелисками –

IV. фонтан плескался в тиши – ветерок шелестел в листьях орешника –

V. месяц – его луч тихо плескался в струях фонтана – под ветвями орешника – на павильон в глубине сада – на маленькую террасу с двумя обелисками – ровные ... аккуратно очерченные клумбы и газоны – ничем не нарушенная симметрия – его не успокаивала – только сердила и уязвляла

При проведении параллели между последними тремя фрагментами, где реципиентом пейзажных деталей выступает в основном Томас Будденброк, и вторым фрагментом, где реципиентами пейзажных деталей являются все члены семьи Будденброков во главе с консулом Иоганном, вырисовывается следующая картина. Во втором фрагменте и в природе, и в душе у Будденброков так или иначе царит спокойствие, гармония; симметрия между их душевным состоянием и финансовым положением фирмы пока еще не нарушена. В третьем фрагменте Томас Будденброк на фоне пейзажных деталей, которые как будто сочувствуют ему (см. еще и фрагмент четвертый), признается, что его деловые неудачи – это следствие его дурного настроения. Здесь уже чувствуется приближение упадка (Verfall-a) семьи Будденброков, но природа еще не раздражает Томаса. Чисто пейзажные детали переплетаются с пейзажно-архитектурными, которые подчеркивают наступающее одиночество Томаса, предвещают его стремление замкнуться в себе, отгородиться от людей, от окружающего мира: «Слева участок сенатора был отделен *от соседнего сада высокой оградой*; справа, *по боковой стене соседнего дома* ... была прилажена... решетка ... ». Гнетущее настроение еще более усиливается в пятом фрагменте. Что же случилось? Почему Томас Будденброк не воспринимает изящную гармонию в природе так, как раньше? Почему его будоражат этот молодой месяц, струи фонтана, ветки орешника, павильон, терраса, ровные дорожки, аккуратно очерченные клумбы и газоны – будоражат и действуют на нервы? Что изменилось? Картина природы или, может, душевное состояние человека, смотрящего на нее? Разумеется, состояние человека. Душа и мысли Томаса раздвоены. После предложения Тони он потерял душевный покой, и царящие в природе равновесие и спокойствие ясно выявили это. У Томаса появляется горячее желание, чтобы и в его душе утвердилась такая же «симметрия», хочет стряхнуть с себя симптомы надвигающегося Verfall-a. Но для этого он, как видно, должен послушаться совета Тони. Томас продолжает размышлять и через какие-то два абзаца текста под влиянием пейзажных деталей принимает твердое решение сделать этот сложный, полный противоречий шаг.

Фрагмент с садовым пейзажем на вилле Герды Будденброк.

Наступление Verfall-a семьи Будденброков отчетливо звучит в последнем фрагменте (часть 11-я, глава 2-я), где вновь фигурируют лейтмотивные детали рассматриваемого садового пейзажа уже на вилле (реципиентом здесь выступает последний представитель семьи Будденброков – Ганно).

Фрагмент VI. «Ганно поднялся к себе в комнату, где мамзель Клементина уже приготовила для него легкий завтрак, умылся, поел. После завтрака он достал из пюпитра пачку крепких русских папирос и закурил, потом сел за фисгармонию, сыграл очень трудную и сложную фугу Баха, заложил руки за голову и стал смотреть на бесшумно падавший снег. *Больше ничего не было видно.* Окна его комнаты теперь не выходили *в красивый сад с журчащим фонтаном* – все загораживала *серая стена соседней виллы*» (Манн, 1959: 781).

Ганно, вместе с матерью живущий на новом месте, выхвачен из родного патрицианско-бюргерского гнезда и лишен всего: «*Больше ничего не было видно*». Он лишен милых его сердцу прежних пейзажных деталей: здесь уже нет «красивого сада с журчащим фонтаном». Ганно еще больше, чем его отец, замкнут в себе и отгорожен от окружающего мира: «*все загораживала серая стена соседней виллы*», которая, кстати, перекликается с такой же стеной из третьего фрагмента. В лице Ганно окончательно наступил Verfall рода Будденброков.

Как видим, использование деталей природы Томасом Манном, как и Иоганном Вольфгангом Гете, весьма важно в раскрытии идейно-образного замысла обоих произведений. Весь этот далеко не полный круг проблем, связанный с ролью пейзажа в творчестве Гете и Томаса Манна, свидетельствует о сложном движении художественной мысли обоих писателей в поисках приближения к сути подлинных связей мира человека и природы.

Bibliographic References

- Галанов, Борис Ефимович. Живопись словом: Портрет. Пейзаж. Вещь. Москва: Сов. писатель, 1974.
- Гете, Иоганн Вольфганг. Собрание сочинений в десяти томах. Том шестой. Романы и повести. Перевод с немецкого. Москва: Худ. лит-ра, 1978.
- Григорьян, Камсар Нерсесович. Пейзаж в русской живописи и поэзии // Литература и живопись. Ленинград: Наука, 1982.
- Манн, Томас. Будденброки. История гибели одного семейства //Т.Манн. Собрание сочинений в 10-ти томах. Т. 1. Москва: Худ. лит-ра, 1959.
- Манн, Томас. Любек как форма духовной жизни // Т.Манн. Собрание сочинений в 10-ти томах. Т. 9. Москва: Худ. лит-ра, 1960.
- Соловьев, Сергей Михайлович. Изобразительные средства в творчестве Ф.М.Достоевского. Москва: Сов. писатель, 1979.
- Чудаков, Александр Павлович. Мир Чехова. Москва: Сов. писатель, 1986.
- Эккерман, Иоганн Петер. Разговоры с Гете в последние годы его жизни. Москва: Худ. лит-ра, 1981.
- Engelhardt, Wolf von. Werthers Landschaften // Wolf von Engelhardt. Goethe im Gespräch mit der Erde: Landschaft, Gesteine, Mineralien und Erdgeschichte in seinem Leben und Werk. Weimar: Verlag Hermann Böhlaus Nachfolger 2003.
- Goethe, Johann Wolfgang. Die Leiden des jungen Werther. In: Goethes Werke. Band VI. Erster Band. Romane und Novellen. Siebente Auflage Christian Wegner Verlag. Hamburg 1968.

ECONOMIC MODELING OF PROGRESSIVE TAXATION: IMPACT ON TAXPAYER BEHAVIOR

Svetlana A. BODRUG

<https://orcid.org/0009-0008-4475-9955>

Free International University of Moldova (ULIM), Chisinau

Aurelia PROFIR

<https://orcid.org/0009-0003-7535-8816>

Moldova State University (USM), Chisinau

Abstract

The article presents a new formalized concept for a progressive taxation system, arguing that a single tax rate does not reflect the needs of all citizens. It proposes the modeling of progressive taxation in Petri Nets, a mathematical model, a progressive taxation algorithm and a progressive taxation matrix, which can support the development of a software intended for the Ministry of Finance of the Republic of Moldova. The software can simulate and identify relevant parameters before practical implementation.

Keywords: Petri nets, mathematical model, progressive taxation algorithm, simulation model, taxation matrix, income fractionation.

Fractionation axis wage in view taxation progressive

Progressive taxation helps to reduce income inequalities, stimulates consumption among the population with lower incomes and supports economic growth through a more equitable distribution of resources (Bodrug).

Such a method of taxing employees needs to be presented in the formalized language, to develop the respective software, to offer variants to the Ministry of Finance of the Republic of Moldova. The variants are generated by two problems:

- (1) “fractionation” of the maximum salary;
- (2) the stability of the level of taxation for each “fraction”.

Only after a deep analysis of the possible options can optimal decisions be made.

An official from the presidency of the Republic of Moldova, states:

“Any intention to raise taxes on wages will result in a massive exodus of the workforce. We can continue to exist, sitting on credits from the IMF, of course, but I don't want that (the official). At least for the fact that I don't want to leave my three children with the burden of the debts inherited from us”.

The model of progressive taxation

Progressive taxation is equivalent to the implementation of international best practices in this field. Such an income taxation policy, in our view, needs to be supported by all politicians from the Republic of Moldova, including the opponents.

The optimal organization of the progressive taxation process is a complex problem with a positive impact on the macroeconomics of the Republic of Moldova. The problem is

- the fractionation of the potential income of employees in economic, public, governmental activities;
- stabilization of the amount of progressive taxation in the profile of segments, tax fractions;
- the stabilization of extreme taxation values, the identification of the scientific -practical values of these parameters can be carried out based on simulation methods.

The progressive taxation process, being modelled, we obtain the expression:

$$Y_m + 1 = \sum_{i=1}^m \alpha_i S_i + \alpha_{m+1} (S - \sum_{i=1}^m S_i), \quad (1)$$

where

m - the number of "fractions, segments in the progressive taxation process";

S - the employee's potential salary in economic, public, governmental, social, ecological activities,

etc.;

i – the serial number of the tax segments;

S_i – the amount of the salary in the segment i , $i = 1, 2, \dots, m$ subject to taxation;

α_i – the share of the salary in the segment i , $i = 1, 2, \dots, m$ intended for tax

$\alpha_i \cdot S_i$ – the tax granted to segment i $\alpha_i \cdot S_i$

Let's explain the expression (1):

We admit $m = 0$ - income is not fractional then, being only a segment, taxation is proportional to the potential income of the employee, so S_1 is the lack or $S_1 \approx S$.

Expression (1) will have the form $Y_1 = \alpha_1 \cdot S$

$Y_1 = \alpha_1 \cdot S$ – taxation is unique for all taxpayers in the economy of the Republic of Moldova, for example $\alpha_1 = 12\%$.

We assume that taxpayers' incomes are "split" into two segments $m = 1$. Revenues are divided (fractionated) into two:

$$Y_1 = \sum_{i=1}^1 \alpha_i S_i + \alpha_{1+1} (S - \sum_{i=1}^1 S_i) = \alpha_1 \cdot S_1 + \alpha_2 (S - S_1) \quad (2)$$

We admit taxpayers' incomes are "divided" into three ranges.

Expression (1), in this case, will have the form:

$$Y_1 = \sum_{i=1}^3 \alpha_i S_i + \alpha_{3+1} (S - \sum_{i=1}^3 S_i) = \alpha_1 \cdot S_1 + \alpha_2 S_2 + \alpha_3 S_3 + \alpha_4 (S - S_1 - S_2 - S_3)$$

The tax, in this case, paid by taxpayers will be different. If income taxation is unique, for example α_1 %, then each taxpayer will pay α_1 % of his income, i.e. $\frac{S \alpha_1}{S} = \alpha_1$ %;

If $m = 1$ then the tax in relation to the income will no longer constitute α_1 % but:

$$\frac{\alpha_1 S_1 + \alpha_2 (S - S_1)}{S} \% \quad (3)$$

for $m = 3$:

$$\frac{\alpha_1 S_1 + \alpha_2 S_2 + \alpha_3 S_3 + \alpha_4 (S - S_1 - S_2 - S_3)}{S} \% \quad (4)$$

The parameters m ; Yes α_i , for $i = 1, 2, \dots, m$, needs to be identified by the simulative method. For this purpose the software is required; respectively, the socio-economic political principles of the Republic of Moldova are necessary.

The matrix of progressive taxation: an analytical exposition is presented in Table 1 (Cataranciuc)

Table 1. Progressive taxation matrix.

m	0	1	2	3	Total
0	$\alpha_i \sum_{i=1}^{n_0} S^i N_0^i$	$\alpha_i \sum_{i=1}^{n_1} S_1^i N_1^i$	$\alpha_i \sum_{i=1}^{n_2} S_1^i N_2^i$	$\alpha_i \sum_{i=1}^{n_3} S_1^i N_3^i$	$\alpha_1 \sum_{i=1}^{n_0} S^i N_0^i + \alpha_1 \sum_{k=1}^3 \sum_{i=1}^{n_k} S_1^i N_k^i = Y_{00}$
1		$\alpha_2 \sum_{i=1}^{n_1} (S^i - S_1^i) N_1^i$	$\alpha_2 \sum_{i=1}^{n_2} S_2^i N_2^i$	$\alpha_2 \sum_{i=1}^{n_3} S_2^i N_3^i$	$\alpha_2 \sum_{i=1}^{n_1} (S^i - S_1^i) N_1^i + \alpha_2 \sum_{k=1}^2 \sum_{i=1}^{n_k} S_2^i N_k^i = Y_{10}$
2			$\alpha_3 \sum_{i=1}^{n_2} (S - S_1 - S_2) N_2^i$	$\alpha_3 \sum_{i=1}^{n_3} S_3^i N_3^i$	$\alpha_3 \sum_{i=1}^{n_2} (S - S_1 - S_2) N_2^i + \alpha_3 \sum_{i=1}^{n_3} S_3^i N_3^i = Y_{20}$
3				$\alpha_4 \sum_{i=1}^{n_3} (S - S_1 - S_2 - S_3) N_3^i$	$\alpha_4 \sum_{i=1}^{n_3} (S - S_1 - S_2 - S_3) N_3^i = Y_{30}$
Total	α and $\sum_{i=1}^{n_0} S^i = Z_{00}$	$\alpha_i \sum_{i=1}^{n_1} S_1^i N_1^i + \alpha_2 \sum_{i=1}^{n_1} (S^i - S_1^i) N_1^i = Z_{01}$	$\alpha_i \sum_{i=1}^{n_2} S_1^i N_2^i + \alpha_2 \sum_{i=1}^{n_2} S_2^i N_2^i + \alpha_3 \sum_{i=1}^{n_2} (S - S_1 - S_2) N_2^i = Z_{02}$	$\sum_{k=1}^3 \sum_{i=1}^{n_k} S_k^i N_k^i + \alpha_4 \sum_{i=1}^{n_3} (S - S_1 - S_2 - S_3) N_3^i = Z_{03}$	$\sum_{k=0}^3 Y_{k0} = \sum_{k=0}^3 Y_{0k}$

The results of the simulation of the progressive taxation system in matrix form allows:

(1) Identification of the tax amount, borne by all taxpayers in the conditions when taxation is unique, α_1 (total Y_{00});

(2) The total in the second line of table 1 (matrix 1) represents the first surplus of financial resources, achieved if the taxpayer's income exceeds the size limit S_1 , being already taxed with α_2 percent; (total Y_{10});

(3) The total in the third line represents the amount of financial resources if the taxpayer's income exceeds the limit amount S_2 taxed with α_3 % (total Y_{20});

(4) The total from the fourth line is the amount of tax granted to the taxpayer if his income exceeds the amount of the S_3 limit, being taxed at α_4 %.

The total tax, obtained from all forms of taxation $\alpha_1; \alpha_2; \alpha_3; \alpha_4$ is the sum

$$\sum_{k=0}^3 Y_{K0} \quad (5)$$

Let's interpret the tax totals in the columns of table 1:

(1) the total of column 1 represents Z_{00} - the contribution to the State budget by taxpayers from the first segment;

(2) Z_{10} - the contribution of taxpayers from the second segment;

(3) Z_{02} - from segment three;

(4) Z_{03} - from segment 4.

The total is:

$$\sum_{k=0}^3 Y_{0k} = \sum_{k=0}^3 Y_{K0}. \quad (6)$$

Matrices of the form of table 1 are required to be developed: in the profile of all the ministries of the Republic of Moldova.

In the profile of cities, districts, economic zones, town halls, villages, communes, companies, including for taxpayers from Parliament, the State Chancellery, the Court of Accounts, the Public Property Agency, the Public Services Agency, the Local Public Administration, the Central Public Administration, etc.

The simulation method (MS) for the segmentation of the salary axis (Cataranciuc)

Important is the calculation software for identifying the taxation level of each taxpayer. Its presence (of the software) allows central financial structures, remotely, to perform the respective calculations, to detect tax frauds. Having said in parenthesis, those with hotel services, restaurants, etc. must also be subject to taxation.

Taxation is done according to the formula:

$$Y_m = \sum_{i=0}^{m-1} \alpha_i S_i + \alpha_m (S - \sum_{i=0}^{m-1} S_i) \quad \text{simulative method (MS)}. \quad (7)$$

In MS there are three parameters that need to be identified:

m ; $S_i, i = 1, 2, \dots, m$; and $\alpha_i, i = 1, 2, \dots, (m+1)$.

Systemic treatment, modeling of economic processes is the only possibility to make the functioning of the economy of the Republic of Moldova more efficient (Bodrug; Kolchina; Seligman)

In the material above, a concept, much formalized about a way of progressive taxation, was presented. The mathematical model, the taxation algorithm, the block diagram of the algorithm, the progressive taxation matrix can be used as the basis for the development of the respective software. The software can be preventively used to identify some parameters from the simulation model. After the testing procedures, the software can be implemented in practice by the Ministry of Finance of the Republic of Moldova. Progressive taxation is necessary to reduce the level of polarization between the poor and the rich. Additionally, progressive taxation will limit the desires of some people (bosses, directors) to work on a few salaries at the respective companies. For these additional incomes (over a salary), a much higher percentage of taxation is set for them and consequently the efforts will not be justified by the additional effects achieved. In other words, some bosses will leave more jobs for the respective specialists, they will contribute to reducing the level of unemployment in the Republic of Moldova.

Nor is the problem second: A lot of money in the pockets of the rich has limited impact on demand at the macro level. Their consumption is saturated, the rest of the money "leaves" abroad the Republic of Moldova (for cars, on vacation, luxury purchases abroad, etc.). Money in the pockets of the poor can increase demand at the macro level. As a rule, the poor are oriented to the procurement of food products, basic

necessities, the money stays in the domestic market, it contributes to the increase in demand, it is the demand - it is the supply. So the money of the poor to a greater extent contributes to GDP in the Republic of Moldova. Progressive taxation to a certain extent can "block" the flow of money abroad. The money "left" abroad creates jobs there.

Tax model simulation based on statistical data

The income axis is divided into 4 subgroups (segments) according to "Moldova in figures 2019". Maximum salaries: 2500; 6000; 10000; 6000 – are taken over. An optimal segmentation model is described in the work Number of employees in 2018: 679700; share of the number of employees in subgroups: 0.11; 0.53; 0.25; 0.11; the number of employees in the 4 subgroups is calculated based on the data; tax fees: 12%; 16%; 18%; 20% are taken arbitrarily to interpret the tax calculation method; taxes in the subgroups profile are calculated by the author; the percentage of subgroup taxes in relation to total taxes is calculated by the author. The income axis, divided into 4 subgroups, can be maintained, it is established by the NBS of the Republic of Moldova; optimal tax rates on wage increases need to be identified by performing simulations.

In Republic of Moldova 11% of employee contributor in budget with the respective taxes only by 2%. On When contributors with salaries over 10,000 lei constitute also 11%, but the contributions there in the state budget constitutes 59% of income taxed. In this context we can affirm that the Laffer curve does not "work". The explanation is one: the tax rates of wage increases are not optimal; it is necessary to develop the respective software, to analyse the virtual variants in order to identify the optimal tax rates.

The system taxation progressive require systematically to be argued, estimated after criteria quantitative :

- (1) We identify the potential tax for each district, city, municipality, economic zone;
- (2) Identifying, through simulation methods of different variants, the amount of taxes for each salary increases in the companies with the previous maximum salary;
- (3) To identify the fiscal "burden" on society as a whole, by segments according to salary level, on the "poor" and the "rich".

In conclusion, modelling economic of taxation progressive provides important insights into the fiscal impact on behaviour taxpayers. Peter Drucker suggests that emphasis must to be put on maximize opportunities, not only on minimize the risks. In this context, a taxation system progressive, used in many creep developed, can reduce inequalities and support equity by redistribution income by services publicly essential as they are the education and health. In instead, the taxation systems with rate fixed, common in states like Moldova and Romania, they can seem more transparent and accessible, but they are criticized for the perpetuation inequities economic.

Forms of taxation and sanctions should aim to reduce social polarization based on income and promote fair treatment, as Adam Smith argues. Under utility theory and tax behavior, taxpayers adapt their tax decisions based on perceptions of risks, penalties for fraud, and the probability of detection. The axiom of reasoning, proposed by John von Neumann and Oscar Morgenstern, explains the tendency of taxpayers to maximize expected utility, highlighting that they can choose between compliance or evasion depending on these perceptions and their attitude towards risk. Specifically, mathematical models help quantify these risk behaviors and attitudes, whether they are neutral, averse, or risk-averse. Utility and risk modelling provides a rigorous basis for predicting taxpayer behaviors by calculating expected utility and the monetary equivalent of risk, essential elements for tax policy optimization. These models allow authorities to develop tax systems that promote tax compliance and minimize incentives for evasion.

Simulating progressive taxation in Petri Nets.

In order to identify the principles that can be put at the basis of fiscal policies, we will admit that the function utility has the form W^B , V^B or $(WV)^B$, where $0 < B < 1$.

$$\text{And } T(V) = \theta V^\gamma, \theta < 1, \quad (8)$$

For $\gamma > 1$, the tax becomes progressive, the rate of taxation - in growth;

for $0 < \gamma < 1$ – The tax becomes regressive, the rate of taxation – in decrease;

for $\gamma = 1$ – the tax becomes proportional.

Simulation in Hybrid Petri Nets of the progressive taxation model.

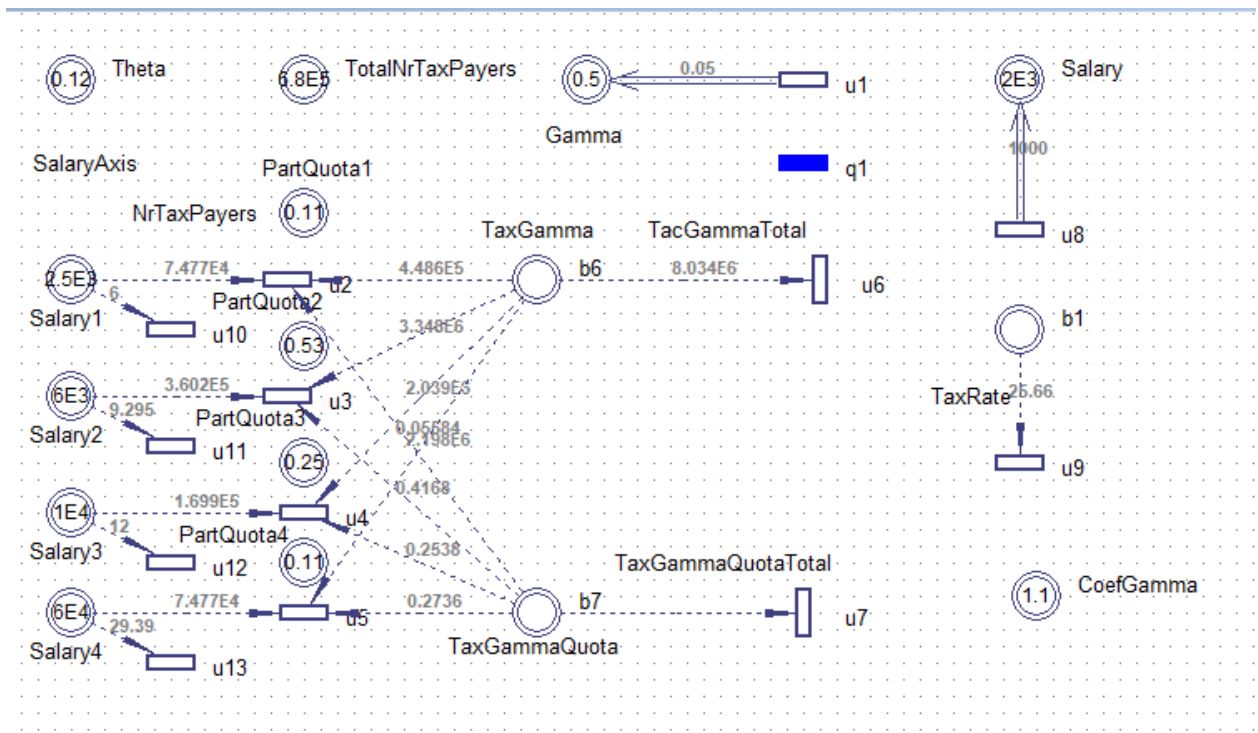
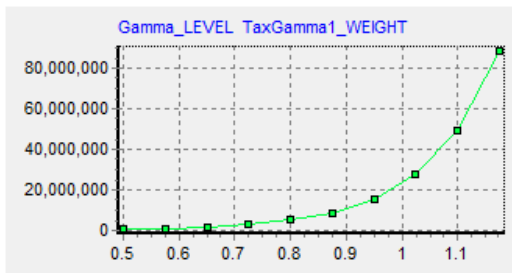
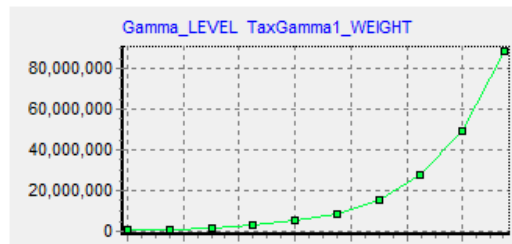

Fig. 1. The Model of Progressive Taxation in Hybrid Petri Nets.

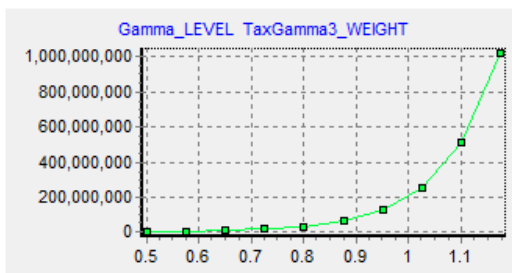
Simulation results:

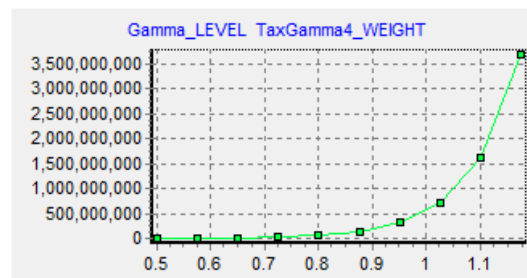
a)

b)

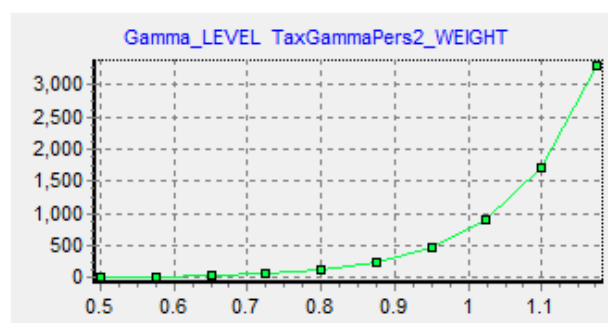

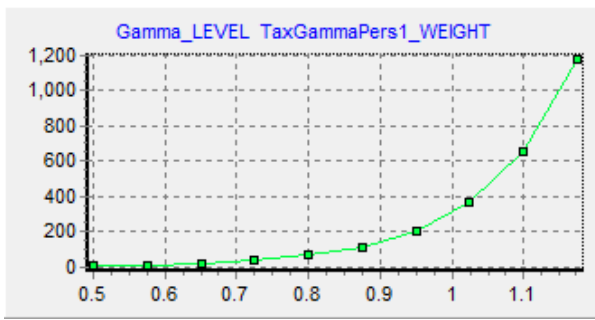
b)

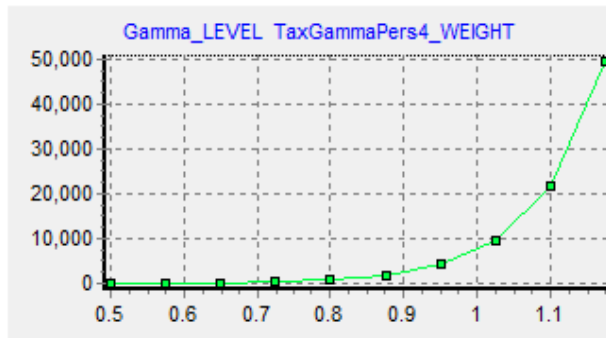
d)

Fig. 1. The figure shows the dependence of the tax amount for the 4 salary groups: 2,500, 6,000, 10,000, 60,000 (lei) on gamma, for theta 0.12.

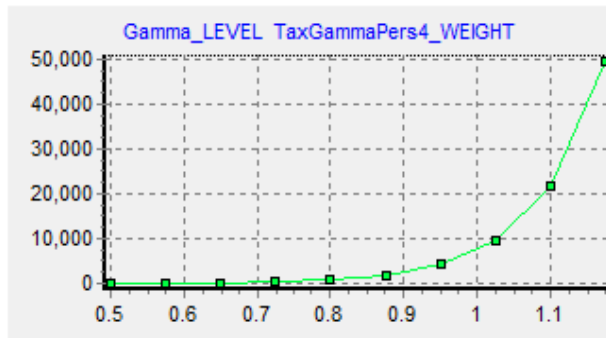

a)

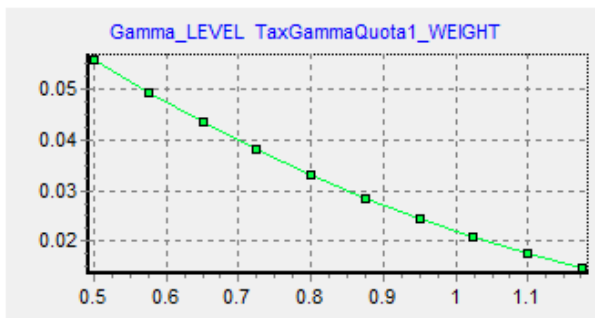

c)

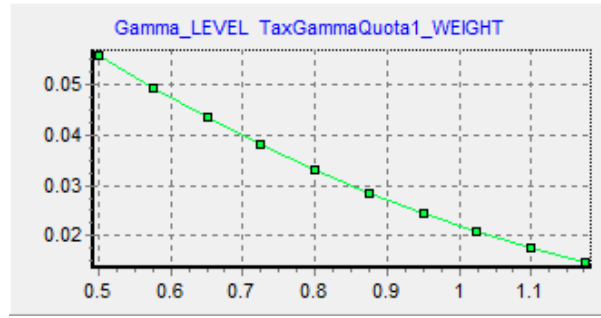

b)

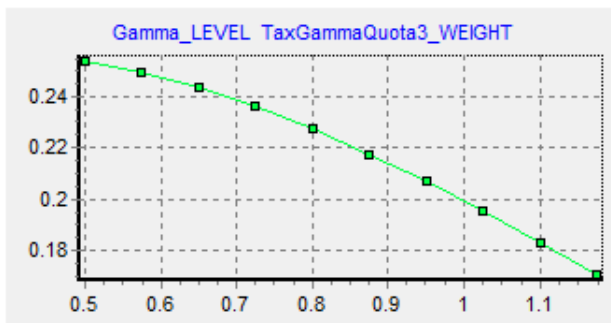
Fig. 2. The figure shows the tax dependence for the 4 gamma salary levels, for theta 0.12.

a)

d)

c)

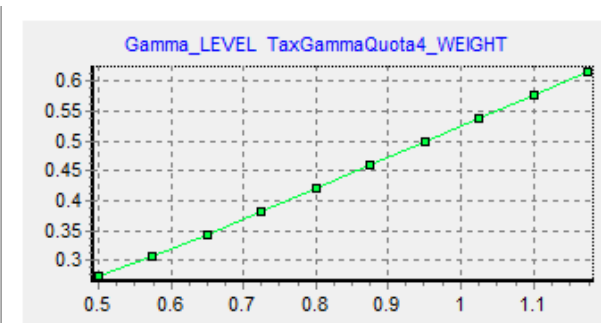

Fig. 3. The figure shows the dependence graphs of the tax weights for the 4 gamma salary groups, for theta 0.12.

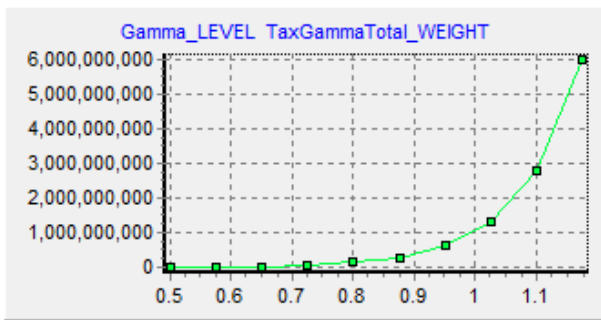
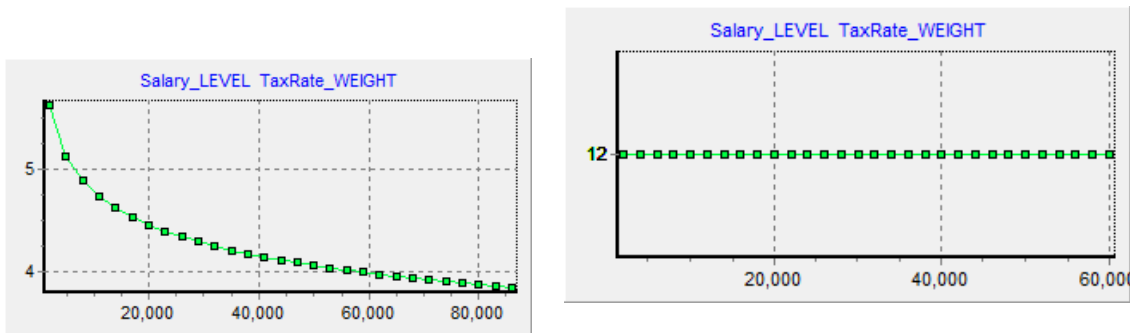
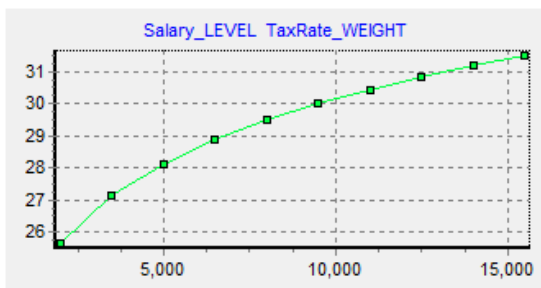

Fig. 4. Increasing the TaxGammaTotal (the total amount of taxes accumulated from the 4 salary groups) from

a)

b)

c)

Fig. 5. Average tax rates by income (salary), for theta=0.12, and gamma respectively: 0.9 (a), 1 (b), 1.1 (c).

So, a progressive tax (c) is a tax in which the tax rate increases as the salary (taxable amount) increases. The term progressive refers to the way the tax rate progresses from low to high, with the result that a taxpayer's average tax rate is less than the person's marginal tax rate.

Conclusions

Studies show that progressive taxation can make a significant contribution to reducing income inequality. Many countries have implemented progressive tax systems that not only generate revenue, but also support social equity by redistributing resources.

In conclusion, the efficiency of the economy at the macroeconomic level of the Republic of Moldova requires a complex and strategic approach, including the reform of the taxation system by introducing progressive taxation and optimizing the organizational structure of the Ministry of Finance. Fiscal progressivity can have a significant impact on economic growth by redistributing income and stimulating domestic demand, particularly by increasing consumption by lower-income groups. In this context, revenues obtained from progressive taxes can be directed to investments in essential sectors such as education, health and culture, thus increasing social cohesion and economic productivity at the national level.

At the same time, the dependence on external loans should be reduced, and the loans should be used more responsibly, being intended exclusively for productive investments and the creation of new jobs. This

would reduce the burden on future generations and support sustainable economic growth. Automating fiscal processes and optimizing the decision-making structure of the Ministry of Finance are also important steps for increased efficiency and efficient management of resources.

The implementation of these measures could contribute to the sustainable economic growth of the Republic of Moldova, by promoting a balance between the need for economic growth and fiscal responsibility, thus supporting the long-term objectives of national development.

Progressive taxation and flat rate taxation are two distinct approaches to tax policy, each with advantages and disadvantages. While progressive taxation focuses on equity and redistribution, flat rate taxation promotes simplicity and economic stimulation. The decision to implement one of these methods depends on each country's economic, social and political context, as well as its priorities for social justice and economic development.

Bibliographic References

Bodrug, Svetlana. „Progressive taxation – a successful form of improving the macro-level economy of the Republic of Moldova,” *Studia Universitatis Moldaviae (Exact and Economic Sciences Series)*, vol. 7(137), State University of Moldova, 2020. Available online.

Cataranciuc, Sergiu., Căpațină, Gheorghe., & Maximilian, Silvestru. *Applied mathematics in economics*. USM, Faculty of Mathematics and Informatics, Department of Applied Mathematics, CEP USM, Chisinau, 2013, 327 p.

Kolchina, Natalia. B., & Portugalova, Oliga. V., Eds. *Financial organizations: textbook for university students, studying in economic specialties, preparation direction «Finance and credit», 6th ed.*, ЮНИТИ-ДАНА, Moscow, 2017, 399 p. (Series «Zolotoy fond rossikiski).

Seligman, Ervin R.A. "Progressive Taxation in Theory and Practice." *American Economic Association Quarterly*, 3rd Series, vol. 9, no. 4, Dec. 1908, pp. 1-334. American Economic Association. [Online]. Available: <https://www.jstor.org/stable/3000009>.

THE COMPLEMENTARITY BETWEEN ART APPRECIATION AND PHILOSOPHY FOR CHILDREN IN THE PROCESS OF CLIMATE CHANGE EDUCATION: SENSITIVE AND ENGAGED APPROACHES

**Sabrina FORTIN
Éric Martial OWONA
Maia MOREL**

Université de Sherbrooke, Québec, Canada

Abstract

This reflection explores the importance of art and philosophy for children in environmental education, focusing on the role of aesthetic appreciation in raising awareness about climate change. By revisiting classical critical approaches such as Panofsky's iconography, Feldman's critical method, and Anderson's perceptual model, the analysis demonstrates how these methods, enriched by subjective interaction with artworks (Rose, 2022), can mobilize emotions and encourage ecological citizenship engagement. Contemporary art, particularly that which addresses ecological issues, serves as a powerful tool for provoking critical and affective reflections on current challenges. In addition, philosophy for children, based on approaches like Lipman's, enables young people to reflect on the ethical implications raised by art and climate issues, stimulating both intellectual and emotional engagement. Together, art combined with philosophical reflection proves to be an essential pedagogical lever for training responsible citizens in the face of environmental challenges. Art, particularly that which addresses ecological issues, becomes a vector for critical and affective reflection, essential in climate change education.

Keywords: Committed art, aesthetic appreciation, art education, climate change education, philosophy for children.

Introduction: Why Learn to Appreciate Art?

Today, in Quebec schools, climate change education often limits itself to a factual teaching approach: a type of teaching that tends to diminish students' sense of agency (Morin) by neglecting emotions. In this context, the premise that populations would self-regulate by acquiring scientific knowledge about climate change has proven ineffective (Meira and González Gaudiano). It therefore seems essential to raise learners' awareness by mobilizing both their intellect and emotions. Learning to appreciate art thus becomes a crucial tool in this engaged education because art, through its multiple sensory and ethical dimensions, acts as a lever to spark ecological awareness. According to Sam Rose, the interpretation of artworks requires a dialectical approach in which the observer, far from being passive, actively engages in a dialogue with the artwork, guided by their own sensitivities and experiences. This interaction is essential for climate education because it engages the learner both intellectually and emotionally.

1. Historical Context of the Issue

According to Jerrold Levinson (1990), understanding an artwork goes beyond analyzing its forms or content; it requires emotional engagement to fully grasp its depth and meaning. This emotional engagement allows the viewer to connect with the artwork on a human and symbolic level, leading to concrete action. However, this stance has not always been present in the process of aesthetic appreciation. Art analysis has long oscillated between formalist approaches, which emphasize the intrinsic visual qualities of works, and broader perspectives that incorporate the personal experience of the viewer. The formalist approach views the artwork as an autonomous entity, analyzed only through its forms, lines, colors, and composition, without regard to the historical context or the artist's intentions. Theorists like Clive Bell and Roger support this perspective, asserting that the aesthetic qualities of the artwork alone are sufficient to provide a complete and objective aesthetic experience. Bell also introduces the concept of "significant form," claiming that certain combinations of lines, colors, and shapes produce an emotional experience independent of any narrative or historical context. However, this approach distances itself from the emotional reactions of the viewer, considering them secondary.

Edmund Feldman adopts a similar approach, emphasizing formal and meaningful analysis of artworks, but disregards the direct emotional involvement of the viewer.

Erwin Panofsky developed an iconographic and iconological approach to analyzing artworks, which occurs in three levels. He proposes beginning the process with a pre-iconographic analysis, which describes the visual elements of the artwork; an iconographic analysis, which interprets the symbols and subjects depicted; and an iconological analysis, which seeks to understand the cultural and philosophical meanings of

the artwork within its historical context. Panofsky argues that art is a symbolic language, and that iconography decodes hidden messages and social values from the time of creation. This approach has influenced many scholars, such as Michael Baxandall, who sought to contextualize artworks within their cultural and social environment. However, the iconographic approach places greater emphasis on symbols and historical context than on the immediate emotional effect of the artwork.

In a more contemporary perspective, Sam Rose, in contrast to her predecessors, underscores the importance of personal and emotional engagement in art appreciation. She emphasizes that understanding an artwork cannot be limited to objective analysis but must involve an active and affective interaction with the piece. This viewpoint resonates with the perceptual model of Tom Anderson and Melody Milbrandt, who stress the importance of personal and emotional experience in aesthetic appreciation. According to Morel (2022: 501), a new perspective on art appreciation has emerged, based on a dual approach inspired by the works of Lemonchois. This dual approach to art appreciation:

[...] aims to bring together the sensory ('what I feel,' including emotions, associations, memories, feelings) and the reasoned ('what I know,' including knowledge about the medium, the artist, the context of the artwork's creation), thereby opening the path to both personal and objective awareness of the issue addressed by the artist (Morel, 2022: 501).

Combining the sensory and rational dimensions, this approach seems promising for supporting the appreciation of contemporary art works.

2. Contemporary Art: The Age of Engagement

The thesis we wish to defend here is based on the idea that the appreciation of art today can no longer be limited to a traditional aesthetic analysis but must also integrate ethical and political dimensions, shedding light on global issues. In democratic socio-cultural contexts, art has become a space for debates and awareness-raising on various sensitive issues (Moisan et al.), including the environment. According to Ardenne, the engagement of art in social issues has become ubiquitous; artists now take on the challenge of provoking, evoking a reaction, or encouraging spectator participation. This phenomenon is part of a process where art is no longer confined to mere aesthetic contemplation but becomes a vehicle for critical engagement (Clavel). Movements such as ecological art and activist art have emerged, inviting spectators to reflect on societal issues while encouraging them to take action. This perspective aligns with Sam Rose's view that art can no longer be perceived as a mere object of passive consideration; it becomes a powerful means of addressing the audience, inviting them to become agents of change. Thus, contemporary art can raise awareness, awaken consciousness, and encourage tangible commitments in the face of the ecological emergency, offering a path for education to engage young people with environmental issues.

3. Art and Education Today: What Challenge in Encountering the Artwork?

One of the main challenges of contemporary artistic education is to develop in learners the ability to appreciate art beyond appearances, integrating both intellectual and emotional dimensions.

Although these works foster a deep emotional interaction, Anne-Marie Émond mentions obstacles that may arise when engaging with contemporary art. The researcher refers to cognitive dissonance, the discomfort felt when a person's attitudes or behaviors conflict with their beliefs or when confronted with contradictory information. On the other hand, Rose adds that such dissonances are necessary and beneficial, as they compel spectators to question their perceptions and deepen their reflections. In the context of education for climate change, this interpretative ability is particularly valuable as it allows one to move beyond mere awareness and encourage concrete engagement. We consider that a critical and affective approach to art is essential for artistic education with a view to educating future responsible citizens regarding environmental issues (Morel, 2022).

4. The Contribution of Philosophy for Children

Integrating philosophy for children into the reflective process of appreciating a militant artwork can be an important approach for several reasons. Based on the methods of Matthew Lipman (1980), philosophy for children enables young people to ask ethical and philosophical questions in response to works of art that address environmental issues. Since the development of critical thinking and creative thinking is central to environmental education (Sauvé & Orellana), art can be a powerful tool for encouraging reflection, supported by philosophy for children. By confronting students with activist works of art and encouraging them to discuss the themes they address, philosophy for children helps link intellect and emotion in a constructive way.

In practice, interpreting artworks can be a collaborative process, where young learners, by discussing among themselves, build meanings together—an approach emphasized by the dialogical methodology of philosophy for children (Gagnon & Yergeau; Sasseville) and research on the social dimension of environmental education (Sauvé et al.). Thus, the appreciation of militant artworks, combined with philosophy for children, allows us to believe that it can awaken a collective consciousness in children, encouraging them to reflect not only on ecological issues but also on their own responsibilities as citizens. Although philosophy for children is not specifically aimed at climate education, it can address its themes to foster the development of critical and creative thinking for tomorrow's citizens (Morissette).

Conclusion

The connections we have observed in this study between art and philosophy for children allow us to suggest that this alliance offers a promising path for an education related to climate change that is both sensitive and engaged. As research shows, art mobilizes emotions, while philosophy for children provides a framework to reflect on the ethical issues raised by these works. Such an aesthetic experience, enriched by philosophical reflection, constitutes a powerful lever to raise young people's awareness of environmental issues and encourage them to adopt an eco-responsible approach.

Bibliographic References

- Anderson, Tom. *Art for Life: Authentic Instruction in Art*. Upper Saddle River: Prentice Hall, 2000.
- Anderson, Tom & Melody Milbrandt. *Art for Life: Authentic Instruction in Art*. New York: McGraw-Hill Education, 2005.
- Ardenne, Paul. *Un art écologique : création plasticienne et anthropocène*. Bordeaux: Le Bord de l'Eau, 2019.
- Baxandall, Michael. *Painting and Experience in Fifteenth-Century Italy: A Primer in the Social History of Pictorial Style*. Oxford: Oxford University Press, 1972.
- Bell, Clive. *Art*. London: Chatto & Windus, 1914.
- Clavel, Joanne. L'art écologique : une forme de médiation des sciences de la conservation? In: *Natures Sciences Sociétés*, 20 (2012): 437-447.
- Émond, Anne-Marie. Entre dissonance et consonance : les multiples facettes de l'expérience du visiteur explorant l'art contemporain au musée. In: *Les Cahiers de l'École du Louvre*, 20 (2023). <https://doi.org/10.4000/ce1.25684>
- Feldman, Edmund B. *Practical Art Criticism*. Upper Saddle River: Prentice-Hall, 1994.
- Gagnon, Mathieu & Sébastien Yergeau. *La pratique du dialogue philosophique au secondaire*. Québec: Presses de l'Université Laval, 2016.
- Lemonchois, Myriam. *Approche sensible, imaginaire et raisonnée du langage plastique*. Montréal: Éditions JFD, 2017.
- Levinson, Jerrold. *Music, Art, and Metaphysics: Essays in Philosophical Aesthetics*. Ithaca: Cornell University Press, 1990.
- Lipman, Matthew. *Philosophy in the Classroom*. Philadelphia: Temple University Press, 1980.
- Meira Cartea Pablo Á & Edgar J. González-Gaudio. Les défis éducatifs du changement climatique : La pertinence de la dimension sociale. In: *Éducation relative à l'environnement*, 13.2 (2016): 1-15. <https://doi.org/10.4000/ere.730>
- Moisan, Sabrina, Sivane Hirsch, Marc-André Éthier & David Lefrançois. *Objets difficiles, thèmes sensibles et enseignement des sciences humaines et sociales*. Créteil: Fides Éducation, 2022.
- Morel, Maia. Lorsque l'œuvre d'art aide à repenser la problématique environnementale. In: *Éducation relative à l'environnement*, 17.2 (2022). <https://doi.org/10.4000/ere.8822>
- . Parler altérité. Et si on commençait par les arts? Actes du Colloque international Pragmatique et poétique de la diversité. Chisinau: Université Libre Internationale de Moldova, 2023, p. 54-59.
- Morin, Émilie. *L'étude du sentiment de pouvoir agir de jeunes du Québec face aux changements climatiques : dimensions et conditions favorables à son développement à l'école secondaire*. [Thèse de doctorat]. Université du Québec à Trois-Rivières, Québec, Canada, 2021. <https://semaphore.uqar.ca/id/eprint/2014/>
- Morissette, Félix. *La moralisation dans le dialogue – Un examen selon l'approche de la philosophie pour enfants [communication]*. Colloque international L'éducation relative au changement climatique, Montréal, Québec, Canada, 10-11 octobre 2019.
- Panofsky, Erwin. *Studies in Iconology: Humanistic Themes in the Art of the Renaissance*. Oxford: Oxford University Press, 1939.
- Rose, Sam. *Interpreting Art*. London: UCL Press, 2022
- Sasseville, Michel. *La pratique de la philosophie avec les enfants (3e éd.)*. Québec: Presses de l'université Laval, 2009.
- Sauvé, Lucie. (dir.) & Hugue Asselin (coord.) et les membres de la plateforme partenariale du Centre de recherche en éducation et formation relatives à l'environnement et à l'écocitoyenneté. *Stratégie québécoise d'éducation en matière d'environnement et d'écocitoyenneté*. Montréal: Centr'ERE UQAM, 2018. <https://centrere.uqam.ca/wp-content/uploads/2021/03/Strategie-Edition-complete.pdf>
- Sauvé, Lucie & Isabel Orellana. Conjuguer rigueur, équité, créativité et amour : L'exigence de la criticité en éducation relative à l'environnement. In: *Éducation relative à l'environnement*, 7 (2008). <https://doi.org/10.4000/ere.3303>

ENHANCING NETWORK EFFICIENCY: THE IMPACT OF POLLING SYSTEMS IN COMMUNICATION TECHNOLOGIES

Lilia MITEV

<https://orcid.org/0000-0003-0919-1213>

Free International University of Moldova (ULIM), Chisinau

Abstract

Enhancing the efficiency of communication networks is essential in modern information systems, where high data traffic and low latency are critical. Polling systems, as a dynamic resource allocation technique, have shown significant promise in optimizing network performance. These systems operate by having a central controller (server) that sequentially checks each connected device for data, reducing idle times and improving bandwidth utilization. In communication technologies, polling systems enhance throughput by efficiently managing data transmission between multiple nodes, especially in wireless networks where bandwidth is scarce. This approach minimizes collisions and packet delays, leading to improved quality of service (QoS). Moreover, polling mechanisms can be adapted to various network configurations, such as sensor networks, cellular systems and Internet of Things (IoT) applications, where reliability and real-time data exchange are crucial. By effectively balancing the load and prioritizing traffic, polling systems contribute to lower energy consumption and increased network lifespan. As communication technologies continue to advance, leveraging polling systems to optimize data flow and reduce latency will be integral to ensuring robust, scalable, and efficient network architectures. This paper explores the impact of implementing polling systems in communication technologies, highlighting their potential in enhancing overall network efficiency.

Keywords: polling model, queuing system, computer system, communication network.

The development of contemporary networks has been significantly influenced by the appearance of new network technologies and the evolution of Quality of Service (QoS) and Class of Service (CoS) methodologies. These advancements have led to a shift in how we study and develop new mathematical models for networking, aiming to improve the performance, reliability, and efficiency of data transmission across increasingly complex systems.

The transition from early, simple network designs to today's high-capacity, scalable, and distributed systems has been powered by rapid innovations in networking technologies. Technologies like 5G, software-defined networking (SDN), and network function virtualization (NFV) have changed the landscape by introducing more flexibility, higher speeds, and more dynamic control over network operations. These developments have also led to the widespread deployment of the Internet of Things (IoT), cloud computing, and edge computing, each of which requires more sophisticated approaches to network management.

The technologies endowed with the QoS and CoS methodologies advance new standards on the study and development of new mathematical models (Вишневецкий 76). As networks became more complex and data traffic grew, the need for efficient traffic management and resource allocation emerged. QoS refers to the ability of a network to provide better service to selected network traffic by prioritizing specific types of data. This is especially important for applications like video streaming, online gaming, and VoIP, where latency and jitter can significantly affect performance. QoS ensures that critical applications receive the required bandwidth and low latency, even during times of high network congestion. On the other hand, CoS focuses on classifying traffic into different priority levels, allowing the network to treat different types of traffic differently. For example, time-sensitive applications may be given higher priority over less sensitive data, improving overall network efficiency.

The integration of QoS and CoS mechanisms into modern networks has spurred the development of new mathematical models to address the growing complexity of network management (Alfa, 35). Traditional network models often relied on simplistic assumptions and were not equipped to handle the intricate performance requirements of modern networks.

As a result, new mathematical frameworks have been developed to model QoS parameters like bandwidth, delay, jitter, and packet loss, alongside the mechanisms that enforce these parameters. Models like queuing theory, optimization techniques, and stochastic processes are widely used to study the behavior of network traffic under various conditions (Mişcoi 242). Additionally, machine learning and AI have also emerged as powerful tools for predicting network traffic patterns and optimizing resource allocation.

Polling models are a class of mathematical models that describe how resources are allocated or serviced by a central server or a network node in a system (Мишкоу 86). Typically, in polling systems, a server sequentially "polls" different users or queues to allocate resources or process data. Polling systems can

be seen in various network scenarios, such as communication protocols, scheduling mechanisms, and media access control (MAC) layers in wireless networks.

Polling can be categorized into two main types:

- exhaustive polling: the server services a queue completely before moving to the next queue.
- limited polling: the server provides a limited amount of service (such as a fixed number of packets) to a queue before moving to the next queue.

These models are used to study the behavior of communication networks, particularly in managing data traffic and allocating bandwidth across multiple users or devices in systems like wireless mobile networks (Bejenari 326).

Polling system is a multi-queue system with a single server which visits the queues according to a polling order and serves the customers from these queues. Furthermore, polling models are applicable in situations in which several users compete for access to a common resource which is available to only one at a time, such as traffic and transportation systems and production systems. Polling system with nonzero switchover times consists of one server and N queues $Q_i, i = \overline{1, N}$.

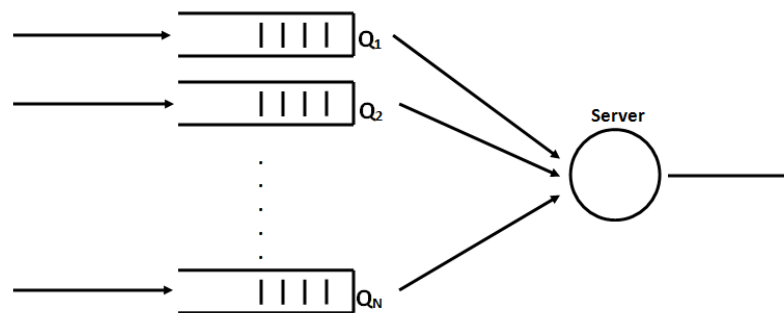

Figure 1. Polling system's model

The main characteristics of the polling system that are of interest to a waiting system operator are the following (Mitev, 2002: 116):

- queue length,
- loss probability,
- waiting times,
- system time,
- work load,
- busy period, etc.

Only some features that are of interest to both system operators and customers are listed. But how to apply these characteristics in practical problems? The safest and most effective way consists in the mathematical formalization of the real problem, the elaboration (adoption) of the mathematical model and its research. In the following, we will present some examples of the application of polling models in computer systems and the characteristics of these models (Mitev, 2015: 200).

Time-sharing computer systems. Polling systems play a crucial role in optimizing the efficiency of time-sharing computer systems, where multiple users or processes share system resources. In time-sharing environments, the system must allocate CPU (Central Processing Unit) time and other resources among active processes efficiently to maintain system responsiveness and minimize wait times.

The classic applications of polling models are time-sharing computer systems (Klimov 532), they consist of a number of terminals connected via multi-drop lines to a central computer.

The application of polling in such systems involves a central processor repeatedly checking each process or user terminal in a predefined sequence to determine if it needs service. This approach ensures that every process receives periodic attention, reducing the chances of resource starvation. By using polling, the system can manage multiple tasks more effectively, enhancing the fairness and predictability of resource allocation.

One of the primary advantages of polling in time-sharing systems is its simplicity and low overhead, especially when compared to interrupt-driven approaches. Polling is particularly useful in situations where the number of active processes is relatively small, and the frequency of input/output (I/O) events is moderate. This method helps maintain system stability and ensures a smooth user experience by reducing delays.

However, polling can become inefficient as the number of users or processes increases, leading to unnecessary CPU cycles spent checking inactive processes. To address this, adaptive polling techniques have been developed, where the polling frequency is adjusted based on the system's load and demand patterns. Overall, polling remains an effective strategy for managing resources in time-sharing computer systems, particularly when optimized for specific workloads.

Token-ring networks. Polling systems have been effectively applied in token-ring networks to enhance data transmission efficiency and reduce network collisions. In a token-ring network, devices are arranged in a circular configuration where a "token" is passed around the network nodes. Only the device possessing the token can transmit data, ensuring orderly and collision-free communication.

In this context, polling mechanisms are integrated into the token-ring protocol to efficiently manage access to the shared communication channel. The polling system acts as a form of centralized control, where each device is periodically given the opportunity to access the network as the token circulates. This controlled access significantly reduces contention, ensuring fair and predictable data transmission, which is critical in maintaining network performance.

In the work of Bux (1465) polling models are used to study the performance of token passing schemes in local area networks (LANs), where a token represents the transmission right and it is transmitted among different users.

The use of polling in token-ring networks also contributes to reducing latency, as devices do not have to contend for access in a random manner like in Ethernet-based networks. Instead, the token-passing approach combined with polling ensures that each device gets a turn, thus preventing collisions and minimizing delays. This makes polling systems particularly advantageous in environments where low-latency, high-reliability communications are essential, such as in real-time industrial control systems and LANs with heavy traffic.

However, token-ring networks with polling can become less efficient as the number of nodes increases, potentially leading to longer wait times for token access. Despite this, the combination of token-passing and polling remains an effective solution for maintaining organized and efficient communication in networks that prioritize determinism and reduced packet collisions.

Token-bus networks. Polling systems play an essential role in the operation of token-bus networks, where devices are connected to a shared bus but require controlled access to prevent data collisions. In a token-bus network, nodes are arranged in a logical sequence, and a "token" is passed between them to control which device has the right to transmit data at any given time. Polling mechanisms enhance this process by managing the token circulation, ensuring efficient network access.

The integration of polling in token-bus networks ensures that each device is periodically given the opportunity to send data, thereby preventing network congestion and collisions. Unlike purely contention-based networks, where multiple nodes may attempt to transmit simultaneously, the token-bus approach with polling guarantees that only one device can transmit at a time, reducing the likelihood of data collisions. This method is particularly beneficial in environments that require high reliability and real-time data delivery, such as industrial automation systems and manufacturing processes.

An example of a token-bus network is presented in the work of Manfield (1001), in which the communication network represents the transmission medium between a central processor and a set of peripheral processors.

Moreover, polling systems in token-bus networks can improve overall network efficiency by prioritizing certain devices or adjusting the polling sequence based on traffic demand. This adaptability makes token-bus networks with polling suitable for dynamic environments where data flow requirements change frequently. However, as the network size increases, the overhead associated with polling can lead to longer token circulation times, which may introduce delays.

Slotted-ring networks. Polling systems are effectively applied in slotted-ring networks to optimize data transmission and enhance network efficiency. In a slotted-ring network, data is transmitted in fixed-sized slots that circulate continuously around a closed loop of connected nodes. Each slot can carry data from one node to another, and polling mechanisms help manage how these slots are accessed by the nodes.

In this context, polling is used to allocate slots to devices in a controlled manner, ensuring that each node gets a fair opportunity to transmit data when a free slot becomes available. By using a polling approach, the network controller can check each node in sequence, granting permission to use a slot if the node has data to send. This method significantly reduces the chances of slot contention and collisions, which is crucial for maintaining high throughput and low latency.

The use of polling in slotted-ring networks is particularly beneficial for applications requiring predictable performance, such as real-time data transfer in industrial control systems or telecommunications. It helps ensure that network resources are used efficiently while minimizing delays caused by random access

collisions. Additionally, polling systems in slotted rings can be adapted to prioritize certain types of traffic, further enhancing network efficiency in mixed-traffic scenarios. In Van Arem's paper (91) an analysis of the polling model of a Slotted-ring protocol with release of the destination is presented.

However, as with other polling-based systems, scalability can be a concern. As the number of nodes increases, the time required to poll each node may grow, leading to potential delays. Nonetheless, polling remains an effective mechanism in slotted-ring networks where orderly access and collision avoidance are critical.

Random access schemes. Polling systems are occasionally used in random access schemes to optimize network performance by reducing collisions and improving data transmission efficiency. In random access networks, multiple devices attempt to access a shared communication channel simultaneously, which can lead to data collisions and increased network congestion. Polling helps mitigate these issues by introducing an element of controlled access within an otherwise contention-based system.

In this context, polling mechanisms can periodically check which nodes have data to send, granting access in a more organized manner. This reduces the likelihood of collisions that typically occur in pure random access schemes like ALOHA or CSMA (Carrier Sense Multiple Access). By integrating polling, the network can achieve better throughput and lower latency, especially in scenarios where high traffic loads might otherwise overwhelm the network. Kleinrock (21) gives a detailed comparative analysis of various multiple access schemes, including random access schemes such as ALOHA and CSMA. However, the use of polling in random access environments can introduce some overhead, as the central controller needs to query devices before granting access. This overhead can become significant in large networks with many nodes. Therefore, adaptive polling strategies, which adjust the polling frequency based on network traffic conditions, are sometimes employed to balance the benefits of reduced collisions with the need for efficiency.

Optical networks. Polling systems are widely applied in optical networks, particularly in the management of Optical Network Units (ONUs) within Passive Optical Networks (PONs), to enhance bandwidth efficiency and reduce latency. In these networks, multiple ONUs share a single upstream communication channel to transmit data to the Optical Line Terminal (OLT). Since all ONUs operate on the same channel, collisions can occur if multiple units transmit simultaneously.

To address this challenge, polling mechanisms are used to coordinate data transmission. The OLT acts as a central controller that periodically polls each ONU to check if it has data to send. This controlled access approach ensures that only one ONU transmits at a time, effectively preventing collisions and optimizing the use of available bandwidth. By assigning time slots based on polling, the system can dynamically allocate bandwidth according to demand, improving network efficiency.

The polling system in optical networks is especially beneficial in scenarios with bursty traffic patterns, as it allows the network to adjust in real-time to changes in data load. Additionally, using polling systems helps reduce packet delays and jitter, making it ideal for applications requiring high Quality of Service, such as video streaming and VoIP. However, the efficiency of polling in optical networks depends on factors like network size and the polling algorithm used. While polling reduces collisions and increases efficiency, it can introduce overhead, particularly in large networks with many ONUs.

Networks on chips. Polling systems are effectively applied in Networks on Chips (NoCs) to optimize communication between processing elements on a single chip. NoCs are used in multi-core processors and System-on-Chip (SoC) architectures to enable efficient data transfer among various cores, memory units, and other components. As the number of interconnected components increases, efficient communication management becomes critical to maintaining high performance and low latency.

In NoCs, polling mechanisms can be used to manage access to shared communication resources, such as data buses and buffers, ensuring that different processing elements can transmit data without causing congestion or collisions. By periodically polling each core to check if it needs access to the network, NoCs can prevent data contention, thus reducing latency and improving throughput.

This controlled polling approach is particularly beneficial in NoCs with dynamic workloads, where processing demands change frequently. The use of polling helps optimize the allocation of bandwidth, ensuring that high-priority or time-sensitive data packets are transmitted promptly. This is especially important in real-time applications, such as video processing and AI workloads, where predictable performance is essential.

NoC relies on efficient coordination, adaptation and control strategies to ensure optimal communication in complex on-chip networks. In this context, in the work of Beekhuizen (105), a general presentation of the application of polling models for chip-based networks is presented.

However, implementing polling in NoCs must be done carefully to avoid excessive overhead, especially as the number of interconnected components increases. Adaptive polling strategies that adjust the

polling frequency based on network traffic and workload patterns can help balance the trade-off between resource utilization and communication delays.

Mobile networks. Polling models are an essential component in the analysis and optimization of mobile networks, particularly in scenarios where multiple users or devices share a communication channel or network resource. In mobile networks, polling models can be applied to enhance resource allocation, manage traffic efficiently, and ensure that performance metrics such as latency, throughput, and fairness are maintained. These models are particularly useful in managing network access in systems with multiple users or devices, where resource contention is a critical issue.

Resource Allocation in Cellular Networks. In cellular networks (e.g., 4G/5G), polling models can be used to allocate radio resources efficiently among mobile users. A base station (BS) or an evolved node (eNB) in a mobile network serves multiple users, each requesting bandwidth. Polling models help determine how frequently each user is granted access to the network and how much bandwidth is allocated at each polling instance. This is especially relevant in systems like Code Division Multiple Access (CDMA) or Orthogonal Frequency Division Multiple Access (OFDMA), where multiple users share the same frequency band and the allocation must be dynamically adjusted based on network traffic.

Wireless Sensor Networks. Wireless Sensor Networks (WSNs) are often used in mobile environments for applications like environmental monitoring, health care, and smart cities. In such networks, polling models are useful for efficiently managing the data transmission from multiple sensors to a central processor or gateway. Polling models help minimize energy consumption (by controlling how often each sensor transmits data) and ensure that the network operates within its power constraints. By using polling-based scheduling algorithms, WSNs can efficiently allocate the transmission opportunity based on the priority or urgency of the data collected by sensors.

Handover Mechanisms in Mobile Networks. In mobile networks, polling models can also be applied in handover mechanisms to manage user mobility and ensure seamless connectivity. During handover, a mobile device switches from one base station to another. Polling models can help decide the optimal time and sequence for polling multiple base stations, reducing the risk of dropped calls or data interruptions. Polling can be used to coordinate data transfer between base stations during handovers, ensuring that data packets are delivered without loss or delay.

Quality of Service Management. Polling models can also be integrated with QoS management techniques to ensure that mobile networks meet specific service level agreements (SLAs) for applications like video streaming, VoIP, or real-time gaming. By allocating bandwidth to different classes of traffic through a polling-based scheduling mechanism, mobile networks can guarantee a certain quality of service for high-priority applications. For example, weighted polling can be used, where more bandwidth is allocated to high-priority traffic (e.g., voice or video) than to lower-priority traffic (e.g., email or web browsing).

Mobile adhoc networks. Polling models in Mobile Ad-Hoc Networks (MANETs) play a critical role in improving communication efficiency, optimizing resource allocation, and addressing the challenges of dynamic and decentralized networks. MANETs consist of mobile nodes that communicate directly with each other, often without any fixed infrastructure. Polling models help in managing access to the shared communication medium, ensuring fair and efficient use of resources, reducing energy consumption, and enhancing overall network performance.

Medium Access Control (MAC): Polling models help in controlling how nodes access the communication channel, reducing contention and collision. In protocols like TDMA (Time Division Multiple Access), polling can be used to assign time slots dynamically, improving bandwidth utilization and minimizing collisions.

Energy Efficiency: Polling models help nodes minimize energy consumption by synchronizing wake-up times, reducing idle listening, and scheduling transmissions efficiently. This is crucial in battery-powered mobile nodes where energy resources are limited.

Routing and Data Transmission Control: Polling can be used to optimize data transmission by controlling when nodes transmit data and how routing information is exchanged. This minimizes overhead, reduces packet loss, and ensures efficient routing in highly dynamic environments.

Load Balancing and Congestion Control: Polling models are used to distribute traffic evenly across the network, preventing congestion in heavily loaded areas and balancing the load among nodes. This improves network throughput and ensures fairness.

Quality of Service: Polling helps manage QoS by prioritizing traffic based on application needs, ensuring that high-priority data (e.g., voice or video) is given preferential access to the network, thus meeting latency and throughput requirements.

Polling models are highly beneficial in managing the challenges of MANETs, where nodes are mobile, power-constrained, and dynamically changing. By applying polling mechanisms, MANETs can achieve efficient channel access, improved energy management, balanced load distribution, and enhanced QoS.

Bluetooth. Polling systems are integral to the operation of Bluetooth networks, particularly in managing communication between devices within a piconet. A Bluetooth piconet consists of a master device and up to seven active slave devices. In this setup, the master device uses a polling mechanism to control communication, ensuring efficient data exchange and preventing collisions.

In a Bluetooth piconet, the master device sequentially polls each slave device to check if it has data to send or receive (Miorandi 65). This polling-based access control ensures that only the polled slave can communicate with the master at any given time, thus eliminating the risk of data collisions common in random access schemes. By using this controlled approach, Bluetooth maintains an orderly communication process, optimizing the use of the limited bandwidth available. The use of polling in Bluetooth networks is particularly advantageous for applications that require predictable performance, such as audio streaming or file transfers, where uninterrupted data flow is critical. It also helps conserve power, as slave devices can enter a low-power state when not being polled, which is especially beneficial for battery-operated devices.

However, the scalability of Bluetooth polling can be limited, as adding more devices to a piconet increases the time it takes for each device to be polled, potentially leading to higher latency. Despite this, polling remains an effective solution in Bluetooth networks for maintaining reliable and collision-free communication, especially in small, low-power wireless environments.

Polling systems play a crucial role in enhancing network efficiency across various communication technologies by ensuring orderly, collision-free data transmission. By systematically managing access to shared communication channels, polling helps optimize bandwidth utilization, reduce latency, and improve overall network reliability. This controlled access method is particularly effective in networks where predictable performance is essential, such as optical networks, Bluetooth systems and NoCs. While polling systems can introduce some overhead, especially in large-scale networks, adaptive strategies help mitigate this, making them a valuable tool for modern communication systems. As the demand for efficient, real-time data exchange grows, leveraging polling systems will be integral to achieving scalable, high-performance network architectures.

Bibliographic References

- Alfa, Sule Attahiru. *Queueing Theory for Telecommunications*. London: Springer, 2010.
- Beekhuizen, Paul. *Performance Analysis of Networks on Chips*. PhD thesis, Eindhoven University of Technology, 2010.
- Bejenari, Diana, Mitev, Lilia. Formule aproximative pentru sisteme Polling cu timp discret. In: *Revista Științifică Studii Economice*, 2012, Vol. 6, nr. 3-4, pp. 326-331.
- Bux, Werner. Local-area subnetworks: a performance comparison. In: *IEEE Transactions on Communications*, 1981, Vol. 29, nr. 10, pp. 1465-1473.
- Kleinrock, Leonard. Performance evaluation of distributed computer-communication systems. In: *Queueing Theory and its Applications - Liber Amicorum for J.W. Cohen*, 1988, pp. 1-57.
- Klimov, Georgii Pavlovich. Time-sharing service systems. In: *Theory of Probability and its Applications*, 1974, Vol. 19, pp. 532-551.
- Manfield, David Richard. Analysis of a priority polling system for two-way traffic. In: *IEEE Transactions on Communications*, 1985, Vol. 33, pp. 1001-1006.
- Miorandi, Donato, Zanella, Andrea, Pierobon, Giorgio. Performance evaluation of bluetooth polling schemes. An analytical approach. In: *Mobile Networks and Applications*, 2004, Vol. 9, pp. 63-72.
- Mișcoi, Gheorghe, Mitev, Lilia. Queueing models of polling type and their applications. In: *Economics, Social and Engineering Sciences*, 2018, Nr. 1-2, pp. 242-248.
- Mitev, Lilia. Modelling performance characteristics for polling models with semi-Markov switching and priorities. In: *Abstracts of the 29th Conference on Applied and Industrial Mathematics (CAIM 2022)*, 2022.
- Mitev, Lilia. Aplicații ale modelelor polling în sistemele informatice de comunicații. In: *Revista Științifică Studii Economice*, 2015, Vol. 9, nr. 1, pp. 200-208.
- Van Arem, Bart. *Queueing Network Models for Slotted Transmission Systems*. PhD thesis, University of Twente, The Netherlands, 1990.
- Мишковой, Георгий Константинович. *Обобщенные приоритетные системы*. Кишинев: Из-во АН Молдовы, 2009.
- Вишневский, Виктор Михайлович, Семенова, Ольга Владимировна. *Системы поллинга: теория и применение в широкополосных беспроводных сетях*. Москва: Техносфера, 2007.

INFORMATIONAL TECHNOLOGY USE SKILLS TRAINING IN EDUCATION DEVELOPMENT

Constantin ROTARI

<https://orcid.org/0009-0003-4551-3141>

Free International University of Moldova (ULIM), Chisinau

Lilia MITEV

<https://orcid.org/0000-0003-0919-1213>

Free International University of Moldova (ULIM), Chisinau

Abstract

The use of information and computer technologies opens up new opportunities for teachers in teaching their subject. Studying any subject using ICT gives students the opportunity to think and participate in the creation of lesson elements, which contributes to the development of schoolchildren's interest in the subject. Classic and integrated lessons, accompanied by multimedia presentations, online tests and software products, allowed students to deepen the knowledge previously acquired.

Modern technologies in education create favorable conditions for the formation of students' personality and respond to the needs of modern society. This refers to the ability to competently use information sources, to assess their reliability, to correlate new information with previously acquired knowledge, and the ability to correctly organize the information process. The role of the teaching staff, in the new concept of high school education, is that of a facilitator in learning by rethinking their own mission: creating an environment (purpose, information, resources, strategy) that allows the trainee to build/develop his knowledge, with the help of ICT, thus the integration of ICT, in the teaching-learning-evaluation process, becomes a priority of the educational policy of the higher education institution in order to facilitate the processes of presenting information, processing it by the learner, building knowledge.

Studying any subject using ICT is relevant because it gives children the opportunity to think and participate in the creation of lesson elements, which contributes to the development of schoolchildren's interest in the subject. The main purpose of the introduction of the Computer Science course is the integration of technology in the lessons, thus increasing the level of involvement of students in the learning process.

Keywords: hardware, software, operating system, computer networks, programming, algorithm, information security.

One of the most visible trends in the development of school informatics is the growing place of information technology in its content. In the first computer science textbooks, the information about the applied tools of modern information technologies was mainly of a succinct descriptive character. This was largely due to the fact that most of the computers available to schools did not have the appropriate software.

The minimum compulsory content for school informatics lists the following applied informatics tools to be studied: text and graphics editors, databases, spreadsheets, computer telecommunications tools and multimedia technologies. The listed tools refer to general purpose software applications and are the most common and widely used in practice (Buzetto-Hollywood 77).

The second approach is to describe and use the most popular software products for specific types of computers and operating systems.

The third approach is an invariant description of the software application without reference to a specific implementation.

LEARNING PYRAMID

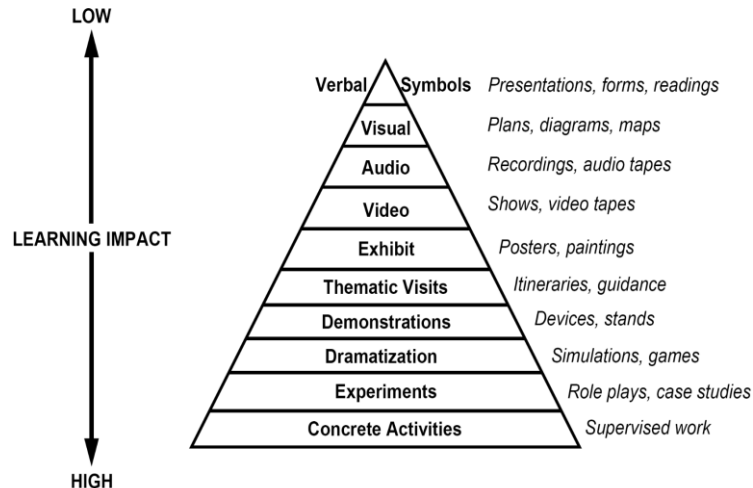

Figure 1. Learning pyramid

It is assumed that such a connection will be made by the teacher in the classroom, focusing on the available software, using the additional reference literature (Angrist 735). Recently, the content of the educational field "Technology" included an "Information Technologies" section. There are differences between teaching information technology in a computer science course and a technology course. In a computer science course, the elements of basic education should find a place for any monologue topic: problems of presenting information and information processes, problems of establishing and solving information problems using these technological means.

In a computer science course, the study of information technology tools is not an end in itself, they should be treated as tools for certain types of human informational activities. In each thematic section of the "Information Technologies" content line, the teacher must make a clear distinction between theoretical and technological content. The theoretical content includes problems of representing different types of information in computer memory, data structuring, formulation and methods of solving informational problems with the help of technological means of this type (Barak 245).

Technological content includes:

- the study of the hardware used: a more detailed knowledge of the principles of operation of the individual computer devices used in this technology, expanding the students' understanding of computer architecture;
- studying and mastering software applications: editors, spreadsheet processors, etc. Introducing students to each new type of information technology should begin with a story about their application areas. It is desirable that the study of each software application touches on the following aspects: data, environment (interface), operating modes, control commands.

Currently, the "Informatics. Information Technologies" for the 12-year school. We can say that it has created a significant foundation on this issue (the basic course "Informatics", which has educational, methodological and software support), there are creative forces that can solve many of the tasks (Andreae 74). However, it should be taken into account that after the development of the concept and content of the course, it will be necessary to create educational, methodological and software support. And this may not be entirely possible with the creative resources available. Therefore, when developing the concept and content of the course, it is necessary to carefully analyze the existing experience (Gasaymeh 1731). First of all, the main purpose of introducing the course "Informatics. Information Technologies" is to create a teaching system for this subject that effectively solves the following problems:

- ensuring the computer literacy of all students at a level that allows them to use information technology. means of education;
- the formation of an informational culture among high school graduates, which allows the efficient use of information technologies in future professional activities;
- ensuring pre-professional training of specialists in the field of creation, implementation and support of information technologies (programmers, system administrators, web designers, etc.).

- in this area, the following tasks are solved:
- creating a team of authors to develop the concept and content of the course;
- elaborating an analysis of existing approaches in building such courses;
- developing of a course concept;
- conducting an analysis of existing training courses and their educational support, methodological and software;

- developing a course content.

Categories of projects that can be developed in the IT disciplines include:

- Complements of informatics (topics studied in class that can be deepened or extended).
- Applications in everyday life (databases).
- Interdisciplinary problems.
- Games.
- Educational software.
- Web design.

The emergence of informational means based on the use of computer technology was preceded by the rapid development of various non-computer devices, which are commonly referred to as technical and audiovisual teaching aids. Over the years, technical teaching aids have included the equipment itself, such as various slide projectors and phonographs, graphic projectors and electrophones, film projectors and television sets, tape recorders and CD players, as well as specially designed teaching materials and aids, such as filmstrips, slide sets, discs, cassettes and compact discs. These didactic means in different stages of development of the education system were the main tools for increasing the efficiency of storage, processing, transmission and presentation of educational information. In the absence of computer technology, they played the role of information and communication technologies (Creighton 132).

Over the years, various means have entered school education, the appearance of which raised the informational support of the education system to a new qualitative level, which have each time had a positive impact on the efficiency of the training of specialists (Delgado-Almonte 140). Currently, in schools there are:

- means of sound recording and reproduction (electrophones, tape recorders, CD players);
- systems and means of telephone, telegraphic and radio communication (telephones, fax, teletypes, telephone exchanges, radio communication systems);
- systems and means of television, radio broadcasting (television and radio receivers, educational television and radio, DVD players);
- optical and film and photography projection equipment (cameras, cinema cameras, overhead projectors, film projectors, epidiascopes);
- printing, copying, duplicating and other equipment intended for documenting and reproducing information (rototyping, copiers, risography, microfilm systems);
- computer tools that offer the possibility of electronic representation, processing and storage of information (computers, printers, scanners, plotters);
- telecommunications systems that ensure the transfer of information through communication channels (modems, cable networks, satellite, optical fiber, radio relay and other types of communication channels intended for the transmission of information).

The technical means used in general high school education can be classified. This classification can be based on different criteria. In particular, all technical means can be divided into groups depending on the type of information and the principles underlying their functioning.

Traditional analogue technical means:

- audio equipment (electrophones, tape recorders, microphones, amplifiers, acoustic systems, voice recorders, radios, language equipment, tapes, discs);
- graphic and photographic means (cameras, film scopes, overhead projectors, epidiascopes, film strips, slides, images on films);
- film projection equipment (cameras, film projectors, films);
- video and television equipment (televisions, monitors, television cameras, cameras video, video recorders, video players, video projectors, video cassettes);
- audio equipment (digital voice recorders and players, digital CDs) (Adjin-Tetty, 45);
- graphic and photographic equipment (digital cameras, laser and magnetic disks, electronic memory cards);
- projection technician (multimedia projectors);
- video and television equipment (digital video cameras, DVD players and DVD players, laser and

magnetic discs, electronic memory cards).

The development of didactic skills in the field of Information and Communication Technology (ICT) is achieved through the following:

1. Attend courses and workshops: Courses and workshops are an effective way to learn directly from ICT experts (Dincer 31). They can cover a wide range of topics, from using software tools to developing strategies for integrating technology into teaching and learning.
2. Educational Conferences and Seminars: Educational conferences and seminars provide opportunities to learn about the latest trends and innovations in ICT. These events can bring industry professionals together to share best practices and explore new ideas and technologies (Atif 152).
3. Reading ICT literature: There is a wide range of books, magazines and online publications covering various aspects of ICT (Duca 255). Reading these materials can provide a solid foundation of knowledge and inspire ideas for integrating technology into the teaching process.
4. Study visits: Study visits to educational institutions or technology companies can provide a practical and hands-on insight into how technology is used in different environments and contexts.
5. Participation in professional development networks: Professional development networks allow teachers to connect with other educators who have similar interests in ICT. These networks can provide opportunities for collaboration, exchange of resources and sharing of experiences (Bezede 14).

Individual and collective research studies: Both individual and collective studies can be extremely valuable in the development of didactic skills in the field of ICT (Bennett 775). This may involve research into innovative ways of using technology in teaching and learning or evaluating the impact of technology on student achievement (Ebner 92).

The criteria for identifying the level of digital skills of teaching staff are:

- the authors' mastery of didactic materials of specific digital skills, in order to develop digital contents, specific to computer-assisted training;
- the teaching staff's ability to communicate how ICT resources can be used to support the acquisition of knowledge in the field of the taught subject;
- the teachers' knowledge of the role and basic uses of text processing applications (introduction, training, editing, printing);
- the teaching staff's ability to describe the purpose and basic characteristics of presentation software and other digital resources used in the professional activity;
- the teacher's possession of an e-mail account, used for personal and professional correspondence;
- the teacher's ability to use URLs to access a Web site;
- the possession of knowledge about the function of practice software, the way in which these support the acquisition of knowledge in the field of taught subjects;
- the teaching staff's knowledge of educational application packages and Web resources, the ability to adapt to the curricular standards of the taught subject (Fonstad);
- the teaching staff's ability to use ICT tools and resources to assess students' knowledge (Edmunds 71);
- the teaching staff's ability to use ICT for communication and collaboration such as text messages, video conferences and collaboration in an online university environment (Ben 25);
- the teaching staff's interest in using ICT resources to improve performance (Fernandez 40).

The methods for identifying the level of digital skills of teaching staff are:

- discussions on how the use of ICT can support the acquisition of knowledge in the field of different taught subjects;
- demonstrating the basic roles of text processors;
- discussions on presentation software, demonstrating the teaching staff's knowledge in creating a presentation from one's own field of specialization;
- the teaching staff has an email account for correspondence;
- demonstrating how to use a browser, accessing known sites;
- the teaching staff must be able to analyze software applications specific to the taught subject;
- discussions and demonstrations on how ICT tools and resources can be integrated into evaluation activity;
- the teaching staff's knowledge of the purposes and advantages of different communication and collaboration technologies, the availability of the teaching staff to use the respective technologies;
- discussions on how ICT resources can be used to increase the performance of teaching activities;

- demonstration of the teaching staff's professional experience regarding the use of ICT resources in the teaching activity (Evans 269).

The existence of technological information platforms can be applied to the questionnaires, each with its particularities and advantages. Here are some popular alternatives.

SurveyMonkey - This platform is extremely popular for creating and distributing online surveys. It offers a variety of question types, customization options, and powerful analytical tools. SurveyMonkey is suitable for complex surveys and offers advanced reporting and analysis functionality.

Qualtrics - Is a robust platform often used in academic and market research for its ability to handle complex surveys. Qualtrics allows integration with other data and systems, providing advanced tools for analyzing responses.

Microsoft Forms - A simple and integrated option for Office 365 users, Microsoft Forms allows quick creation of questionnaires and surveys. It is very useful in education and business, making it easy to collect feedback and make quick assessments.

Google Forms - An affordable and easy-to-use solution that allows the creation of questionnaires and surveys with simple integration with other Google services, such as Google Sheets, for data analysis.

Typeform - Known for its friendly user interfaces and attractive design, Typeform turns surveys into interactive conversations, ideal for surveys that require a higher degree of engagement from respondents (Andreu, 100).

JotForm - A platform that offers design flexibility and a wide range of widgets to customize surveys. JotForm is suitable for collecting data in various formats, including uploaded files.

LimeSurvey - An open-source tool that provides flexibility and complete control over the research process. LimeSurvey can be hosted on its own server, offering extensive customization and integration possibilities.

The information technology (IT) skills training is crucial in the development of education systems to prepare students for the demands of a digital world. The effective integration of IT in education can lead to significant improvements in teaching efficiency, student engagement, and overall learning outcomes. The investing in IT skills training is essential for preparing the next generation for a technology-driven world. As the landscape of education continues to evolve, integrating IT into curricula will be a cornerstone of sustainable educational development. The developing robust IT skills is not only beneficial for students' immediate academic performance but also critical for their future career prospects in a digital economy.

Bibliographic References

- Adjin-Tettey, T. D. Can 'digital natives' be 'strangers' to digital technologies? In: An analytical reflection. *Inkanyiso: Journal of Humanities and Social Sciences*, 2020, Vol. 12, Nr. 1, pp. 45-69.
- Andreae, J., Anderson, E. Reconceptualizing Access: The New Role of Information Literacy in Post-Secondary Education. In: *Comminfolit*, 2012, Vol. 5, Nr. 2, pp. 74-81.
- Andreu, B. H., Nussbaum, M. An Experimental Study of the Inclusion of Technology in Higher Education. In: *Computer Applications in Engineering Education*, 2007, Vol. 17, Nr. 1, pp. 100-107.
- Angrist, J. D., Lavy, V. New evidence on classroom computers and pupil learning. In: *The Economic Journal*, 2002, Vol. 112, Nr. 482, pp. 735-786.
- Atif, Y., Chou, C. Digital Citizenship Innovations in Education, Practice, and Pedagogy. In: *Journal of Educational Technology & Society*, 2018, Vol. 21, Nr. 1, pp. 152-154.
- Barak, M., Lipson, A., Lerman, S. Wireless laptops as means for promoting active learning in large lecture halls. In: *Journal of Research on Technology in Education*, 2006, Vol. 38, Nr. 3, pp. 245-263.
- Ben Youssef, A., Hadhri W. The dynamics of use of information and communication technologies by university teachers: the case of France. In: *Networks*, 2009, Vol. 27, Nr. 155, pp. 25-54.
- Bennett, S., Maton, K., Kervin, L. The 'digital natives' debate: A critical review of the evidence. In: *British Journal of Educational Technology*, 2008, Vol. 39, Nr. 5, pp. 775-786.
- Bezede R., Mardare, A. Initial evaluation study of ICT use in vocational technical education. In: *Pro Didactica*, 2019, Vol. 2, pp. 14-28.
- Buzzetto-Hollywood, N., Wang, H., Elobeid, M., Elobaid, M. Addressing Information Literacy and the Digital Divide in Higher Education. In: *Interdisciplinary Journal of E-Skills and Lifelong Learning*, 2018, Vol. 14, pp. 77-93.

Creighton, T. B. Digital Natives, Digital Immigrants, Digital Learners: An International Empirical Integrative Review of Literature. In: Education Leadership Review, 2018, Vol. 19, Nr. 1, pp. 132-140.

Delgado-Almonte, M., Andreau, H. B., Pedraja-Rejas, L. Information Technologies in Higher Education: Lessons Learned in Industrial Engineering. In: Educational Technology and Society, 2010, Vol. 13, Nr. 4, pp. 140-154.

Dincer, S., Sahikayas, Y. A Cross-cultural Study of IT Competency, Attitude and Satisfaction of Turkish, Polish and Czech University Students. In: The Turkish Online Journal of Educational Technology, 2011, Vol. 10, Nr. 4, pp. 31-38.

Ebner, M., Lienhardt, C., Rohs, M., Meyer, I. Microblogs in higher education - a chance to facilitate informal and process-oriented learning? In: Computers and Education, 2010, Vol. 55, Nr. 1, pp. 92-100.

Edmunds, R., Thorpe, M., Conole, G. Student Attitudes towards and Use of ICT in Course Study, Work and Social Activity: A Technology Acceptance Model Approach. In: British Journal of Educational Technology, 2012, Vol. 43, Nr. 1, pp. 71-84.

Evans, C., Robertson, W. The four phases of the digital natives debate. In: Human Behavior and Emerging Technologies, 2020, Vol. 2, Nr. 3, pp. 269-277.

Fernandez, J. A. The future of corporate universities in Europe. In: Global Focus, 2007, Vol. 2, Nr. 2, pp. 40-43.

Fonstad, N., Lanvin, B. Synthesis report for the european ecompetences curricula development guidelines project. Background report prepared by inseed elab for the european business summit 2009, INSEAD eLab, 2009.

Gasaymeh, A. A Study of Undergraduate Students' Use of Information and Communication Technology (ICT) and the Factors Affecting their Use: A Developing Country Perspective. In: EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education, 2018, Vol. 14, Nr. 5, pp. 1731-1746.

Sitewebography

Duca, D. The use of ICT tools in the organization of the teaching-learning-evaluation process in the higher education institution. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/255-260_11.pdf

COSTUME TEXTURE AS ONE OF THE MAIN MEANS OF ARTISTIC EXPRESSION

Maria TERESHCHENKO

<https://orcid.org/0009-0008-0259-5251>

Free International University of Moldova (ULIM), Chisinau

Abstract

In costume design, texture is one of the main means of artistic expression, most clearly reflecting the features of the structure and finish of the surface of the costume, as well as the originality of the artistic technique of execution. Texture is expressive. The texture of the material is the nature of the structure or finish of the surface of the material, affecting the reflection of light rays. Reflection of light at different angles creates a textured relief of the fabric, which we perceive visually, and then by touch. It acts as one of the main sources of tactile information. The perception of the artistic image of the created thing depends on the texture. The texture of the material is both a means and an element of the composition of the costume. It can create the impression of cold and warm, heavy and light, etc. Using various textured surfaces in the design of the costume, it is necessary to take into account the aesthetic, utilitarian, economic functions. The aesthetic function is responsible for the image of a person, the utilitarian function is responsible for the practicality, convenience and comfort in wearing the product, the economic function is for finding the optimal solution for the embodiment of the design idea. Modern clothing materials are distinguished by a huge variety of textures and finishes. Modern textile design often follows the path of imitation texture, so modern textile materials can look like reptile skin, suede or mirror, while maintaining the plastic properties of textiles. The use of expressive textured surfaces is one of the techniques in creating a modern suit.

Keywords: material texture, suit composition, artistic image.

In costume design, texture is one of the main means of artistic expression, most clearly reflecting the features of the structure and surface finish of the costume, as well as the uniqueness of the artistic technique of execution. Texture is expressive. It acts as one of the main sources of tactile information. The perception of the artistic image of the created thing depends on texture. The texture of the material is both a means and an element of the costume composition. It can create the impression of cold and warm, heavy and light, etc. According to the degree of expressiveness of texture, fabrics can be divided into fabrics with a rich texture (textured) and fabrics with a poor texture (textured). Texture interacts with all elements of the composition (shape, color, plasticity). One of these elements should dominate?

What determines the choice of material texture and what does it depend on? In many ways, the choice of texture is predetermined by the historical period of fashion, the stage it is experiencing. The dominant style reigning on the world's catwalks plays a major role in choosing the texture.

A designer working on the form and composition of a suit, the integrity of the image, must foresee and predict trends in advance in order to remain relevant and modern, to be one step ahead of the current fashion. When creating a collection, a designer places emphasis on the choice of textured surfaces of the fabric, since the texture emphasizes the plasticity of the form or its constructive divisions, enhances the emotional expressiveness of the object, reveals the main thing in the composition or focuses attention on certain areas of the surface of the product, enhances the natural expressiveness of the material used, contributes to the development of innovative samples, influences the development of fashion.

When using various textured surfaces in designing a suit, it is necessary to take into account the aesthetic, utilitarian, and economic functions. The aesthetic function is responsible for the image of a person and the associative perception of the suit. The utilitarian function implies functionality, practicality, convenience, and comfort in wearing the product. The textured surface should not only be beautiful, but also practical in use. The economic function implies finding the optimal solution for implementing the design idea.

When creating a costume and choosing the materials to use for it, determining the texture is a fundamental point for the designer. Texture in a costume does not exist by itself, it is an important component of the artistic image, allowing the designer to express the author's concept, images and associations in the designed costumes. But there is a certain danger in this. The fact is that if the texture and structure of the material are very expressive, then their impact on the viewer can be stronger than the impact of the costume form itself. Excessive action, excessive flashiness and brightness of texture can be too intrusive, straightforward in its desire to draw all attention to itself. In this case, the harmony of the image, its integrity and expressiveness are destroyed. An unsuccessful choice or combination of materials with different textures can lead to an overloaded composition, creating the impression of disharmony. The texture of the material must correspond to the size of the model, its purpose and the environment in which this model will be placed.

Following the trends of modern society, designers increasingly pay attention to the aesthetic and practical use of textured surfaces. First of all, the use of various textures and materials brings aesthetic originality and the opportunity to choose a style, express individuality for consumers of fashionable clothes. In addition, texture helps to achieve the necessary diversity in the design of industrial fashion, where products are created on the basis of one basic design. Even if the shapes of the designed products are close to each other, or completely identical, right down to the proportions and configurations of parts, with the help of materials of different textures, it is possible to achieve diversity and artistic expressiveness of clothing models. Texture, consciously chosen by the artist to embody his idea in the material, itself begins to influence the perception of this idea, sometimes even completely replacing the proportions and emotional structure of the model, affecting the figurative expressiveness and ideological concept of the author. In this case, texture and the artist act as co-authors of this model. This once again emphasizes the importance and role of the texture of the material in the composition of the costume. Texture requires due attention and competent handling. Texture elements vary in size: some can be perceived by us as independent elements of form, and appear in small quantities, others are very small in size, so that they are visually unreadable separately from each other and their number is quite large. In the case of large sizes of texture elements, they affect the "relief" of the surface of the fabric, they dismember the surface and act as elements of division. This property must be taken into account when the task is to create a holistic, pure in form image. Choosing different textures is an easy way to add visual variety to an outfit. Layering different textures on top of each other can create a unique look.

The perception of texture depends on the degree of illumination of the textured surface. Pile, rough, bumpy surfaces are perceived completely differently if the angle and degree of illumination of these surfaces change. The perception of texture is affected by the distance of the textured surface from the observer's eyes. When using materials with different textures, the perception of the same color changes greatly, this property of textured surfaces is very important to consider when creating models of clothing for leisure and recreation, as well as when developing children's clothing and evening wear. The color is significantly softened on pile surfaces and intensified on smooth ones. In shiny fabric, due to the shine, it is difficult to see the surface, and the color is not superficial, first of all, the shine is perceived, and then the color. It is important that depending on the texture of the fabric in the suit, the perception of the mass of the figure changes significantly. In smooth fabrics, the surface structure is visually indistinguishable, and the massive shape is perceived in a lighter way, which gives a positive result in designing products for a full figure. Smooth surfaces tend to have glare, but textured surfaces do not. In heavy textured, pile fabrics the figure seems more massive and heavier, such texture visually increases the shape. Very often, clothing designers are faced with the problem of combining different textured materials in one suit. The combination of materials with different textures in one model helps to reveal the author's artistic concept, achieve a variety of solutions, innovations in the approach to technological processing of the product, improve the performance qualities of the model, save expensive materials (for example, fur, leather, linen, etc.). Proportional solutions in the qualitative and quantitative combination of textures allow achieving artistic expressiveness of models. The use of various textures allows you to significantly expand the range of manufactured products. Each of the natural materials has its own special texture, even with a limited color scale: charcoal is characterized by matte velvetiness, wool - softness, cotton - matte, silk - exquisite shine, leather - plastic softness. Unpainted and unbleached materials of natural colors seem monotonous in their color range, but the richness of their shades evokes vivid associations with nature. As a result of their intensive use and good processing, highly artistic products are obtained. Modern aesthetic tastes require a logical and rational solution, functional expressiveness of texture and simplicity of products. In general, if we talk about the compatibility of fabrics by texture and the principles of their combination, then the general rule applies. The opposition of different textures enhances the effect of each of them. This technique will make different textures play together in a new way, emphasize their expressiveness due to the created contrast.

If an artist wants to convey the general state of nature in the forms of clothing and footwear intended for a given season, then he first of all identifies the psychological and compositional features of clothing and footwear for this season:

winter - the shape of the suit is massive, closed, the colors are saturated;

spring - the silhouette of the suit is lightweight, the colors are somewhat unnatural, although soft, light;

summer - the shapes of the suit are clearer, more defined, the colors are brighter than in spring and winter;

autumn - the texture of the material and constructiveness come to the fore in the suit. The colors are saturated, although the range is rather monotonous and calm (red-yellow-violet); black appears.

The material of the shoes varies in different seasons: in spring - smooth, shiny, light, light, soft leather, as if giving freedom to the foot;

in summer - soft leather combined with wooden decorations (chevrolet, nubuck, linen and cotton fabrics);

in autumn - suede and other pile leather;

in winter - matte or shiny leather in rich colours.

Each texture has the characteristics of a certain image. Smooth materials with a noble shine are used in elegant evening wear, for which pile fabrics, checkered, striped, and variegated fabrics are not suitable. Leather with a clearly expressed texture, such as crocodile or boa constrictor skin, is not suitable for evening shoes; it is advisable to use it in the manufacture of street and elegant daytime shoes.

Modern clothing materials are distinguished by a huge variety of textures and finishes. Fashion dictates not only new forms of clothing and colors, but also certain characteristics of fabrics, giving preference to smooth materials with a fine, weakly expressed texture, or materials with clearly expressed elements of texture, which are perceived as independent. Modern textile design often follows the path of imitation texture, so modern textile materials can look like reptile skin, suede or mirror, while maintaining the plastic properties of textiles.

The texture of materials is of great importance for determining the degree of volume of clothing, its weight, density. For example, the surface of materials with a pronounced texture gives volume to the suit, a smooth surface creates the impression of lightness and visually reduces the volume. The use of expressive textured surfaces is one of the techniques in creating a modern suit.

Texture is an active means of artistic expression and opens up enormous prospects in the search for fundamentally new images, styles and trends of Her Majesty Fashion.

Bibliographic References

Горячкова Марина Художественное проектирование костюма. Кишинэу: 2006 // Gorjačkovskaja Marina Hudožestvennoe proektirovanie kostjuma. Chisinau: 2006

Гусейнов Г. М., Ермилова В. В. и др. Композиция костюма. Москва. Академия. 2003 // Gusejnov G. M., Ermilova V. V. i dr. Kompozicija kostjuma. Moskva: Akademija. 2003.

Прушинская Ю.С., Герасимова Ю.Л., Перщукевич Г.В. Влияние фактуры на современный костюм. Международный студенческий научный вестник. 2018. №2. // Prušinskaja Ju.S., Gerasimova Ju.L., Peršukevič G.V. Vlijanie faktury na sovremennyj kostjum. Meždunarodnyj studenčeskij naučnyj vestnik. 2018. №2

Сафина Л.А., В.В. Хаматова, Л.М. Тухбатуллина. Дизайн костюма. Ростов н/Д:Феникс. 2006. // Safina L.A., V.V. Hamatova, L.M. Tuhbatullina. Dizajn kostjuma. Rostov n/D:Feniks. 2006.

Ridgewood, N.J. etc. Davison's textile "blue book": Davison Publishing Co.

Tavares de Melo, Isabela Marchi. Threading Art: the dynamics of costume design and costume studies. Virginia Commonwealth University, 2014.

Wright, Robert Harcourt. Modern textile design and production. London: National Trade Press.

STRUCTURE OF COLEOPTERA COMMUNITIES (INSECTA: COLEOPTERA) IN THE FOREST ECOSYSTEM

Elena ENCIU

<http://orcid.org/0000-0002-7587-0401>

Moldova State University, Chisinau

Nina TĂLĂMBUȚĂ

<http://orcid.org/0000-0003-3740-4335>

Free International University of Moldova (ULIM), Chisinau

Abstract

The researches were carried out during the vegetation period of 2023 in Oak forest with ash and lime mixture of the Codrii Scientific Reserve. The investigated coleopterans were collected using a Barber soil trap. Eight extractions of 10 samples each were performed.

As a result of the researches carried out in the Oak forest with ash and lime mixture of the Codrii Scientific Reserve it was established that the coleopteran fauna (Insecta, Coleoptera), includes 48 species, with a total of 780 specimens belonging to 25 genera and 5 families (Carabidae, Scarabaeidae, Silphidae, Geotrupidae and Lucanidae). Of the species identified, 4 have been found to be rare and threatened with extinction: *Carabus ullrichi*, *Carabus violaceus* (Carabidae); *Lucanus cervus* (Lucanidae) and *Oryctes nasicornis* (Scarabaeidae), these being included in the Red Book of the Republic of Moldova (3rd edition).

The analysis performed according to the type of nutrition of the species reported showed the dominance of the zoophages species, followed by the necrophages and coprophages, the least numerous being the phytophages and xylophages species. According to the spreading area, the European, Transpalearctic and Vestpalearctic species are dominant, and a small number of species belongs to the Euro-Siberian, Eurocaucasian, Holarctic, Euro-Mediterranean and Mediterranean groups.

Based on the analysis of the influence of the ecological parameters on the coleopterans collected in the Oak forest with ash and lime mixture, there have been identified 2 adudent eudominant species, characteristic of the studied ecosystem: *Carabus coriaceus* and *Necrophorus vespilloides*,

Keywords: Coleopteran, species diversity, ecological parameters, trophic spectrum.

Introduction

The assessment and rational utilization of biological diversity is one of the main concerns of contemporary society, and its conservation is essential for maintaining ecological balance in nature and for the sustainable development of socio-economic systems.

Anthropogenic changes, such as increasing population density and the accelerated use of natural ecosystems, cause transformations and often lead to profound degradation of these areas. These changes, along with climate change observed in recent years in the country (dry winters that are not very cold, drought-stricken summers, and insufficient precipitation), result in alterations to the structure of beetle communities in forest ecosystems (Neculiseanu 325; Manic 146).

The "Codrii" Scientific Reserve mainly represents the forests of Central and Western Europe. In this reserve, favorable conditions have been created for the growth and reproduction of fauna from the Carpathian and Balkan Mountains and from Asia (Postolache 1995: 220; Postolache 2018: 212). It covers an area of 17,475.8 hectares (720 hectares are a strictly protected zone, 4,455.8 hectares are a buffer zone, and 123,000 hectares are a transition zone).

Vegetația silvică este reprezentată prin păduri de foioase de tipul celor din Europa Centrală (stejar, gorun, fag, tei, frasin, carpen, ulm, plop, salcie, arțarul etc.) Aceste păduri bătrâne sunt importante atât ca resurse moștenite, cât și ca exemple de ecosisteme autoreglatoare (Baban 2006: 164; Baban 2012: 67).

Material and methods

Scientific research was conducted during the 2023 vegetation period in the oak forest with lime and ash in the strictly protected area of the Codrii Scientific Reserve. This ecosystem is spread over small areas

like strips on the middle parts of the east and west slopes, but predominantly on the southwest exposures, on grey forest soils. The tree composition in the first layer is dominated by sessile oak (*Quercus petraea*), silver lime (*Tilia tomentosa*), and European ash (*Fraxinus excelsior*). The second layer frequently includes field maple, sycamore maple, hornbeam, service tree, and elm. The shrub layer is well developed with a closure degree of 0.1-0.2; the herbaceous layer covers the soil at 30-80%, which varies.

The investigated beetles were collected using Barber soil traps, with 8 extractions of 10 samples each. A total of 780 edaphic beetle specimens were collected and analyzed. The determination of forest beetles was carried out using the МБС-10 binocular microscope, based on specialized identification keys and bibliographic sources.

The synecological analysis was based on estimating ecological parameters: abundance (A), dominance (D), constancy (C), and (W) the ecological significance index (Stan 117; Simionescu 181).

Results and discussions

As a result of the investigations, new data were obtained regarding the faunistic composition, some ecological aspects, as well as the ecological parameters of edaphic beetles in the oak forest with lime and ash. A total of 780 beetle specimens were collected, belonging to 48 species from 25 genera and 5 families (Carabidae, Silphidae, Scarabaeidae, Lucanidae, and Geotrupidae).

Among the investigated species, 4 were found to be rare and threatened with extinction: *Carabus ullrichi*, *Carabus violaceus* (Carabidae), *Lucanus cervus* (Lucanidae), and *Oryctes nasicornis* (Scarabaeidae), all of which are included in the Red Book of the Republic of Moldova (3rd edition).

Based on trophic preferences, it can be noted that the edaphic beetle fauna of the oak forest with lime and ash is composed of 6 trophic groups: zoophages, mixophages, phytophages, necrophages, coprophages, and xylophages. The majority consists of the zoophages group with 20 species (42%), followed by necrophages with 11 species (22%). In descending order, the phytophages and coprophages each have 6 species (13%), xylophages have 3 species (6%), and mixophages have 2 species (4%) (Fig. 1).

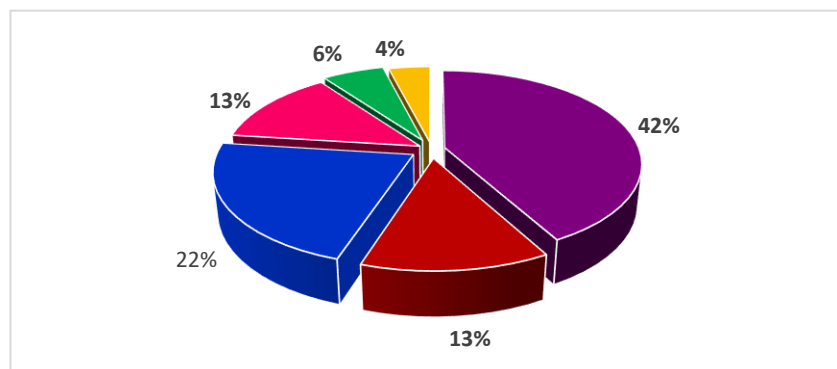

Fig. 1. Trophic spectrum of beetles in the Oak forest with lime and ash.

According to their distribution range, the beetles in the oak forest with lime and ash are attributed to 8 zoogeographical elements, with a predominance of Trans-Palaeartic species (16 species), followed by European species (11 species), which together represent 50% of the collected species. A smaller number of species belong to the West-Palaeartic (6 species), Euro-Caucasian (5 species), Euro-Siberian (4 species), Holarctic (3 species), Euro-Mediterranean (3 species), and Mediterranean (1 species) elements (Fig. 2).

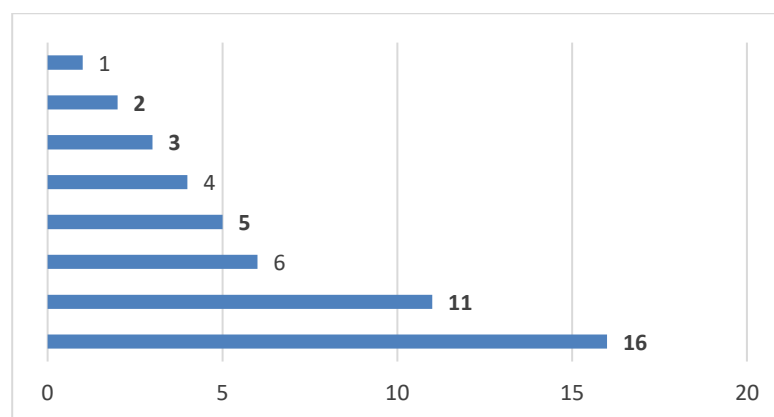

Fig. 2. Geographical distribution of the investigated beetles

The analysis of ecological parameters (abundance, constancy, and dominance) and synthetic parameters (ecological significance index) of beetle communities in this forest ecosystem highlighted the following: The abundant and dominant species were found to be *Carabus coriaceus* (163 specimens) (20.9%) and *Necrophorus vespilloides* (159 specimens) (20.38%) – both classified as eudominant (D₅). The dominant species (D₄) included *Carabus convexus* (42 specimens) (5.38%) and *Silpha carinata* (39 specimens) (5.0%). Seven other species were subdominant (D₃), ten species were recedent (D₂), and twenty-seven species were subrecedent (D₁).

The highest constancy (C₄) values were recorded for *Carabus coriaceus* (66.67%), categorizing it as a constant species. Two species were accessory (C₂), while the remaining forty-five species were accidental (C₁).

Species characteristic of this forest, which recorded the highest values of the ecological significance index, were *Carabus coriaceus* (13.94%) and *Necrophorus vespilloides* (5.76%) – both classified as W₄-W₅. Twelve species were found to be accessory (W₂-W₃) and thirty-four species were accidental (W₁) (tab. 1).

Table 1. Structure of beetle communities in the Oak Forest with lime and ash mix

Nr.	Species	A	D		C		W		Trophic spectrum	Areal
			%	Class	%	Class	%	Class		
1.	<i>Carabus coriaceus</i> Kraatz, 1887	163	20,9	D ₅	66,7	C ₃	13,94	W ₅	zoophagous	E
2.	<i>Necrophorus vespilloides</i> Herbst, 1784	159	20,38	D ₅	28,3	C ₂	5,76	W ₄	zoophagous	TP
3.	<i>Carabus convexus</i> Fabricius, 1775	42	5,38	D ₄	32,8	C ₂	1,76	W ₃	zoophagous	ESb
4.	<i>Silpha carinata</i> Herbst, 1783	39	5,00	D ₄	15,2	C ₁	0,76	W ₂	necrophagous	Hol.
5.	<i>Phosphuga atrata</i> (Linnaeus, 1758)	36	4,61	D ₃	8,3	C ₁	0,38	W ₂	necrophagous	TP
6.	<i>Nicrophorus investigator</i> (Zettersted, 1824)	30	3,84	D ₃	9,1	C ₁	0,35	W ₂	necrophagous	E
7.	<i>Molops piceus</i> (Panzer, 1793)	27	3,46	D ₃	8,3	C ₁	0,28	W ₂	zoophagous	E
8.	<i>Carabus cancellatus</i> Illiger, 198	25	3,20	D ₃	6,4	C ₁	0,20	W ₂	zoophagous	ESb
9.	<i>Pterostichus melanarius</i> (Illiger, 1798)	23	2,95	D ₃	6,4	C ₁	0,20	W ₂	zoophagous	ESb

10.	<i>Abax paralellus</i> (Duftschmid, 1812)	22	2,82	D ₃	8	C ₁	0,23	W ₂	zoophagous	E
11.	<i>Onthophagus fracticornis</i> Preyssler, 1790	18	2,30	D ₃	5,3	C ₁	0,20	W ₂	coprophagous	TP
12.	<i>Carabus excellens</i> Kraatz, 1887	16	2,05	D ₂	8,5	C ₁	0,12	W ₂	zoophagous	E
13.	<i>Onthophagus coenobita</i> (Herbst, 1783)	14	1,80	D ₂	6,2	C ₁	0,11	W ₂	coprophagous	TP
14.	<i>Abax paralellopedus</i> (Oill., Miter., 1783)	14	1,80	D ₂	6,4	C ₁	0,11	W ₂	zoophagous	E
15.	<i>Nicrophorus vespillo</i> (Linnaeus, 1758)	13	1,67	D ₂	6,4	C ₁	0,1	W ₁	necrophagous	Hol.
16.	<i>Ophonus gammeli</i> (Schauberger, 1933)	11	1,41	D ₂	4,8	C ₁	0,07	W ₁	phytophagous	E
17.	<i>Onthophagus verticicornis</i> Leichartig, 1781	10	1,28	D ₂	6,2	C ₁	0,06	W ₁	coprophagous	ECauc.
18.	<i>Onthophagus ovatus</i> (Linnaeus, 1758)	9	1,15	D ₂	4,6	C ₁	0,03	W ₁	coprophagous	TP
19.	<i>Brachinus crepitans</i> (Linnaeus, 1758)	8	1,03	D ₂	4,6	C ₁	0,03	W ₁	mixophagous	VP
20.	<i>Onthophagus taurus</i> Schreber, 1759	7	0,90	D ₂	6,2	C ₁	0,04	W ₁	coprophagous	TP
21.	<i>Oiceoptoma thoracicum</i> (Linnaeus, 1758)	7	0,90	D ₂	4,8	C ₁	0,03	W ₁	necrophagous	Hol.
22.	<i>Carabus arcensis</i> Herbst, 1784	6	0,77	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	zoophagous	TP
23.	<i>Carabus ullrichi</i> Germar, 1824	6	0,77	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	zoophagous	E
24.	<i>Platynus assimile</i> (Paykull, 1790)	6	0,77	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	zoophagous	TP
25.	<i>Ophonus rufibarbis</i> (Fabricius, 1792)	6	0,77	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	phytophagous	TP
26.	<i>Nicrophorus humator</i> Olivier, 1790	6	0,77	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	necrophagous	ECauc.
27.	<i>Anoplotrupes stercorosus</i> Scriba, 1791	5	0,64	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	coprophagous	ESb
28.	<i>Tanatophilus rugosus</i> (Linnaeus, 1758)	5	0,64	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	necrophagous	TP
29.	<i>Cychrus caraboides</i> (Linnaeus, 1758)	4	0,51	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	zoophagous	E
30.	<i>Amara ovata</i> (Fabricius, 1792)	4	0,51	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	phytophagous	TP
31.	<i>Pterostichus oblogopunctatus</i> (Fabricius, 1787)	4	0,51	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	zoophagous	TP
32.	<i>Silpha obscura</i> Linnaeus, 1758	4	0,51	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	necrophagous	TP

33.	<i>Harpalus rubripes</i> (Duftschmid, 1812)	4	0,51	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	phytophagous	VP
34.	<i>Abax carinatus</i> (Duftschmid, 1812)	3	0,39	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	zoophagous	E
35.	<i>Harpalus tardus</i> (Linnaeus, 1758)	3	0,39	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	phytophagous	TP
36.	<i>Necrodes littoralis</i> Linnaeus, 1758	3	0,39	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	necrophagous	ECauc.
37.	<i>Pterostichus niger</i> (Schaller, 1783)	2	0,26	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	zoophagous	VP
38.	<i>Harpalus tenebrosus</i> (Duftschmid, 1812)	2	0,26	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	phytophagous	EMed.
39.	<i>Silpha tristis</i> Illiger, 1798	2	0,26	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	necrophagous	ECauc.
40.	<i>Dorcus parallelopedus</i> Linnaeus, 1758	2	0,26	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	xylophagous	ECauc.
41.	<i>Lucanus cervus</i> Linnaeus, 1758	2	0,26	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	xylophagous	EMed.
42.	<i>Oryctes nasicornis</i> Linnaeus, 1758	1	0,13	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	xylophagous	TP
43.	<i>Agonum glacillipes</i> (Duftschmid, 1812)	1	0,13	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	zoophagous	VP
44.	<i>Carabus violaceus</i> Dejean, 1826	1	0,13	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	zoophagous	E
45.	<i>Brachinus psophia</i> Serville, 1812	1	0,13	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	mixophagous	VP
46.	<i>Anchomenus dorsale</i> (Pontoppidan, 1763)	1	0,13	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	zoophagous	TP
47.	<i>Pterostichus hungaricus</i> Dejean, 1828	1	0,13	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	zoophagous	Med.
48.	<i>Poecilus cupreus</i> (Linnaeus, 1758)	1	0,13	D ₁	2,3	C ₁	0,01	W ₁	zoophagous	VP

* *The numbering of the species in the table is the done in descending order of abundance*

Abbreviations: E – European; TP – Transpalearctic, VP – Vestpalearctic; Esb – Eurosiberian; Hol. – Holarctic; ECauc. – Eurocaucasian; EMed. – Euromediterranean; Md – Mediterranean.

By analyzing the synthetic ecological indices, it was established that in the studied forest ecosystem, the values of the Shannon diversity index were higher during the spring (end of May – beginning of June) – 0.96-0.91; in the summer period (July), it recorded almost the same values. In autumn, a decrease in diversity indices was observed, as during this period, the activity of pedobiont beetle species reduces, resulting in very few individuals being captured in the traps.

The obtained data confirm that the forest ecosystem, being a self-regulating system, supports a rich beetle fauna. The number and variation of species in this ecosystem are conditioned not only by the variety, periodic or spatial modification of the main abiotic elements of the ecological substrate, but also by their optimal presence, particularly the heat, humidity, salinity, and the favorable ratios between them.

Conclusions

The beetle fauna identified in the oak forest with lime and ash mix was represented by 48 species belonging to 25 genera and 5 families, of which 4 were found to be rare and threatened with extinction: *Carabus ullrichi* Germar 1824, *Carabus violaceus* Linnaeus, 1758 (Carabidae); *Lucanus cervus* Linnaeus 1758 (Lucanidae) and *Oryctes nasicornis* Linnaeus, 1758 (Scarabaeidae), which are included in the third edition of the Red Book of the Republic of Moldova. As a result of the analysis of ecological

parameters on the investigated edaphic beetles, it was found that two species were characteristic of the forest ecosystem, 12 species were companions, and 34 species were accidental.

According to their trophic preferences, the most numerous groups was the zoophagous one, consisting of 42% (20 species) of the total identified species, followed by the necrophagous group, with 22% (11 species). An equal number of species were recorded in the phytophagous and coprophagous groups (6 species each; 13%). Xylophagous beetles were represented by 3 species (3%), and mixophagous beetles by 2 species (4%). In terms of distribution range, the predominant species were Transpalearctic (16 species), European (11 species), and West Palearctic (6 species).

Bibliographic References

- Baban, Elena. Diversitatea coleopterelor din ecosistemele forestiere ale Podișului Moldovei Centrale. In: Muzeul Olteniei. Oltenia. Studii și comunicări. Științele Naturii. Oltenia, Craiova 2006, vol. XXII, pp. 164-169.
- Baban, Elena. Diversity of coleopterans (Coleoptera: Carabidae, Rhysodidae, Silphidae, Scarabaeidae, Cucujidae, Cerambycidae) from the „Codri” scientific reserve of the Republic of Moldova. In: Muzeul Olteniei. Oltenia. Studii și comunicări. Științele Naturii. Oltenia, Craiova 2012, vol. XXVIII/2, pp. 67-73.
- Manic, Ștefan, Manic Gheorghe, Derjanschi Valeriu. Conspectul diversității biologice. Rezervația Codrii. Chișinău: Editura Știința, 2011.
- Neculiseanu, Zaharia. Carabidele (Coleoptera, Carabidae) din Republica Moldova. Chișinău: Editura Print-Caro, 2021.
- Postolache, Gheorghe. Vegetația Republicii Moldova. Chișinău: Editura Știința, 1995.
- Postolache, Gheorghe, Lazu Ștefan. Ariile naturale protejate de stat. Rezervații silvice. Chișinău: Editura Știința, 2018.
- Simionescu, Viorica. Lucrări practice de ecologie. Iași: Editura „Al. I. Cuza”, 1984, pp. 174-190.
- Stan, Gheorghe. Metode statistice cu aplicații în cercetări entomologice. In: Societatea Lepidopterologica Română, Buletin de informare, Cluj-Napoca, 1994, vol. 5(2), pp. 113-126.

PARTICULARITIES IN THE STRUCTURE OF THE PERIOSTEUM OF AUTOPODIAL BONES IN CATTLE

Valeriu ENCIU

<http://orcid.org/0000-0002-1941-1323>
Technical University of Moldova, Chisinau

Oleg MELNYK

<http://orcid.org/0000-0002-0296-5426>
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Abstract

This paper presents the research results on the structure of the periosteum of autopodial bones in cattle at different stages of postnatal development. The periosteum is one of the components of bone as an organ. Covering the bone externally, it serves not only a protective function but also a trophic one, facilitated by a well-developed nervous apparatus, blood vessels, and lymphatic vessels. The correlation between different structural elements forming the periosteal layers changes throughout the animal's life. In newborns and young animals, the elastic fibrous layer is better defined, containing more elastic fibers and cellular structures of the cambial layer (osteoblasts), which contribute to bone formation during this phase of osteogenesis. In animals aged 10-13 years, the periosteum undergoes involution, with the inner layer being less prominent due to the disappearance of cambial cells. Depending on the development stage and histological structure of the periosteum of the thoracic and pelvic autopodial bones in cattle, three types of periosteum have been identified.

Keywords: cattle, autopodia, periosteum, periosteum growth dynamics.

Introduction

The connective membranes, including the periosteum, cover various organs and are so closely connected with the structures and functions of the organs they cover that they can be considered indispensable components. This is evidenced by numerous data referring to the trophic, barrier, regenerative, and delimiting functions of connective membranes. The periosteum, which is one of the essential components of bone, also has drainage functions and, at different stages of ontogenesis, osteogenesis (Beșliu 58; Poburnaia 169; Cătereniuc 236; Лопотенку 154).

Except for the articular surfaces, the periosteum covers the surface of all bones and at the junction of two or more bones, the periosteum transitions into the fibrous layer of the articular capsule. Thus, due to the periosteum, bone tissue does not come into contact with other organs. The thickness of the periosteum is not uniform in different parts of the bone or regions of the skeleton and depends on the nature of the adjacent tissues. Tendons, ligaments, fasciae, and articular capsules insert into the periosteum (Coțofan 2000: 88; Coțofan 2007: 256).

Clinical experience, accumulated alongside numerous experimental studies, indicates a close connection between the progression of multiple bone tissue conditions and the state of the periosteum. The state of the periosteum significantly influences the processes of development, growth, and regeneration of bone tissue in cases of fractures or other traumas. (Борисевич 58; Enciu 2008: 583; Кириллов 25; Gâscă 218; Step 427).

Material and methods

Chișinău, the abattoirs in Orhei and Cimișlia. The animals came from farms and the private sector in the Republic of Moldova. The study included Red Steppe and Black Spotted cattle breeds, with good and satisfactory fattening conditions, correct physical appearance, and healthy development. The maintenance and feeding conditions adhered to zootechnical standards. The age of the animals was determined based on accompanying documents from the farms where they were sourced.

The object of the research was the periosteum of the thoracic and pelvic autopodial bones collected from animals of different sexes and ages (ranging from 2-month-old calves to mature animals aged 13 years). The histoarchitecture of the substrate was studied using histotopograms from periosteum stained with hematoxylin-eosin for general histotopographic orientation. Van-Gieson staining highlighted picrofuchsinophilic collagen fibers. In the histological sections, connective tissue-stained bright red with acid

fuchsin. The microstructure of the fibrous elements of the periosteum was revealed using silver nitrate impregnation techniques on lamellar preparations and cryosections, following E. I. Rasskazova and the Bielschowsky-Gross method.

Results and discussions

Our research results confirm the existing opinion that the periosteum is composed of connective tissue with thick fibers. In the periosteum of most bones of the autopodia, two layers were identified: an external adventitial layer and an internal fibroelastic layer (fig. 1), which aligns with data from the specialized literature.

In mature animals, where the bone growth process is complete, a very small number of cambial cells are found. Thus, the presence or absence of cambial elements in the periosteum of bones is determined by the functional state of the bone tissue itself, and by the phase of growth or regeneration. Since the periosteum occupies a boundary position between the active components of the support and movement apparatus (skeletal muscles) and the passive ones (bone tissue), the structure of its layers presents differential characteristics.

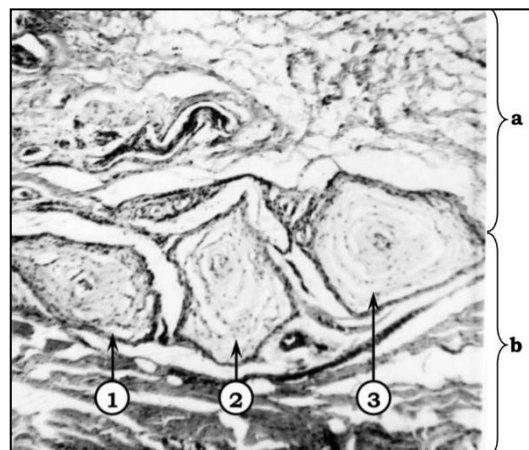

Fig. 1. Cross-section through the periosteum of the distal epiphysis of the metatarsus: a - *adventitial layer*; b - *fibroelastic layer*; 1, 2, 3 - *Vater-Pacini lamellar corpuscles*. Cow, 6 years old. Hematoxylin-eosin staining, x90.

The adventitial layer, the exterior of the periosteum of the autopodia bones in cattle, is composed of dense, disordered fibrous connective tissue, containing strands of loose tissue infiltrated with adipose cells. This layer features fibrous bundles made up of collagen fibers oriented in various directions, often intersecting. The adventitial layer has few cellular elements, and its structure can vary even within the same bone. Where muscles and other loose tissues attach, it is well-structured, while in areas where ligaments and joint capsules fixate, the structure is denatured. At tendon attachment sites, the adventitial layer is significantly thinned or may be absent.

This layer is rich in blood vessels and nerves, with higher density at muscle attachment points. The vasculo-nervous elements form networks of various configurations and complexities here. Some of these vasculo-nervous formations penetrate into the deep layer of the periosteum and the bone tissue itself (fig. 2).

The deep fibroelastic layer is characterized by fine collagen fibers predominantly oriented longitudinally, capable of forming anastomotic connections. The parallel trajectory of the collagen fibers gives this layer a laminated appearance (fig. 3). The fibroelastic layer exhibits structural differences at the diaphyses and epiphyses. At the diaphysis, where there are no tendon, muscle, capsule, or ligament insertions, the circularly disposed fibers do not penetrate the compact bone, allowing the periosteum to be easily detached from the bone structure.

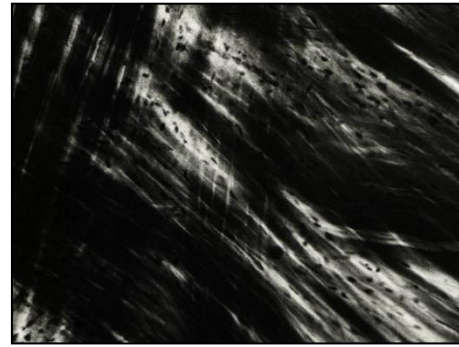
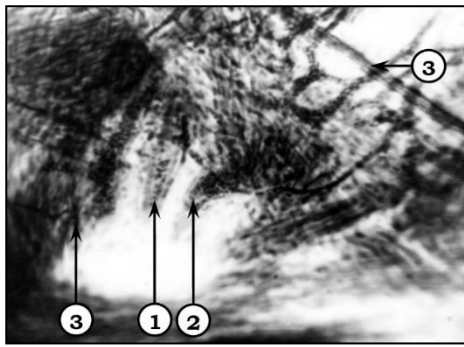

Fig. 2. Penetration of the vasculo-nervous bundle from the periosteum into the nutrient foramen (proximal epiphysis of the metacarpus): 1 - artery; 2 - veins; 3 - nerve fibers. Bull, 2 years old. Silver impregnation (after E.I. Rasskazova), x240.

Fig. 3. Trajectory of collagen fibers in the fibroelastic layer of the periosteum of the proximal epiphysis of the metatarsus. Bull, 2 years old. Silver impregnation (after E.I. Rasskazova), x240.

At the epiphyses of the metapodia and phalanges, the periosteum shows local structural variations. Here, the fibrous bundles are not arranged circularly but rather perpendicularly and obliquely to each other, creating interwoven strands, which gives this region a robust structure. Many of the collagen fibers extend into the compact bone layer, making the epiphyseal periosteum difficult to separate from the bone (fig. 4). Near the outer layer, multiple fibrous structures are evident, while cellular elements are detected in the deeper fibroelastic layer.

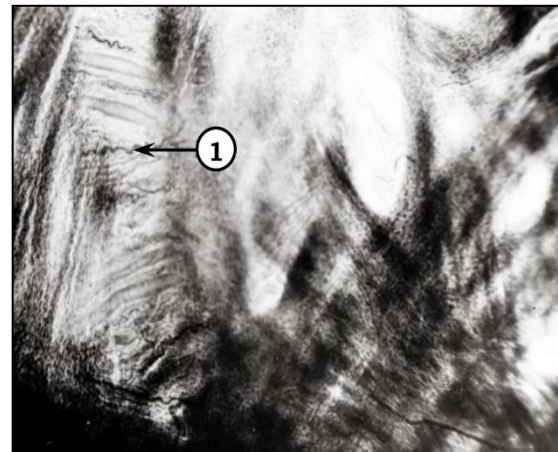

Fig. 4. Collagen fibers arranged perpendicularly at the insertion point of the tendon on the metacarpal tuberosity. Heifer, 2 years old. Silver impregnation (after Bielschowsky-Gross), x200.

Fig. 5. Adventitial layer of the periosteum of the first phalanx. 1 - solitary nerve fibers. Cow, 4 years old. Silver impregnation (after Bielschowsky-Gross), x200.

The density of blood vessels is lower than in the adventitial layer, and their trajectory is oriented along the collagen fibers. The vascular bed of the deep layer is represented by capillaries, arterioles, and venules, while the nerve network consists of nerve bundles of varying thicknesses and solitary nerve fibers (fig. 5).

The correlation between the two layers of the periosteum changes at different stages of the animal's life. In newborns and young animals, the fibroelastic layer is more prominent, with a high content of elastic fibers and cellular elements, which is likely closely linked to the osteogenic function of the periosteum during this period. In animals aged 10-12 years, the periosteum undergoes an involution process, the deep layer becomes difficult to distinguish, and cambial cells are rarely detected. The adventitial layer becomes thicker, the number of collagen fibers increases, and they are more compactly arranged. There is a thinning of the vascular bed, especially of the arterial vessels. With age, the color of the periosteum also changes. In young animals, the periosteum is shiny, whitish, with a pearly hue. In animals aged 11-13 years, the periosteum takes on a yellowish or yellow-grayish hue.

Depending on the thickness of the periosteum and microscopic structural differences in different regions of the autopodia, using the classification of P.A. Kovalsky (1949), we identified three types of

periosteum. The first type is located in areas free from ligamentous-tendinous insertions. This type contains many cellular elements, and collagen bundles are compactly arranged. The second type is found near the insertion points of tendons, ligaments, and joint capsules into the periosteum. The direction of the collagen fibers becomes radial, with some interweaving with the fibers of the tendons, securing the periosteum tightly to the bone tissue. The third type represents remnants of periosteum at the insertion points of tendinous fibers of muscles. Such periosteum is found on the flexor and extensor prominences of the middle and distal phalanges (fig. 6, 7, 8).

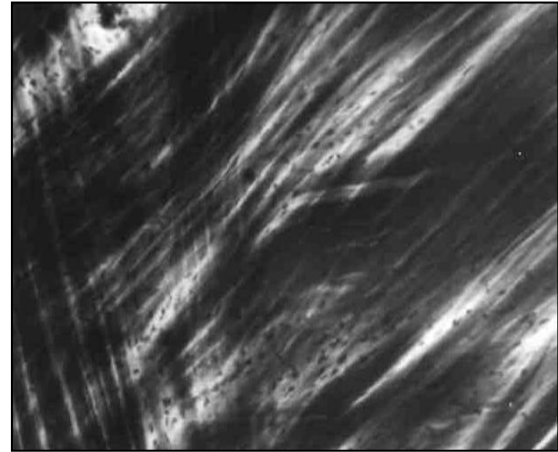

Fig. 6. Structure of the first type of periosteum. Dorsal face of the diaphysis of the metatarsal bones. Bull, 2 years old. Silver impregnation (after E.I. Rasskazova), x240.

Fig. 7. Structural aspects of the second type of periosteum. Dorsal face of the proximal epiphysis of the metacarpal bones. Bull, 2 years old. Silver impregnation (after E.I. Rasskazova), x240.

Additionally, intermediate forms can be structurally identified. For example, the periosteum of the metapodial bones on the palmar and plantar surfaces occupies a transitional position between the first and second types of periosteal structure. In these areas, the periosteum is more compact and difficult to detach from the bone (fig. 9).

The structural characteristics of the periosteum of the autopodia bones in bovines are induced not only by the bones' own architecture but also by the nature of the adjacent tissues, the mode of insertion of muscles, fasciae, tendons, ligaments, and other fibrous structures on the bone surfaces, as well as their functional role and activity.

Through our research, we managed to observe the development and growth process of the periosteum depending on the animals' age and demonstrated that the periosteum exhibits different thicknesses. Thus, in three-month-old fetuses, the periosteum appears as fine membranes that are difficult to detach from the organizing autopodia bones. The periosteal layers are poorly differentiated during this period (fig. 9).

At six months of intrauterine development, the periosteum's thickness increases, becoming more compact and resembling a whitish film where the two layers—adventitial and fibroelastic—are already well defined

In the last three months of gestation, fetuses are characterized by intensive growth of all organ systems, including bones and their periosteum. In the epiphyseal regions, it is thicker than in the diaphyseal regions. On the palmar and plantar faces of the autopodia bones, the periosteum is thicker than on the dorsal face.

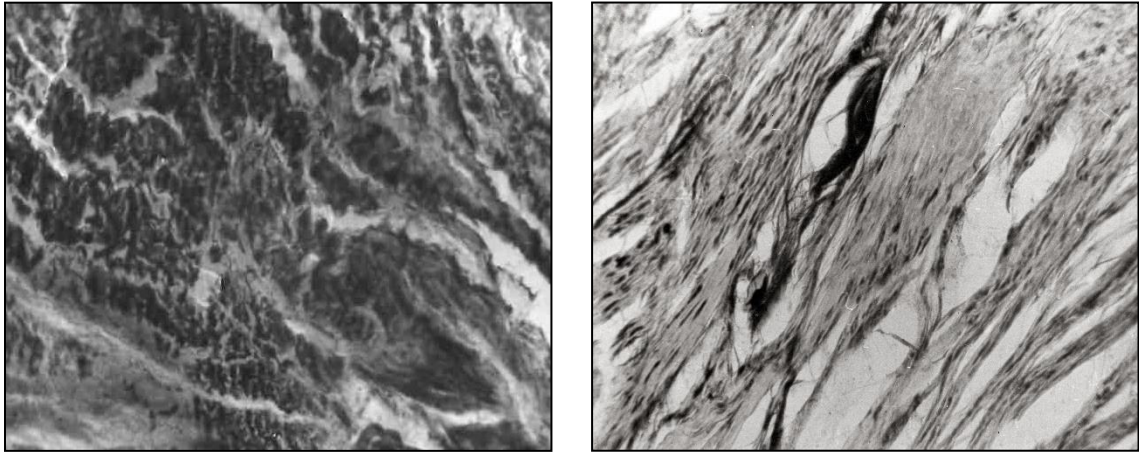

Fig. 8. Structure of the third type of periosteum. Dorsal face of the middle phalanx. Bull, 2 years old. Silver impregnation (after E.I. Rasskazova), x240.

Fig. 9. Structure of the intermediate type of periosteum. Plantar face of the metatarsal. Cow, 4 years old. Silver impregnation (after E.I. Rasskazova), x240.

The dynamics of the periosteum thickness growth at the epiphyseal and diaphyseal levels of the metapodial bones in ontogenesis are graphically represented in fig. 10 and 11. From these figures, we can conclude that the most intensive thickness growth is recorded at the end of the fetal period. During the first year of postnatal life, the periosteum thickness indices continue to increase.

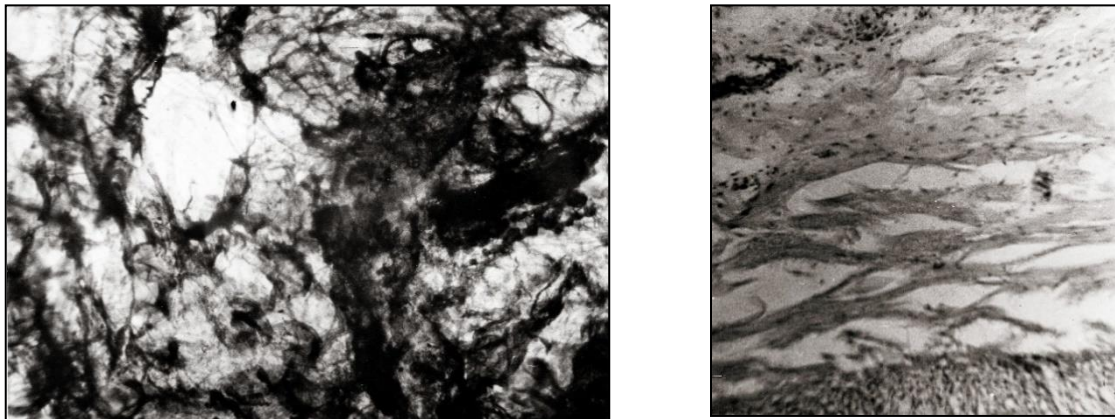

Fig. 10. Structural aspect of the periosteum in 3-month-old fetuses. Dorsal epiphysis of the metacarpal. Silver impregnation (after E.I. Rasskazova), x240.

Fig. 11. Cross-section through the periosteum of the metatarsal diaphysis. Fetus, 6 months. Hematoxylin-eosin staining, x240.

According to our observations, the increase in periosteum thickness in cattle continues until the age of 4-5 years. Then, as the animal ages, the periosteum becomes thinner, poorer in fibers, and cellular elements.

The periosteum of the autopodial bones in cattle is notably thick (3.0 mm and more), especially at the epiphyses of the metapodials of the first and second phalanges, where the ligaments, tendons, and joint capsules insert. The periosteum of the basipodial bones reaches a maximum thickness of 3.2 mm and is very difficult to remove from the bone tuberosities, only coming off in thick fibrous layers. The periosteum can be more easily removed from the middle portion of the calcaneus. The adventitious layer at the other basipodial bones is either poorly developed or may be absent.

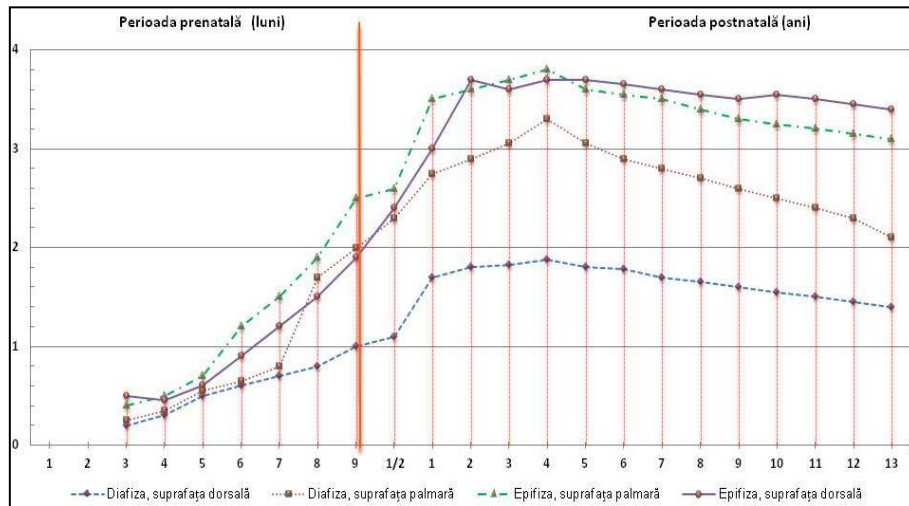

Fig. 12. Dynamics of periosteum thickness growth in metacarpal bones.

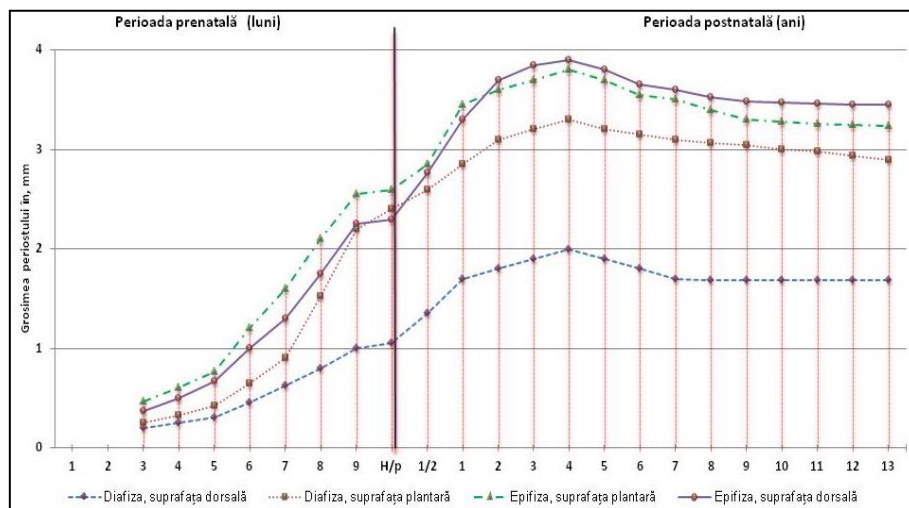

Fig. 13. Dynamics of periosteum thickness growth in metatarsal bones.

In areas without tendon-ligament attachment to the bones, the periosteum is much thinner (1.0 – 2.0 mm), shows a bilayered structure, and detaches easily from the bones. The thinnest periosteum (0.5 mm or less) covers the first and second phalanges on the dorsolateral, palmar, and plantar surfaces, as well as the solar surface of the distal phalanx, which is oriented toward the digital cushion.

Conclusions

1. Depending on the histological structure of the periosteum of the bones of the thoracic and pelvic autopodia, three types were identified *type I* – the periosteum arranged in the places free from the insertion of the ligament apparatus and tendons of the muscles with a thickness of 1.66 – 2.85 mm. This type covers the diaphyses of the autopodia bones; *type II* – has the greatest thickness – 3.19-3.90 mm, covers the carpal, tarsal bones, epiphyses of the metacarpals and metatarsals at the insertion site of the tendons of the muscles, ligaments and joint capsules; *type III* – was highlighted in the insertion sites of the tendinous fibers of the muscles which was detected at the bony tubercles of the carpal and metacarpal bones and at the interdigital face of the proximal and middle phalanges.
2. The differentiation process of the periosteum layers and the histoarchitectonics of the fibrous formations of the autopodia bones in cattle depends on the age of the animal, the location of the formations on the bone, the mechanical load and the functional importance of these structures

Bibliographic References

- Beșliu Eugen, Ionița Andrei. Aparatul neurovascular al periostului falangelor distale ale degetelor mâinii. In: Anale Științifice ale USMF „Nicolae Testemițanu”. Chișinău, 2001, vol.1, pp. 56-63.
- Catereniuc Ilie. Morfologia aparatului neurovascular al complexului hepatoligamentar. Chișinău: Editura USMF, 2010.
- Coțofan Vasile, Enciu Valeriu, Damian Aurel, Palicica Radu. Anatomia animalelor domestice. Vol. III. Aparatul circulator. Sistemul nervos. Timișoara: Editura Orizonturi Universitare, 2000.
- Coțofan Vasile, Enciu Valeriu, Damian Aurel, Palicica Radu. Anatomia animalelor domestice. Vol. II. Organologie (Manual pentru instituții superioare de învățământ). Timișoara: Editura Orizonturi Universitare, 2007.
- Enciu Valeriu. Topography of the receptors areas of periosteum bones of pelvic autopodium in cattle. In: Scientific works, C Series, LIII, Veterinary medicine. Bucharest: 2008, pp. 580-586.
- Gâscă Dumitru. Studiul anatomo-clinic al afecțiunilor podale la bovine în diferite sisteme de creștere. In: Simpozion științific internațional „35 ani de învățământ superior medical veterinar din Republica Moldova”, Chișinău, 2009, pp. 216-221.
- Poburnaia Elena. Inervația periostului oaselor antebrațului la om. In: Problemele actuale ale morfologiei. Materialele Conferinței științifice internaționale dedicată centenarului profesorului B.Z. Perlin. Chișinău, 2012, pp. 167-171.
- Step David, Smith Robert. Nonrespiratory Diseases of Stocker Cattle. In: Veterinary clinics of North America. Vol. 22, Nr. 2, Saunders, Philadelphia, 2006, pp. 425-429.
- Борисевич Виктор. Цитомегаловирусная инфекция копытцев у коров. В: Вісник державного вищого навчального закладу «ДАУ». Науково-теоретичний збірник. №2 (19) т. 2, Житомир, 2007, сс. 58-63.
- Кириллов Анатолий. Лечение крупного рогатого скота с гнойным пододерматитом. В: Ученые записки. «Витебская ордена «Знак Почёта» Государственная Академия Ветеринарной Медицины», Том 45, выпуск 2, ч. 1, Витебск 2007, сс. 23-26.
- Лопотенку Елена. Иннервация надкостницы костей кисти. В: Актуальные вопросы морфологии. Труды Международной научной конференции посв. 100-летию со дня рождения проф. Б.З. Перлина. Кишинёв, 20-22 сентября 2012, сс. 151-159.

THE "HEALING ENVIRONMENT" CONCEPT IN REHABILITATION TECHNOLOGIES

Ion MEREUTA

<https://orcid.org/0000-0002-9711-5351>

Moldova State University, Institute of Physiology and Sanocreatology

Vasile FEDASH

<https://orcid.org/0000-0003-2129-6413>

*Free International University of Moldova (ULIM),
Moldova State University, Institute of Physiology and Sanocreatology*

Anatolie BACIU

<https://orcid.org/0000-0003-1966-4176>

*Moldova State University, Institute of Physiology and Sanocreatology,
Tiraspol State University (based in Tiraspol)*

Abstract

The work is a review and synthesis on searching of conceptual solutions in creating environmental conditions that ensure the promotion of a successful and more effective rehabilitation program. Programs based on the creation of a healing environment in hospitals and rehabilitation centers contain great potential for the development of new approaches and technologies for targeted enhancement of the functionality and adaptability of weakened and damaged systems.

Key words: healing environment, sensory architecture, rehabilitation technologies

Introduction

Any form of behavior of a social individual is strongly influenced by the environment created during everyday life: in the family, at school, in a collective or work group, or in a public place. Modern achievements in the field of research and development of Life Sciences and Physical Medicine demonstrate that for the improvement of technologies for rehabilitation and maintenance of occupational capabilities, great innovative efforts are needed, based primarily on the creation of an environment, which promotes functionality and adaptability, mental and physical health.

The paramount importance of safety in the concept of a "healing environment"

Security is essential in technologies to create a healing environment. Certainly, the creation of a suitable environment in a treatment and rehabilitation institution is one of the most important tasks of training, instruction and socialization of members of a social community. The concept of security in the 21st century has been separated from a military one into a political, economic, social and environmental (ecological) one. Modern security has taken on a different meaning and direction. This concept applies, first and foremost, to so-called soft threats. Today, in post-modern society, the concept of "International Security", launched by Professor Barry Buzan, has been recognized worldwide. In order to ensure a scientific approach, Barry Buzan has identified 5 sectors of security: (1) social security; (2) political security; (3) economic security; (4) military security; (5) ecological security. For example, environmental (ecological) degradation: atmospheric and water pollution, acid rain, deforestation and the degradation of green spaces and biodiversity constitute an environmental threat no less dangerous than a military one. The entire multisensory influx that is transmitted to the higher regulatory centers of the brain, in the first place, supports an informational processing for the presence of potential "threats" or their absence, i.e. the "security" of existence. The result of the information processing, signaling the presence of threats, induces neuronal interactions in the strategic center for the formation of a state of anxiety and fear in the amygdala, which involves other brain structures in the urgent response mechanism: prefrontal cortex; cingulate gyrus; hippocampus. An ambient environment containing strong threatening stimuli may contribute to psychological trauma, which in turn induces the pathogenic mechanism of post-traumatic syndrome with involvement of higher brain centers in the chain. Psychological trauma or post-traumatic syndrome triggers a cascade of neuroendocrine changes, integrating on the hypothalamic-pituitary-adrenal axis and the sympathoadrenal system, which cause behavioral, somatic and autonomic consequences interfering with the patient's recovery. Increased levels of anxiety, psychological

trauma, negative attitudes are accompanied by loss of motivation towards rehabilitation processes. The first simple solution is to create a positive, emotionally harmonious, trusting environment (1, 2). There is an urgent need to develop, disseminate and strengthen a "Safety Culture" in society.

Development of the concept of “sensory architecture and design” to harmonize human relationships with the environment and consequently the concept of the “healing environment”

An excellent example of the development and practical implementation of the concept of "*sensory architecture*" is demonstrated by the work of a unique Laboratory founded by Maria Lorena Lechman. Maria Lechman was awarded the prestigious prize for her monographs "*Adaptive and Sensorial Environments*", "*Intelligent Buildings*" and "*Sensorial Environmental Design*". This lab has the slogan: "*Visualization tomorrow. Actualizing Today*". The multi-sensorial design concept is focused on proposing personalized living conditions for every member of the community. Such design is based on biophilia, requires a systematic approach and interdisciplinary convergence of architecture, design, nanotechnology, ecology and neurophysiology (4).

The "*sensory environment*" concept also includes the promotion of integral health. The planning, design and construction of all infrastructure and special architectures that meet a wide range of requirements are a crucial factor in this approach. The healing or curative environment is the way in which environmental planning promotes the health, well-being of the individual or rehabilitation of the patient. To achieve this goal, hospitals, rehabilitation centers, care homes for the elderly and the disabled must be in a decent state of repair, hygienic and free from outbreaks of infection. They must also comply with the regulations on accessibility and protection against natural and man-made emergencies (floods, fires, earthquakes, etc.). This would mean that the environment often looks favorable, functional and comfortable. At the same time, such treatment and rehabilitation institutions must constantly create an atmosphere, which promotes the well-being and recovery of patients and residents, as well as staff and visitors-relatives. The combination of these different factors requires appropriate planning and architecture (Fig. 1).

Figure 1. An eloquent example of the design and creation of a hospital unit interior that ensures integrity with the surrounding natural landscape and negates "isolation-closure" (Robert Bosch Hospital, Stuttgart © GEZE) <https://www.geze.com/en/discover/topics/healing-architecture>

On the one hand, there are regulations and hygienic measures that are considered vital to ensure proper care for patients and visitors. On the other hand, the environment needs to be as comfortable as possible, but also ensure openness, security, safety and relaxation. The sensory architecture or healing environment is therefore an important component in achieving these goals. Undeniably, a positive habitual environment makes an essential contribution to maintaining good health. Environmental factors such as noise (noise impact), darkness or artificial lighting and polluted air have a negative effect on people's well-being and therefore on rehabilitation processes. Free access of light inside buildings, ventilation and air purification, physiological comfort temperature, as well as humidity and air sterility quality are crucial factors in achieving a positive outcome.

According to the concept of the healing environment a rehabilitation center or a social care home should be structured in a similar way to a small village. The design of such an environment includes visiting rooms for relatives, specialized treatment wards, bathrooms, canteens, indoor and outdoor recreational spaces: small parks, sports grounds and in some cases small landscaped prayer rooms (chapels). These facilities therefore have to meet all the needs of both residents and visitors: patients, medical and auxiliary staff, etc. Social and nursing homes are also workplaces for many employees, and the well-being of the staff has a great influence on the quality of treatment and recovery of patients and residents.

The term “*curative (healing) architecture*” was first coined in the 1980s and is a specific discipline that investigates the influence of the environment on treatment and recovery processes. It stems from a study published in 1984 by Roger Ulrich, professor of architecture at the Center for Health Design in Sweden, which showed that patients could be discharged in a shorter time if these conditions were met. The accessibility to the areas of retreat and seclusion, as well as ambient landscapes, for example, play a major role in the architecture of rehabilitation centers (3, 5).

However, day lighting and fresh air supply also have a significant influence on building planning. Modern architecture thus focuses on the active use of these paramedical elements. The presence of well-lit and ventilated rooms are indispensable curatorial factors. In this respect, technical progress has made it possible to create elements of safety and comfort, such as micro-medical rooms in hospitals and social homes. For example, automatically opening doors, large (thermopane) windows in combination with automation systems (automatic ventilation, autonomous heating, etc.) also ensure a comfortable room climate. The requirements for fire protection and stable room temperatures are also met with the help of air conditioning and autonomous heating (Fig. 2).

Figure 2. Maintaining hospital hygiene is due to constructivist door and window systems
(GEZETSA 160 NT Operating room with hermetically sealing doors © H. Łukasz Janicki / GEZE Polska)
<https://www.geze.com/en/discover/topics/healing-architecture>)

To ensure, that the concept of a healing environment can be successfully implemented, various components and functions can be provided that are oriented towards hygiene, accessibility and touch-free operation of windows and doors, avoiding contact with possible outbreaks of communicable diseases. The "Healing Environment" concept is primarily intended for patients and residents. In this respect, its objectives include the following elements: prevention of environmental stress, such as noise caused by slamming doors, passage barriers, etc. The integrated approach and cross-sectoral use is a major advantage in the sensitive area of healthcare, whether it is accessibility for patients or residents, or convenience and security for care staff or protected access.

The "healing environment" starts with user experiences and collective opportunities for improvement. An important aspect of this is integrated planning of buildings, exterior and interior. All users of a rehabilitation center must thus provide their input and feedback to make a success of recovery technologies. This approach not only increases the efficiency of staff work but often also reduces the length of hospitalization. The most recent studies have demonstrated the effectiveness of architecture and design focused on patient treatment and

recovery outcomes, including shorter hospitalization and fewer hospital-acquired infections. Overall, these measures can also improve the financial performance of hospitals and care homes.

First and foremost, it's about reducing noise impact, empowering vulnerable users, maintaining hygiene, discreet safety measures or natural ventilation, which includes the fundamental characteristics of an efficient facility with a feel-good atmosphere. The combined use, between product groups, manifests itself in customized packages for healthcare facilities - from entrance areas, corridors, recreation and waiting rooms to surgical suites, laboratories and administrative areas (3, 5).

Creating the "Healing Environment" is centered on certain benefits: improved air quality and reduced energy costs through door and window design for natural ventilation; noise reduction through quiet door actuation and dampening technology and automatic sound insulation for noise reduction; improved hygiene through touch-free entry and exit into rooms; accessibility for people with reduced mobility through automated door systems; reduced energy costs through intelligent climate control design with controlled management of windows and doors, depending on temperature and frequency of access; maximum safety due to smoke and heat extraction with appropriate designs and systems. There are lots of solutions for doors and windows in the entrance-exit areas of the block. The design of the reception area has a direct impact on the well-being of patients, residents and visitors. Access through revolving or swinging doors also simplifies entry, especially for people with reduced mobility. Automatic door systems allow, for example, simultaneous entry into rooms and corridors without contact and without barriers. If you have beds that have to be pushed across corridors, for example, automatic doors are indispensable. Improved hygiene is contact-free entry and exit from rooms or across corridors; efficient space maintenance through the uncluttering mode, which does not impede the movement of the entry-exit doors.

Reduced stress, increased security means barrier-free entry and free passage through corridors and living rooms, protected and slow transportation without sudden stops, e.g. when moving patients. Modern buildings should be usable and controllable in a safe and convenient way and consume as little energy as possible. These requirements can be achieved through automation and intelligent networking of technical equipment. Accessibility enables everyone to feel as equals, self-determined and without help from one side, ensuring a better quality of life, greater comfort and safety for the young and elderly.

The idea of creating cancer care centers in the UK was based on several pieces of evidence that the spaces we live in have a direct impact on our health. For example, Maggie's Centers, a charity that provides support to cancer patients, has engaged a number of renowned architects to construct the special buildings in the hope that the architecture will aid and cooperate in the treatment process. This is what one center in Leeds looks like. Given the critical importance of adherence to the circadian regimen and the role of exogenous environmental zeitgebers ("time givers"), planning and design that provides open access to optimal daylight or artificial lighting is necessary for effective and rapid recovery (Fig. 3, Fig. 4 and Fig. 5). Circadian lighting makes a big difference in intensive care units and in subsequent recovery and rehabilitation measures. Patients who are hospitalized in intensive care units are often confused, disoriented, not knowing where they are and whether it is day or night.

Biodynamic lighting can simulate the natural rhythm of day and night, which is more natural to us in vulnerable moments. This has a positive effect on sleep patterns, allowing patients to sleep better at night, and those who sleep better are more relaxed, less confused and recover more quickly (Fig. 3 and Fig. 4).

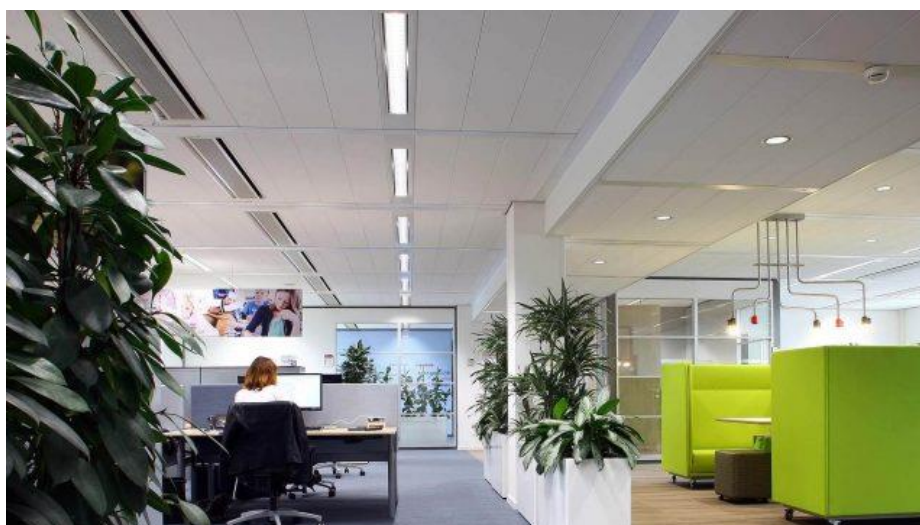
Circadian light also contributes to faster and more productive patient rehabilitation. Non-traditional, artificial lighting has unhealthy effects on nurses during night shifts, but we can prevent this with our proposed circadian lighting. Solutions already exist, which provide ideal light for night workers (Fig. 4 and Fig. 5).

Figure 3. An excellent example of hospital interior design allowing access to natural light and vegetation (*Het Beoordelen Van Gezondheid En Welzijn Bij Gebouwen*) [<https://www.ammanu-medical.com/healing-environment/in-hospitals/>]

Figure 4. Example of an exterior design and architectural solution to maximize open access to natural light and landscape in a hospital, industrial or residential complex (*Naar Een Gezond Gebouw*) [<https://www.ammanu-medical.com/healing-environment/in-hospitals/>]

Figure 5. An excellent example of hospital interior design, showing the implementation of modern technologies for creating artificial lighting (*Neem Gezondheid Mee In Businesscase Kantoren*) [<https://www.ammanu-medical.com/healing-environment/in-hospitals/>]

Creating a healing environment by strengthening human relationships with green space and activity in plant cultivation

Implementation in practice of rehabilitation of people with disabilities Social and curative horticulture is based on procedures for using gardens as a safe and productive place to develop individuals' abilities to integrate socially, make friends and hone practical skills that will help them to be more independent (Fig. 6).

Figure 6. Inclusive and healing activities for people with disabilities in developing mental and physical functioning

Using gardening tasks and the garden itself, horticultural therapists, in effect, design sets of activities for each gardener to address specific health needs and to work toward specific goals they want to achieve. The benefits of a sustained and active interest in gardening include: better physical health through exercise and learning how to use or strengthen muscles to improve mobility; improved mental health through a shared sense of purpose and accomplishment; the opportunity to connect with others - reducing feelings of isolation or exclusion; acquiring new skills to improve job prospects; a better sense of being in touch with nature and "being outdoors".

Therefore, Social and Therapeutic Horticulture can benefit people in a number of ways: it can be part of a person's rehabilitation process, to help them recover and feel secure after an illness or a difficult time in their life; it can help people recover from a wide range of conditions; learn new skills; slow down pathological processes in the case of degenerative diseases. This type of horticulture also targets people with various disabilities, including those recovering from strokes and heart disease, the blind and partially sighted, those in the early stages of dementia and people with physical and learning disabilities. People can benefit from horticultural therapy, starting from a project, where they are guided and funded by their GP, social worker or agronomist. Others do it on their own initiative and may be funded by their family or friends, starting with a simple idea such as planting in a small container, window giveci or growing herbs on a sunny windowsill. Horticultural projects can be small, informal projects, organized and run by volunteers, or larger charities with specialist staff. Projects may have their own website or set up facilities in a garden center or nursery. These projects can also be found on the grounds of prisons or closed hospitals. Horticultural therapists, who participate in the realization of these projects, for example in the United Kingdom have completed specialized training in social and therapeutic horticulture. Horticultural therapists also hold other professional qualifications in areas such as horticulture, health and social care, pedagogy, occupational therapy or nursing.

The Research & Development sector must be actively involved in promoting the benefits of gardening and horticulture. It is important that we increase people's understanding of the influence that agriculture has, so that we can take up and share ideas with others to continually improve the ways in which we work with these patients. The innovative aspect and the main advantages of the rehabilitation programs, first of all, are based on the complex personalized optimization of the daily vital activity of individuals in potentially harmful environmental conditions due to the implementation of multimodal screening of aerobic vital capacities, blood oxygen saturation, volume of O₂ consumption, metabolic rate, glucose concentration fluctuations (hyper-, normo- and hypoglycemia), lipidogram content, heart rate variability (HRV), body mass content, electromyographic and electroneuromyographic changes.

Figure 7. Overview of the implementation of the project to create a Recreational Center (Delbrook Community Recreation Centre)

Figure 8. The importance of developing a rustic area adjacent to the Recreation Center ("Suburban Satellite Campus") (Piney Flats, USA)

In various governmental strategic development programs, the fundamental points are often: "*creation of comfortable living conditions for the rural and urban population...*"; "*formation, on the basis of educational and scientific development, of human capital receptive to innovation and development of new technologies...*".

Thus, the practical application of our elaborations is offered in the form of implementation of "*Health training programs based on neuroprotective, therapeutic, rehabilitative and restorative effects of habitat*". This biomedical technological approach is focused on comprehensive real-time laboratory screening of subjects, who perform various types of daily activities in laboratory conditions, at the workplace, in resorts and recreation centers. Preferable would be to apply the tailor-made program for hostels or recreation and rehabilitation centers located in a natural landscape area, where the maximum possible "*Environment-Person*" or "*Ecosystem-Person*" communication and prevention of artificial isolation is ensured (Fig. 7). Moreover, this Program implies re-planning of the rural area of the hostel or Recreation center campus (Fig. 8).

Bibliographic References

- Champagne Tina. The influence of posttraumatic stress disorder, depression, and sensory processing patterns on occupational engagement: a case study. In: WORK. 2011, Vol. 38, Nr. 1, pp. 67-75.
- Champagne Tina T., Mullen Brian, Dickson Debra, Krishnamurty Sundar. Evaluating the safety and effectiveness of the weighted blanket with adults during an inpatient mental health hospitalization. In: Occupational Therapy in Mental Health. 2015, Vol. 31, pp. 211-233.
- Koken Petra J.M., Piver Warren T., Ye Frank., et al. Temperature, air pollution, and hospitalization for cardiovascular diseases among elderly people in Denver. In: Environ Health Perspect. 2003, Vol. 111, pp. 1312-1317.
- Lehman Maria L. Adaptive sensory environments. An introduction. Silver medal Nautilus Book Award Winner, 2017.
- Wong Hidy, Wong Martin C.S., Wong Samuel Y.S., Lee Albert The association between shift duty and abnormal eating behaviour among nurses working in a major hospital: A cross-sectional study. In: International J. Nurs. Stud. 2010, Vol. 47, pp. 1021-1027.

THE EFFICACY OF PHYTO-COSMETIC PRODUCTS IN THE CARE OF DIFFERENT SKIN TYPES

Valeria RUSANOVSKI

<https://009-003-5639-5339>

Free International University of Moldova (ULIM), Chisinau

Maria CIFTCI

<https://orcid.org/0009-0004-6406-8482>

Free International university of Moldova (ULIM), Chisinau

Abstract

Phyto-cosmetics, derived from botanical ingredients, essential oils, and natural vitamins, are recognized for their gentle properties and beneficial effects on the skin. This study examines the efficacy of two lines of natural phyto-cosmetic products, OlyNaturel and Mm Beauty Academy, in the care of dry, oily, and combination skin types. As part of a comprehensive cosmetic protocol, 21 participants aged 28–40 underwent 15 treatment sessions over seven weeks. Results demonstrated significant improvements in skin elasticity, color uniformity, and wrinkle reduction, highlighting the therapeutic potential and sustainability of phyto-cosmetic products.

Keywords: Phyto-cosmetics, skincare, OlyNaturel, Mm Beauty Academy, antioxidants, sustainability, anti-aging treatment.

Introduction

Physical beauty, an essential concern throughout human history, has always been associated with health and skin freshness. Over time, various traditional methods have been developed to maintain and improve skin appearance, many of which are based on the use of medicinal plants. In the current context, skincare remains a priority, given constant exposure to harmful factors such as pollution, stress, UV radiation, and an imbalanced diet. In this sense, phyto-cosmetics, derived from natural ingredients, have become a preferred solution for consumers, offering not only aesthetic benefits but also a positive impact on overall skin health (Brown).

The rapid transformations in global health and the interactions between humans, the environment, and society emphasize the importance of utilizing natural resources. The World Health Organization (WHO) estimates that a significant percentage of the global population relies on phytotherapy, either exclusively or as an adjunct treatment for various conditions. This highlights the value of medicinal plants as a source of biologically active substances with beneficial effects on health. In particular, bioflavonoids, polyphenols, plant sterols, and carotenoids have been extensively studied for their ability to neutralize free radicals and protect the body from oxidative stress. In dermatology and cosmetology, these compounds are successfully used to prevent premature skin aging and enhance its protective functions (Gupta).

Phyto-cosmetics represent a distinct segment of the modern industry, marked by the use of natural plant extracts in product formulations. Their numerous advantages include reduced risk of allergic reactions, protection of the skin's stratum corneum, and maintenance of its hydration and mineral balance. Compared to synthetic alternatives, these products offer safe, effective, and environmentally friendly solutions. Additionally, the use of renewable resources and recyclable packaging reflects the alignment of the cosmetic industry with contemporary demands for sustainability and ethics (Choudhary).

Amid growing demand for personalized products capable of addressing various skin types and specific needs, phyto-cosmetics are gaining popularity. Products such as those offered by the OlyNaturel and Mm Beauty Academy brands are formulated to meet these requirements. These brands focus on combining natural ingredients with modern technologies, offering solutions for hydration, cellular regeneration, wrinkle reduction, and texture uniformity.

The importance of these products lies not only in their natural origin but also in their ability to support long-term skin health. Through the use of bioflavonoids and other active substances, phyto-cosmetics contribute to delaying aging processes, supporting cellular regeneration, and maintaining the physiological pH of the skin. Additionally, they provide protection against bacterial infections, reducing the risk of dermatitis and other dermatological conditions (Smith).

This article explores the efficacy of phyto-cosmetic products, emphasizing their potential to meet current demands in skincare. By integrating the tradition of using medicinal plants with modern scientific

innovations, these products emerge as ideal solutions for maintaining healthy, beautiful skin, protected from harmful external factors. Special attention is given to evaluating two representative brands – OlyNaturel and Mm Beauty Academy – and their impact on various skin types in the context of personalized and sustainable care.

Materials and Methods

To evaluate the efficacy of phyto-cosmetic products, a study was conducted on 21 participants aged 28–40, who presented various skin issues such as signs of aging, dehydration, sensitivity, excessive sebum secretion, or enlarged pores. The participants were divided into three groups based on skin type: dry, oily, and combination.

Protocol

1. Procedure:

- Each participant followed a facial care regimen consisting of 15 sessions conducted over seven weeks (two sessions per week).

- Each session involved cleansing, gentle exfoliation, application of specific phyto-products, and cosmetic massage.

2. Products Used:

- OlyNaturel products: moisturizing creams, antioxidant serums, and essential oils.

- Mm Beauty Academy products: regenerative masks, soothing gels, and toning lotions.

3. Initial and Final Evaluations:

- Cosmetic evaluations were conducted for each participant, assessing skin parameters before and after treatment.

- Analyzed aspects included:

- Hydration and elasticity levels.

- Presence and depth of wrinkles.

- Skin color uniformity and pigmentation reduction.

- Pore size and sebaceous secretion balance.

Data Analysis

Results were analyzed by comparing initial and final evaluations using descriptive statistical methods. Observed changes were interpreted in the context of expected effects of phyto-products on each skin type.

This study design allowed for a precise evaluation of the impact of phyto-cosmetic products on skin health, providing a foundation for conclusions based on objective data.

Discussion

The results highlight the effectiveness of phyto-cosmetic treatments, demonstrating their ability to alleviate signs of aging and improve overall skin appearance. The hydrating and antioxidant properties of natural ingredients contribute to skin regeneration and maintenance of its health. Moreover, the sustainable formulations meet the ethical and ecological demands of modern consumers.

Conclusions

Phyto-cosmetic products represent an innovative and effective solution for skincare, combining safety, performance, and environmental respect. The study emphasizes their potential to satisfy consumers' aesthetic and therapeutic needs, promoting a sustainable and healthy lifestyle.

Bibliographic References

Brown, Sarah L., et al. The Antioxidant Properties of Botanical Extracts in Skin Care. In: *Dermatology Research and Practice*, vol. 2020, Article ID 654732, 2020.

Choudhary, Neha. Natural Cosmetics: An Eco-Friendly Approach. In: *Sustainable Beauty Journal*, vol. 12, no. 4, 2019, pp. 56-64.

Gupta, Anil Kumar. Plant-Based Ingredients in Cosmetics: Benefits and Applications. In: *Journal of Cosmetic Science*, vol. 45, no. 3, 2021, pp. 121-132.

Smith, Jonathan William. Trends in Sustainable Cosmetic Formulations. In: *Green Chemistry Perspectives*, vol. 10, no. 2, 2022, pp. 45-59.

BENEFICIAL EFFECTS OF HYPOXIA ON VASCULAR REACTIVITY AND PECULIARITIES OF AGING (Clinical and experimental data)

Vitalie SCRIPNIC

<https://orcid.org/0009-0001-7482-5158>

Free International University of Moldova (ULIM), Chisinau

Valeriu COBEȚ

<https://orcid.org/0000-0002-6141-1108>

“N. Testemițanu” State University of Medicine and Pharmacy of Moldova (USMF), Chisinau

Abstract

This clinic-experimental study aimed the estimation of functional effects of adaptation to hypobaric hypoxia exerted on cardiovascular system. During the 14 days 28 volunteers have been exposed on mountain altitude of 2000m, considering as an optimal level of adaptation to hypoxia. The dynamics (2nd, 13th days of altitude stay and 1 month of basal conditions) of the heart rate, rhythm variability, activity of sympatho-/parasympathetic systems, rhythmogram, scatterogram, cardiac output, systolic and diastolic blood pressure as well as the total peripheral resistance was analyzed. Experimental search included the left ventricle functions disentangle using the isolated rat heart perfusion model when the animals supported consecutive 10 seances of 30 min of hypobaric hypoxia impact with atmospheric pressure has been gradually reduced from 760 up to 500 mm Hg. The most important clinical results were as following: diminution of sympathetic activity index by 28.4% associated with parasympathetic index raising by 40%, decrease by 24% of peripheral vascular resistance and cardiac output elevation by 28.6%. Experimental data confirm these benefits being exhibited basically by significant enhancement of coronary reserve, increase of pump function and inotropic effect, as well as improvement of ischemia-reperfusion. Likewise, in conditions of the induced calcium intracellular pump inactivation adaptation to hypoxia

Key words: adaptation to hypoxia, cardiovascular benefits, clinic-experimental study.

Introduction

A decrease in the body's ability to adapt with age and, first of all, cardiovascular stress in new living conditions with the presence of chronic stress, hypokinesia and a crisis in nutritional theory requires new responses from physiology, pathological physiology and internal medicine. Of particular relevance for rehabilitation specialists are those studies that allow them to quickly determine the state of the cardiac, vascular and vegetative systems of the re-convalescents, which facilitates the choice of the right recovery tactics. From the point of view of physiology, based on the latest studies, a certain degree of hypoxia is almost inevitable during the application of great physical exertion for the elderly. But the problem is complicated by the fact that all organs and systems age differently from person to person, and therefore the adaptive reactions of the body have their own characteristics and must be considered by a rehabilitation specialist.

Another important and little-studied problem for coaches and sports doctors is the methods of increasing the adaptation capacities of the patient's body during preparation for competitions using normo- and hypobaric hypoxia. Hypoxia has a multifaceted effect on the human body, and for the discovery of the mechanisms of cellular adaptation to hypoxia, in 2019 he was awarded the Nobel Prize in Medicine and Physiology, which was awarded to the British Sir Peter Ratcliffe and the Americans William Kaelin Jr. and Gregg Semenza.

The decrease in the adaptive capacities of the body and first of all of the cardiovascular system in the new living conditions with chronic stress, hypokinesia, crisis in nutrition require new answers from physiology and internal medicine (Zhao). This paper tries to propose other points of view of the problem and to offer other solutions for increasing adaptive capacities in the new living conditions in the post-industrial era, also called as the informational age. The art of growing old is inseparable from the art of living. For these reasons, man should be taught how to live and how to grow old, even in situations when the living conditions are excellent for the life of the individual and for long-lived creation.

To date, various studies continue and are underway in many versatile experiments, where, along with hypoxia, various mixtures of noble gases are used. These studies are important for the whole world, but especially for coaches, sports doctors, rehabilitation specialists, and we are confident that these studies will

lead to new technologies that will allow us to maintain a higher level of adaptive capacities of the nervous system, cardiovascular and the human body as a whole during the complex preparation of athletes and people with low adaptive capacities and disabilities during the rehabilitation period. It should be remembered that the presence of stress during physical training, during competitions thus weakens the mechanisms of the anti-hypoxic defense (Savla).

Contrary to public opinion about the complete harmony of humans and animals on earth, nature does not always solve the problems of survival and adaptation in the best way. At the cellular, organic and personal level, we do not know what is worth fighting for (Williams). Even in the scientific work of physicist and inventor Konstantin Tsiolkovsky, "Living Creatures in Space", we find the statement: "... man does not possess a single perfect and flawless organ." Different methods of influencing the human body through normo- and hypobaric hypoxia have a huge potential to improve the adaptive capacities, especially of an aging body.

Today, certain mechanisms at the cellular and molecular level of the manifestations of the body's adaptation to hypoxia are known. In this respect, the cardiovascular system (CVS) is distinguished by the largest amount of scientific data, but at the same time, the concept of changes in the autonomic regulation of the cardiovascular system, including in the appearance of age, as well as the energy supply of the myocardium during adaptation to hypoxia, requires further evidence (McKenna; Raberin).

The clinical and experimental study conducted by us had the following objectives:

- In the course of various functional tests, the nature of changes in the main vegetative parameters of the cardiovascular system (heart rate: the presence of respiratory waves, slow and very slow), blood pressure, the activity of the sympathetic and parasympathetic systems, general peripheral vessel resistance (GPRP), cardiac output (DC), systolic and diastolic pressure, heart rate in practically healthy people.
- Study of the effect of adaptation to hypobaric hypoxia on the functional status of perfused isolated rat heart, dependent on the energy supply of the myocardium.

Material and methods

Clinical trial on volunteers

The observational study was conducted on 28 healthy volunteers (age range 20-51 years) adapted to hypobaric hypoxia in the Carpathian Mountains – Ceahlău, Durău, at an altitude of approximately 2000 m for 14 days. A set of functional tests performed in the sitting, clino- and orthostatic position initially, on the 2nd and 13th day of stay in the mountains, at altitude, as well as 1 month after exposure to mountain air, i.e. on the ground, included: Heart rate, rhythm variability and activity of sympatho-/parasympathetic systems. Rhythmogram, scatterogram. Systolic and diastolic blood pressure. Total peripheral resistance (general peripheral vessel resistance - RPGV), cardiac output (DC).

Experimental research

The adaptation of white laboratory rats to hypobaric hypoxia was achieved by placing the animals in special chambers, in which the atmospheric pressure was gradually reduced from 760 to 500 mm Hg over the time of 10 consecutive sessions of 30 minutes per day (i.e. the partial pressure of oxygen decreased from 159 to 105 mmHg).

The perfusion of the heart isolated in isovolumic regimen (Langendorff method) or in working regime (Neely-Rovetto method) were performed 3 days after the last session, during which the following were determined:

1. Coronary reactivity to the action of acetylcholine in different concentrations.
2. Pumping function and diastolic function of the isolated heart perfused under conditions of myocardial energy deficiency by reducing the glucose content in the Krebs infusion by 50%.
3. Dynamics of myocardial diastolic stiffness index during in vitro inhibition of the calcium pump of the sarcoplasmic reticulum (Ca-ATP-ase).

Results

Clinical Study

It is important to note that the initial value (before adaptation to hypoxia) of the RPGV for men and women tends to increase over the years, with age, so that in the sample of the elderly the difference in values compared to young people was 30%, while the DC, on the contrary, decreased by 40%, we emphasize that these changes were observed in clinically healthy volunteers.

Adaptation to hypoxia led to positive changes in all individuals, such as indicators such as:

The sympathetic activity index decreased by 28.4%.

The index of parasympathetic activity increased by 40%. RPGV decreased by 24%.

DC increased by 28.6%.

Adaptation to hypoxia was combined with an improvement in vegetative indices in the clino- and orthostatic postures. The proof is: increased parasympathetic activity and decreased sympathetic activity in clinostatism, orthostatism.

The ratio of the RPGV value in orthoposition to RPGV in the sitting position, in the mountains and after the descent was more than one, while before the ascent this ratio was less than one, which means an improvement in vascular reactivity and an increase in vascular tone.

These changes are inherent in the physiological principle of optimizing blood pressure regulation and avoiding the symptoms of orthostatic hypotension, which is characteristic of cardiovascular patients as well as aging people (Ricci).

The highlighted facts of optimization of autonomic control of the cardiovascular system at the end of the adaptation period to hypobaric hypoxia have been documented. A month after the mountain air regime, some indices tended to return to previous values. The preservation of the physiological vestige of adaptation to hypoxia should be one of the aspects little studied by alternative medicine regarding the evolution of cardiovascular pathologies, as well as the dynamics of circulatory homeostasis of aging (Okada Y, 2021).

Experimental Study

The adaptation to hypobaric hypoxia led to increase of coronary functional reserve (CFR) of the isovolumic heart on acetylcholine action in diverse concentrations (table 1).

Table 1. Effect of acetylcholine on coronary functional reserve of isovolumic heart

Index	Acetylcholine ($10^{-7}M$)	
	Control (n=10)	Adaptation to hypoxia (n=10)
CFR (%) M±SD	25.4±4.1	27.5±4.3 +8.3% vs control
P		0.0768
Index	Acetylcholine ($10^{-5}M$)	
	Control (n=10)	Adaptation to hypoxia (n=10)
CFR (%) M±SD	29.6±4.2	33.5±4.1 +13.2% vs control
P		0.0491

In low acetylcholine concentrations CFR increased by 8.3% ($p>0,05$), and in high concentrations increment was significant, equaling 13.2%.

This coronary benefit could be linked to the capacity of adaptation to hypoxia to enhance the production of NO, the main vasorelaxing agent derivative from endothelium. Moderated in this regard concept underlines the role of hypoxia inducible factor (HIF-1) to increase expression of the endothelial nitric oxide synthase (NOS_e) involving L-Arginine in citrulline cycle (Sato).

HIF-1 is able to activate about 40 genes, including not only genes that regulate the expression of NOS_e and muscarinic M3 receptors, but also tetrahydrobiopterin, an endothelial cofactor for nitric oxide synthesis. Moreover, tetrahydrobiopterin can promote the benefits of adaptation to hypoxia to other systems of homeostasis (Eichwakt T, 2023).

The energetic nature of the effect of adaptation to hypoxia was demonstrated in an experimental study on the model of an isolated heart infused in the working model under different loads with a 50% decrease in the concentration of glucose, the main energy substrate of the myocardium in vitro (table 2).

Table 2. Indices of pump function and diastolic relaxation of isolated perfused heart in energy lack

Index	Perfusion with 50% of glucose during 20 min	
	Control (n=10)	Adaptation to hypoxia (n=10)
Aortic jet (ml/min)	5.6±0.9	6.3±1.1

M±SD		+12.5% vs control
P		0.056
-dP/dT max M±SD (mm Hg/sec)	5680±605	5955±625 +5% vs control
P		0.062
Aortic jet (ml/min)	Perfusion with 50% of glucose during 40 min	
M±SD	2.2±0.7	3.7±0.8 +68% vs control
P		0.0332
-dP/dT max M±SD (mm Hg/sec)	4990±560	5620±555 +12,6% vs control
P		0.0442

In a mild energy deficiency of the myocardium (perfusion of isolated heart with 50% of glucose during 20 min), the aortic jet and value of -dP/dTmax increased by 12.5% and 5%, respectively, but the increment was non-significant. Nevertheless, in a deeper energy lack (to emphasize that glucose is a single energetic substrate for isolated heart) benefit of adaptation to hypoxia in a functional field was more evident. So, the increase of these indices was significant ($p<0.05$), and respective increment equaled 68% and 12.6%.

Glycolytic energy is important for cardiac diastole ensuring the actin-myosin bridges break down and left ventricle filling. A large part of ATP is consumed by sarcoplasmic reticulum calcium pump (Ca-ATP-ase or SERCA2a) in order to eliminate calcium in the special cisterns of reticulum.

Our opinion concerning the ability of adaptation to hypoxia to increase energy-dependent capacity of Ca-ATP-ase to control calcium homeostasis was confirmed during isolated heart perfusion with an inhibitor of SERCA2a, Tapsigargin (5×10^{-6} M) during 40 min.

Obtained data indicate that adaptation to hypoxia indeed improve diastolic relaxation according to dynamics of index of myocardial diastolic stiffness (table 3).

Table 3. Effect of Tapsigargin of myocardial diastolic stiffness value

Index	Perfusion with Tapsigargin (min)		
	20	30	40
Diastolic stiffness, mm Hg/ml			
Control (n=10)	36.3±4.6	44.2±5.5	57.6±8.7
Adaptation to hypoxia (n=10)	27.7±3.8 -23.69% vs control	32.8±4.9 -25.79% vs control	39.8±6.6 -30.9% vs control
P	0.045	<0.01	<0.001

Myocardial diastolic stiffness is a key functional index of diastole quality and left ventricle capacity to dilate for an adequate filling touching. It was significantly less than control at all three time points of recording. Main decrement (30.9%) was attested after 40 min of sarcoplasmic reticulum calcium pump (Ca-ATP-ase) inhibition.

Conclusions

1. The adaptation of people of different ages to hypobaric hypoxia (14 days in the mountains at an altitude of 2000 m) is accompanied by favorable phenomena in relation to the regulation of cardiovascular diseases, by the classical pentad: a decrease in heart rate, a decrease in systolic and diastolic blood pressure, tonogenic dilation of the heart and a decrease in peripheral vascular resistance. The lowest value of RPGV in

the clino-position was observed on the penultimate day of stay in the mountains => explained by the action of the RAS systems and the kinin-kallikrein system, triggered by natural hypoxia. Decreased RPGV, increased DC, and optimized autonomic control in clino- and orthostatism, which persisted, albeit to a lesser extent, 1 month after return to normobaric pressure.

2. An experimental study of the effects of rat adaptation to hypobaric hypoxia showed in isolated heart infusion models the effects are largely similar, which may indicate certain similar mechanisms in humans.

3. Adaptation to hypobaric hypoxia resulted in an increase of the functional coronary reserve of the isovolumetric heart, which may indicate an improvement in endothelial function (mainly NO synthesis), which correlates with the lowering effect of BP and GPPR in the individuals studied.

4. Adaptation to hypobaric hypoxia resulted in a significant increase in the diastolic pumping and relaxation function of the isolated heart under myocardial energy deficit conditions, as well as inhibition of the calcium pump of the sarcoplasmic reticulum, which indicates an improvement in energy metabolism, and it is consistent with the effect of increased cardiac output in the clinical study.

Bibliographic References

Cowburn AS, Macias D, Summers C, Chilvers E. Cardiovascular adaptation to hypoxia and the role of peripheral resistance. *Elife*. 2017 Oct 19;6:e28755. doi: 10.7554/eLife.28755. PMID: 29049022; PMCID: PMC5648530.

Eichwakt T. Tetrahydrobiopterin: Beyond Its Traditional Role as a Cofactor. *Antioxidants*, 2023, 12(5), 1037; <https://doi.org/10.3390/antiox12051037>.

McKenna HT, Murray AJ, Martin DS. Human adaptation to hypoxia in critical illness. *Journal of Applied Physiology*, 2020. <https://doi.org/10.1152/jappphysiol.00818.2019>.

Okada Y, Paton JFR, Lopez-BARneo J. Hypoxia and Cardiorespiratory Control. Editorial Article. *Frontiers in Physiology*, 2021, <https://doi.org/10.3389/fphys.2021.820815>.

Raberin A. Hypoxia and the Aging Cardiovascular System. Hypoxia and the aging cardiovascular system. *Age and Diseases*. 2023, <http://dx.doi.org/10.14336/AD.2023.0424>.

Ricci F. Orthostatic Hypotension: Epidemiology, Prognosis, and Treatment. *Journal of American Cardiology College*, 2015, 2015 Aug, 66 (7) 848–860.

Sato T, Takeda N. The roles of HIF-1 α signaling in cardiovascular diseases. *Journal of Cardiology*, Vol. 81, Issue 2, February 2023, Pages 202-208. <https://doi.org/10.1016/j.jjcc.2022.09.002>Get rights and content.

Savla JJ, Levine. The Effect of Hypoxia on Cardiovascular Disease: Friend or Foe? *High Altitude Medicine & Biology*. 2018, <https://doi.org/10.1089/ham.2018.0044>.

Williams AM, Levine BD, Strembridge M. A change of heart: Mechanisms of cardiac adaptation to acute and chronic hypoxia. *J Physiol*, 2022 Aug 28;600(18):4089–4104. doi: [10.1113/JP281724](https://doi.org/10.1113/JP281724).

Zhao Y., Xiong W., Li C. Hypoxia-induced signaling in the cardiovascular system: pathogenesis and therapeutic targets. *Sig Transduct Target Ther*, 2023, 8, 431. <https://doi.org/10.1038/s41392-023-01652-9>.

INNOVATIVE SERVICES IN UNIVERSITY LIBRARIES IN THE DIGITAL AGE

Bianca Georgiana ADĂSCĂLIȚEI MACARI

<https://orcid.org/0000-0002-7311-6974>

Moldova State University

Abstract

Academic libraries face a critical need for digital transformation due to rapid evolution of research and learning. To remain relevant and valuable, libraries must strategically adopt digital technologies. Key areas for digital transformation include expanding digital collections, enhancing provision of library services, embracing new technologies, fostering a digital culture, and ensuring accessibility and inclusion. Provision of library services can be improved through user-friendly interfaces, personalized research assistance, and AI-driven tools.

Keywords: Artificial intelligence, academic libraries, digital transformation, digital libraries.

Rezumat

Bibliotecile universitare se confruntă cu o nevoie critică de transformare digitală datorită evoluției rapide a cercetării și învățării. Pentru a rămâne relevante și valoroase, bibliotecile trebuie să adopte strategic tehnologii digitale. Domeniile cheie ale transformării digitale includ extinderea colecțiilor digitale, îmbunătățirea furnizării serviciilor, adoptarea noilor tehnologii, cultivarea unei culturi digitale și asigurarea accesibilității și incluziunii. Furnizarea serviciilor poate fi îmbunătățită prin interfețe prietenoase cu utilizatorul, asistență personalizată în cercetare și instrumente bazate pe inteligență artificială.

Cuvinte cheie: Inteligență artificială, biblioteci academice, transformare digitală, biblioteci digitale.

Digital transformation

Digitization, digitalization, and digital transformation are often used as synonyms, but each term has a distinct meaning. **Digitization** refers to the process of converting information from physical or analog formats into digital formats, by creating digital representations of objects or their physical characteristics. Digitization in libraries provides benefits, such as better usability, enhanced speed of access, transferability, and the possibility for further processing. **Digitalization**, on the other hand, involves improving existing processes through the use of digital technologies and digitized data. Digitalization, by the means of digital information, helps reduce production costs, improve business outcomes, and, in some cases, even generate new revenue streams and enhanced customer experiences, such as online library catalogs and discovery tools. Finally, **digital transformation** represents the outcome of implementing digitization and digitalization in various economic and social processes. A successful digital transformation strategy must include detailed planning, efficient resource allocation, and continuous progress evaluation to adapt services to the needs of the community.

In order to add clarity to this dynamic field, author Savić Dobrica reviewed each term in reference to five facets: focus, goal, activity, tools, and challenges, in this table:

	Digitization	Digitalization	Digital transformation
Focus	Data conversion	Information processing	Knowledge leveraging
Goal	Change from analog to digital format	Automate existing business operations and processes	Change in company's culture, the way it works and thinks
Activity	Convert paper documents, photos, microfilms, LPs, films, and VHS tapes to digital format	Creation of completely digital work processes	Creation of a new digital company or transformation to a digital one
Tools	Conversion/encoding equipment	IT systems and computer applications	Matrix of new (currently disruptive) digital technologies

Examples	Scanning paper based registration forms	Completely electronic registration process	Everything electronic, from registration to content delivery
-----------------	---	--	--

At this moment, university libraries are still in the process of digitalization and automation. However, to fully achieve digital transformation, new and innovative services and resources are necessary to meet evolving user needs.

Automation of University Libraries

The emergence of information technologies has facilitated the transition from manual to computerized systems, thereby accelerating the automation of processes in libraries. Initially, these efforts focused primarily on managing book loans and applying penalties for late returns. However, today, many of these processes are fully automated. Following the successful automation of core functions, the future focus for library services is the integration of artificial intelligence (AI), a key element within the emerging concept of the "Smart Library." Artificial intelligence can be implemented in libraries in the form of chatbots capable of answering frequently asked questions, or virtual assistants that notify users about newly acquired publications and guide them to specific resources. These technologies enable librarians to focus on more complex user needs, saving time and thus extending the operating hours of libraries, both physically and online.

For example, chatbots, which are available 24/7, offer instant and interactive communication, providing a valuable connection for users seeking information at any time. In this context, librarians will shift their roles to focus on implementing new AI tools and training users to use them correctly and safely. By integrating artificial intelligence, libraries not only improve access to information but also become more efficient in providing services such as information literacy and user guidance. In this way, libraries are reshaping into increasingly dynamic learning centers, adapted to the needs of the community.

Capabilities of Artificial Intelligence

To understand the broader potential of AI in libraries, it is essential to grasp its fundamental capabilities. Artificial intelligence (AI) is a field of computer science focused on learning, interpreting information, speech recognition, speech synthesis, understanding natural language, and developing expert systems. It involves programming and developing computers to perform intelligent tasks such as speech recognition, decision-making, translation across multiple languages, and emotion interpretation.

One of the transformative applications of AI in libraries is recommendation systems. AI-powered recommendation systems are transforming libraries by understanding user preferences, using machine learning algorithms, and adapting in real time. These systems create detailed user profiles based on reading habits, preferred genres, authors, and borrowed books, identifying patterns and trends in reading preferences across a diverse community of users. The use of AI, particularly in the expansion and diversification of digital services, provides invaluable tools for both libraries and their users.

AI's role extends beyond personalization to support a variety of digital services commonly available in libraries. Online catalogs, e-books, e-journals, multimedia collections, digital archives, interlibrary loans, and mobile applications all exemplify this evolution. Databases offer access to academic journals, news, and government documents, enabling users to explore specific topics. Multimedia collections, which include audio, video, and image records, are valuable resources for students and researchers, supporting deeper learning. Similarly, online catalogs facilitate the search for materials like books, journals, and articles, allowing users to search by title, author, or keyword, and include links to full-text content. E-books and e-journals can be downloaded and read on various devices, reducing the costs associated with physical equipment.

Beyond offering a diverse of digital and traditional services, the evolution of library technology continues to present new opportunities—and challenges—for library operations and user engagement. As technology evolves, libraries need to anticipate and implement creative methods to enhance their operations and services. Despite the challenges, the benefits of automation outweigh the drawbacks. By using AI to improve classification systems, librarians can enhance the accuracy of search and retrieval efforts. They analyze digital collections, identify relevant subjects, and add metadata using these technologies. Furthermore, librarians are responsible for educating the public on how to locate and interact with available AI tools. While AI offers many advantages, excessive reliance on these technologies could reduce the development of critical thinking and information literacy skills among users. Finding a balance between AI assistance and traditional research methods is essential to maintain a productive learning environment and render effective library services.

The future development of libraries largely depends on finding the right balance between the benefits and challenges inherent in the implementation of new technologies. Libraries can increase operational efficiency by automating processes, optimizing research data management, and handling digital assets.

Although AI is applied in various library services, most of its applications are still in the theoretical stage, primarily due to insufficient hardware and research investment. While concerns about AI robots replacing librarians are valid, these advanced technologies could open new opportunities for librarians, helping them develop new roles and address contemporary challenges. Therefore, the focus should shift from traditional services to the integration of advanced technologies, preparing libraries for the future needs of users.

Among the benefits of automation increased productivity, enhanced accuracy, improved accessibility, and reduced costs stand out. However, automation has inherent challenges that must be tackled, such as initial costs, the need for staff training, and data security issues.

Effective use of AI in university libraries can help with:

1. Automatic Indexing of Keywords and Extraction of Electronic Resources Using Expert Systems.

Previously, indexing provided insight into the context in which a book, journal, or paper was created, but did not offer much information about other fields where that information could be relevant. Labeling and indexing performed by librarians limited interdisciplinary exploration and the long-term relevance of literature, as it was carried out within a specific context. AI tools for indexing will improve the quality of this process by identifying concepts and associating them with appropriate keywords. AI-powered indexing will facilitate the discovery of the latest information in a given field, as well as navigation across various disciplines. Thanks to automatic indexing, AI tools can now identify similarities and differences between documents. This new function allows for matching of similar documents and connecting sections that address the same topics or phenomena. Content-based indexing makes it easier to compare thousands of relevant works on a specific topic, including limiting comparisons to certain chapters or sections. This comparison capability helps researchers and libraries access the desired information quickly.

2. Internationalization/Translation of Electronic Resources (Text, Audio) Using Natural Language Processing and Optical Character Recognition - AI can facilitate the translation of content, making resources accessible to a wider audience, regardless of language barriers.

3. Digitization of Printed Materials - The conversion of traditional library materials into electronic formats through scanning or optical character recognition (OCR) facilitates search and retrieval of information.

4. Automatic Textual Analysis Using Decision Support Systems (DSS) - AI-powered tools can help analyze large volumes of text to identify patterns, trends, and insights that support decision-making.

5. Information Retrieval Using Speech Recognition and Natural Language Processing Systems - AI allows for more efficient and accurate retrieval of information through voice commands and natural language queries.

6. Automatic Analysis and Retrieval of Audiovisual Resources Using Expert Systems/Optical Character Recognition - AI can automate the identification and retrieval of multimedia resources, such as videos and audio recordings, making it easier for users to find relevant content.

7. Data Processing Systems for Supporting Main and Repetitive Functions in Technical Book Processing (Cataloging), Circulation Control (Loading and Unloading Books), and Periodical Management (Tracking Journals and Newspaper Funds) - AI tools can streamline and automate routine library tasks, improving overall operational efficiency.

8. Multiple Access to Information Resources and 24/7 Service Availability Using Advanced Intelligent Automation Systems - AI enables libraries to provide continuous access to information resources, ensuring that users can interact with library services at any time.

By adopting AI technologies, libraries can not only improve their operational efficiency but also create a more dynamic, user-centered environment that better meets the needs of modern research and learning.

Artificial Intelligence (AI) has the potential to profoundly transform libraries, particularly academic libraries, turning them into dynamic hubs of knowledge and innovation. In this context, libraries must embrace emerging technologies to address current challenges and meet the diverse needs of their users. The integration of AI will not only enhance the efficiency of library operations but will also redefine the role of librarians, transforming them into essential intermediaries between users and the vast array of available information resources.

For example, advanced search and recommendation algorithms can help users quickly find relevant information by adapting to their preferences and behaviors. As a result, libraries will be able to offer more

personalized services that better meet user needs. This personalization will not only increase user satisfaction but will also encourage more active engagement with available resources.

Another important aspect of AI implementation is its ability to support research in innovative ways. Big data analytics and machine learning techniques can be used to identify patterns and trends in resource usage, providing librarians with valuable insights into the preferences and needs of the academic community. This new information will enable libraries to adjust their collections and services, ensuring they remain relevant in the academic environment.

However, the adoption of AI comes with challenges pertaining to data privacy and information security, these being critical issues that must be managed with proper care. Libraries need to develop clear policies and effective strategies for data management, ensuring that users feel secure in their interactions with technology. Additionally, continuous training for librarians in the use and management of these technologies is essential to maximize the benefits AI can bring.

To thrive in the new knowledge economy, academic libraries must innovate and adapt their services to contemporary demands, transforming into vital knowledge centers that support users in exploring and accessing high-quality information. This transformation will not only help libraries maintain their relevance but will also contribute significantly to the development of academic communities. As a result, libraries will remain crucial in supporting the growth of knowledge and the skills required in a constantly evolving world.

In conclusion, the digital era presents unique opportunities for libraries, enabling them to reinvent themselves and continue serving academic communities with efficiency and dedication.

Bibliographic References

- Ajakaye, Jesubukade. (2021). Applications-of-Artificial-Intelligence-(AI)-in-Libraries. Disponibil: <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-9094-2.ch006> [accesat 2024-10-01].
- Anuradha, P. (2018). Digital transformation of academic libraries: Opportunities and challenges. Disponibil: <https://doi.org/10.18231/2456-9623.2018.0002> [accesat 2024-10-01].
- Daniel. (2021). 7 ways artificial intelligence is changing libraries. Disponibil: <https://iris.ai/blog/7-ways-artificial-intelligence-is-changing-libraries> [accesat 2024-10-01].
- Irsa Arma Perdana & Lantip Diat Prasajo. (2020) Digital Library Practice in University: Advantages, Challenges, and Its Position. Disponibil: <https://doi.org/10.2991/assehr.k.200204.009> [accesat 2024-10-01].
- Omame, Isaiah & Alex-Nmecha, Juliet. (2020). Artificial Intelligence in Libraries. Disponibil: <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-1116-9.ch008> [accesat 2024-10-01].
- Nasir, Mohammad. (2024). Use of AI tools in library operation and services. Disponibil: <https://zenodo.org/records/11118327> [accesat 2024-10-01].
- Ngoc, Tran & Cuong, Duong & Ngan, Nguyen & Uyen, Mai. (2021). Digital Library Development: a Case Study of Ta Quang Buu Library of Hanoi University of Science and Technology. Disponibil: <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.211119.019> [accesat 2024-10-01].
- Savić, Dobrica. (2019). From Digitization, through Digitalization, to Digital Transformation. 43/2019.36-39. Disponibil: <https://www.researchgate.net/publication/332111919> From Digitization through Digitalization to Digital Transformation [accesat 2024-10-01].
- Thangiah, Raja & Leo, Michael & Ramar, Ramkumar. (2024). Digital Transformation of Academic Libraries. Disponibil: <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-2782-1.ch017> [accesat 2024-10-01].
- Viera, Charla. (2023). 5 Ways Artificial Intelligence Impacts Libraries. Disponibil: <https://www.aje.com/arc/ways-artificial-intelligence-impacts-libraries/https://www.lib.pacificu.edu/navigating-the-future-the-role-of-ai-in-academic-libraries/> [accesat 2024-10-01].

THE LIBRARIAN – PROMOTER OF EUROPEAN VALUES

Vera CIOCAN

<https://orcid.org/0009-0008-5811-6512>

IP LT „Mitropolit Nestor Vornicescu”, Republica Moldova

Abstract

The European Union is an inclusive and integrative association of European states, founded on pluralism, tolerance, justice, solidarity, respect for human dignity, democracy, the rule of law, freedom, equality, and human rights. The EU entails understanding and respecting these values, cooperating to strengthen the Union's economic, political, and cultural position, and promoting the multicultural model. In the context of our country's efforts to align with the values and principles of the European Union, libraries and librarians have a crucial mission: to educate, inform, and inspire generations to embrace the idea of belonging to a European community of knowledge and democracy. They contribute to the development of literacy, civic, and cultural skills, promoting lifelong learning and collaboration with experts from various fields. In today's context of the Republic of Moldova, the importance of libraries is significantly increasing, as they become true centers of knowledge and key players in fostering an informed and active European consciousness.

Keywords: European values, European integration, National Development Strategy "European Moldova 2030", access to information, lifelong learning, support for intercultural dialogue, cooperation between European states.

*Joy, thou shining spark of God,
Daughter of Elysium,
With fiery rapture, goddess,
We approach thy shrine!
(Ode to Joy)*

The Anthem of the European Union – "Ode to Joy" – is a powerful symbol of unity and fundamental European values, inviting fraternity, solidarity and peace. Its message remains an ideal expression of the European vision for a community united in diversity. The European Union is an unprecedented project, based on shared values of peace, democracy, and the rule of law. It promotes collaboration among European states and provides a solid framework for economic and social development. Librarians, as representatives of essential community structures, support the Republic of Moldova's accession to the European Union, aiming to create an informational environment conducive to access, awareness, and respect for the values of national and European culture and civilization, and to encourage community members to embrace European Union values. The professional priorities and initiatives of libraries in 2024 have been formulated based on the national priorities established in the "European Moldova 2030" National Development Strategy, approved in November 2022, focusing on engaging libraries in supporting and implementing the Strategy. The "European Moldova 2030" National Development Strategy is based on the UN 2030 Agenda and the Association Agreement with the European Union. In the context of achieving candidate country status for EU accession, this document will underpin a full set of policies developed by the Government in the coming period. Consequently, the "European Moldova 2030" Strategy will serve as the foundation for short- and medium-term library strategies and programs, with the main focus being the informational support for the European integration process.

Libraries in the Republic of Moldova, as centers of knowledge and lifelong learning essential for educating an informed society and facilitating access to informational resources, provide citizens not only with access to a wide range of educational materials but also with a conducive environment for debate and idea exchange, this support the development of a democratic culture and an active civic spirit, both essential elements for European integration.

A renewed policy initiative of the European Union (EU), which sets a shared vision for high-quality, inclusive, and accessible digital education in Europe and aims to support the adaptation of member states' education and training systems to the digital age, is the Digital Education Action Plan (2021–2027). In alignment with Priority 2: Developing relevant digital skills and competences for the digital transformation, Action 7: Common guidelines for teachers and trainers to encourage digital literacy and combat misinformation through education and training, and with the foundational guidelines contained in Recommendation CM/Rec(2023)3 of the Committee of Ministers to member states on library legislation and policy in Europe (adopted by the Committee of Ministers on April 5th, 2023 at the 1462nd meeting of the Ministers' Deputies), Article 4.1 states that libraries are active agents within systems and provide

comprehensive training for teachers in general and technical vocational education. Article 4.2 defines the library as a center for information and digital literacy.

In this context, the Ministry of Education, Culture, and Research launched the “National Digital Literacy Program for Teachers”, aimed at equipping educators with skills to use essential digital applications and tools beneficial to the teaching process. As a local trainer, I conducted ongoing ICT training for a group of institution staff eager to enhance their digital competencies. The training began with general concepts about computer structure and operating systems, creating digital presentations, managing digital documents, browsing the Internet, and communicating in the virtual space, as well as an introduction to educational applications offered by Google. The program aimed to develop and strengthen teachers' digital skills, helping them adapt to new digital tools and technologies and discover creative ways to use them in teaching and assessment.

In the European integration process, one of the most important aspects is fostering democratic values, human rights, and the rule of law. As a promoter of the European Union's values, the librarian plays a crucial role in promoting these values through the materials they provide and the activities they organize.

The involvement of IPLT „Mitropolit Nestor Vornicescu" library in promoting European values has been realized through a variety of activities that engage the community and promote knowledge, understanding, and respect for these values. The following were organized:

- Book exhibitions featuring works by European authors and about the history and culture of Europe;
- Posters displaying European values, such as democracy, human rights, equality, and cultural diversity;
- Screenings of documentaries explaining the history and functioning of the European Union, as well as the values it is based on;
- Workshops for children and young people discussing human rights, democracy, and other European values;
- Information sessions for high school students on the EU's role in promoting peace, stability, and economic development.

Students took an imaginary journey through European countries and discussed how European values are reflected in literary works, participating in the project "European Values of Books."

Users who sought the key to success immersed themselves in the maze of books and eagerly absorbed knowledge, participating in the "Education – Values – Models" project. The project's goal was to promote fundamental societal values through education and by identifying and showcasing role models and leaders who can inspire young people and the community. The project contributed to building a society based on principles of respect, responsibility, integrity, and solidarity, providing participants with the knowledge and skills needed to become active and engaged citizens.

The "Education - Values - Models" project is the laureate of the national competition within the National Reading Program “LecturaCentral”, supported by the Ministry of Culture of the Republic of Moldova in collaboration with the National Commission of the Republic of Moldova for UNESCO for "the most original project to promote books and reading, including with the help of technologies." My involvement in this project as a school librarian focused on creating educational environments within the institution that foster access to the values of national and European culture and civilization, as well as openness to embracing cultural interactions with European values.

As part of activities to protect children from all forms of violence, students from „Mitropolit Nestor Vornicescu" Theoretical High School met with Mrs. Maia Bănărescu, the People's Advocate for Children's Rights. The theme of the meeting was “I am a Child - I have Rights”. Students were informed about the UN Convention on the Rights of the Child, the National Human Rights Institution, and the responsibilities of the Ombudsman for Children's Rights. Mrs. Lucia Caciuc, Head of the General Directorate of Education, Strășeni, also honored us with her presence.

By providing access to accurate and relevant information, libraries become centers for forming active and informed citizens, ready to participate in the democratic process and European community life. In an era dominated by vast information flows and disinformation, libraries offer a safe space for accessing verified, diverse, and high-quality information. Educational media and critical reading skills are essential to help citizens navigate information sources and make informed choices. In this regard, the librarian becomes a crucial guide, helping users distinguish between reliable and misleading information.

In this context, the library organized the “Media Education” service, where students had the opportunity to learn about topics such as news structure, methods for evaluating news, netiquette, interviews, articles, identifying bias and propaganda, manipulated images, cyberbullying, grooming, trolls, sexting, online harassment, journalistic ethics, and more.

The educational contribution of mass media was realized through information transmission, the promotion of values, attitudes, and behavioral models, thus playing a special role in shaping the socio-cultural code of young people. Media-competent students will be able to connect with the best sources, give thoughtful responses to questions, and develop critical media literacy skills to identify false and manipulative news.

By acquiring such knowledge, students, with the librarian's guidance, will gain the skills to access information about the past, present, and future of the EU, the European acquis, and use the informational resources of the European community to convince community members to engage in the EU accession process. Consequently, the librarian will also demonstrate and reinforce democratic behavior, serving as a model for the community in adhering to EU values, supporting the country's democratic progress, and fostering cultural, ethnic, and religious tolerance.

European integration also requires continuous adaptation to new demands and competencies required by the European labor market. Libraries are places where lifelong learning is encouraged, offering courses, workshops, digital resources, and access to specialized literature. For example, the "Together for Mental Health" project, implemented by the Federation of Families for World Peace and Unification in Moldova and the Strășeni Community Mental Health Center with support from the Moldovan-Swiss Mensana Project, provides such opportunities.

As a promoter of European values in the community, the librarian directly contributes to developing the professional and personal skills of citizens, preparing them for easier integration into the European space. As members of a global community, libraries in the Republic of Moldova can benefit from international exchanges of best practices with institutions from other European countries. Through cooperation and coordination, the exchange of experiences, ideas, and information has taken place.

In this context, I participated in the transnational mentoring project "Online Education through Partnerships", implemented by the Ministry of Education, Culture, and Research of the Republic of Moldova and the City Hall of Chișinău, which offered educational institutions in Moldova and Romania the opportunity to collaborate transnationally, sharing ideas, practices, and work methods, thus producing tangible results. The project aimed to promote the resources offered by the digital library "Online Education" and provide teachers from Moldova and Romania with useful and creative tools for personal and professional development in 21st-century pedagogy.

The library's partners included "School No.1" Bogdănești, Suceava County, Romania, and "Mihai Băcescu" Technical College, Fălticeni, Romania, with whom we implemented the following projects: "Portraits in Time", "Between Life and Books", and "Values – Education – Models".

The collaboration within the "Portraits in Time" project provided an excellent opportunity to work together towards a common goal and learn from each other in a stimulating and motivating environment. During a virtual meeting, students engaged in open discussions about discovered or created materials, professions they explored, and possible career paths. They presented notable European figures in fields such as chemistry, mathematics, computer science, culture, and art.

Student involvement in the "Between Life and Books" project broadened their general cultural knowledge and increased their engagement in cultural-educational activities. The project's objectives were largely achieved, with high school students showing enthusiasm for the project activities and actively participating in their organization. This led to an increased interest in culture, exploration of freedom of thought through readings by renowned European authors, learning about the history of democracy in Europe, and understanding active citizenship models.

Through reading, students gained an appreciation for the importance of laws and regulations for a well-functioning society, developing a taste for research and social interaction. These European values, integrated through reading and activities, have contributed and will continue to contribute to the development of responsible young people open to Europe's cultural and social diversity.

The "Travelers in the World of Books" project, in partnership with "Dimitrie Luchian" Gymnasium, Piscu, Galați County, Romania, aimed to cultivate students' love for reading and awareness of its importance in shaping their personalities. Through readings from various European authors, participants learned about the richness and diversity of traditions, customs, and perspectives in Europe.

The project "Together through Traditions", in partnership with "Traian Lalescu" Theoretical High School, Orșova, Mehedinți County, Romania, focused on preserving and promoting traditions while supporting essential European values. Participation in this project brought significant benefits, as traditional values were set in dialogue with European values, highlighting that cultural diversity and local identity are valuable resources for a Europe united in diversity.

A fundamental aspect of the European path is understanding and promoting cultural diversity. Libraries play a key role in creating spaces where different cultures and perspectives can meet and dialogue.

The library contributes to the well-being of all children, teachers, and parents, promotes respect for diversity, and helps develop everyone's skills. I participated in the project "Strong through Diversity – Applying the Inclusion Index", in partnership with ChildFund Deutschland, financially supported by the German Ministry of Foreign Affairs.

Through this project, we benefited from training sessions, mentoring visits, exchanges of experience with other institutions (such as "Ion Inuceț" Theoretical High School in Vorniceni, "A. Russo" Theoretical High School in Cojușna, and "A. Donici" Gymnasium in Ciuciuleni, Hâncești district), as well as support in monitoring progress and maintaining an efficient dialogue with local authorities necessary for community development. Through cultural events, exhibitions, and public readings, libraries contribute to strengthening European identity, while promoting respect for diversity and social inclusion.

The project contributed to intensively promoting inclusive values, respecting democratic principles, and encouraging participation by all. I am pleased with the academic community's achievements in creating an educational environment that is both inclusive and effective in achieving the institution's objectives. Proof of this is the library's new equipment, including a laptop, projector, and screen, which facilitate all activities in the library.

In a multilingual Europe, effective communication and access to information in multiple languages are essential for active participation in democratic life. The European Day of Languages is an event that encourages foreign language learning. In 2001, the European Year of Languages was declared by the Council of Europe. Since then, the European Day of Languages has been celebrated annually on September 26th, highlighting linguistic diversity, multilingualism, the importance of lifelong language learning, and the value of all languages spoken in Europe, through various activities:

1. Storytelling and legends from different European cultures.
2. Translation workshops where participants learn to express the same ideas in different languages.
3. Themed stands in schools and libraries featuring expressions, proverbs, or unique words from various European languages.
4. Interactive workshops introducing European languages (such as French, German, Spanish).
5. "Language café" activities, where participants converse freely in multiple languages.

In conclusion, the librarian's role in supporting the European path of the Republic of Moldova is crucial. Through access to information, promotion of European values, lifelong learning, and support for intercultural dialogue, librarians become active partners in the European integration process. They are not just facilitating learning and citizen development, they are also contributing to a more open, educated, and well-prepared society for the challenges of a European future. Considering all this, it is essential to recognize and support the role of libraries in the European integration process, understanding that they are catalysts for change and progress in society. By supporting libraries, we are actually supporting the development of an educated, informed, and ready society for successful integration into the European family.

Bibliographic References

- Albu, Nadejda. Citind, descoperim valori. *Învățătorul Modern: Revistă științifico-metodică*. 2021, Nr. 4, pp. 76-78.
- Biblioteca – spațiu de promovare a valorilor europene: Suport metodologic. Chișinău: [S. n.], 2024 (Primex-Com).
- Dmitric, Ecaterina. Promovarea valorilor europene în bibliotecile publice din Republica Moldova. Disponibil: <https://www.slideshare.net/rmbiblioteci/promovarea-valorilor-europene-n-bibliotecile-publice-din-rm-edmitric> [accesat 2024-09-09].
- Legea cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. [citat 01.02.2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139802&lang=ro# [accesat 2024-09-09].
- Macavei, Elena. Educația în spiritul valorilor europene și al integrării europene. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/22-34_7.pdf [accesat 2024-09-22].
- Organismele Europene: a nu se confunda. Disponibil: <https://cpescmd2.blogspot.com/2018/05/coe-si-ue-organizatii-separate-cu.html> [accesat 2024-09-17].
- Perspective legislative privind bibliotecile publice din Republica Moldova și România Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/54-58_46.pdf [accesat 2024-02-09].
- Priorități și inițiative ale Anului profesional 2024: Aprobate în cadrul Forumului Managerilor din Sistemul Național de Biblioteci, ediția a 28-a, 29 noiembrie 2023. Biblioteca Națională s Republicii Moldova [online]. Disponibil: <http://bnrm.md/files/accesDedicat/Prioritati%20profesionale%202024.pdf> [accesat 2024-09-16].
- Promovarea valorilor sociale în contextul integrării Europene, conf. intern (2018; Chișinău). Materialele conferinței internaționale „Promovarea valorilor sociale în contextul integrării Europene”, 4 mai 2018, Chișinău. Chișinău: Lira, 2018.

Recomandarea Consiliului Uniunii Europene din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții Disponibil: https://eurlex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.189.01.0001.01. RON&toc=OJ:C:2018:189:TOC [accesat 2024-08-29].

Silivestru, Diana; GULCO, Natalia. Europeana devine prietenul cultural al elevilor și profesorilor din Republica Moldova Magazin bibliologic. 2020, nr. 1/2, pp. 84-88. <http://www.bnrm.md/files/publicatii/MB%201-2%202020.pdf> [accesat 2024-09-24].

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”. Aprobata prin legea nr. 315 din 17.11.2022. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134582&ro [accesat 2024-09-22].

Uniunea Europeană: obiective și valori. Disponibil: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_ro [accesat 2024-09-09].

Ușor de citit – Uniunea Europeană [online]. – URL: https://european-union.europa.eu/easy-read_ro [accesat : 2024-09-22].

“SCIENTIA SALON”- AN EFFECTIVE LEVER IN THE PROMOTION AND INCREASE OF ULIM'S LIBRARY AND INFORMATION DEPARTMENT'S COLLECTION

Irina CERNEAUSCAITE

<https://orcid.org/0009-0001-0724-4927>

Free International University of Moldova (ULIM), Chisinau

Abstract

All libraries, those in education as well as public ones, have experienced and continue to experience many transformations and changes being, thus they are required to conform to the new necessities of the user. However, in all the avalanche of "new", we should not forget the main hero of the library - the book. In this article, emphasis is placed on the services, project which promote books and especially "Scientia Salon", which is at its 16th edition. The impact of the book salon/show will be highlighted through comparative analysis and how it contributes to the promotion and increase of ULIM's Library and Information Department's collection.

Key words: Library, book, heritage, "Scientia Salon", comparative analysis, augmentation

Educational libraries, including public ones, have undergone many changes and transformations over the years, related to the services and format through which they are offered to the end user, but the primary mission of the library was and remains the patrimonial one. The book, regardless of the times we are in, remains of inestimable value, and we librarians must take care not to lack services, projects that contribute to the augmentation of the patrimonial function of the library, and those related to its promotion in the community.

The ULIM Library and Information Department has been organizing the book Salon with the generic name – “Salon *Scientia*”, for 16 years, which brilliantly fulfills the last missions mentioned above - augmenting the patrimonial function and promoting books in the community.

The Salon has the following goals:

- accumulation and presentation of all genres and categories of publications, signed by academics, (published during the previous year of study);
- augmentation of the patrimonial function of the university library (analysis of the presence of institutional and author publications, published under the aegis of ULIM, in collections; completion of the respective catalog with identification data of missing documents, etc.);
- presentation and promotion of the results of the investigation process, carried out by academic and individual scientific structures;
- comparative analyses of academic research results;
- info-metric accounting of publications of didactic and scientific staff;
- ensuring access for visualization and documentation of publications;
- encouraging knowledge and stimulating the use of academic publications in the educational and research process.

The “Scientia Salon” is organized in collaboration with all faculties of the university and is intended for academic staff, students, structures within ULIM, as well as all those interested in taking note of ULIM's scientific documentary heritage.

The fair exhibits all academic publications published during the previous academic year. They can be of various genres and types (books, articles, graphic materials, textbooks and monographs, teaching materials, promotional materials, etc.). Publications are selected regardless of their content and language of presentation. In case of their absence (absence in the DIB collections, the author's inability to present the specific copy) – copies of the title pages, bibliographic information on the publications will be presented.

The main form of operation of the fair is the book exhibition, each faculty having its own stand. During the fair, the following events are organized: launches of publications by didactic and scientific staff, presentations of databases, public lectures, professional workshops for researchers and editors of scientific journals, bibliographic presentations, panoramic presentations.

The “Scientia” book fair is an effective lever for promoting and expanding the collection, which aims to boost the knowledge and reading of publications produced by ULIM researchers and their use in the

educational process. Another important objective of the fair is to contribute to the completion of the DIB collection “Publications of ULIM didactic and scientific staff”.

The fair conducts comparative analyses of the research results of academics, presented at the opening of the fair. Thanks to these analyses, which are based on reports of didactic and scientific activity, we can conclude how many publications have been edited, how many of these are present in the DIB collections, and which faculty is in the lead not only by the number of publications, but also by authorship.

The results of the 16th edition of the “Scientia” Salon for the 2022-2023 academic year will be presented below, for seven faculties within ULIM: Faculty of Economic Sciences; Foreign Languages; Law; Social Sciences and Education; Informatics, Engineering and Design; Biomedicine, International Relations, Political Science and Journalism.

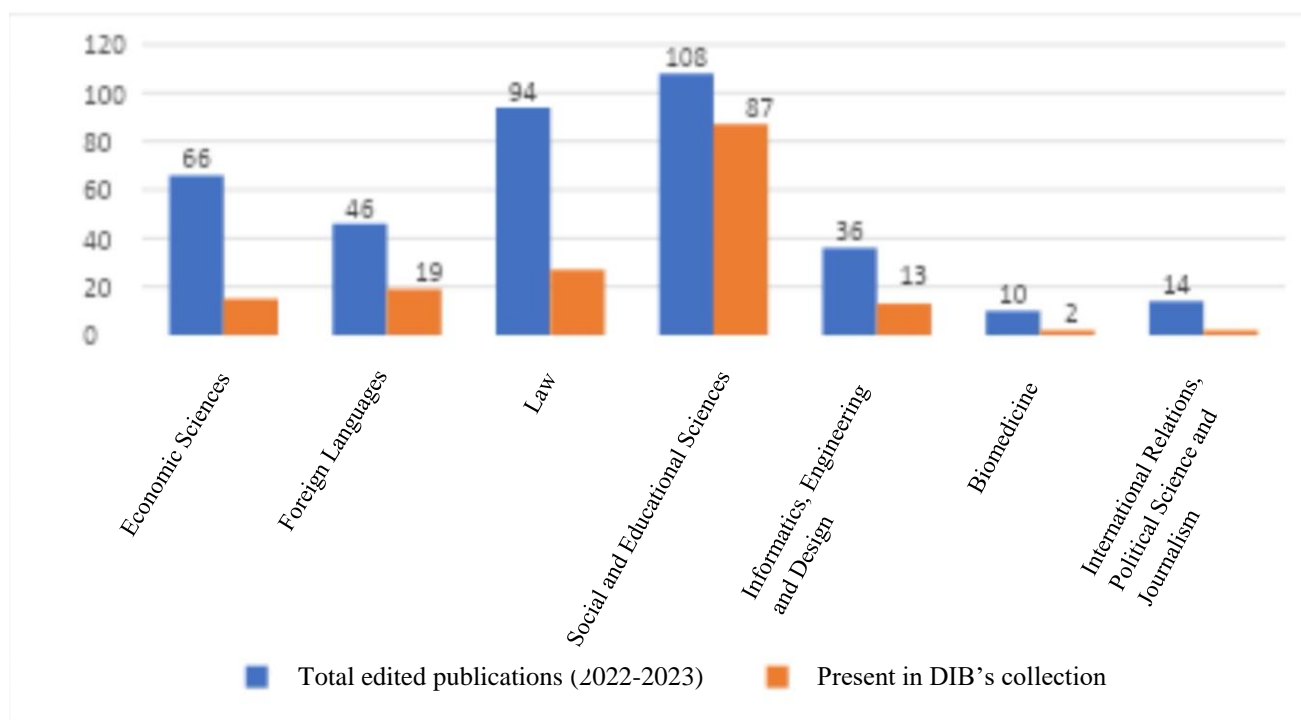

Figure 1. Analysis of the presence of institutional and author publications in DIB collections (2022-2023)

The diagram in Figure 1 analyzes – how many publications edited in the 2022-2023 academic year are present in the DIB collections. We note that the leaders are the faculties: Social Sciences and Education with 108 publications, of which 87 are present at DIB. Faculty of Law – 94 publications in total edited, of which 27 are present in the DIB collections.

I would like to mention that in this edition of the salon, in the case of all faculties, the most important types of publications – monographs, textbooks, course notes, guides, dictionaries, encyclopedias – are all present in the DIB collections, the missing ones are scientific articles. A very gratifying result for the DIB team, which took place thanks to the beautiful collaboration between the library and the faculties, researchers.

Another important analysis from the 16th edition of the fair is the comparative analysis of publications published in the academic years 2021-2022 and 2022-2023, by author.

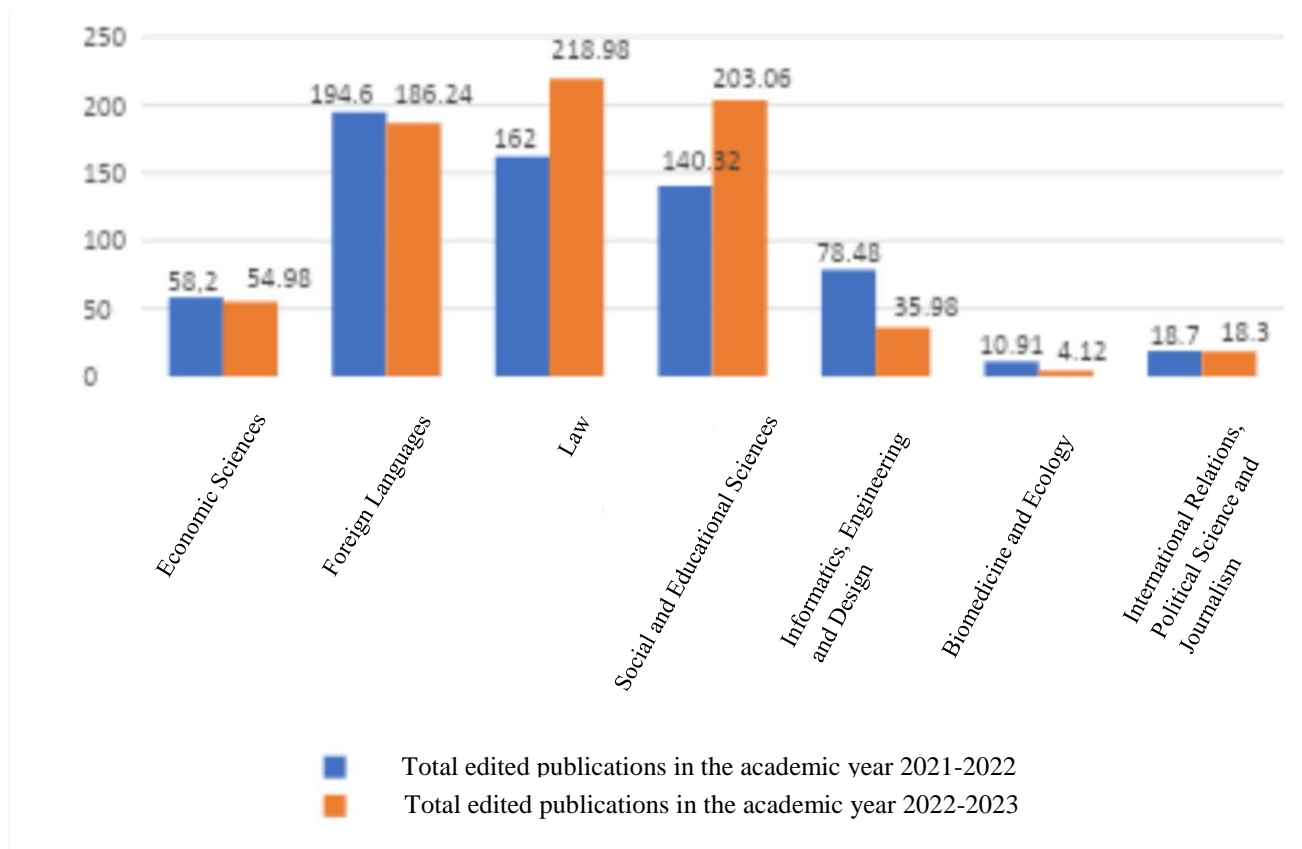

Figure 2. Comparative analysis of publications published in the academic years 2021-2022 and 2022-2023, (by authorship)

We observe from figure 2 that the most prodigious faculties in terms of volume of publications are the following:

- Faculty of Law - 94 publications, 218.98 author's pages;
- Faculty of Social Sciences and Education - 108 publications, 203.06 author's pages;
- Faculty of Foreign Languages - 46 publications, 186.24 author's pages

From this analysis, we conclude that the number of publications does not always reflect the real volume of work of each faculty.

And in order to highlight the most prodigious researchers who wrote the most author's pages in the 2022-2023 academic year, they were designated with a diploma of excellence as follows:

- Faculty of Foreign Languages: Professor, Dr. hab. Ion Manoli - 61.43 pages of authorship; Professor, Dr. hab., Elena Prus - 23.25 pages of authorship;
- Faculty of Law: PhD, Professor. Univ. Cauia Alexandru - 51.2 pages of authorship; Dr. lecturer Univ. Mihai Sorbală - 29.18 pages of authorship; Dr. associate professor Univ. Ion Postu - 24.5 pages of authorship;
- Faculty of Social Sciences and Education: Dr., associate professor Univ. Angela Calancea - 36.6 pages of authorship; Ma., lecturer Univ. Tatiana Focşa - 32.86 pages of authorship; Dr., associate professor Univ. Svetlana Rusnac - 26.305 pages of authorship
- Faculty of Informatics, Engineering and Design: Dr., associate professor Univ. Tudor Leahu - 19.09 pages of authorship, Dr., associate univ. Malcoci Vitalie - 10 author's pages;
- Faculty of Economic Sciences: Professor, Dr. hab., Petru Roşca - 26.35 author's pages.

Therefore, the "Salon Scientia" is an effective lever for promoting and increasing the collection of the ULIM Library and Information Department, contributing to the fulfillment of the library's main mission - the patrimonial one. A large part of the result is due to the fruitful collaboration with the faculties and structures of ULIM, which has already become a tradition of "storing" research results at the book salon. Likewise, the very thorough accounting of everything published during the academic year and the comparative analysis have a valuable impact on the library's collections. Thus, a sustainable activity brings with it many advantages, and the "Salon Scientia" is a good example in this regard.

Bibliographic References

Concept, Salon Scientia, ed. a 16-a 2024. Disponibil: <https://www.slideshare.net/slideshow/concept-salon-scientia-ed-a-16-a-2024-doc/272933164> [accesat 2024-10-02]

Cerneauscaite, Irina. Analiza comparativă. “Salonul Scientia”, ediția a 16-a, 2024. Disponibil: <https://www.slideshare.net/slideshow/analiza-comparativa-2024-analiza-comparativa-2024/272932916#2> [accesat 2024-10-02]

CONTINUOUS PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF SPECIALIZED STAFF IN EDUCATIONAL LIBRARIES: COMPARATIVE ANALYSIS

Ludmila CORGHENCI

<https://orcid.org/0000-0002-0248-9108>

National Library of the Republic of Moldova

Abstract

The article addresses continuous professional training as a European value, the focus of libraries/librarians on it being particularly important in the context of the European integration process of the Republic of Moldova. The author argues for the positioning of library staff for continuous professional development through statistical comparative analyzes for the period 2022-2024.

Keywords: continuing professional training, specialized library staff, formal education, non-formal education.

The issue of continuing professional training, addressed in the context of increasing the value of human capital in the context of informatization, globalization, social, economic and social crises, has acquired new content and perspectives.

This article pursues two goals: to argue the answer to the question Why continuous professional training is becoming a value for specialized library staff and to present the situation regarding the involvement of educational library staff in continuous training based on official statistical data, such as the National Center for Continuous Professional Training in Library Science and Information Sciences within the National Library of the Republic of Moldova (CNFPC BNRM).

The Charter of Fundamental Rights of the European Union (EU), Article 14 entitled “The right to education” states: everyone has the right to education, as well as to access to vocational training and continuing training (Carta, 2010). EU policies and actions demonstrate that continuing professional training is essential for building a society characterized by cohesion, inclusion, competitiveness. Certainly, education and training are at the heart of the EU's strategic-political agenda. In this regard, we will refer to some documents, approved by EU structures and which should be part of the professional portfolio of the person responsible for developing the skills of specialized library staff.

Thus, the *EU Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the achievement and further development of the European Education Area (2021-2030)* 2021/C 66/01 identifies 5 strategic priorities for the current decade. Priority no. 2 entitled “Making lifelong learning a reality for all” orients the field towards: focusing on the quality of formal, non-formal and informal education, in a holistic (systemic) perspective; permissibility and flexibility of learning pathways; addressability and attractiveness; validation of non-formal and informal learning; individual approaches in workplace learning environments; cooperation, etc. (Raport, 2023).

The EU Council Resolution on a new European Agenda for Adult Learning (2021-2030) 2021/C 504/02 supports and focuses efforts on the following aspects (Rezoluție, 2021):

- optimizing the management of continuous professional training processes (cooperation and partnership between stakeholders at national, local and institutional levels; efficient financing of learning initiatives, etc.);
- providing and using continuous learning opportunities (raising awareness and providing opportunities; anticipating skills and training needs; diversifying and personalizing training, etc.);
- increasing the accessibility and quality of training (professionalizing the capacities of trainers and trainees; social and cultural inclusion; continuous development of methods for monitoring, evaluating and improving the quality of training, etc.);

The IFLA report on library development trends – 2024 - identifies 7 orientations, trends, which require new visions, new contents in the competences of librarians; Here are these trends: Knowledge practices are changing; Artificial Intelligence and other technologies are transforming society (exploring the potential of technologies); Trust is being renegotiated (restoring trust in institutions, government, media, open movement); Knowledge and skills are becoming much more complex; Digital technologies are unevenly distributed; Information systems use more resources (emphasis on the green library); People are looking for new community connections (sharing spaces and resources, new ways of communication) (Raport, 2022).

Is continuous professional training a value, a priority for specialized staff in educational libraries in the Republic of Moldova?

In the Republic of Moldova, the policy of continuous professional training is aligned with the state's educational policies, but also with European and international ones. We have an Education Code with several amendments after 2014. The law on libraries (No. 160 of 2017) stipulates two articles (No. 26 "Initial professional training" and 27 "Continuous professional training"). Library centers collect/synthesize annual statistical data, which reflect the involvement of librarians in formal and non-formal continuing education (Anuar, 2023; Raport, 2022; Raport, 2023). First, let's look at the official statistical data regarding specialized staff in educational libraries (table no. 1).

Table No. 1. Total number of specialized personnel within the National Library System

<i>Type of library</i>	<i>Specialized personnel</i>			<i>Including: Computer scientists (engineers, programmers, administrators, etc.)</i>		
	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>Variable 2023/2022</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>Variable 2023/2022</i>
National	199	207	-8	9	9	0
Public	2 000	2 028	-28	29	28	+1
<i>From education, including:</i>	1 581	1 604	-23	6	10	-4
- from higher education	257	274	-17	6	7	-1
- from centers of excellence, colleges	68	69	-1	0	0	0
- from vocational schools	42	43	-1	0	0	0
- from general education	1 214	1 218	-4	0	0	0
Specialized	88	95	-7	2	6	-4
Total	3 868	3 934	-66	46	54	-8

Source: Developed by the author based on official statistical data (Raport, 2022; Raport, 2023)

Therefore, on January 1, 2024, the number of specialized staff in educational libraries is 1,581 people, 23 less than in 2022. The most significant decrease is reported in higher education libraries (-17), followed by those in general education (-4) and others. As reasons for the decrease in the number of specialized staff, we mention: the reduction in the number of educational libraries in 2023 (by 28 compared to 2022, including those in general education reduced by 21, in universities by 3, etc.); unattractive salaries; the predominance of retired staff (employment contracts not being accepted); non-compliance by the founders with legislative and regulatory provisions (for example, regarding management positions in the library, the organizational structure recommended by the regulatory framework, and others).

Official statistical data allow us to identify several statistical and performance/relational indicators regarding the involvement of specialized staff in educational libraries in continuing professional training (situation as of January 1, 2024). Of the total number of educational library staff (1,581), 1,477 people

participated in at least one formal or non-formal education activity. So, 104 people remained outside the process (about 7%).

The involvement of educational librarians in *formal professional education* is relevant through the following indicators: 10 academic hours of formal training per educational librarian; For comparison: in total, this indicator is 15 hours per country; in national libraries – 25 hours; in public libraries – 18 hours, in specialized libraries – 3 hours; in higher education libraries – about 20 hours; in centers of excellence, colleges – 7 hours; in vocational schools – about 2 hours; in schools, high schools, gymnasiums – about 9 hours. We conclude that only in higher education libraries is this performance indicator higher compared to the national one, and in other educational libraries it is lower.

How are educational librarians involved in *non-formal professional education* programs? Official statistical data substantiate the following performance indicators. The number of academic hours of non-formal training per educational librarian is 21. And for comparison, we present the following measurements: in total, this indicator is 32 hours in the country; in national libraries – 15 hours; in public libraries – 43 hours, in specialized libraries – 5 hours; in higher education libraries – about 40 hours; in libraries in centers of excellence, colleges – 22 hours; in vocational schools – 9 hours; in schools, high schools, gymnasiums – about 18 hours (Raport, 2022; Raport, 2023).

How do specialized staff in educational libraries use the educational services offered by the CNFPC within the BNRM? BNRM as a national library and economic center has made considerable efforts to stimulate continuous learning, taking into account the latest amendments to the law on libraries. The new BNRM Strategy 2024-2030 reflects three programs within the content of strategic objective 5 entitled "Strengthening BNRM as a national library and economic center". One of the three programs aims at "Strengthening the continuous professional training system in accordance with national changes and global trends". Thus, BNRM as a national center for continuous professional training aims to achieve the following results by 2030:

- increasing the participation rate of library staff in non-formal and informal continuing education;
- adjusting the forms, methods and topics of training to the trends of the field;
- improving the quality and increasing the accessibility of training offered by the CNFPC BNRM (Strategie, 2024).

In 2024, at BNRM, a new concept of the continuous professional training system for librarians came to life, which focuses on strengthening the CF in an organizational and holistic aspect.

From an organizational point of view, the result of these changes is aimed at the effectiveness of continuous professional training activities, updating and developing skills in real time, but also providing opportunities for all librarians from all types of libraries to improve their knowledge and develop new skills, necessary for community members. This is about experimenting with cascade training, with prior training of trainers for territorial networks and institutions, and taking into account their experience. For example, in the first 9 months of 2024, 3 modular training cycles of trainer training were organized, 75 specialists were trained as trainers, including from educational and specialized libraries – 8 people.

From a holistic point of view, we mention the annual studies of continuing education needs, research into library development trends, based on which cycles of specific themes/subjects for training are identified. For example, for 2024, five thematic cycles were identified as priorities: Promoting European values; Open access, information technologies; Information culture, intellectual property, copyright. Media culture. Combating fake news; Modeling library activity through the application of Artificial Intelligence; Assessing the impact of library activity.

Thus, if we highlight an increase in the total indicator regarding trainees in educational libraries (from schools, gymnasiums, high schools and centers of excellence, colleges), however, the number of trainees in university libraries is decreasing (table no. 2).

Table no. 2. CNFPC BNRM trainees according to the type of libraries

<i>Type of library</i>	<i>Year 2023</i>	<i>Year 2022</i>	<i>Variable 2023/2022</i>
National library	342 (12%)	329 (11%)	+13
Public library	1 443 (51%)	1 579 (55%)	
Educational library, including:	total 823 (29%)	total 730 (25%)	+93
<i>from universities</i>	224 (7,8%)	397 (14%)	-173

<i>from colleges, centers of excellence</i>	45 (2%)	30 (1%)	+15
<i>from vocational schools</i>	8 (0,2%)	20 (0,7%)	-12
<i>from schools, lyceum, gymnasium</i>	546 (19%)	283 (9%)	+263
Specialized library	65 (2%)	55 (2%)	+10
Other institutions (representatives of local public administration, etc.)	165 (6%)	204 (7%)	-39
<i>Total</i>	2 838	2 897	-59

Source: Developed by the author based on institutional statistical data

In the first nine months of 2024, the total number of trainees at the CNFPC BNRM is 2,814 people, including 515 (18%) from educational libraries; including: 8% (233 people) from higher education libraries; 1% (31 people) - from centers of excellence, colleges; 1 person from vocational schools; 9% (250 people) - from schools, lyceums, gymnasiums.

The comparative analysis of statistical situations allows us to conclude:

- the issue of training specialized staff in libraries of centers of excellence, colleges, professional schools, both at national and network level (involvement of departmental library centers);
- increasing the accessibility of librarians from all types of libraries to the content of the educational e-portfolios of the CNFPC BNRM by replicating training by trainers (efforts being necessary in this context to monitor and increase the responsibilities of trainers, managers in the network, institution);
- institutionalizing informal continuing education (orientation to European policies and practices for the purpose of monitoring, evaluating and analyzing the impact of professional readings, professional discussions at the workplace, etc.);
- trainees will collaborate and cooperate through mutual information/learning, exchange of good practices, in order to promote common values.

Conclusions

National and European policy and strategy documents guide libraries to intensify the sharing of common values with community members, to cultivate tolerant and democratic attitudes and social, civic and intercultural competences, to strengthen critical thinking and information literacy. It is important that librarian training includes the European dimension of values, to ensure understanding of the professional context and common values, awareness of unity and professional, social and cultural diversity.

Bibliographic References

- Anuarul statistic al Republicii Moldova. Ediția 2023. Available at: https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2023/Anuarul_statistic_RM_editia_2023.pdf [accesat 2024-10-25]
- Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF> [accesat 2024-10-01].
- Decizia (UE) 2023/936 A Parlamentului European și a Consiliului din 10 mai 2023 privind Anul european al competențelor. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32023D0936> [accesat 2024-10-01].
- IFLA Trend Report 2024. Available at: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/ifla-trend-report-2024.pdf> [accesat 2024-17-10].
- Raport statistic centralizator privind activitatea Sistemului Național de Bibliotecă în anul 2022. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/statistica/statistica-de-biblioteca> [accesat 2024-04-10].
- Raport statistic centralizator privind activitatea Sistemului Național de Bibliotecă în anul 2023. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/profesional/statistica/statistica-de-biblioteca> [accesat 2024-10-04].
- Rezoluția Consiliului UE privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării în perspectiva realizării și dezvoltării în continuare a spațiului european al educației (2021-2030) 2021/C 66/01. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX%3A32021G0226%2801%29> [accesat 2024-10-01].
- Rezoluția Consiliului UE privind un nou plan european pentru învățarea în rândul adulților (2021-2030) 2021/C 504/02. Available at: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32021G1214\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32021G1214(01)) [accesat 2024-10-01].
- Strategia de dezvoltare a Instituției Publice Biblioteca Națională a Republicii Moldova 2024-2030. Chișinău, 2024. 109 p. Manuscris.

Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”. Aprobata prin legea nr. 315 din 17.11.2022. Available at: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134582&lang=ro [accesat 2024-10-01].

THE SERVICE OF ASTRONOMY CLUBS FROM IASI AND THE NATIONAL PROGRAM CODE KIDS ROMANIA; INNOVATIVE MODELS IN THE LIBRARY SYSTEM IN ROMANIA

Dorin COZAN

<https://orcid.org/0000-0002-9299-0050>

The Public Library Inspector Culture, Cotnari, Romania

Rezumat: Cluburile de astronomie din bibliotecile ieșene din România alături de cluburile de Code Kids reprezintă modele inovative aplicate în era tehnologiei. Aceste servicii pot fi replicate în orice bibliotecă publică care urmărește să răspundă nevoilor comunității din care face parte. Scopul acestor inițiative a fost acela de a diversifica serviciile din bibliotecile publice rurale și nu numai, pentru ca bibliotecile să-și alinieze ofertele de servicii cu cererile utilizatorilor și nevoia acestora de a-și dezvolta noi abilități tehnologice.

Cuvinte cheie: transformare digitală, club de astronomie, Code Kids, STEM, programare.

Abstract: The astronomy clubs in the public libraries of Iași, Romania, alongside the Code Kids clubs, represent innovative models applied in the technology era. These services can be replicated in any public library that aims to meet the needs of its community. The goal of these initiatives has been to diversify the services offered by public libraries, including rural ones, so that libraries can align their service offerings with user demands and their need to develop new technological skills.

Keywords: digital transformation, astronomy club, Code Kids, STEM, programming, public library

1. Introduction

Libraries in Romania have constantly evolved to meet the needs of the community in an era dominated by technology and innovation. In this context, two notable initiatives appeared as innovative models: The astronomy clubs in Iasi and the national program “Code Kids” Romania. Both are examples of adapting libraries to modern educational requirements, giving young people access to scientific and technological knowledge in a non-formal setting.

The astronomy clubs in Iasi, in collaboration with local libraries, promote the science and exploration of space through interactive and educational activities designed to inspire young people to explore the mysteries of the universe. At the same time, the program “Code Kids Romania” focuses on developing digital skills among children and adolescents, encouraging them to learn programming and to create technological solutions for their communities.

This article explores how these initiatives function as innovative models in the Romanian library system, providing an analysis of their educational and social impact on local communities.

2. Review of literature

Non-formal education through libraries has become increasingly important in recent decades, with libraries turning into centers of innovation and technology. According to studies, the involvement of young people in STEM activities (science, technology, engineering, mathematics) contributes to the development of critical thinking and problem-solving skills.

Similar initiatives of astronomy clubs and digital education in libraries have been successful in other countries, such as the United States, where public libraries provide access to telescopes and organize programming workshops for young people. In Romania, programs such as “Code Kids” and astronomy clubs are pioneers in creating a link between formal and non-formal education, transforming libraries into active and creative learning spaces.

3. Methodology

In carrying out this study, several methods of data collection and analysis were used to assess the impact of Code Kids Romania programs and astronomy clubs in Iasi. These include:

1. Four semi-structured interviews with project coordinators and librarians:

- A significant interview was conducted with Camelia Crișan, the founder of the “Code Kids” program. She highlighted how the program evolved from a prototype in 2017 to a network of 247 clubs across the country, impacting over 2500 children. Crisan highlighted the initial

challenges of integrating the program into libraries, such as insufficient technological equipment and initial reluctance of librarians

- Another interview was conducted with Mihaela Tanase, coordinator of the Phoenix astronomy club (Popricani public Library, Iasi County), who detailed the activities carried out within this project. She explained how both young people and their families were involved in a series of practical activities, such as night astronomical observations and solar system building workshops.
- Georgiana Sandu, coordinator of the Cassiopea astronomy club (public Library of Ceplenița, Iasi County), mentioned how this type of club was formed through the project “Constellation of Libraries”, co-financed by the Administration of the Romanian Cultural Fund (AFCN) in 2019 and provided details on how it managed to create interest among young people in rural communities.
- A significant interview was conducted with Mrs. Popescu Crina, from Pietrari public Library, in Valcea County, who was the inspiration for the “Code Kids Romania” program in 2017. The activities of the club in this rural library have become examples of good practices for the “Code Kids” clubs in Romania, the members coordinated by the librarian lady obtaining numerous awards and distinctions after participating in specific regional or national competitions.

2. Direct observations of activities in astronomy clubs and the Code Kids program:

In the case of astronomy clubs, activities included direct observations of the sky with telescopes, training sessions for the use of technological equipment and interactive presentations about constellations. During activities such as Star Hunting, participants had the opportunity to use binoculars and high-performance telescopes, with observations sometimes accompanied by other recreational activities such as guitar playing and traditional dances.

3. Analysis of official reports and pre-post evaluations of participants’ knowledge:

The Code Kids program has conducted pre- and post-participation assessments to monitor the growth of children’s STEM skills. Camelia Crișan mentioned that these assessments showed significant improvements in learning the 7 out of 9 STEM critical competences established by the European Union, and the success stories of the coders in the program showed the direct impact on their professional future.

At astronomy clubs, participants were monitored by engaging in creative activities, such as building solar system models or using mobile astronomy applications. There was an increase in interest in exact sciences and a development of technical skills.

5. Analysis of studies

Case study 1: Astronomy clubs from Iasi

The activities carried out in the nine astronomy clubs have had a major impact on rural communities, especially by stimulating the curiosity and involvement of young people in scientific activities. Interviews with club coordinators showed how activities such as sky observations, interactive workshops and family involvement in recreational events contributed to the success of these initiatives.

Georgiana Sandu detailed how her club was initiated within the project “Constellation of Libraries”, which diversified the services of rural libraries by introducing astronomy. She noted that the young people were enthusiastic about the club’s activities, despite the initial challenges of attracting participants.

Case study 2: The “Code Kids” program in Romania

Code Kids Romania has evolved significantly since its debut in 2017, being an example of innovation in digital education in public libraries. Camelia Crișan stressed that although the program initially faced resistance from librarians, they later became facilitators of the learning process for children in rural areas, who learned programming and critical digital skills. The evaluations carried out at the end of each cycle showed a positive educational impact.

6. Analysis and discussion

Both initiatives, astronomy clubs and the Code Kids program, provide excellent examples of adapting libraries to modern education needs. Astronomy clubs promote an interest in cosmic science and exploration, while Code Kids brings digital education to the forefront, preparing young people for an increasingly digitized world.

A common element between the two programs is how they involve the community and use libraries as launch platforms for innovative educational initiatives. Both offer opportunities for young people to learn through practice and collaboration, contributing to the transformation of libraries into spaces of experiential education.

The main challenges faced by these initiatives include limited funding, lack of technological equipment in certain libraries and the difficulty of maintaining long-term interest, especially in rural areas.

Conclusions

The astronomy clubs and the “Code Kids Romania” program represent innovative models of non-formal education, offering a new dimension to libraries in Romania. Through these initiatives, libraries extend their role beyond reading places to become centers of innovation, science and technology. These programs demonstrate that libraries can have a major impact on community education by giving young people access to knowledge and skills essential for the future. To maximize this impact, it is important to provide financial and logistical support from authorities and organizations, as well as to develop initiatives that meet ever-changing educational needs.

Bibliographic References

Constelația bibliotecilor - proiect cofinanțat de AFCN. Disponibil:

https://www.facebook.com/constelatiabibliotecilor/?locale=ro_RO [accesat 2024-10-15]

Proiectul CODE Kids. Disponibil: <https://www.codekids.ro/> [accesat 2024-16-10]

TRANSFORMING PUBLIC LIBRARIES THROUGH STRATEGIC PLANNING: A COMMUNITY-CENTERED APPROACH

Nelly ȚURCAN

<https://orcid.org/0000-0001-8475-0770>

Moldova State University

Abstract

The study examines the importance of strategic planning for public libraries and illustrates how this methodology enables the adaptation of services and the maintenance of relevance in a context characterised by constant change. The case study of the “B.P. Hasdeu” Municipal Library highlights the convergence of perceptions among librarians, partners, and users regarding the necessity to modernize services and digitize resources. The analysis of the community's perceptions regarding the development of the “B.P. Hasdeu” Municipal Library reveals the need to achieve a balance between tradition and innovation in order to meet users' expectations and integrate modern technologies. As a result, digitisation of services, diversification of services and modernisation of infrastructure were identified as key strategic priorities. In addition, the research underlines the importance of involving the community in the planning process, demonstrating that active participation facilitates the definition of objectives that are in line with real needs. The diversification of services is a key objective in transforming the library into a vibrant community hub. Meanwhile, the modernisation of infrastructure aims to create flexible, contemporary and environmentally sustainable spaces. The study concludes that sound strategic planning, responding to relevant factors, will not only address current challenges but also prepare the library for an expanded role in education, culture and community cohesion.

Keywords: strategic planning, public libraries, digitization, service diversification, infrastructure modernization, community involvement.

Rezumat

Studiul explorează importanța planificării strategice pentru bibliotecile publice, ilustrând cum o astfel de abordare ajută la adaptarea serviciilor și menținerea relevanței într-un context de schimbare constantă. Studiul de caz desfășurat la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” evidențiază cum percepțiile bibliotecarilor, partenerilor și ale utilizatorilor converg asupra necesității modernizării serviciilor și digitalizării resurselor. Analiza percepțiilor comunității asupra dezvoltării Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” evidențiază necesitatea unui echilibru între tradiție și inovație, pentru a răspunde așteptărilor utilizatorilor și pentru a integra tehnologiile moderne. Astfel, digitalizarea, diversificarea serviciilor și modernizarea infrastructurii sunt priorități strategice primordiale. Cercetarea subliniază și rolul comunității în procesul de planificare, arătând că implicarea activă a acesteia contribuie la definirea unor obiective aliniate nevoilor reale. Diversificarea serviciilor reprezintă un punct central, transformând biblioteca într-un centru comunitar dinamic, în timp ce modernizarea infrastructurii asigură spații flexibile, adaptate cerințelor actuale și sustenabile ecologic. Studiul conchide că planificarea strategică bine orientată nu doar că răspunde provocărilor moderne, dar și pregătește biblioteca pentru un rol extins în educația, cultura și coeziunea comunitară.

Cuvinte-cheie: planificare strategică, biblioteci publice, digitalizare, diversificarea serviciilor, modernizare infrastructură, implicarea comunității.

Introduction

The emergence of new information environments, changes in societal perceptions of libraries and the evolving needs of users have compelled libraries to adopt new roles and strategies to remain competitive and relevant. The introduction of advanced technologies requires the implementation of modern approaches and innovative management strategies to transform public libraries and ensure their successful positioning in a competitive landscape.

In the current landscape, public libraries, like other types of libraries, face numerous challenges, including the integration of modern technologies, budget constraints, and evolving user expectations. To adapt and grow in response to these challenges, strategic planning is essential. To remain relevant and effectively meet community needs, these institutions must implement clear strategies grounded in adaptive and inclusive planning. In this context, strategic planning serves as a necessary tool to help libraries evolve and thrive.

The Importance of Strategic Planning in Public Libraries

The implementation of strategic planning in public libraries plays an important role in adapting to constantly changing environments and ensuring responsiveness to the evolving needs of the communities they serve. This ongoing process involves developing services that align with user needs, formulating scenarios,

and aligning library goals with the broader aspirations of society. By adopting this comprehensive approach, libraries can enhance both their operational efficiency and community engagement.

By incorporating community input during the planning stage, libraries can establish objectives that are clearly defined and reflect both global trends and the specific needs of their users. Evidence suggests that organizations that adopt a well-structured strategic planning process tend to achieve superior results (Salkić). This principle is equally applicable to libraries. Such planning can facilitate optimal resource allocation, stimulate innovation, and strengthen the relationship between libraries and the community (Fuller).

In the context of public libraries, strategic planning is not merely a reactive process; it is also a proactive endeavour (Adams et al.). The development of strategies grounded in analytical data and growth projections enables effective change management and the anticipation of user needs. Establishing collaborative relationships with other organizations and local decision-makers (Mouza & Taousanis) can enhance the resources and impact of these institutions.

Consequently, the transformation of public libraries through the implementation of a well-structured strategic plan represents a process that extends beyond mere infrastructure modernization. It involves repositioning libraries as community centres that can effectively respond to the evolving needs and expectations of citizens.

In this way, libraries can transform from simple information providers into innovative spaces that are equipped to adapt to the demands of a rapidly changing society.

The discussion of strategic planning in libraries began in 1967 with Robert E. Kemper's doctoral dissertation (Pacios) and has since become an increasingly important topic. Cultural institutions, including libraries, develop strategic plans to enhance performance, secure funding and accreditation, and respond to changes in both internal and external environments (Lord & Markert). Moreover, the emergence of information technologies has significantly influenced libraries, necessitating adaptations in their services and infrastructure to accommodate new modes of information access. The complexity of library management is particularly pertinent in the context of the current socio-political and economic landscape. Libraries face numerous challenges, including the need to adapt to the evolving information needs of contemporary users, the advancement of digital technologies, and the intensifying competitive environment. This highlights the importance of strategic management in effectively addressing these challenges (Anisimova & Yavorska).

Strategic planning in public libraries involves aligning long-term goals with community needs, enhancing access to services, and adapting to emerging technologies. This process requires strong leadership, active staff engagement, and thorough analysis of both internal and external factors to effectively manage strategic change (Liukinevičienė & Kuodytė).

Strategic planning in public libraries is particularly important for effective management, especially during times of budgetary constraints. It enables libraries to adapt to changes in the external environment by providing a framework for organised management and clear policies for staff evaluation and retention. This, in turn, contributes to the continuity of operations and sustainable service delivery (Buck).

Strategic planning plays a crucial role in the transformation of public libraries. It enables these institutions to adapt to emerging challenges and maximise their impact within the community, enabling them to respond effectively to rapid societal changes and to manage resources and services more efficiently.

In order to ensure a participatory strategy development that is tailored to the needs of the community, the Municipal Library "B.P. Hasdeu" has launched a community survey to gather opinions and suggestions from librarians, users, and partners. This feedback will be used to formulate the strategy for the period 2024-2028.

Research Methodology

The survey assessing community opinions on the conceptualization and development of the "B.P. Hasdeu" Municipal Library's Development Strategy was conducted from September 11 to November 12, 2023. Its purpose was to gather insights and suggestions from three key groups: librarians, users, and partners. The data collected will inform the development strategy for the period 2024-2028.

The research included three distinct questionnaires, each specifically designed for the target group. A sample of 121 individuals was selected using a non-random sampling method, due to the direct relevance of the participants. This approach facilitated the inclusion of individuals who have a direct connection to the library's operations and can therefore offer valuable insights for the institution's future development.

Of the library staff, 36 employees were included in the study, with 18 in managerial positions and 18 in executive roles, ensuring a balanced perspective between management and day-to-day operations. A total of 81 users were selected, primarily adults, reflecting the predominant age group utilizing library services.

Additionally, four major partners representing relevant institutions were involved to provide an external perspective and to enhance existing collaborations.

Questionnaires were distributed online using the Google Forms platform to ensure fast and efficient data collection. The questions were tailored for each respondent group, incorporating similar sections to facilitate the comparison of opinions and to identify common trends.

The analysis conducted with both users and librarians of the "B.P. Hasdeu" Municipal Library offers a comprehensive overview of their perceptions and expectations concerning the institution's future. These insights are essential for understanding the strategic directions necessary to transform the library into a modern and effective centre that meets the needs of the community.

Institutional Strategic Framework Analysis

An institutional strategic framework analysis is a process through which an organization, such as a public library, examines and evaluates strategic elements – such as its mission, vision, values, and long-term goals – to align its developmental directions with current demands and challenges. This process helps clarify the institution's role within the community, establishes well-defined strategic directions, and facilitates continuous adaptation to a changing environment.

The survey results indicate that the "B.P. Hasdeu" Municipal Library has consistently demonstrated development and adaptability, successfully integrating its core values with contemporary trends and technological innovations. The findings reveal that the library maintains a balance between traditional values and the necessity for innovation, prioritizing the needs expressed by various respondent groups, including users, librarians, and partners (Figure 1).

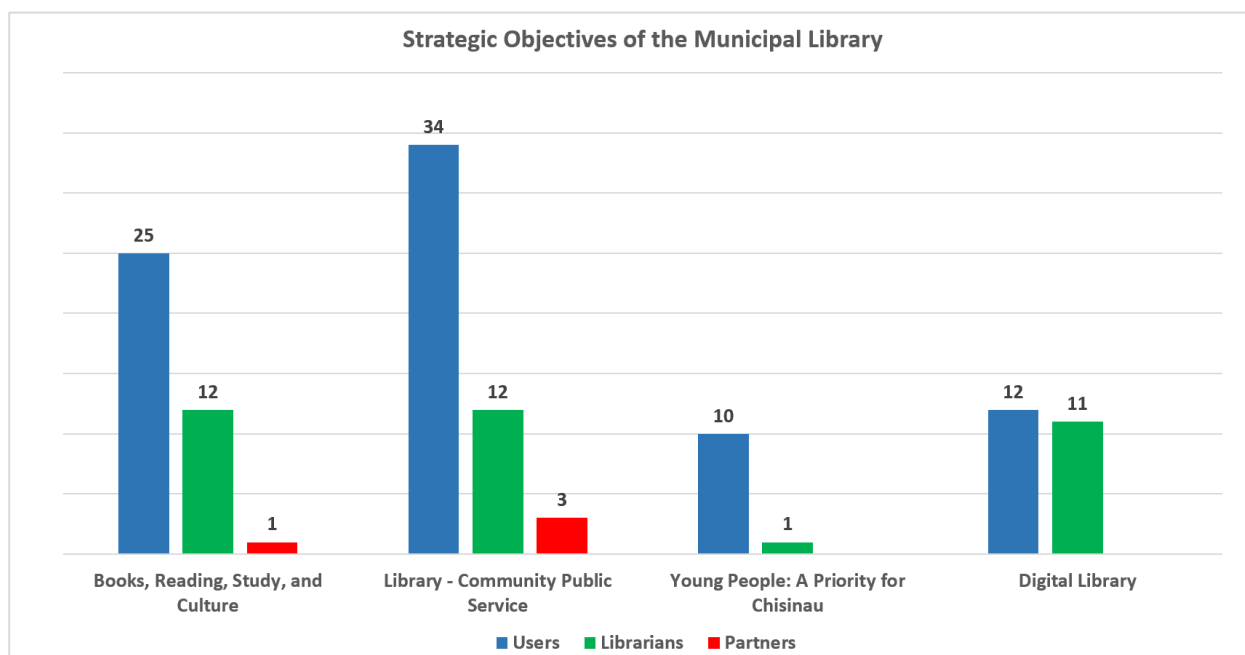

Fig. 1. Respondents' Opinions on the Strategic Objectives of the "B.P. Hasdeu" Municipal Library

The user perspective reveals a strong desire to maintain the traditional role of the library as a vital public service within the community, offering a diverse and relevant collection of resources. Consequently, *Books, Reading, Study, and Culture* are priorities for 25 users, underscoring the library's essential function in promoting knowledge and education. For these library users, the library transcends its role as merely an information centre; it serves as a venue for social interaction, personal growth, and community development – a place where individuals can connect and enrich themselves culturally. *The library, as a public community service*, is prioritized by 34 users, reflecting the institution's vision as a space for social interaction and community support. This objective garners the highest level of support not only from users but also indicates the community's perception of the library as an accessible space tailored to the needs of all social groups. Both librarians (12) and partners (3) endorse this perspective, highlighting the library's significance as a crucial public institution for fostering social cohesion.

From the librarians' perspective, there is a pressing need to integrate digital technologies into service delivery while maintaining the traditional role of the library as a space for reading and study. Library staff emphasize that innovation is crucial for providing access to contemporary resources and meeting users' needs;

however, this must be achieved in a manner that honours the library's legacy as a place for reflection and learning.

In terms of digitization, both users (12) and librarians (11) regard the transformation of the library into a digital hub as essential, emphasizing the necessity for easy access to contemporary resources and services. This interest in digitization indicates a clear commitment to adapting to new technologies while preserving the institution's tradition as a space for reading and study.

Overall, the survey indicates the necessity of finding a balance between preserving tradition and embracing innovation. The "B.P. Hasdeu" Library must seamlessly integrate digital services with its traditional offerings to maintain its role as an accessible and relevant community centre. This harmonious integration enables the library to evolve while remaining true to its core values, thereby solidifying its position as a fundamental institution in the life of the community.

By aligning its vision, mission, and values with the needs and expectations of the community, the library not only ensures its effective development but also establishes itself as a key player in promoting education, culture, and social inclusion. This alignment fosters genuine and relevant interactions with users, allowing the library to solidify its position as an indispensable community centre capable of addressing the challenges of a changing society.

The mission, vision, and values of the "B.P. Hasdeu" Municipal Library are fundamental components of its long-term strategy and hold significant importance. These strategic elements are not merely abstract statements; they guide the library's developmental directions, operational priorities, and the manner in which it fulfils its role within the community.

Users believe that the library's current mission and values remain relevant; however, they emphasize the need to adapt to new digital and social realities. They view the library not only as a space for reading but also as a venue for social interaction and personal development, where digitization can enhance access to knowledge.

Librarians, for their part, support the validity of the mission and vision but propose the inclusion of innovation and community collaboration as core values. They believe that integrating technology and fostering community partnerships would enable the library to offer more personalized and relevant services.

Partners also believe that the vision, mission, and values of the B.P. Hasdeu Municipal Library will remain relevant for the next five years and can be effectively integrated into the library's strategy for 2024-2028.

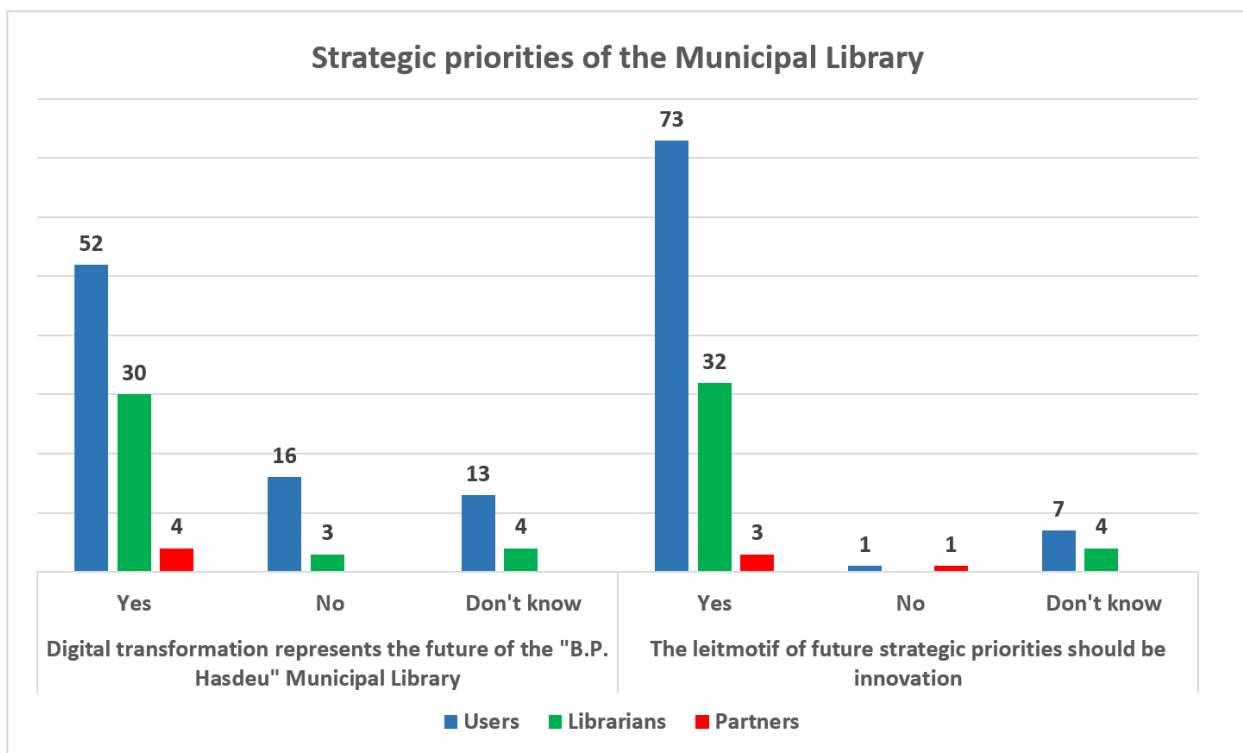
All respondent groups emphasized the importance of digitization and the expansion of access to online resources. The library must adapt to the evolving needs of the community, with technology playing a central role in this new vision. Librarians, partners, and users alike stress the necessity of reinforcing the library's role as an inclusive space accessible to all social groups. They envision the library as an open community centre where everyone, regardless of social or economic status, can enjoy equal access.

Digitalization and Innovation

The notion that digital transformation and innovation represent the future of the "B.P. Hasdeu" Municipal Library embodies a collective vision for the institution's evolution to meet contemporary demands and maintain its relevance within the community. Endorsed by a significant majority of both users and librarians, this perspective underscores the pressing need to incorporate technology into library services and operations. The survey further validates a widespread desire to modernize and adapt to the requirements of a changing society. This consensus indicates that both the public and staff view innovation as essential for ensuring the institution's future relevance and sustainability.

Figure 2 illustrates the perceptions of users, librarians, and partners regarding two proposed strategic directions for the library's future: prioritizing digital transformation and fostering innovation.

Regarding digital transformation, a majority of users (52) believe it represents the future of the "B.P. Hasdeu" Municipal Library, while 16 disagree and 13 remain undecided. This suggests that users desire greater access to digital resources and advocate for innovation as a strategic priority. However, there are concerns about the effects of digital transformation on users who prefer traditional formats.

Fig. 2. Respondents' Perceptions of Digital Transformation and Innovation as Strategic Priorities of the "B.P. Hasdeu" Municipal Library

On the other hand, the majority of librarians (30 respondents) and all partners (4) support digitization as a future direction, viewing it as an opportunity to provide universal access to information. This indicates that both library staff and Municipal Library partners more clearly recognize the role of technology in adapting libraries to meet modern requirements.

However, a small number of respondents in both groups (users and librarians) expressed uncertainty or disagreement, indicating some resistance to change or a lack of clarity regarding the benefits of digitization.

When innovation is prioritized in future strategies, support becomes even more widespread. The opinions of respondents indicate strong backing from users (73), librarians (32), and partners (3) for the integration of innovation as a strategic priority for the "B.P. Hasdeu" Municipal Library. This nearly unanimous support reflects a clear expectation from the community for the modernization and diversification of library services. It underscores that both users and library staff view innovation as a crucial element in maintaining the institution's relevance.

Diversifying Services

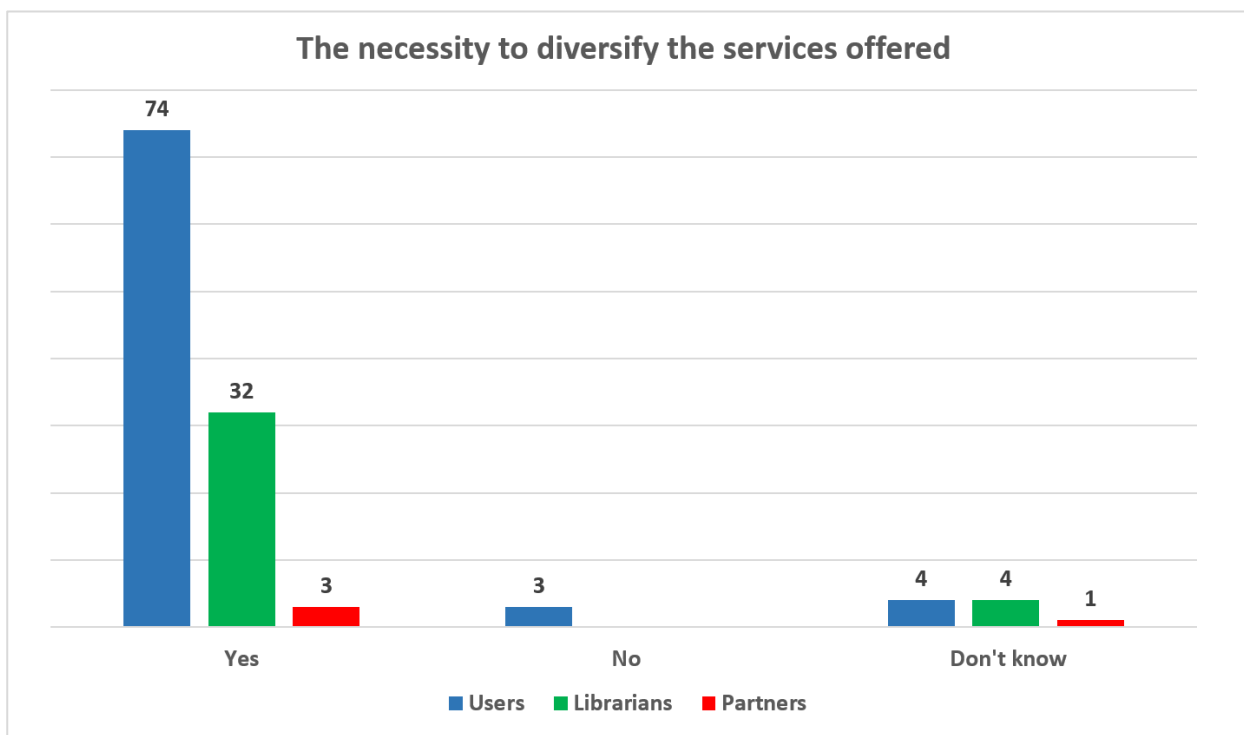
Diversification of services is a crucial strategic direction for the institution's future, aimed at addressing the increasingly diverse needs of the community. This proposal garnered overwhelming support from users, partners, and librarians alike, indicating a consensus on the necessity to expand and adapt the library's service offerings to remain relevant and accessible to all audiences (Figure 3).

According to the data, 74 users believe that diversifying services is essential for enhancing the library's relevance and usefulness. This majority support indicates that users expect the library to adapt more effectively to current needs by offering a variety of activities and resources that extend beyond its traditional role as a reading and borrowing space. Users advocate for the diversification of services, suggesting interactive programs for children, reading clubs for adults, and digital literacy courses.

Partners believe that the library already provides a diverse array of services but recognize opportunities for collaborations that could further enhance this diversity. For instance, the partners propose that the library establish partnerships to support grant-funded projects, which would facilitate the expansion of services into new and innovative areas. One specific example of a service is the "I'll Help You Do Your Homework" which aims to assist students in their learning activities and aligns with the educational priorities of the community. This initiative exemplifies the library's potential to serve as an active educational partner and a valuable resource for young people.

Support for service diversification is robust among librarians. A total of 32 librarians endorse this initiative, indicating that library staff recognize the necessity to innovate and provide a wider array of services

to address the diverse needs of the public. Librarians stress the importance of consistency and sustainability in programs, advocating for collaboration with experts to implement relevant and appealing initiatives.

Fig. 3. Community Perception of the Diversification of Services at the "B.P. Hasdeu" Municipal Library as a Strategic Priority

The results indicate a strong expectation from users, partners, and librarians that the library should evolve by offering a more diversified range of services. This initiative for diversification could encompass educational, cultural, and social activities, such as:

- Programs designed for children and teenagers to promote reading and foster creativity.
- Reading clubs and personal development workshops for adults provide a space for socialization and the exchange of ideas.
- Digital literacy courses are available for all age groups, assisting the community in adapting to new technologies and effectively utilizing the library's digital resources.

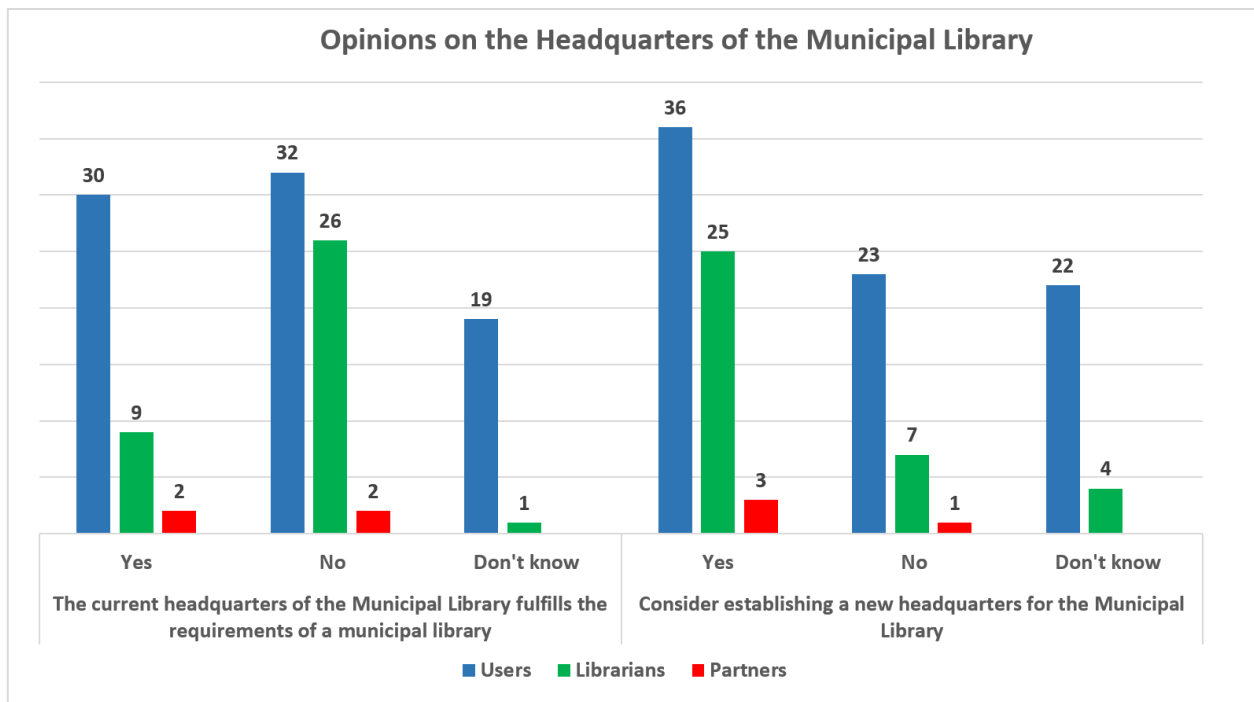
By adopting these initiatives, the "B.P. Hasdeu" Municipal Library not only enhances its role as a cultural institution but also transforms into an active community centre capable of addressing the needs of a diverse population. The diversification of services will allow the library to attract and retain a broader audience, thereby reinforcing its position as an essential public institution for education and community cohesion.

Infrastructure Modernization

The modernization of the infrastructure at the Municipal Library "B.P. Hasdeu" is a crucial strategic initiative aimed at diversifying services and integrating technology. This effort reflects the library's vision of becoming a modern, accessible, and welcoming cultural and educational center. By upgrading its facilities and adopting flexible, interactive, and sustainable solutions, the library can reinforce its role as an essential public institution that meets the evolving needs of its users. Investing in infrastructure not only enhances the user experience but also fosters the development of a more connected, educated, and informed community, thereby solidifying the library's position as a cornerstone of local cultural and educational life.

Both librarians, partners, and users have expressed the need to modernize the infrastructure. This includes repairing and expanding spaces to support interactive activities and implementing modern technologies.

Infrastructure modernization aims to create a space that is accessible, welcoming, and tailored to the needs of all user categories. The library should offer modern facilities, including accessibility features for individuals with disabilities, comfortable reading areas, interactive spaces, and social gathering areas. A well-designed and accessible environment can significantly contribute to attracting a more diverse audience and fostering an atmosphere that encourages reading, learning, and social interaction.

Fig. 4. Respondents' Perception of the "B.P. Hasdeu" Municipal Library Headquarters

Figure 4 illustrates the perceptions of users, librarians, and partners regarding the current headquarters of the Municipal Library "B.P. Hasdeu" and the proposal for a new space that meets modern requirements. The data reveal divided opinions; however, there is significant support for a new headquarters. Specifically, 32 users, 26 librarians, and 2 partners deem the current space inadequate, while 36 users, 25 librarians, and three partners advocate for the necessity of a new location.

A new facility could provide significant advantages, including modern spaces that are better suited for educational and cultural activities, enhanced accessibility for all user groups, and the integration of advanced technologies. Additionally, a new environment could improve the user experience by offering more amenities and a more appealing atmosphere.

Those who oppose relocating to a new Municipal Library headquarters value the central location, which provides excellent accessibility, as well as the historic significance of the current building, which enhances the library's traditional identity and serves as its iconic image. However, even among those who do not perceive a need for relocation, there is a strong desire to modernize the existing premises. They envision transforming the space into a contemporary and innovative environment, equipped with state-of-the-art technology and designated areas tailored to various user categories, ensuring that the library effectively meets the demands of today's society.

Conclusions

The analysis underscores the significance of strategic planning in libraries for adapting services to meet community needs and maintaining relevance in a dynamic environment. The case study of the "B.P. Hasdeu" Municipal Library illustrates the institution's commitment to developing a strategy that addresses both community expectations and modernization requirements. Feedback from librarians, partners, and users indicates a need for an integrated approach that combines administrative efficiency with enhanced access to modern and diverse resources.

The conclusions indicate that the development strategy must strike a balance between tradition and innovation. Preserving the library's role as a knowledge centre necessitates the integration of modern technologies tailored to the current needs of the public. Digitization and innovation serve as strategic pillars for engaging new generations and addressing a diverse array of needs, merging traditional resources with digital and interactive formats.

Diversification of services has emerged as a priority for development, and the community expects the library to evolve into an active community centre that offers educational activities, digital literacy workshops, and cultural events. Modernizing the infrastructure is essential to support service expansion and technology integration. Creating flexible spaces that can accommodate a variety of activities, along with the adoption of

sustainable practices such as energy-efficient lighting and green spaces, would enhance accessibility and create a pleasant environment, positioning the library as a model of sustainability.

Digitization is a strategic priority that is supported by both users and staff. The creation of online resources and the development of distance learning platforms expand public access, allowing users to obtain information from anywhere and enhancing the overall user experience.

For effective development, the library must incorporate community perceptions and expectations into its planning process. Actively engaging the community allows for the establishment of clear objectives that align with actual needs, thereby ensuring the relevance of the services provided. This approach also strengthens the connection between the institution and the community within a cultural space that adapts to a changing society.

Bibliographic References

Adams, Melissa J.; Finch, Matthew, Gamble, Bronwen. More than a Game: Scenario Planning, Imagination, and the Public Library's Future. In: *Public Library Quarterly*. 2023, vol. 42, no 6, pp. 665-687. ISSN 1541-1540 DOI: <https://doi.org/10.1080/01616846.2022.2154068>

Anisimova, Olga; Yavorska, Tetiana. Strategic management of libraries. *Вісник Книжкової палати*. 2024, nr. 3, pp. 37-45. ISSN 2076-9326. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.3\(332\).37-45](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2024.3(332).37-45)

BUCK, William. Organizational Integration, Strategic Planning, and Staff Assessment in Publicly Funded Libraries. In: *Public Services Quarterly*. 2016, vol. 12, no 4, pp. 277-289. eISSN 1522-9114. DOI: <https://doi.org/10.1080/15228959.2016.1229643>

Fuller, Joy L. *Strategic Planning for Public Libraries'* publication. Chicago: PLA, 2021. ISBN 978-0-8389-4775-3.

Liukinevičienė, Laima, KUODYTĖ, Kamilė. The Management of Strategic Change in the Municipal Public Library. In: *Socialiniai tyrimai*. 2021, vol. 44, no 2, pp. 61-83. eISSN 2351-6712. DOI: <https://doi.org/10.15388/Soctyr.44.2.4>

Lord, Gail Dexter; Markert, Kate. *The manual of strategic planning for cultural organizations: a guide for museums, performing arts, science centers, public gardens, heritage sites, libraries, archives, and, zoos*. Lanham: Rowman & Littlefield, 2017. eISBN 9781538101322.

Mouza, Anna Maria; Taousanis, Athanasios. The economic crisis and public libraries in Greece: Investigating the threats and challenges via job description. In: *Library Management*. 2018, vol. 39, no 3/4, pp. 216-232. ISSN 0143-5124. DOI: <https://doi.org/10.1108/LM-08-2017-0077>

Pacios, Ana Reyes. Public library planning: a routine practice? *Library Management*. 2017, vol. 38, no 4/5, pp. ISSN 0143-5124. DOI: <http://dx.doi.org/10.1108/LM-12-2016-0101>

Salkić, Ismet. Impact of Strategic Planning on Management of Public Organizations in Bosnia and Herzegovina. In: *Interdisciplinary Description of Complex Systems*. 2014, vol. 12, no 1, pp. 61-77. eISSN 1334-4676. DOI: <http://dx.doi.org/10.7906/indecs.12.1.4>